

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
<<ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ>>

**Φορείς αστυνόμευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανθρώπινα
δικαιώματα:**

οι περιπτώσεις της Europol και της Frontex

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τριμελής Επιτροπή

Γιώργος Π. Νικολόπουλος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Χριστίνα Ζαραφονίτου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Ιάκωβος Φαρσεδάκης, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Ιωάννης Αθανασάκης

Αθήνα, 2017

Copyright © Ιωάννης Αθανασάκης 2017
All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει την αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Αφιερώνεται ολόψυχα στην ομορφότερη άνοιξη εν τω μέσω του χειμῶνος, την Elena Samarsky

Ευχαριστίες

Η ανά χείρας διπλωματική εργασία δεν θα μπορούσε ποτέ να φτάσει στην , λιγότερο ή περισσότερο, επιτυχή περάτωση της αν ο συγγραφέας αυτής δεν είχε δεχθεί την αμέριστη συμπαράσταση, πρακτική ή πνευματική, των ανθρώπων στους οποίους ο ίδιος πιστεύει ότι οφείλει να ανταποδώσει τα δέοντα, καθώς επίσης τον προσήκοντα σεβασμό. Το συγγραφικό αυτό πόνημα , οσοδήποτε ταπεινό κι αν το κρίνει το μάτι του αναγνώστη, έφτασε στην πραγμάτωση του καταρχήν χάρις την συμπαράσταση των γονιών μου, του Δημήτρη και της Ευδοκίας, οι οποίοι ήταν και πάντοτε θα είναι εκείνοι που θα στέκονται αρωγοί στην πρόοδο της ζωής και της ακαδημαϊκής μου πορείας, σε εκείνους χρωστώ ότι είμαι και όσα έχω καταφέρει έως τώρα, η παρούσα εργασία είναι ένας ελάχιστος και σε καμία περίπτωση επαρκές αντίδωρο και στους δύο αυτούς ανθρώπους που αντιπροσωπεύουν για μένα τον κόσμο ολόκληρο.

Στο πλαίσιο των ευχαριστιών για την άμεση ή έμμεση συμβολή τους στην διπλωματική εργασία ο συγγραφέας δεν θα θεωρούσε πρόπον να παραλείψη την αναφορά εκείνων των προσώπων, που δεν βρίσκονται πλέον κοντά με την φυσική τους παρουσία, αλλά πάντα θα τον συντροφεύουν, γιατί η ζωή του είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με εκείνους. Για τον λόγο αυτό ο συγγραφέας επιθυμεί να ευχαριστήσει από καρδιάς τους παππούδες του, Παύλο και Ιωάννη, καθώς και τις γιαγιάδες του, Μαρία και Δέσποινα, για την παρουσία και την αγάπη τους στα πρώτα χρόνια της ζωής του. Τα ίδια συναισθήματα αγάπης και ευγνωμοσύνης ο συγγραφέας οφείλει να εκφράσει και στον καλύτερο παιδικό του φίλο, που δυστυχώς για την επιστημονική κοινότητα και την ίδια την κοινωνία, έφυγε νωρίς από την ζωή. Ο αγαπητός φίλος και ναυπηγός στο ΕΜΠ Ένι Ζ. λείπει ήδη δύο χρόνια από κοντά μας αλλά η διαρκής παρουσία του στην συνείδηση και τις καρδιές μας, όπως και η φιλία του, θα μας θυμίζει πάντα ποιο είναι το αληθινό μέτρο του ανθρώπου στην ζωή ομοίως δε και στην επιστήμη.

Ακόμα θα ήθελα να ευχαριστήσω την εκλεκτή συνάδελφο του ΜΔΕ Εγκληματολογίας Έλλη Ανίτση για την συναδελφικότητα της και την στήριξη της στην διάρκεια των δύο αυτών χρόνων των μεταπτυχιακών μαθημάτων. Αποτελεί μια εξαίρετη συνάδελφο και ο συγγραφέας θεωρεί τιμή του που υπήρξε συνάδελφός της τα τελευταία δύο χρόνια.

Τέλος ο συγγραφέας επιθυμεί να ευχαριστήσει την τριμελή επιτροπή της διπλωματικής του εργασίας, την κυρία Χ. Ζαραφωνίτου καθώς και τους κυρίους κυρίους Γ. Νικολόπουλο και Ι. Φαρσεδάκη. Ο κύριος Γ. Νικολόπουλος, ως επιβλέπων καθηγητής, στάθηκε πολύτιμος αρωγός στην προσπάθεια εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας με τις πολύτιμες υποδείξεις και παρατηρήσεις του, καθώς και την παροχή γενικότερων κατευθυντήριων γραμμών που αφορούσαν στον προσανατολισμό της βιβλιογραφικής μελέτης. Ο επίτιμος καθηγητής κύριος Ι. Φαρσεδάκης καθώς και η καθηγήτρια κυρία Χ. Ζαραφωνίτου βοήθησαν επίσης στην βελτίωση της παρούσας διπλωματικής μέσα από τις παρατηρήσεις και τις υποδείξεις τους. Για τους παραπάνω λόγους θα ήθελα μέσα από αυτές τις γραμμές να τους ευχαριστήσω θερμά και τους τρεις, γιατί η επιστημονική αυτή προσπάθεια δεν θα είχε φτάσει στην ολοκλήρωση της χωρίς (και) την δική τους καθοριστική συμβολή.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	6
Εισαγωγή.....	12
Μέρος Α΄ : Θεωρητικό πλαίσιο, η μετάβαση στην αστυνόμευση και η νέα αρχιτεκτονική του κοινωνικού ελέγχου (διακινδύνευση)	20
Κεφάλαιο πρώτο:Η αστυνόμευση στην Ε.Ε.	21
Υποκεφάλαιο 1.1: Ιστορική και κοινωνική διαμόρφωση της διαλεκτικής σχέσης αστυνομίας-αστυνόμευσης.....	22
Υποκεφάλαιο 1.2:Τα τρία επίπεδα(-μάκρο-μέσο-μικρο) της αστυνόμευσης	25
Υπο-ενότητα 1.2.1:Οι φορείς αστυνόμευσης του μάκρο(ευρωπαϊκού) επιπέδου.	37
Υποκεφάλαιο 1.3: Ορισμός και τα συστατικά στοιχεία της αστυνόμευσης	40
Υπο-ενότητα 1.3.1.:Ανάπτυξη πολλαπλών επιπέδων της αστυνόμευσης.....	43
Υπο-ενότητα 1.3.2:Η σχέση αστυνόμευσης και οικονομικής διεθνοποίησης.	47
Υπο-ενότητα 1.3.3:Σύζευξη επιστημονικής παραγωγής και αστυνόμευσης.	53
Υπο-ενότητα 1.3.4:Η νεωτερική ενδογενής δυναμική και επίδραση στην αστυνόμευση.	60
Κεφάλαιο δεύτερο :Η μετάβαση από την κανονικοποίηση στην διαχείριση ομάδων συλλογικής διακινδύνευσης	66
Υποκεφάλαιο 2.1:Οι εξωτερικές διαδικασίες συγκρότησης της νέας αρχιτεκτονικής του ελέγχου	67
Υποκεφάλαιο 2.2:Τα εσωτερικά στοιχεία της νέας αρχιτεκτονικής του κοινωνικού ελέγχου	70
Υπο-ενότητα 2.2.1:Η διεθνοποίηση της αντεγκληματικής πολιτικής.....	71
Υπο-ενότητα 2.2.2:Ο επιστημονικός λόγος της ασφάλειας-ανασφάλειας.....	73
Υπο-ενότητα 2.2.3:Χωρική οριοθέτηση των ομάδων επικινδυνότητας.	76
Υποκεφάλαιο 2.3:Η σημασία των συνόρων για την νέα αρχιτεκτονική ελέγχου	80
Υποκεφάλαιο 2.4:Η σχέση πανοπτικού-συνοπτικού στην διαχείριση του εγκλήματος	83
Υπο-ενότητα 2.4.1:Η διαστάσεις πανοπτικού-συνοπτικού στον επιστημονικό και πολιτικό λόγο.	87
Μέρος Β΄:Οι φορείς ευρωπαϊκής αστυνόμευσης(Europol,Frontex),σχέση λειτουργίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων	92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ τρίτο:Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία (Europol) και τα ανθρώπινα δικαιώματα	93
Υποκεφάλαιο 3.1:Η ιστορική συγκρότηση της Ευρωπόλ.....	93
Υποκεφάλαιο 3.2:Η λειτουργία του φορέα επιτελικής αστυνόμευσης της Ευρωπόλ.....	94
Υπο-ενότητα 3.2.1:Ο ενδοσυστημικός λόγος της Ευρωπόλ και τα θεμελιώδη δικαιώματα.	96
Υπο-ενότητα 3.2.2:Η σχέση δομής-δρώντος στο πεδίο της Ευρωπόλ.....	101
Υπο-ενότητα 3.2.3:Το επιτελικό στοιχείο στην λειτουργία της Ευρωπόλ.....	103
Υπο-ενότητα 3.2.4:Η συνεργασία των κρατών με την Ευρωπόλ.	107
Υπο-ενότητα 3.2.5:Το κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπόλ.	109
Υπο-ενότητα 3.2.6:Η Ευρωπόλ ως πλήρη ευρωπαϊκή υπηρεσία(2010).	114
Υπο-ενότητα 3.2.7:Η συνεργασία των δύο φορέων αστυνόμευσης.	118
Κεφάλαιο τέταρτο : Ο οργανισμός ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής (Frontex) και τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	125
Υποκεφάλαιο 4.1:Η ιστορική συγκρότηση της Frontex	125
Υποκεφάλαιο 4.2:Τα συγκροτησιακά στοιχεία της Frontex.....	128
Υπο-ενότητα 4.2.1:Η πολυσημία των συνόρων στο έργο της Frontex.	129
Υπο-ενότητα 4.2.2:Ο σχηματισμός της εργασιακής υποκουλτούρα της Frontex.....	138
Υπο-ενότητα 4.2.3:Τα θεμελιώδη δικαιώματα στον ενδοσυστημικό λόγο της Frontex.	145
Μέρος Γ΄:Συμπεράσματα,συγκριτική παρουσίαση των δύο υπηρεσιών,αποτίμηση κενών και βελτιωτικές προτάσεις.....	152
Συμπεράσματα.....	153
Υποκεφάλαιο 5.1: Κοινά σημεία των δύο φορέων αστυνόμευσης σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	154
Υποκεφάλαιο 5.2: Διαφορές στον τρόπο που οι δύο φορείς αστυνόμευσης προσεγγίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	173
Υπο-ενότητα 5.2.1: Η διαφορά στην προσέγγιση των δικαιωμάτων σε σχέση με την λογοδοσία.	174
Υπο-ενότητα 5.2.2 : Η διάκριση ανάμεσα στην επιχειρησιακή και την επιτελική αστυνόμευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα.	180
Υποκεφάλαιο 5.3: Ελλείψεις στην προσέγγιση των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	187
Υπο-κεφάλαιο 5.4: Προτάσεις για την κάλυψη των κενών στην σχέση ευρωπαϊκής αστυνόμευσης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	194
Πηγές-Βιβλιογραφία	197

Περίληψη

Η ανά χείρας διπλωματική εργασία επιχειρεί την ανάλυση του σύνθετου επιστημονικού ζητήματος της σχέσης ανάμεσα στην λειτουργία των φορέων ευρωπαϊκής αστυνόμευσης όπως αυτή αποκρυσταλλώνεται στις περιπτώσεις των Europol και Frontex και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός της Ε.Ε. Ο στόχος της ανάλυσης αφορά στο πώς αυτοί οι δύο οργανισμοί αστυνόμευσης δομούνται κατά τέτοιο τρόπο ώστε η λειτουργία τους να αντιλαμβάνεται τα ανθρώπινα δικαιώματα τόσο ως όρια για την προστασία των πληθυσμών στους οποίους απευθύνονται (ουσιοκρατία) όσο και ως μια νομιμοποιητική βάση της λειτουργίας των ίδιων των φορέων αστυνόμευσης (εργαλειοκρατία). Η ανάλυση δομείται σε δύο μέρη :

Στο πρώτο μέρος αναπτύσσεται το θεωρητικό πλαίσιο, όπου αναλύονται οι έννοιες της συγκρότησης της υπερεθνικής αστυνόμευσης και εκείνη της ανάδυσης της νέας αρχιτεκτονικής του κοινωνικού ελέγχου στον ευρωπαϊκό χώρο. Στο δεύτερο μέρος η ανάλυση στον ευρωπαϊκό χώρο εστιάζει στην ιστορική ανάδυση και την καθαυτό λειτουργία της Europol και της Frontex και στο πως αυτές οι υπηρεσίες αντιμετωπίζουν το ζήτημα της κατοχύρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας αξιοποιήθηκε εξ' ολοκλήρου η βιβλιογραφική μέθοδος, με χρήση βιβλίων καθώς και έντυπης ή ηλεκτρονικής αρθρογραφίας.

Τα κυριότερα συμπεράσματα που η έρευνα έχει να παρουσιάσει αφορούν σε τρεις πτυχές του υπό μελέτη επιστημονικού ζητήματος: Πρώτον, τα ανθρώπινα δικαιώματα ως όρια της αντεγκληματικής πολιτικής ,που επηρεάζουν μέσα από μια σειρά μεταβλητών όπως ο χώρος δράσης των φορέων (Schengen , εξωτερικά σύνορα Ε.Ε.) , οι συνεργασίες με τρίτες χώρες, το είδος της αστυνόμευσης (επιτελική, επιχειρησιακή αστυνόμευση): Δεύτερον, η οριοθέτηση περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων διαφέρει ανάλογα με την διαδικασία της λογοδοσίας που εφαρμόζεται στους δύο παραπάνω οργανισμούς αστυνόμευσης, καθώς επίσης και από το επίπεδο από το οποίο η διαδικασία αυτή απορρέει (ευρωπαϊκό, διακρατικό, χώρες-μέλη, τρίτες χώρες) .

Τρίτον, η ύπαρξη πολλαπλών επιπέδων στα οποία εκτείνονται οι δύο τύποι αστυνόμευσης , όπως το επίπεδο διακρατικής συνεργασίας , εκείνο των οργάνων της Ε.Ε., αλλά και το ενδιάμεσο επίπεδο της συνεργασίας μεταξύ των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης, που απορρέουν από την μη ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος συντελούν στην δημιουργία μιας προβληματικής κατάστασης σε ότι

αφορά στην υιοθέτηση μιας ενιαίας στάσης διαχείρισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την πλευρά της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης. Ορισμένα σημεία εκκίνησης ενός μελλοντικού ερευνητικού εγχειρήματος σχετικού με την αστυνόμευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα θα μπορούσαν δυνητικά να είναι τα εξής : η έρευνα για την συγκρότηση ενός ενιαίου μηχανισμού λογοδοσίας αναφορικά με την λειτουργία των δύο ευρωπαϊκών υπηρεσιών αστυνόμευσης.

Η διερεύνηση για την δυνατότητα σύγκλισης των δύο διαφορετικών τύπων αστυνόμευσης, όπου η έμφαση θα δίδεται στην κατεύθυνση της ισόρροπης ανάπτυξης και των δύο στοιχείων (επιτελικό, επιχειρησιακό) και στους δύο οργανισμούς στην προσπάθεια εναρμόνισης της αστυνόμευσης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Συγκρότηση και υιοθέτηση μιας κοινής κουλτούρας συνεργασίας ανάμεσα στις δύο υπηρεσίες με στόχο να διασφαλιστεί η αυτοτέλεια της επιχειρησιακής αστυνόμευσης απέναντι σε εξωτερικές επιρροές (υποκουλτούρες της κοινωνίας των πολιτών, ΜΚΟ κλπ).

Λέξεις-κλειδιά: αστυνόμευση, Ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία (Europol), Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), ανθρώπινα δικαιώματα, Ευρωπαϊκή Ένωση.

Policing agencies of the European Union and human rights: The case-studies of Europol and Frontex

Ioannis Athanasakis

Abstract

The dissertation at hand sought to analyze and interpret the complex scientific topic that revolves around the connection between the operation of EU's policing agencies, namely those of Europol and Frontex, and the protection of human rights inside the broader context of European Union. The focal point of the analysis concentrates on how the two agencies are structured in such a way that enables them to treat human rights both as a limit to their own function regarding the protection of population with whom they are concerned (essentialism) and as a means of legitimizing their respective policing services and authority (instrumentalism). The scientific analysis is therefore divided in two halves : The first part revolves entirely around the theoretical context of the dissertation , which divides between the delineation of European policing and that of rise of new architecture of social control in the EU.

In the second part the dissertation seeks to interpret the formation of both Europol and Frontex in EU as well as how they cope with the issue of human rights safeguarding in their respective scopes . Dissertation was solely based on bibliographical research , substantiated with the use of books , hard copy and internet articles. Three main aspects of the issue at hand have emerged from our research: First, conceiving human rights as limits to an agency's actions (rather anti-criminal policy in general) is heavily influenced by a series of variables such as the area where policing functions are exercised (e.g. Schengen, EU's external borders), collaboration with non-EU countries, type of policing employed by agencies (e.g. collaborative policing ,operational policing). Second, human rights demarcation within the scope of EU policing is differentiated by the process of accountability followed in each of the aforementioned agencies and by the operational level that accountability is derived from (EU level, inter-state collaboration, third-country collaboration).

Third, European policing derives from different levels of jurisdiction , such as inter-state cooperation, EU's instruments level, intermediate level of policing agencies cooperation etc, which results from an incomplete EU integration process and prevents policing agencies from assuming a homogeneous stance towards the demarcation and protection of human rights, resulting to a problematic situation altogether . Some focal points for future research could be the following : research on the creation of a uniform accountability mechanism that would cover both EU policing agencies. Research to be conducted on a common approach between the two agencies, a harmonization effect between the two types of policing could result from that in the wider context of European unification . Adaptation of a common collaboration culture which should enable the two agencies to form an undivided operational policing entity whose content won't be impaired by external influences (e.g. civil society's sub-cultures, NGOs etc).

Key-words: policing, European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol), European Border and Coast Guard Agency (Frontex), human rights, European Union.

Εισαγωγή

Μια παλιά ρήση θέλει τον κόσμο των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών να διαθέτει μια δύναμη που απορρέει από τα μυστικά αρχεία πληροφοριών του αλλά ταυτόχρονα και μια αδυναμία που να απορρέει από τους νόμους και τις συμβάσεις προς τις οποίες αυτές οι υπηρεσίες καλούνται να συμμορφωθούν¹. Η παραπάνω ρήση δεν κάνει τίποτα παραπάνω από το να αντανακλά την ίδια την ιστορία της νεωτερικής κοινωνίας. Πράγματι αν επιχειρήσουμε να εξετάσουμε την φαινομενολογία της κοινωνίας που διαδέχθηκε το Παλιό καθεστώς, θα φτάσουμε στο συμπέρασμα πως αυτή αποτελείται από δύο κατά κύριο λόγο στοιχεία. Από την μια μεριά υπάρχει η ελευθερία εκφρασμένη με την (διακηρυκτική) μορφή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από την άλλη υπάρχει το στοιχείο της ασφάλειας που εκφράζεται κυρίως μέσα από την οικοδόμηση του νεωτερικού κράτους, δηλαδή μέσα από την νομοθετική πρόβλεψη και διασφάλιση των λειτουργιών και των συστατικών του μερών (π.χ. τρείς εξουσίες).

Η φαινομενολογία των δύο στοιχείων εκκινεί από μια λιγότερο ή περισσότερο ουτοπική αφετηρία, σαφώς επηρεασμένη από το κίνημα του Διαφωτισμού του 18^{ου} αιώνα. Με τον όρο ουτοπικός αναφερόμαστε σε σειρά έργων και φιλοσοφικών πραγματειών (όπως ο Λεβιάθαν του Τ. Χόμπερς, το κοινωνικό συμβόλαιο του Ρουσό, η κριτική του καθαρού λόγου του Ι. Καντ κλπ) που επιχειρήσαν να καθιερώσουν τις δύο ως άνω έννοιες κατά τρόπο γενικευτικό και απόλυτο, δηλαδή στο πλαίσιο μιας ανεξάντλητης ευημερίας και κοινωνικής προόδου. Η ιστορική εξέλιξη όμως διέψευσε σε μεγάλο βαθμό την δυνατότητα για την ύπαρξη μιας ουτοπικής κοινωνίας όπου τόσο τα δικαιώματα όσο και η ασφάλεια θα επέτρεπαν στην ανθρώπινη κοινωνία να επιτύχει μια άνευ ορίων ευημερία. Από εκείνο το σημείο και έπειτα (δηλαδή από τον 19^ο αιώνα και εντεύθεν) η συζήτηση ξεκίνησε να περιστρέφεται γύρω από ζητήματα που αφορούσαν στην σαφή οριοθέτηση ανάμεσα στην ασφάλεια όπως αυτή εκφραζόταν από το κράτος και στα ανθρώπινα δικαιώματα όπως αυτά έβρισκαν την έκφραση τους στο πλαίσιο της κοινωνίας και της ζωής των πολιτών² (πρωτίστως πάντα στην ευρωπαϊκή ήπειρο και στη Δυτική Ευρώπη και Βόρειο Αμερική).

---

¹ <<Γνώριζα το βασικό του όπλο- τα αρχεία του – και, πάνω απ' όλα, τους περιορισμούς που έμπαιναν στις διαδικασίες από τον νόμο και τις συμβάσεις>>. Φίλιππ Κ. (2016). *Ο σιωπηλός μου πόλεμος* (μετ. Ευρυδική Μαρανγάκη). Αθήνα, σύγχρονη εποχή, σ.272.

² <<Κατ' αυτόν τον τρόπο, το ζήτημα της ασφάλειας εντάχθηκε στην ευρύτερη ενωσιακή προοπτική του ευρωπαϊκού χώρου και οδήγησε στην θέσπιση ειδικών καθεστώτων ελέγχου για την διέλευση των εσωτερικών και εξωτερικών

Πλέον διαμορφώνεται στην κοινωνική και πολιτικής συνείδηση των νεωτερικών κοινωνιών το γεγονός πως το κράτος , προπαντός το δημοκρατικό κράτος, πρέπει να διαθέτει όρια όπου πέρα από τα οποία η όλη δραστηριότητα του να θεωρείται εσφαλμένη, απάνθρωπη, και παράλογη(όπως στις περιπτώσεις των λεγόμενων απολυταρχικών ή милитаристικών κρατών όπως η Γερμανία του φον Μπίσμαρκ).Απο την άλλη τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν την καταγραφή μορφών ελευθερίας(π.χ. της έκφρασης, του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα στην ζωή, στην ιδιοκτησία, στην εκπαίδευση, το δικαίωμα διασφάλισης της πνευματικής ιδιοκτησίας κλπ) που η διασφάλιση τους προϋποθέτει την ύπαρξη νόμων, συνθηκών και συμφωνιών που να υποχρεώνουν τα κράτη και τους διεθνείς οργανισμούς να τα προστατεύουν είτε με την επέμβαση είτε με την μη επέμβαση τους(πρβλ. θεωρία των αρχών στις διεθνείς σχέσεις και την διαμόρφωση της θεωρίας αυτής σε δύο κυρίως ρεύματα, τον κοινοτισμό και τον κοσμοπολιτισμό κ.α.).

Στο σημείο αυτό γίνεται αντιληπτό πως η ανάπτυξη της επιστημονικής και φιλοσοφικής αντίληψης για την θεμελίωση ορίων στην σχέση των δικαιωμάτων του ανθρώπου με την ασφάλεια, αποτελεί μια διαλεκτική διαδικασία εξέλιξης που βρίσκει την συμπλήρωση της στην ίδια την ιστορική ανάπτυξη και κοινωνική εδραίωση του κράτους(πολιτική κοινωνία).Η συγκρότηση του κρατικού φορέα ενέχει μια διττή συνέπεια για την σχέση ελευθερίας-ασφάλειας.Αφενός θέτει ένα διαχρονικό δίλημμα ασφαλείας όπου με βάσει το τελευταίο η δημιουργία του κράτους έχει σκοπό να προστατέψει τόσο από εσωτερικές όσο και από εξωτερικές απειλές αλλά που ταυτόχρονα είναι αυτό το ίδιο μια πηγή ανασφάλειας για άλλα κράτη.Έτσι γίνονται αντιληπτά τα όρια ανάμεσα στο διαλεκτικό δίπολο ασφάλειας-ανασφάλειας , και ακόμα περισσότερο γίνεται αντιληπτή η ισχύς του κράτους σε σχέση με την ισχύ είτε άλλων κρατών είτε κοινωνικών ομάδων στο εσωτερικό που διεκδικούν δικαιώματα για την ίδια την ύπαρξη τους.

Αφετέρου, τα ανθρώπινα δικαιώματα οριοθετούνται μέσα στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών υπό το πρίσμα της πολιτικής ιδιότητας που τα μέλη της διαθέτουν.Την ίδια στιγμή που η ιδιότητα του πολίτη για τον κάθε πολίτη αποτελεί το στοιχείο κοινωνικής ένταξης στον ίδιο βαθμό αποτελεί και μια μορφή(ή τουλάχιστον αναδεικνύεται σε τέτοια στα πλαίσια του επιστημονικού διαλόγου) κοινωνικού ελέγχου από την πλευρά του κράτους.Όπου το τελευταίο μέσω της κτήσης της

συνόρων της ΕΕ, με τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ να συμβολίζουν μια κοινή ταυτότητα ασφάλειας.>>>Νικολόπουλος Γ.Π.(2014).Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ. 11.

πολιτικής ιδιότητας ελέγχει την δυνατότητα εισόδου στην επικράτεια του αλλά και τον αποκλεισμό από αυτήν εκείνων που δεν ανήκουν σε αυτήν (inclusion-exclusion). Μπορούμε σχηματικά να αναφέρουμε πως η ανάπτυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ξεκινά με την Γαλλική επανάσταση του 1789 και φτάνει μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα ως μια καταρχήν σωρευτική ανθρώπινη πρόοδος (αστικά, πολιτικά και τέλος κοινωνικά δικαιώματα που αναπτύσσονται διαδοχικά από τον 18^ο αιώνα έως και τον 20^ο), όπου η κοινωνία των πολιτών διεκδικεί την ανάπτυξη της υπό την προστασία της πολιτικής κοινωνίας. Στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα αρχίζει να εδραιώνεται μια αντίστροφη αντίληψη για τα δικαιώματα, που δίνει μια αρνητική (σκεπτικιστική) θεώρηση των δικαιωμάτων όχι ως μιας συσσωρευμένης προόδου αλλά ως ενός εργαλείου ελέγχου και αποκλεισμού κοινωνικών ομάδων (disfranchisement³).

Η αλλαγή στην αντίληψη για τα δικαιώματα συνδέεται με την αλλαγή στην ίδια την φύση της ασφάλειας, καθώς ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές διεργασίες οδηγούν στην συγκρότηση διεθνοποιημένων κρατικών συμμαχιών όπου σχηματίζεται ένα γινόμενο πάνω από το άθροισμα των επιμέρους κρατών⁴. Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη και ανάλυση της σχέσης ελευθερίας και ασφάλειας στο πλαίσιο ακριβώς αυτής της διαδικασίας διεθνοποίησης εντός κυρίως του δυτικού γεωγραφικού χώρου της ευρωπαϊκής ηπείρου. Η διαδικασία διεθνοποίησης αφορά στον σχηματισμό μιας υπερεθνικής ένωσης κρατών που ξεκινά στα 1957 στην Δυτική Ευρώπη και από το 1992 είναι γνωστή ως Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης κάνουν την εμφάνιση τους νέοι φορείς, καινοφανείς στην βαθύτερη ουσία τους, έχουν ως βασικό καθήκον τους την αντιμετώπιση του διλήμματος

---

³ <<Εν συντομία, ένα δηλητηριώδες μείγμα ατομικισμού της αγοράς και σχετικής αποστέρησης είναι μια κρίσιμη προγενέστερη αιτιότητα πίσω από μια άνθηση του εγκλήματος και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς, και μια όλο και πιο αυξανόμενη απειρωσμένη και κατασταλτική ατζέντα για τον έλεγχο του εγκλήματος που θέλει να διαχειριστεί το ίδιο της το κατακάθι-τις νέες επικίνδυνες τάξεις>>. Yar.M.- Penna S. (2004), *Between positivism and post-modernity? critical reflections on Jock Young's the exclusive society*. Great Britain, *British journal of criminology*, 4(44), p.533-549, σ.535.

⁴ <<Ως κράτος ασφάλειας παίζει ο φορέας του μονοπωλίου της βίας ακριβώς ένα θεμελιώδη ρόλο στην διεθνοποίηση των διαφόρων λειτουργικών συστημάτων, και ιδίως του οικονομικού συστήματος. Οι κίνδυνοι που εκπηγάζουν από αυτή τη διεθνοποίηση των διαφόρων λειτουργικών συστημάτων, και ιδίως του οικονομικού συστήματος. Οι κίνδυνοι που εκπηγάζουν από αυτή την διεθνοποίηση για την πολιτική κοινότητα καταγράφονται σε ένα ιδιαίτερα εκτεταμένο αίσθημα ανασφάλειας...>>. Gunther K(2002, Οκτώβριος). *Διεθνής αντεγκληματική πολιτική*: Η πορεία προς ένα παγκόσμιο δικαίον ασφάλειας. Νομικό τμήμα ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 4-5 Οκτωβρίου, σ.28.

ασφαλείας που θέτουν τα ίδια τα κράτη μέσα από την δημιουργία και τις μεταξύ τους συνεργασίες⁵.

Η αντιμετώπιση του διλήμματος ασφαλείας κατά την διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συνεπάγεται την δημιουργία δύο φορέων που απευθύνονται στην διττή φύση της ασφάλειας. Αφενός συγκροτείται ένας φορέας που ασχολείται με την ασφάλεια εντός των εσωτερικών συνόρων της Ένωσης (χώρος ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης), και εδώ ο λόγος γίνεται για την ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία (Europol⁶). Και αφετέρου ένας άλλος ο οποίος ασχολείται με την φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε., και το καθήκον αυτό ανήκει στην ευρωπαϊκή υπηρεσία ακτοφυλακής και συνοριοφυλακής (Frontex⁷).

Στόχος της διπλωματικής είναι να αναλύσει την δράση των δύο παραπάνω φορέων αστυνόμευσης οι οποίοι αν και κινούνται σε δύο διαφορετικά επίπεδα, επιτελικό (Europol) και επιχειρησιακό (Frontex) επίπεδο δράσης, εντούτοις έχουν ως κοινό διακηρυγμένο στόχο να εγγυηθούν την ασφάλεια της Ε.Ε. έναντι εσωτερικών και εξωτερικών απειλών⁸ σε κοινή συνεργασία με τους κρατικούς φορείς της αστυνομίας και της συνοριοφυλακής. Η ανάλυση των φορέων αστυνόμευσης, όσον αφορά τα καθήκοντα και τις δικαιοδοσίες τους, δεν αφορά μόνο τους ίδιους αλλά γίνεται υπό το πρίσμα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁹. Το θεωρητικό ερώτημα που τίθεται στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής αφορά στο αν, και με ποιόν τρόπο, οι ευρωπαϊκοί φορείς αστυνόμευσης τοποθετούν στο επίκεντρο της δράσης τους και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα ενώ παράλληλα εκτελούν τα καθήκοντα, τα σχετικά με την ασφάλεια, που τους έχουν ανατεθεί.

---

⁵ <<Με αυξανόμενο ποσοστό συμμετοχής του κράτους στην οικονομία ο χωρισμός κράτους και (ουσιαστικά αυτορρυθμιζόμενης) κοινωνίας καθίσταται παραωχημένος... η κοινωνική ασφάλεια μετατρέπεται τότε γρήγορα σε μια έναντι όλων των ρίσκων και των κινδύνων εκτεινόμενη ευρεία ασφάλεια, την εγγύηση της οποίας αναμένει κανείς από το παρεμβατικό κράτος.>>. Ο.π. σ.43.

⁶ <<Η βασική αποστολή της Europol είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της συνεργασίας των αρχών εφαρμογής του νόμου των κρατών-μελών στην πρόληψη και καταπολέμηση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος>>. Στεργιούλης Ε.Αθ. (2003), Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.31.

⁷ <<Ο Frontex βοηθά τα κράτη μέλη της ΕΕ και τις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων τους. Επίσης, συμβάλλει στην εναρμόνιση των συνοριακών ελέγχων σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο οργανισμός αυτός διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των τελωνειακών αρχών όλων των χωρών της ΕΕ, παρέχοντας τεχνική βοήθεια και εμπειρογνωσία.>>. Οργανισμός ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex). Ευρωπαϊκή Ένωση. https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el (πρόσβαση 11/7/2017).

⁸ <<Η διάκριση των ευρωπαϊκών συνόρων σε εσωτερικά και εξωτερικά επέφερε τη μετατόπιση τους από την αρχική φυσική τους θέση (δηλαδή, στα απώτατα άκρα του εθνικού εδάφους) στο εσωτερικό του – όπως συμβαίνει στην περίπτωση των διεθνών αερολιμένων, οι οποίοι ανάλογα με την προέλευση ή τον προορισμό κάθε πτήσης, λειτουργούν ως εξωτερικά ή εσωτερικά σύνορα>>. Νικολόπουλος Γ.Π. (2008), Η ευρωπαϊκή ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής το πρόγραμμα της Χάγης και η εφαρμογή του. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.39

⁹ <<Οι διαβαθμίσεις της διαπερατότητας των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ για τους μετακινούμενους πληθυσμούς δεν οφείλονται αποκλειστικά στις πρόνοιες για τον έλεγχο της διασυνοριακής εγκληματικότητας σχετίζονται, επίσης με αποφάσεις σχετικά με τη ρύθμιση της κατάστασης στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας>>. Ο.π., σ.57.

Για την καλύτερη μελέτη του θεωρητικού ερωτήματος που έχει τεθεί, το τελευταίο επιχειρείται να αναλυθεί σε τρία υποερωτήματα που θα εξεταστούν στο πλαίσιο υλοποίησης των κεφαλαίων της διπλωματικής :

i) Η αλλαγή στην σχέση των δικαιωμάτων και της ασφάλειας προκύπτει ως αποτέλεσμα της διαλεκτικής εξέλιξης της νεωτερικής κοινωνίας, η οποία διαθέτει μια εσωτερική δυναμική που οδηγεί στην κοινωνική και οικονομική διεθνοποίηση , δηλαδή σε στενότερους δεσμούς συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη. Η διεθνοποίηση επαναφέρει διαλεκτικά τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ασφάλειας σε ένα ανώτερο επίπεδο ανάπτυξης.

ii) Η διαδικασία διεθνοποίησης και κατ'επέκταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αναπτύσσεται διαλεκτικά με νέες κοινωνικές ομάδες που αναπτύσσουν είτε το στοιχείο της ευρωπαϊκής πολιτικής ιδιότητας(ιθαγένειας) και κατοχυρώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα τους. Είτε το στοιχείο της συλλογικής διακινδύνευσης (risk) και κατ' επέκταση απεκδύονται των δικαιωμάτων τους καθώς αποτελούν καθεαυτές μια πηγή διακινδύνευσης(ανασφάλεια).

iii) Οι ευρωπαϊκοί φορείς αστυνόμευσης(Europol, Frontex) αναλαμβάνουν (και) από κοινού το καθήκον της αντιμετώπισης της κάθε μορφής διακινδύνευσης(ζήτημα ασφάλειας) ενώ παράλληλα μεριμνούν για την διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο των κοινωνικών ομάδων που δεν αφορά η διακινδύνευση όσο και εκείνων που ελέγχονται ως προς την υποψία ύπαρξης μιας μορφής συλλογικής διακινδύνευσης στο εσωτερικό τους(π.χ. προσφυγικές ροές). Η αποτύπωση της ύπαρξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην δράση των φορέων γίνεται αφενός στον λόγο (discourse) που τους αφορά και αφετέρου στην πρακτική λειτουργία και τις πρακτικές(practices) που εκείνοι εφαρμόζουν όταν τίθενται σε λειτουργία.

Για την όσο το δυνατόν καλύτερη μελέτη του υπό συζήτηση θέματος η διπλωματική εργασία διακρίνεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελεί το θεωρητικό πλαίσιο της διπλωματικής και περιλαμβάνει το εγχείρημα της εννοιολόγησης τόσο της αστυνόμευσης(policing, κεφ.1) όσο και της διαχείρισης των ομάδων συλλογικής διακινδύνευσης(κεφ.2). Το κεφάλαιο της αστυνόμευσης αφορά στην ιστορική συγκρότηση της παραπάνω έννοιας μέσα από μια λιγότερο ή περισσότερο λεπτομερειακή μελέτη των επιμέρους στοιχείων που την συγκροτούν. Το κεφάλαιο της συλλογικής διακινδύνευσης μελετά την μετάβαση από το προνοϊακό/θεραπευτικό μοντέλο κοινωνικού ελέγχου σε εκείνο(αρχιτεκτονική του

νέου κοινωνικού ελέγχου) που βασίζεται στην συγκρότηση της κυβερνησιμότητας (governmentality¹⁰) ως αφετηριακού στοιχείου για την αποτελεσματική διαχείριση των αποκλεισμένων (disfranchised) ομάδων συλλογικής διακινδύνευσης εντός μιας νέας χωρικής αρχιτεκτονικής που εστιάζει όχι στα αστικά κέντρα αλλά στην έννοια του συνόρου(border) ως χώρου διαχείρισης πληθυσμών. Και τα δύο κεφάλαια επιχειρούν να αναδείξουν την ιστορική και κοινωνική μετάβαση από τον παραδοσιακό τρόπο διαχείρισης της σχέσης ασφάλειας-δικαιωμάτων εντός του κυρίαρχου κράτους(βεσπφαλιανό κράτος¹¹) σε έναν σύγχρονο κοινωνικό έλεγχο εντός του πλαισίου διεθνοποιημένων οργανισμών(φορείς αστυνόμευσης) και οντοτήτων (E.E.) που δεν προσπαθούν να ενσωματώσουν αλλά να διαχειριστούν τους αποκλεισμένους τους (από το συναινετικό στο συγκρουσιακό πρότυπο).

Έχοντας συγκροτήσει το ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο θα κινηθεί η διπλωματική, καλούμαστε στο δεύτερο μέρος της εργασίας να μελετήσουμε μια πιο πρακτική και ειδική διάσταση του κεντρικού ζητήματος. Στο τρίτο καθώς και στο τέταρτο κεφάλαιο του πρακτικού μέρους της εργασίας επιχειρούμε τις μελέτες περίπτωσης της Europol(ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία) και της Frontex(οργανισμός ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής) αντίστοιχα. Και στις δύο περιπτώσεις η διερεύνηση της οριοθέτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιχειρείται μέσα από την μελέτη των ενδοσυστημικών και εξωσυστημικών λόγων καθώς και των πρακτικών¹²(υποκουλτούρα) που αναπτύσσονται στις επαγγελματικές σχέσεις εντός του φορέα αστυνόμευσης που κατανοείται ως πεδίο. Τόσο οι πρακτικές όσο και οι λόγοι αν και ενυπάρχουν στο πλαίσιο της λειτουργίας των φορέων, καθώς και οι δύο υπάγονται στην δικαιοδοσία της E.E. και των κρατών-μελών, εντούτοις το στοιχείο που τους διαφοροποιεί ως προς τα στοιχεία αυτά είναι η διαφορά ανάμεσα στον επιτελικό χαρακτήρα της Europol και στον επιχειρησιακό χαρακτήρα της Frontex.

---

¹⁰ Βλ. σχετικό λήμμα στο Mclaughlin E.-Muncie J. (2001). *The sage dictionary of criminology*. Λονδίνο, Sage publications, σ.134.

¹¹ Όχι τόσο το κράτος per se αλλά πολύ περισσότερο η εδραίωση της έννοιας περί μιας κυριαρχίας εντός δεδομένης γεωγραφικής περιοχής. <<Η αφετηρία του σύγχρονου διεθνούς συστήματος ταυτίζεται γενικά με τον Τριακονταετή Πόλεμο (1618-1648) και τις Συνθήκες της Βεσπφαλίας που τον τερμάτισαν>>. Jackson R.-Sorensen G.(2006). *Θεωρία και μεθοδολογία των διεθνών σχέσεων η σύγχρονη συζήτηση*(μτφρ. Χαράλαμπος Κωνσταντινίδης και επιμ. Παναγιώτης Τσάκωνας). Αθήνα, Gutenberg, σ.39.

¹² <<...Στο ευρύ πλαίσιο των αλληλοδράσεων που αναπτύσσονται ανάμεσα στο ΣΑΠΔ και τα κοινωνικά υποκείμενα και καλύπτει τόσο το συμβολικό επίπεδο (αναπαραστάσεις για το έγκλημα, τον εγκληματία αλλά και την ίδια την ποινική δικαιοσύνη) όσο και το επίπεδο των στρατηγικών που ακολουθούν οι φορείς κοινωνικής δράσης>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2002). *Κράτος, ποινική εξουσία, και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μια εγκληματολογική προσέγγιση*. Αθήνα, κριτική, σ.39.

Η διαφορά στον χαρακτήρα και την φύση των δύο υπηρεσιών καθώς και το γεγονός ότι υπάγονται δυνητικά σε μια σειρά νομοθετικά πλαίσια(της Ε.Ε., του κράτους-μέλους, των διεθνών συμβάσεων, των συμφωνιών με τρίτα κράτη κλπ) διαφοροποιεί τον τρόπο που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το αποτέλεσμα είναι ότι η συσχέτιση των φορέων με τα ανθρώπινα δικαιώματα ορισμένες φορές να εκλαμβάνεται ως όριο ενώ σε άλλες περιπτώσεις να λειτουργούν τα δικαιώματα ως νομιμοποιητική βάση για την επίτευξη επιμέρους σκοπών(π.χ. στο πλαίσιο συμφωνίας με ένα τρίτο κράτος που θέλει να προβάλει δικές του αξιώσεις και χρησιμοποιεί τα δικαιώματα γι' αυτό). Από την μια πλευρά τα δικαιώματα αντιμετωπίζονται ουσιοκρατικά(ως όρια αυτά καθαυτά) ενώ από την άλλη αντιμετωπίζονται σε εργαλειακή βάση(εργαλειοκρατία, στις περιπτώσεις που αφορούν την νομιμοποιητική τους ισχύ).

Στο τέλος της εργασίας θα επιχειρήσουμε την ανάλυση των συμπερασμάτων στα οποία έφτασε η έρευνα μας σχετικά με την σχέση της δραστηριότητας των φορέων αστυνόμευσης με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα συμπεράσματα επιχειρούν αφενός μια σύγκριση για τον εντοπισμό των ομοιοτήτων και διαφορών των δύο οργανισμών αστυνόμευσης σε σχέση με τα δικαιώματα, και αφετέρου στην επισήμανση των ελλείψεων που παρατηρήθηκαν όπως και σε προτάσεις για την κάλυψη τους. Με την ολοκλήρωση της παράθεσης των συμπερασμάτων θα ακολουθήσει η παράθεση της σχετικής βιβλιογραφίας που αξιοποιήθηκε.

Ολοκληρώνοντας οφείλουμε να αναφέρουμε δύο ακόμα στοιχεία που αφορούν στην ίδια την συγγραφή της ανά χείρας εργασίας. Αρχικά η έρευνα πάνω στην οποία βασίζονται τα αποτελέσματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αφορούν αποκλειστικά σε βιβλιογραφική έρευνα με χρήση επιστημονικών πηγών που αποτελούνται από άρθρα(έντυπα και ηλεκτρονικά), επίσημα κείμενα της Ε.Ε., και τέλος επιστημονικά συγγράμματα(έντυπα και ηλεκτρονικά βιβλία). Δεύτερον, την αποκλειστική επικέντρωση σε ζητήματα που αφορούν τις κοινωνικές, πολιτικές, και οικονομικές εξελίξεις της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Αν και πρέπει πάντα να γίνεται κατανοητό ότι τα ζητήματα αυτά έχουν πολύ ευρύτερες διαστάσεις, εντούτοις για τους σκοπούς (της γνωστικής αλλά και εν γένει) οικονομίας της εργασίας η μελέτη στον βαθμό που θα μπορούσε να έχει κάποια αξία περιορίστηκε αφενός στην μελέτη ευρωπαϊκών οργανισμών και αφετέρου σε αυτό το ευρωπαϊκό πλαίσιο κινήθηκε και η έρευνα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την σύνδεση τους με τους πρώτους. Η

παρούσα διπλωματική εργασία(στον βαθμό που δύναται) εύλογα επιχειρεί να απαντήσει στα ερωτήματα που έχει θέσει όσο και να συμβάλλει δημιουργικά στην γέννηση νέων ερωτημάτων και στην ανάδειξη λιγότερο προβεβλημένων πτυχών για το θέμα που επιχειρεί να διερευνήσει.

**Μέρος Α΄ : Θεωρητικό πλαίσιο, η μετάβαση στην αστυνόμευση και η νέα
αρχιτεκτονική του κοινωνικού ελέγχου (διακινδύνευση)**

Κεφάλαιο πρώτο: Η αστυνόμευση στην Ε.Ε.

Πρωταρχικός στόχος του κεφαλαίου είναι η εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου αστυνόμευση ως κεντρικού στοιχείου στο ευρύτερο πλαίσιο αναφοράς για την νέα αρχιτεκτονική ασφαλείας στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αυτό θα επιχειρηθεί μέσα από την ανάλυση της ιστορικής και κοινωνικής διεργασίας που οδηγεί στην εξέλιξη της παραδοσιακής αστυνομίας σε έναν σύγχρονο δίκτυο αστυνόμευσης που αναπτύσσεται εν οίδει δικτύου, δίχως ωστόσο να καταργεί την ίδια την παραδοσιακή αστυνομία ως συγκροτησιακό στοιχείο της νέας αστυνόμευσης.

Αυτό το τελευταίο σημαίνει ότι η διαδικασία συγκρότησης ενός νέου φορέα δεν είναι ευθύγραμμο εξελικτική, αλλά διαλεκτικά σπειροειδής, επομένως αν και η αστυνόμευση συνεπάγεται ένα ανώτερο επίπεδο εξέλιξης εντούτοις τα στοιχεία που κάνουν δυνατή αυτή την εξέλιξη βρίσκονται στον πυρήνα της ίδιας της αστυνομίας. Η ίδια η διαλεκτική εξέλιξη υποδεικνύει πως η ίδια η δύναμη της εξέλιξης υπάρχει μέσα σε μια προηγούμενη μορφή συγκρότησης¹³, με αποτέλεσμα όταν σχηματιστεί πλήρως η νέα μορφή αστυνόμευσης η παλιά μορφή της αστυνομίας να διατηρείται σε αυτό το ανώτερο επίπεδο ανάπτυξης. Η διαλεκτική έγκειται στο ότι τα νέα στοιχεία υπάρχουν στην παλιά μορφή ενώ η καινούργια μορφή της αστυνόμευσης διατηρεί τα στοιχεία που συγκρότησαν την παλιά μορφή της αστυνομίας.

Ο φορέας της αστυνόμευσης συγκροτεί ένα δίκτυο πληροφοριών¹⁴, καθώς αναπτύσσεται τόσο κάθετα (από το κρατικό στο υπερ-κρατικό) όσο και οριζόντια με το να λειτουργεί επιτελικά συντονίζοντας την επιχειρησιακή δράση των κρατικών αστυνομικών σωμάτων ασφαλείας, που ως ξεχωριστά κράτη βρίσκονται σε οριζόντια σχέση ενώ στην κάθετη ανάπτυξη η Ευρωπαϊκή ένωση συγκροτείται ως ανεξάρτητη οντότητα που είναι ποιοτικά διάφορη του αθροίσματος των κρατών-μελών που την συγκροτούν¹⁵.

---

¹³ <<Γένεση, ακμή και παρακμή είναι ολότελα γενικές και αόριστες, στις οποίες τα πάντα μπορούν να ενταχθούν, με τις οποίες όμως τίποτε δεν είναι δυνατό να κατανοηθεί. Κι η ίδια η παρακμή προδιαμορφώνεται μέσα σ'ότι ζει επομένως θα ήταν δυνατό να συλληφθεί η μορφή της στα ειδοποιά της γνωρίσματα, εξίσου όπως [συλλαμβάνεται] κι η μορφή της ζωής>>. Μαρξ Κ.Ε. (1983). *Η διαφορά της δημοκρατίας και επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας* (μτφρ. Και επιμ. Παναγιώτης Κονδύλης). Αθήνα, γνώση, σελ. 68.

¹⁴ <<Οι φόρμες επικοινωνίας παρέχουν τα μέσα διαμέσου των οποίων η αστυνομία σκέφτεται, δρα, και αιτιολογεί τις πράξεις της. Αυτές οι φόρμες με την σειρά τους δομούνται με βάση την εξειδικευμένη γνώση περί διακινδύνευσης που ζητούν τόσο οι μάνατζερς της αστυνομίας όσο και άλλα ιδρύματα. Επομένως τα δεδομένα που έρχονται στην κατοχή της αστυνομίας μορφοποιούνται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι δυνατή η εισαγωγή τους σε υπολογιστές για ταχεία μεταβίβαση προς μια ευρεία γκάμα ειδικευμένων μονάδων εντός του οργανισμού της αστυνομίας, προς άλλους αστυνομικούς οργανισμούς, και προς άλλα ιδρύματα. Ericson R.V. & Haggerty K.V. (1997). *Policing the risk society*. Oxford, Clarendon press, σ. 33-34.

¹⁵ <<Εντούτοις, οι μεταβλητές που παρεμβαίνουν στη διαμόρφωση της αντεγκληματικής πολιτικής ενός κράτους δεν προέρχονται μόνο από το εσωτερικό του κοινωνικού σχηματισμού στον οποίο κυριαρχεί, αλλά μπορεί να αφορούν σε

Υποκεφάλαιο 1.1: Ιστορική και κοινωνική διαμόρφωση της διαλεκτικής σχέσης αστυνομίας-αστυνόμευσης

Αν η αστυνομία αποτελεί το αναγκαίο στοιχείο στην συγκρότηση της αστυνόμευσης, τότε είναι εξίσου αναγκαίο να αναδείξουμε εκείνη την κοινωνική διεργασία που οδηγεί στην συγκρότηση της ίδιας της παραδοσιακής αστυνομίας. Η βασική προϋπόθεση για την συγκρότηση ενός διακριτού σώματος ασφαλείας είναι μια διαλεκτική ιστορική κίνηση, η οποία οδηγεί στον σχηματισμό μια διακριτής όσο και ανεξάρτητης, από το κοινωνικό σύνολο, οντότητας η οποία θα κατέχει κατ' αποκλειστικότητα το οργανωμένο μονοπώλιο άσκησης φυσικής βίας. Το μονοπώλιο αυτό προκύπτει, στην ολοκληρωμένη του μορφή, ως μια κίνηση προς τον αφοπλισμό του κοινωνικού συνόλου ενώ μια ταυτόχρονη, αντίρροπη, κίνηση οδηγεί στον εξοπλισμό της εν λόγω ανεξάρτητης μονοπωλιακής οντότητας¹⁶.

Ο αφοπλισμός του κοινωνικού συνόλου συνεπάγεται την μετάβαση του δικαιώματος οργανωμένης οπλοφορίας και οπλοχρησίας σε ένα συγκριτικά μικρότερο, σε σχέση με το κοινωνικό σύνολο, κομμάτι που είναι κατά τέτοιο τρόπο οργανωμένο ώστε να κατέχει θέση υπέρτερη του αφοπλισμένου κοινωνικού συνόλου. Η κίνηση προς τον εξοπλισμό αυτού του κομματιού της κοινωνίας, είναι στον ίδιο βαθμό και μια άρνηση κίνησης προς την κατεύθυνση εξοπλισμού του κοινωνικού συνόλου, δηλαδή μια διπλή άρνηση που εκ των πραγμάτων οδηγεί σε μια θετική κοινωνική πρόοδο προς μια ανώτερη (ποσοτικά και ποιοτικά) βαθμίδα εξέλιξης του κοινωνικού σχηματισμού.

Το μονοπώλιο στην άσκηση βίας από την πλευρά της αστυνομίας, συγκροτεί την τελευταία σε έναν καθαρά επιχειρησιακό φορέα (π.χ. σύλληψη δραστών, προστασία πολιτών κλπ) που δρα ως φυσική παρουσία εντός ενός αντικειμενικά υπαρκτού χώρου (π.χ. στην πόλη) και απέναντι σε έναν υπαρκτό κοινωνικό κίνδυνο εντός του προαναφερθέντα χώρου (π.χ. μια ληστεία, μια κατάσταση ομηρίας του

επιταγές ή περιορισμούς που προέρχονται από φορείς εξουσίας πάνω και πέρα απ' αυτό. Αυτό συμβαίνει, συνήθως, λόγω της ένταξης των κρατών σε διεθνείς οργανισμούς και της προσχώρησης τους σε διεθνή συμβατικά κείμενα, που προβλέπουν τη δυνατότητα υπερκρατικών και διακρατικών παρεμβάσεων στο πεδίο της αντεγκληματικής πολιτικής>>. Νικολόπουλος Γ.Π. (2008). Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.28.

¹⁶ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Γερμανός κοινωνιολόγος Μ. Βέμπερ, <<Αναπτύσσουμε μόνο τη καθαρά εννοιολογική άποψη για την έρευνα μας: Το κράτος είναι μια καταναγκαστική κοινότητα, που οργανώνει την εξουσία. Επέτρεχε στην επιδίωξη να μονοπωλήσει τη χρήση της νόμιμης βίας, σαν μέσου για την κυριαρχία στο έδαφος του>>. Weber Μ. (1987). Η πολιτική ως επάγγελμα (μτφρ. Και επιμ. Μιχάλης Κυπραίος). Αθήνα, Παπαζήσης, σ.103.

προσωπικού σε μια τράπεζα κλπ). Αντίθετα η το δίκτυο της αστυνόμευσης δεν προϋποθέτει την άσκηση φυσικής, άμεσης, βίας και κατ' επέκταση δεν αποτελεί επιχειρησιακό φορέα αλλά είναι ένα επιτελικό σώμα που στόχο έχει να βελτιστοποιήσει την δράση των επιχειρησιακών φορέων των διαφόρων αστυνομικών σωμάτων, μέσω της παροχής πληροφοριών για τον καλύτερο συντονισμό της δράσης ανάμεσα σε αυτά τα τελευταία (δηλ. στα σώματα ασφαλείας της αστυνομίας), ώστε να υπάρξει μια καλύτερη αντιμετώπιση απειλών (risk) που διαχέονται (δηλαδή ενέχουν το στοιχείο της κίνησης) εντός πολλών χώρων και όχι ενός συγκεκριμένου (πρβλ. εγκλήματα που ενέχουν το στοιχείο της κίνησης, όπως η διεθνής τρομοκρατία¹⁷). Έτσι η επιτελική λειτουργία της αστυνόμευσης είναι επικουρική ως προς την επιχειρησιακή δράση της αστυνομίας και αντί να ενέχει το στοιχείο της βίας, δηλαδή να δρα κατόπιν της εκδήλωσης μιας απειλής, καλείται να δράσει πριν την εκδήλωση αυτή (proactive, προ-δραστικά δηλαδή¹⁸) ως ένα δίκτυο καλύτερης οργάνωσης της επιχειρησιακής δράσης ανάμεσα στους αστυνομικούς φορείς¹⁹.

Εδώ προκύπτει μια διαλεκτική αντίθεση (πάλη και ενότητα των αντιθέσεων) ανάμεσα στο στοιχείο της βίας του επιχειρησιακού φορέα της αστυνομίας και στο στοιχείο της μη βίας του επιτελικού δικτύου της αστυνόμευσης. Η σύνδεση επιχειρησιακού φορέα και βίας καθώς και η σύνδεση του δικτύου πληροφορίας με την επιτελική υπηρεσία, ουσιαστικά αποτελούν δίπολα που ιστορικά και κοινωνικά διαλέγονται μεταξύ τους. Η εξέλιξη της αστυνομίας και της αστυνόμευσης ακολουθεί την αριστοτέλεια διάκριση²⁰ της ανάμεσα στην βίαιη και την φυσική κίνηση των σωμάτων (ατομικιστική θεωρία), σύμφωνα με την οποία υπάρχει μια φυσική κίνηση

¹⁷ <<Στο πλαίσιο της επιστήμης της εγκληματολογίας, η διακινδύνευση αναφέρεται στην πιθανότητα ύπαρξης ζημίας, στον ρόλο που διαδραματίζει ο υπολογισμός ή η αξιολόγηση της ζημίας αυτής στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την τέλεση μιας εγκληματικής πράξης, καθώς και στον ρόλο της στην λήψη αποφάσεων από την πλευρά της ποινικής δικαιοσύνης>>. McLaughlin E., & Muncie J. (2001). Sage dictionary of criminology. London, Sage, σ.250-251.

¹⁸ <<Η αστυνομική πρακτική κατευθύνεται προς την επιτήρηση ξένων ή φτωχών εθνικών μειονοτήτων και εκτείνει το εύρος της πέρα από το πάλαι ποτέ όριο της διερεύνησης ενός εγκλήματος, όπου πλέον μέσα από προδραστικές πρακτικές καθίσταται δυνατό για την αστυνομία να υποδείξει ομάδες που διαθέτουν μια 'εγκληματική προδιάθεση' με βάση την κοινωνιολογική γνώση.>>. Bigo D. (2008). Globalized (in)security : the Field and the Ban-opticon. Cultures et conflicts, vol.4, σ.21.

¹⁹ Όπως συμβαίνει στην περίπτωση του επιτελικού φορέα αστυνόμευσης της Ευρωπόλ, <<Με άλλα λόγια, η Ευρωπόλ αποσκοπεί στην υποβοήθηση των κρατών μελών με την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών οι οποίες όμως δεν αφορούν εκτελεστικές αρμοδιότητες, όπως για παράδειγμα συλλήψεις, ανακρίσεις, κατ' οίκον έρευνες κλπ>>. Στεργιούλης .Ε.Αθ. (2003), Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία EUROPOL, Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.31.

²⁰ <<Ορθά ο Αριστοτέλης ασκεί πολεμική εναντίον του: <<Στον Λεύκιππο και στον Δημόκριτο, που ισχυρίζονται, ότι τα πρώτα σώματα κινούνται μέσα στο κενό και στο άπειρο, θα 'πρεπε να εξηγηθεί, τι λογής είναι η κίνηση και ποια κίνηση αρμόζει στην φύση αυτών των σωμάτων. Γιατί αν το κάθε στοιχείο κινείται βίαια από το άλλο, είναι, ωστόσο αναγκαίο να 'χει καθένα τους και μια φυσική κίνηση, εκτός από την βίαιη και τούτη η πρώτη κίνηση δεν πρέπει ναυαί βίαιη παρά φυσική. Αλλιώς θα παλινδρομούμε επ' άπειρο χωρίς να βρίσκουμε την αρχή της κίνησης.>>. Μαρξ Κ. (1983). Η διαφορά της δημοκρατίας από επικουρίας φυσικής φιλοσοφίας (μετ. Παναγιώτης Κονδύλης). Αθήνα, γνώση, σελ.94-95.

των ατομικών σωμάτων ενώ όταν τα σώματα έρχονται σε επαφή και συγκρούονται τότε αυτή είναι μια βίαιη κίνηση, από την άλλη η φυσική κίνηση προηγείται της βίαιης.

Αυτό που ουσιαστικά συμβαίνει είναι πως η αστυνομία νοείται ως μονοπώλιο βίας και η αστυνόμευση ως ένα από τα μονοπώλια πληροφοριών, αλλά ουσιαστικά δεν είναι η βία που προηγείται ιστορικά του δικτύου πληροφοριών αλλά το αντίθετο²¹. Η αστυνομία συγκροτείται στην ιστορική εξέλιξη των κοινωνιών από την φεουδαρχία στην νεωτερικότητα της σύγχρονης εποχής, ως ένα αρχιτεκτονικό(κατά το σχήμα της αρχιτεκτονικής ασφαλείας) δίκτυο πληροφοριών που στόχο έχει να εργαλειοποιήσει το ίδιο το έγκλημα ούτως ώστε μέσα από την χρήση των ίδιων των εγκληματιών ως πληροφοριοδοτών να μπορεί να συλλέγει πληροφορίες για τους εγκληματικούς χώρους και τις εγκληματικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εκεί. Η σύγχρονη αστυνόμευση είναι και αυτή δίκτυο που βασίζεται σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων για την παροχή πληροφοριών και την βελτίωση της ανταπόκρισης της αστυνομίας που και αυτή είναι ένα είδος δικτύου.

Απο την άλλη μεριά η αρχιτεκτονική εν είδει δικτύου που αντιπροσωπεύει η αστυνόμευση αντανakλά ένα διαφορετικό επίπεδο συγκρότησης απ' ότι το αστυνομικό δίκτυο πληροφοριών, πρόκειται αφενός για το υπερκρατικό και αφετέρου για το κρατικό επίπεδο ανάπτυξης. Τα δύο επίπεδα αναπτύσσουν μια διαλεκτική σχέση μεταξύ τους καθώς το υπερκρατικό συγκροτείται από τα επιμέρους κράτη που δεν αυτοδιαλύονται μέσα στο πρώτο αλλά διατηρούν την σύσταση τους και ταυτόχρονα αποδίδουν ένα μέρος της δύναμης τους (machtstaat) καθώς και της νομικής τους υπόστασης (rechtstaat²²) στην υπερκρατική οντότητα που συγκροτούν (πρβλ. την περίπτωση του ενιαίου νομίσματος και της κεντρικής ευρωπαϊκής τράπεζας στην περίπτωση της ευρωπαϊκής ενώσεως), με αποτέλεσμα το υπερκρατικό να κινείται προς το κρατικό επίπεδο(πρβλ. ευρωπαϊκές κοινοτικές οδηγίες), και το κρατικό να κινείται προς το υπερκρατικό²³(πρβλ. το ευρωπαϊκό συμβούλιο της Ε.Ε. που συγκροτείται από υπουργούς των κρατών-μελών).

---

²²<<Γι' αυτούς (ενν. τους διεθνολόγους), το κράτος αποτελεί ένα συνδυασμό του Machtstaat (κράτος ισχύος) και του Rechtstaat(κράτος δικαίου) η ισχύς και το δίκαιο δηλαδή αποτελούν κεντρικά στοιχεία των διεθνών σχέσεων.>>.Jackson R. &Sorensen G.(2006).Θεωρία και μεθοδολογία των διεθνών σχέσεων: η σύγχρονη συζήτηση(επιμ. Και μτφρ. Παναγιώτης Τσάκωνας).Αθήνα, Gutenberg,σ.91.

²³<<Ενδεικτικά, ανιχνεύονται ήδη καινούργια πεδία και αντικείμενα μελέτης στην προοπτική μιας εγκληματολογίας πέρα από το εθνικό κράτος/ criminology beyond the nation state (R. Hogg, 1997), μιας υπερεθνικής και συγκριτικής εγκληματολογίας/ transnational and comparative criminology (J. Sheptycki, A. Wardak, 2005) μιας εγκληματολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή μιας ενωσιακής εγκληματολογίας (Κ.Δ. Σπινέλλη, 2013), κ.ά., σύμφωνα με ορισμένους από τους προσδιορισμούς που έχουν προταθεί.>>.Νικολόπουλος Γ.Π.(2014).Διακρατικές

Υποκεφάλαιο 1.2: Τα τρία επίπεδα(-μάκρο-μέσο-μικρο) της αστυνόμευσης

Στον βαθμό που υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα λειτουργίας αλλά και συνεργασίας μεταξύ τους, τότε εύλογα πρέπει να προκύπτει ένα καταμερισμός καθηκόντων και ιδιοτήτων για να μπορέσουν να λειτουργήσουν τα δίκτυα πληροφόρησης²⁴. Εδώ μπορεί να γίνει ο εξής παραλληλισμός, στο κρατικό επίπεδο η αστυνομία αποτελεί την εκκοσμίκευση της δικαιοσύνης του κράτους(πολιτική κοινωνία) στην σφαίρα της ανθρώπινης δραστηριότητας(κοινωνία των πολιτών) καθώς πλην ορισμένων εξαιρέσεων η εισαγωγή ενός ατόμου στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης(ΣΑΠΔ) εκκινεί σχεδόν πάντα από την αστυνομία(πρβλ. καταγραφή μιας καταγγελίας, διεξαγωγή έρευνας, σύλληψη υπόπτων κλπ) για να προχωρήσει στα υπόλοιπα στάδια του συστήματος(π.χ. διεξαγωγή δίκης). Στο υπερκρατικό επίπεδο η αστυνόμευση, όπως συγκροτείται στην μελέτη περίπτωσης που θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε δηλαδή της Europol²⁵ (μονάδα ευρωπαϊκής αστυνομικής συνεργασίας), συγκροτεί μια υπηρεσία²⁶(agency) της Ε.Ε. για τον καλύτερο συντονισμό της δράσης ανάμεσα στις

μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη στο << χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης >>. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.22.

²⁴ <<Συνεργασία ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ. Εντάσσεται κυρίως στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας για τη ρύθμιση θεμάτων που αφορούν στο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης (Τίτλος VI της ΣΕΕ) και τη δημιουργία διεθνικών δικτύων επιτήρησης (Eurorol, Eurojust, Frontex, κλπ). Δεν αποκλείεται, όμως, η ανάπτυξη διακρατικής συνεργασίας μετά από πρωτοβουλία ενός ή περισσότερων κρατών μελών, έξω από το ευρωπαϊκό/κοινωνικό θεσμικό πλαίσιο αλλά για την εξυπηρέτηση των σκοπών του και με απώτερο την κοινοτικοποίηση του σχετικού εγχειρήματος.>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008). Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντακλιματικής πολιτικής. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.41.

²⁵ Στο σημείο αυτό οφείλουμε να παρατηρήσουμε μια, κατά το μάλλον ή ήττον, αντιστοιχία του δίπολου δικαιοσύνη/αστυνομία με τις ευρωπαϊκές υπηρεσίες της Europol(αστυνόμευση) και της Eurojust(δικαιοσύνη). Στην αρχική φάση της δημιουργίας τους(τέλη δεκαετίας του '90 με αρχές εκείνης του 2000) η Europol προοριζόταν να τεθεί υπό τον έλεγχο της Eurojust, κατά τα πρότυπα της σχέσης δικαιοσύνης-αστυνομίας όπως είχε εδραιωθεί στην περίοδο του κυρίαρχου εθνικού κράτους, ωστόσο η ιστορική εξέλιξη της Ε.Ε. στον 21^ο αιώνα διέψευσε αυτή την προσδοκία ενώ οδήγησε στην διαπίστωση ότι είναι εξίσου πιθανό να υλοποιηθεί το ακριβώς αντίθετο σενάριο. Η σχέση των δύο ευρωπαϊκών υπηρεσιών δείχνει την πολυπλοκότητα της συγκρότησης ενός υπερκρατικού επιπέδου, που επ' ουδενί δεν προκύπτει από ένα απλό άθροισμα των επιμέρους μερών αλλά είναι το γινόμενο των, χαρακτηριστικά η Eurojust μετέφερε τα αρχηγεία της στην Χάγη(από την αρχική της τοποθεσία, αυτή των Βρυξελλών, το 2003) με στόχο την υλοποίηση του στόχου της σύσφιξης των σχέσεων με την μονάδα ευρωπαϊκής συνεργασίας, αλλά παρά την αρχική στόχευση και τις κινήσεις που έγιναν προς επίτευξη της κάτι τέτοιο, εκ των συνθηκών(π.χ. αύξηση της παγκόσμιας τρομοκρατίας, οικονομική κρίση κλπ), δεν κατέστη εφικτό παρά διαπιστώνεται η πορεία προς την αντίθετη κατεύθυνση. Για παράδειγμα, <<επιπλέον, ενώ η EUROJUST στην αρχική της θεσμική μορφή προοριζόταν ως ένας πιο "κοινωνικός" οργανισμός και προοριζόταν να έχει περισσότερη οργανωτική αυτονομία από πλευράς των κρατών μελών απ' ότι η EUROPOL, αυτό εν τέλει δεν συνέβη. Η πρόθεση κάποιων εκ των εκπροσώπων κατά την διάρκεια της διαπραγμάτευσης που θα οδήγούσε στην δημιουργία της EUROJUST ήταν πράγματι αυτή η τελευταία να επιδείξει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στον τομέα της ευρωπαϊκής δικαστικής συνεργασίας σε σύγκριση με τον αντίστοιχο της αστυνομικής συνεργασίας.>>. Bigo D. (2007), Mapping the field of the EU internal security agencies. ο.π., σ.17.

²⁶ <<Ευρωπαϊκές υπηρεσίες στο πλαίσιο αυτό νοούνται ως σώματα (1) που στόχο έχουν την εδραίωση και την διαχείριση πλουραλιστικών σχέσεων συνεργασίας οι οποίες θα περιλαμβάνουν τόσο την ευρωπαϊκή κεντρική επιτροπή όσο και τα κράτη-μέλη και (2) τα σώματα αυτά θα απολαμβάνουν έναν ορισμένο βαθμό αυτονομίας από

επιμέρους αστυνομικές υπηρεσίες των κρατών-μελών, εδώ υπάρχει όπως και πριν μια κάθετη ροή πληροφοριών από το υπερκρατικό στο κρατικό επίπεδο(ενώ πριν η κάθετη ροή αφορά κυρίως την μεταβίβαση από την κοινωνία των πολιτών στην πολιτική κοινωνία, αλλά και ορισμένες φορές το αντίστροφο όταν η δικαιοσύνη δίνει εντολή στην αστυνομία για έρευνα).

Αλλά το σκεπτικό αυτής της κάθετης κίνησης είναι να βελτιωθεί η διακρατική συνεργασία των αστυνομικών υπηρεσιών, επομένως εμπλέκεται και ένα οριζόντιο επίπεδο συνεργασίας ανάμεσα στα συμβαλλόμενα κράτη-μέλη(κρατικό επίπεδο) για την αντιμετώπιση εγκλημάτων με διασυνοριακά χαρακτηριστικά²⁷. Και σε αυτή την περίπτωση η κάθετη κίνηση δεν είναι η μοναδική που υφίσταται, καθώς η αστυνόμευση δεν προκύπτει μόνο ως υπερκρατική δεσμευτική ενέργεια ή πρωτοβουλία(ή ως μια υπερκρατική αναγκαιότητα) αλλά και με πρωτοβουλία ορισμένων κρατών-μελών στο οριζόντιο επίπεδο(διακρατική συνεργασία, πρβλ. συνθήκη του Προυμ²⁸, που υπογράφηκε αρχικά από χώρες με παράδοση στην διασυνοριακή συνεργασία, όπως Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία, Βέλγιο²⁹ κ.α., για να ενταχθεί στην συνέχεια ως ευρωπαϊκό κεκτημένο στο Δίκαιο της Ε.Ε., δηλαδή στο υπερκρατικό επίπεδο), όπως στην περίπτωση της αστυνόμευσης στο κανάλι της Μάγχης ειδικά μετά την διάνοιξη της υπό θαλάσσιας σήραγγας (μέσο μεταφοράς και επικοινωνίας) για την σύνδεση της ηπειρωτικής (Γαλλία) με την νησιωτική Ευρώπη³⁰(νησιά της Μεγάλης Βρετανίας).

την ευρωπαϊκή επιτροπή η οποία αυτονομία όμως δεν θα είναι πλήρως απαλλαγμένη από την επιρροή που θα ασκεί επάνω τους η ίδια η επιτροπή>>. Chiti E.(2013). *European Agencies' Rulemaking: Powers, Procedures and Assessment*. European Law Journal. Vol. 19, No. 1, σ.2. <http://www.irpa.eu/wp-content/uploads/2011/10/ELJ2013.pdf> (πρόσβαση 12/9/2017).

²⁷ <<...Σε περιορισμένη τυποποίηση των λεγόμενων ευρωεγκλημάτων (eurocrimes), δηλαδή στους τομείς της ιδιαιτέρως σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση, η οποία απορρέει ιδίως από τη φύση ή τις επιπτώσεις των αδικημάτων αυτών ή λόγω ειδικής ανάγκης να καταπολεμούνται σε κοινή βάση (άρ.83 1 εδ. α' ΣΛΕΕ), στις οποίες περιλαμβάνονται – κατ' αρχήν περιοριστικά- 10 τομείς εγκληματικότητας (άρ. 83 1 εδ. β' ΣΛΕΕ : τρομοκρατία, εμπορία ανθρώπων, γενετήσια εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών, παράνομη εμπορία ναρκωτικών, παράνομη εμπορία όπλων, ζέπλυμα χρήματος, διαφθορά, παραχάραξη μέσων πληρωμής, εγκληματικότητα στο χώρο της πληροφορικής και οργανωμένο έγκλημα), ενώ προβλέπεται η δυνατότητα επέκτασης τους ανάλογα με την εξέλιξη της εγκληματικότητας.>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2014), *Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη στο << χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης>>*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.17.

²⁸ <<...Για παράδειγμα, ο αρχικά διακυβερνητικός χώρος Σένγκεν κοινοτικοποιήθηκε, ως ένα βαθμό, με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης Αμστερνταμ και εντάχθηκε στο ευρύτερο πλαίσιο της δημιουργίας του ΧΕΑΔ, ενώ, πρόσφατα με τη σύναψη της Συνθήκης Prüm ανάμεσα σε κράτη μέλη του χώρου Σένγκεν αναδύθηκε ακόμα ένας διακρατικός χώρος ελέγχου>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008), *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής το <<πρόγραμμα της Χάγης>> και η εφαρμογή του*. Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη, σ.41.

²⁹ <<Στην αφετηρία του κεκτημένου Σένγκεν μπορούμε να συναντήσουμε μορφές διασυνοριακής αστυνομικής συνεργασίας ανάμεσα στην Γαλλία και τη Γερμανία, καθώς και την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στις χώρες της Μπενελούξ και τις χώρες της Βορειοευρωπαϊκής Ένωσης>>. Ο.π.

³⁰ Πρόκειται για έρευνα που πραγματοποίησε ο J. Sheptycki, την δεκαετία του '90 οπότε και υπήρχε ένα εγχείρημα για την από κοινού αστυνόμευση του καναλιού της Μάγχης ανάμεσα σε μια σειρά από χώρες, όπως η Μ. Βρετανία, η Γαλλία, το Βέλγιο κλπ. Sheptycki J. W. E. (2002). *In search of transnational policing : towards a sociology of global policing*. Aldershot: Ashgate.

Από τις αρχικές αυτές διατυπώσεις απορρέουν τρία στοιχεία σχετικά με την συγκρότηση της σχέσης αστυνομίας-αστυνόμευσης , πρώτον η δημιουργία μιας πολιτικής οντότητας που υπάρχει ανεξάρτητα από την θέληση ή τον έλεγχο του κοινωνικού συνόλου και η οποία αντίθετα ασκεί μια μορφή επίσημου ελέγχου επί του συνόλου αυτού υπο την έννοια αυτή η αστυνομία είναι η εκκοσμίκευση του ελέγχου αυτού³¹(επιχειρησιακή ύπαρξη στο πεδίο, κοινωνία των πολιτών) ενώ η αστυνόμευση συγκροτεί ως επί το πλείστον μια αντικειμενοποίηση του επίσημου ελέγχου(βάσεις δεδομένων) με έναν καθαρά επιτελικό ρόλο(πολιτική κοινωνία), αυτόν της καλύτερης διασύνδεσης των επιχειρησιακών οργάνων, χωρίς υποκειμενική παρουσία στην κοινωνία της καθημερινής δραστηριότητας .Δεύτερον ο αποκλεισμός της αστυνομίας από την πλήρη ταύτιση του με το κοινωνικό σώμα(λαϊκή πολιτοφυλακή) που οδηγεί στον λαϊκό αφοπλισμό και τον ταυτόχρονο εξοπλισμό του συγκεκριμένου μηχανισμού ασφαλείας ως αποτέλεσμα κατακερματισμού της κοινωνίας σε επιμέρους κοινωνικές ομαδοποιήσεις που τοποθετούνται σε μια κάθετη ιεράρχηση και σε μια κατάσταση συνεχούς όξυνσης των μεταξύ τους συσχετίσεων³².

Από την άλλη η αστυνόμευση προκύπτει μέσα από ενδογενείς διαδικασίες συγκρότησης νέων επιπέδων άσκησης εξουσίας(E.E.) που συνδέονται είτε καθέτως

---

³¹ Η εκκοσμίκευση της αστυνομίας στα πλαίσια του νεωτερικού κράτους αποτυπώνεται με ιδιαίτερα εύληπτο τρόπο στην περίπτωση του Δεύτερου γερμανικού Ράιχ υπο τον καγκελάριο Ο.φον Μπίσμαρκ, χωρίς όμως να αποτελεί και το μοναδικό τέτοιο παράδειγμα που παρατηρείται ιστορικά.Στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα η διακυβέρνηση του φον Μπίσμαρκ προχωρά σε μια εκσυγχρονιστική μεταρρύθμιση(υπο τον τίτλο περιφερειακή μεταρρύθμιση,γνωστή στα γερμανικά και ως Kreisordnung, καθώς αφορούσε την ρύθμιση της περιφερειακής αυτοδιοίκησης, η οποία καταργεί το προνόμιο των Γιούνγκερς(τάξη των μεγάλων γαιοκτημόνων) να αποκτούν κληρονομικά και επομένως να μεταβιβάζουν από γενιά σε γενιά τις θέσεις αξιωματικών του σώματος ασφαλείας της αστυνομίας, με βάση την ως άνω μεταρρύθμιση η κατοχή τέτοιων αξιωμάτων στις γερμανικές περιφέρειες μπορεί να γίνει μόνο κατόπιν εκλογής.Αν και η επιρροή των Γιούνγκερς διατηρήθηκε ακόμα και υπο το νέο καθεστώς στα σώματα ασφαλείας, εντούτοις η αστυνομία εκκοσμικεύτηκε καθώς απαγκιστρώθηκε από την ύπαρξη της ως αποκλειστικού δικαιώματος μιας νομοκαθεστηκίας τάξης(πρβλ.τάξεις στην φεουδαρχική περίοδο) και εξελίχθηκε σταδιακά σε ένα σώμα που διέπεται από μια ορθολογική και γενικευμένη(δηλαδή χωρίς ταξικό πρόσημο) επιλογή των ατόμων που θα την στελεχώσουν.Τα άτομα πλέον δεν έχουν κάποιο ειδικό χαρακτηριστικό(π.χ.οικογενειακή καταγωγή) αλλά καλούνται να πληρούν μια σειρά από γενικά κριτήρια για την εισδοχή στα σώματα ασφαλείας(π.χ. επίπεδο εκπαίδευσης, φυσική κατάσταση, κατάσταση της ψυχικής υγείας κλπ).Πρβλ. την παρατήρηση του Φ.Ένγκελς <<Για να παρουσιαστεί για πολλοστή φορά η Πρωσία σαν υποδειγματικό Κράτος, εισήγαγαν αυτό που ονομάζεται αυτοδιοίκηση.Το όλο ζήτημα ήταν να εξαλειφτούν τα πιο σκανδαλώδη υπολείμματα της φεουδαρχίας, ενώ στο βάθος τα πάντα θα παρέμεναν στη δικαιοδοσία του Κράτους κι όσο αυτό θα 'ταν δυνατό, σ' αυτό βοήθησε η οργάνωση των περιφερειών.Η εξουσία της δεσποτικής αστυνομίας των Γιούνγκερ είχε γίνει αναχρονισμός.Κατάργησαν τον όρο-σα φεουδαρχικό προνόμιο,- μα τον ξανααποκατάστησαν για ότι αφορά την ουσία, με τη δημιουργία έγγειων αυτόνομων περιοχών[...] τον ξανααποκατάστησαν για ότι αφορά την ουσία μεταβιβάζοντας ολόκληρη την αστυνομική εξουσία και τη δικαιοδοσία της αστυνομίας μας διοικητικής περιοχής στο διοικητή της περιοχής, που στην ύπαιθρο ήταν πάντα σχεδόν χωρίς εξαίρεση ένας μεγάλος γαιοκτήμονας[...] Το φεουδαρχικό προνόμιο, που συνδεόταν με το μεμονωμένο πρόσωπο, αφαιρέθηκε, δώσαν όμως σ' ολόκληρη την τάξη τα πλήρη δικαιώματα που πήγαν απ' αυτό το φεουδαρχικό προνόμιο>>.Ένγκελς Φ.(1974).Ο ρόλος της βίας στην ιστορία(επιμ. & μτφρ. Απόστολος Χαρίσης).Αθήνα, Μπάυρον,σ.111.

³² <<...Ο πληθυσμός, που γίνεται όλο και πυκνότερος, δημιουργεί συμφέροντα αλλού κοινά και αλλού ανταγωνιστικά ανάμεσα στις ξεχωριστές κοινότητες, που η συσσωμάτωσή τους σε όλο και σημαντικότερα σύνολα, προκαλεί με τη σειρά της έναν καινούργιο καταμερισμό της εργασίας, δημιουργία οργάνων για να περιφρουρούν τα κοινά συμφέροντα και να αμύνονται ενάντια στα ανταγωνιστικά συμφέροντα.>>.Ο.π., σ.39.

είτε οριζοντίως με προϋπάρχουσα επίπεδα άσκησης εξουσίας³³ (π.χ. διακρατική συνεργασία, υπερκρατική οντότητα κλπ). Τρίτον, η ταύτιση αστυνομίας και μονοπωλίου μιας κρατικά οργανωμένης βίας εκφράζεται και σχηματοποιείται ιστορικά ως το αποτέλεσμα της μεταβολής των υλικών συνθηκών διαβίωσης της κοινωνίας, επομένως η βία διαθέτει μια υλική βάση που ως σχήμα αποτελείται από τις συνιστώσες του χώρου (πόλη ως αστικός χώρος, πολιτεία ως διοικητική οργάνωση της πόλης κλπ), των μέσων επικοινωνίας (τεχνολογία, τεχνολογική πρόοδος) και του καταμερισμού εργασίας (κοινωνικές σχέσεις), η μεταβολή υλικών συνθηκών συγκροτεί το μονοπώλιο της βίας όπως επίσης συγκροτεί και μια υπηρεσία (Europol) που δεν προϋποθέτει την βία αλλά συνδέεται διαλεκτικά με την επιχειρησιακή άσκηση της³⁴.

Για την εκπλήρωση των στόχων του παρόντος κεφαλαίου, που άπτονται της εννοιολογικής ανάλυσης της αστυνόμευσης όπως αυτή μετουσιώνεται στην υπηρεσία της ευρωπαϊκής μονάδας αστυνομικής συνεργασίας εντός του κοινωνικού πλαισίου ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να τεθεί το εξής αφετηριακό ερώτημα δηλαδή ποια είναι εκείνη η δύναμη που ωθεί στην πραγμάτωση της αναγκαιότητας για την ύπαρξη μιας ευρωπαϊκής αστυνόμευσης καθώς επίσης και για την ύπαρξη μιας υπερκρατικής οντότητας³⁵. Καλούμαστε να παρατηρήσουμε πως η σύνθεση της Ε.Ε. προκύπτει μέσα από μια ενδογενή δυναμική που αναπτύσσεται στο εσωτερικό

---

³³ <<...Μια ευρύτερη αντίληψη για την οργάνωση και λειτουργία του ΣΑΠΔ, με κύρια χαρακτηριστικά:

-την αμφισβήτηση του κρατοκεντρικού και δικαιοπολιτικά θεμελιωμένου χαρακτήρα του και
-την ανάδειξη της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε προνομιακό πεδίο εκδήλωσης των υπερκρατικών και διακρατικών παρεμβάσεων στη μέχρι πρότινος αποκλειστικά εθνική αρμοδιότητα για τον κοινωνικό έλεγχο του εγκλήματος>>. Νικολόπουλος Γ.Π. (2014). Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη στο <<χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης>>. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.9-10.

³⁴ Η παρατήρηση πως από τους σύγχρονους φορείς αστυνόμευσης εκλείπει το στοιχείο της κρατικά οργανωμένης (φυσικής) βίας πρέπει να αναχθεί σε ένα γενικότερο επίπεδο που θα αφορά την συνολικότερη εδραίωση και εξέλιξη της νεωτερικής κοινωνίας. Πρόκειται ουσιαστικά για την αντίκρουση της παραδοσιακής αντίληψης που θέλει την σύγχρονη κοινωνία να έχει ως αφετηριακό στοιχείο της την βία, με αποτέλεσμα όλη η εξέλιξη να ανάγεται σε αυτή την τελευταία. Ήδη από την εποχή της Παλινόρθωσης στην Γαλλία του πρώτου μισού του 19^{ου} αιώνα διάφοροι Γάλλοι ιστορικοί αντέκρουσαν την αντίληψη αυτή (π.χ. Θιέρσο, Τιερί, Γκιζό, Μινιέ). Αξίζει ίσως να αναφερθεί πως ακόμα και η ίδια η μετάβαση από την φεουδαρχία στην νεωτερικότητα και άρα και στους θεσμούς της όπως η αστυνομία και η αστυνόμευση, δεν βασίζεται απλώς και μόνο (ή αν βασίζεται αυτό γίνεται ως παρεπόμενο διαφορετικών εξελίξεων) στην βία. Για παράδειγμα όταν η δουλοπαροικία στην Πρωσία καταργήθηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα πολλοί πρώην δουλοπάροικοι μην μπορώντας να βρουν κάποια ασφάλεια ή στήριγμα για την συνέχιση της ζωής τους ως ελεύθεροι, επέστρεφαν τελικά στους παλιούς αφέντες τους οικειοθελώς. <<Όταν στην Πρωσία, μετά από τις ήττες του 1806 και του 1807, καταργήθηκε η δουλοπαροικία και, μαζί της, η υποχρέωση του άρχοντα να φροντίζει για τους υπηκόους του σε περίπτωση ανάγκης, ασθένειας και γηρατειών, τότε οι αγρότες απευθύνθηκαν στον βασιλιά με το αίτημα, να τους αφήσει στη δουλεία, γιατί ποιος θα τους περιποιούνταν στην εξαθλίωση;>>. Ένγκελς Φ. (2014). Αντί-Ντίρινγκ. Αθήνα, σύγχρονη εποχή, σ.127.

³⁵ Πολύ χαρακτηριστικά, σε ότι αφορά την διαλεκτική σχέση βία-μη βία, <<Ενώ η ΕΕ δεν είχε, αρχικά, πρωτογενή ποινική αρμοδιότητα- δηλαδή την ικανότητα ορισμού εγκλημάτων και επιβολής ποινών- η τελευταία καταλαμβάνει πλέον ολοένα και μεγαλύτερο τμήμα της πολιτικής της δραστηριότητας. Οι πολιτικές αυτές διέπονται από το στοιχείο της διεθνότητας, εκδηλώνονται ως αποτέλεσμα διαδράσεων ανάμεσα σε εθνικό, διακρατικό, και υπερεθνικό επίπεδο...>>. Νικολόπουλος Γ.Π. (2014). Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη στο <<χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης>>. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.17.

των εθνικών κρατών που συγκροτούν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Η δυναμική αυτή αφορά την έμφυτη τάση(νομοτέλεια) της οικονομίας (παραγωγή-κυκλοφορία-κατανάλωση εμπορευμάτων και υπηρεσιών) να οδηγεί σε μια όλο και πιο διευρυμένη διαδικασία (οικονομικής και κοινωνικής) διεθνοποίησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της έμφυτης αυτής τάσης αποτελεί η Ε.Ε., ήδη από την αρχική της συγκρότηση που αναδεικνύει την σημασία του οικονομικού παράγοντα της διεθνοποίησης καθώς η συνθήκη της Ρώμης του 1957 δημιουργεί την Ευρωπαϊκή οικονομική κοινότητα(ΕΟΚ), με την πλειοψηφία των άρθρων της συνθήκης να άπτονται θεμάτων οικονομικής φύσεως και διευθετήσεως.

Η διεθνοποίηση των νεωτερικών κρατών είναι μια διεργασία που , σε ένα βάθος ορισμένων αιώνων (με εκκίνηση το 1648 και την ειρήνη της Βεστφαλίας), οδηγεί στην άνοδο της κρατικής (εδαφικής) κυριαρχίας από την μια μεριά (de jure αναγνώριση της κρατικής υπόστασης). Ενώ από την άλλη μεριά εδραιώνεται μέσα από τα ανερχόμενα ιδεολογικά ρεύματα (ιδίως τον Διαφωτισμό του 18^{ου} αιώνας) η ατομοκεντρική αντίληψη περί δικαιωμάτων και ελευθεριών που οδηγεί στην συγκρότηση (εκ νέου επαναφορά από την Ρωμαϊκή αρχαιότητα) της έννοιας του πολίτη , ταυτόχρονα ως ατομοκεντρικής μονάδος (κοινωνία πολιτών) αλλά και ως πολιτικής οντότητας³⁶ (πολιτική κοινωνία) που νομιμοποιεί την πολυπίκοιλη (π.χ. οικονομία, στρατός, συνθήκες για δημιουργία συμμαχιών κλπ) λειτουργία του κράτους (de facto λειτουργία³⁷).

Όσον αφορά στην οικονομική παράμετρο της νεωτερικότητας πρέπει να επισημανθούν δύο σημεία. Αφενός τον διαχωρισμό των ανθρώπων από τα μέσα παραγωγής, και επομένως τον διαχωρισμό του αντικειμενικού(τεχνολογικά μέσα) από το υποκειμενικό στοιχείο(άτομο), αυτό σημαίνει πως πλέον η παραγωγή γίνεται ο σκοπός του ανθρώπου με αποτέλεσμα ο τελικός στόχος της οικονομικής δραστηριότητας να είναι η βελτίωση των αντικειμενικών συντελεστών της

---

³⁶ Πρόκειται για την απαρχή μιας εκτενέστατης συζήτησης σχετικά με το δίπολο ένταξη (inclusio) με την κτήση της πολιτικής ιδιότητας και αποκλεισμός (exclusion) όταν αυτή δεν υπάρχει, σε όλο το φάσμα της ανθρώπινης σκέψης και επιστήμης (π.χ. φιλοσοφία, πολιτική θεωρία, κοινωνιολογία, εγκληματολογία) αλλά και λογοτεχνίας (π.χ. Αντελμπερτ φον Σαμίσο). Συγκεκριμένα για την Ε.Ε. η συζήτηση αφορά το δίπολο ιθαγένεια κράτους μέλους- ευρωπαϊκή ιθαγένεια , <<σημαντικό στάδιο αυτής της διαδικασίας αποτέλεσε η θέσπιση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας (european citizenship/citoyennete europeenne) , η οποία όπως θα επιχειρήσω να δείξω , αναπτύσσει διπλή λειτουργία ένταξης-αποκλεισμού, που χαρακτηρίζει κάθε σύστημα κοινωνικού ελέγχου και, συγκεκριμένα, διαδικασίες ένταξης, που εννοποιούν (integrate) , κατ' αρχήν, τους Ευρωπαίους πολίτες, και διαδικασίες αποκλεισμού σε βάρος, πρωτίστως , των εξοκοινοτικών υπηκόων, οι οποίοι βρίσκονται ή επιχειρούν να εγκατασταθούν στο ευρωπαϊκό κοινοτικό έδαφος>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2014). Διακρατικές μετακινήσεις κρατούμενων και κοινωνική επανένταξη στο << χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης>>. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.134.

³⁷ Jackson R. & Sorensen G.(2006). Θεωρία και μεθοδολογία των διεθνών σχέσεων: η σύγχρονη συζήτηση(επιμ. Και μτφρ. Παναγιώτης Τσάκωνας). Αθήνα, Gutenberg, σ.49.

παραγωγής για την αύξηση της αποτελεσματικότητας³⁸. Ο διαχωρισμός αυτός εστιάζει στην αποτελεσματικότητα και συνεπώς στην αξιολόγηση του τρόπου παραγωγής για την βελτίωση του, για το πεδίο της αστυνόμευσης σε έναν υπερεθνικό σχηματισμό αυτό συνεπάγεται την εστίαση όχι σε έναν υποκειμενικό παράγοντα (π.χ. προνοιακό μοντέλο επανένταξης) αλλά αντίθετα την έμφαση στο αντικειμενικό στοιχείο (π.χ. βάσεις δεδομένων).

Οι αντικειμενικοί όροι είναι απόλυτα παραμετροποιημένοι, και υπό αυτή την έννοια μπορούν να ρυθμιστούν και να βελτιωθούν στο έπακρο δίχως να εμφανίζουν πτωτικές τάσεις, και αυτό αποτυπώνεται στο γεγονός πως η αστυνόμευση εστιάζει στο αντικειμενικό στοιχείο των ανθρώπινων χαρακτηριστικών δίχως να ενδιαφέρεται για την λογική της επανένταξης καθώς η βελτίωση δεν αφορά στον χαρακτήρα του παραβάτη αλλά στις αντικειμενικές παραμέτρους (π.χ. αστικός χώρος απαλαλγμένος από έγκλημα, gated communities³⁹) της πρόληψης μιας πράξης (προδραστική, proactive⁴⁰) ενώ ο δράστης θεωρείται ως ένας δρών με ελεύθερη βούληση (πρβλ. νέα ποινολογία⁴¹).

Αφετέρου, το γεγονός ότι το κεφάλαιο διαθέτει την ιδιότητα να συσσωρεύει τους όρους της ύπαρξης του εντός ορισμένων μερών συνεπάγεται την δυνατότητα του να υπάρχει ως μια εξατομικευμένη ύπαρξη που δύναται να υπερκεράσει τα οποιαδήποτε υλικά (μετασχηματισμός του αστικού χώρου) ή πνευματικά (π.χ. κουλτούρα, παράδοση) εμπόδια για την ίδια του την ανάπτυξη, με το να θέτει υπό τον έλεγχο του τους συντελεστές της ίδιας του της ύπαρξης εκεί που τους χρειάζεται (π.χ. από την ύπαιθρο στην πόλη, μετατροπή καλλιεργειών εντός της

---

³⁸ Πρβλ. μεταξύ άλλων το εργαλείο αξιολόγησης SMART, το οποίο παρέχει μια σειρά κριτηρίων (ποσοτικοποιημένων δεικτών) για τον καθορισμό των στόχων ενός οργανισμού, συγκεκριμένα οι στόχοι πρέπει να είναι, συγκεκριμένοι (specific), μετρήσιμοι (measurable), διαθέσιμοι (assignable), ρεαλιστικοί (realistic), σχετικοί με τον χρόνο (time-related). ECOM (χ.χ.). *Setting SMART Objectives Tool for specifying behavioural targets in pandemic communication and marketing programmes*. E.E., Strategic Social Marketing Ltd, σ.4, <http://ecomeu.info/wp-content/uploads/2015/11/Behavioural-goals-tool.pdf> (πρόσβαση 3/8/2017).

³⁹ Για τον ορισμό της κοινότητας εντός τειχών βλ. Grant J. (2004). *Types of gated communities*. Καναδά, Environment and Planning B: Planning and Design, vol.31, σ.913-914.

⁴⁰ <<Συνέπεια αυτής της προσέγγισης αποτελεί η λήψη προδραστικών μέτρων αστυνόμευσης από απόσταση (proactive policing at a distance) σε βάρος των μετακινούμενων εξωκοινοτικών υπηκόων- δηλαδή η ανάπτυξη μέτρων παρεμπόδισης της εισόδου τους στην ευρωπαϊκή/κοινοτική επικράτεια ήδη από το έδαφος των χωρών προέλευσης>>. Νικολόπουλος Γ.Π. (2010, Μάιος). *Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και κοινωνικός έλεγχος: όψεις ένταξης και αποκλεισμού*. Ελευθερίες-δικαιώματα-ασφάλεια στην Ε.Ε. Πάντειο πανεπιστήμιο, γενικό τμήμα δικαίου, Αθήνα, Μάιος, σ. 140.

⁴¹ <<Οι παλιές αναμορφωτικές λογικές του σωφρονιστικού συστήματος αντικαταστάθηκαν από την αναλογιστική γλώσσα του υπολογισμού πιθανοτήτων και των στατιστικών κατανομών με αναφορά στους πληθυσμούς. Αντί να επικεντρώνει στα άτομα το σύστημα στράφηκε προς την στόχευση και την διαχείριση συγκεκριμένων κατηγοριών και υπο-ομάδων. Η διαχείριση πραγματοποιούνταν μέσα από την εφαρμογή όλο και πιο εκλεπτυσμένων τεχνολογιών υπολογισμού της διακινδύνευσης και ανάλογων πρακτικών.>>. MacLaughlin E.-Muncie J. (2001). *The sage dictionary of criminology*. Λονδίνο, Sage, σ.5

υπαίθρου κλπ). Η εξατομίκευση του κεφαλαίου συνεπάγεται την εξαρτημένη ύπαρξη του ανθρώπινου παράγοντα, δηλαδή αν το κεφάλαιο μπορεί να κινηθεί ελεύθερα (να επενδυθεί χωρίς να βρίσκει εμπόδια) τότε ο άνθρωπος δεν μπορεί να μετακινηθεί χωρίς το κεφάλαιο να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια τέτοια κίνηση⁴².

Η ατομική ύπαρξη του κεφαλαίου συνεπάγεται για την νεωτερική κοινωνία το εξής, ότι όλοι οι αντικειμενικοί παράμετροι (όπως η πόλη, τα μέσα παραγωγής, οι άνθρωποι) αποκτούν για εκείνο ένα αφηρημένο και γενικό περιεχόμενο, μέσα από την συσσώρευση και διεθνοποίηση του σε όλο τον κόσμο, το κεφάλαιο συνενώνει τον χώρο και τον χρόνο⁴³ (δηλαδή συντελεί στην σύντηξη τους, ένα παράδειγμα για την συνένωση του χρόνου είναι η μετάβαση από την απόλυτη στην σχετική υπεραξία, όπου με την τεχνολογική πρόοδο ο χρόνος παραγωγής μειώνεται αλλά το κέρδος από την κάθε ώρα αυξάνεται), δημιουργώντας έτσι δύο χώρους έναν φυσικό χώρο κίνησης των ανθρώπων και έναν μη υλικό χώρο όπου υπάρχει η κίνηση του μη ανθρώπινου (πρβλ. χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης⁴⁴ στην Ε.Ε.).

Η ύπαρξη δύο χώρων κίνησης (υλικός/άυλος) συνδέεται με την διαλεκτική ύπαρξη δύο κινήσεων που η μια αποτελεί την άρνηση της άλλης, καθώς οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν εμπόδια στην κίνηση τους από την ανεμπόδιστη κίνηση του μη ανθρώπινου οικονομικού στοιχείου. Ο φυσικός χώρος διαθέτει φυσικά εμπόδια και αφορά το κράτος, όπως είναι τα σύνορα, ενώ αντίθετα ο μη φυσικός χώρος ταυτίζεται με το υπέρ-κρατικό στοιχείο της Ε.Ε. και εκεί τα εμπόδια αφαιρούνται για μια ελεύθερη κίνηση των οικονομικών στοιχείων του κεφαλαίου, όπως είναι η κυκλοφορία εμπορευμάτων, εργατικού δυναμικού, υπηρεσιών κλπ. Ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης της Ε.Ε. συνενώνει διαφορετικούς χώρους, δηλαδή τα κράτη-μέλη της Ένωσης, και γι' αυτό είναι απλώς ένας γενικός χώρος που δεν εμποδίζει την ατομική παρουσία του κεφαλαίου αλλά εκείνη όσων εξαρτώνται

---

⁴² Η δυνατότητα μετακίνησης αλλάζει ανάλογα για το ποια πληθυσμιακή ομάδα πρόκειται, π.χ. πρόσφυγες, στέλεχη εταιρειών, μετανάστες, επιστημονικό δυναμικό κλπ. <<Επίσης στοχεύοντας στην απορρόφηση εξωκοινοτικού επιστημονικού και εργατικού δυναμικού υψηλής τεχνολογικής εξειδίκευσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση δημοσίευσε πρόταση για έκδοση Οδηγίας από το Συμβούλιο για τις προϋποθέσεις εισόδου και παραμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής εξειδίκευσης>>. Ο.π., σ. 142.

⁴³ Σύνδεση τεχνολογιών επικοινωνίας και διατοπικότητας, <<Η Τρίτη δυναμική διαβάθμιση προκύπτει από το γεγονός ότι η διασυνδετικότητα και η αποκεντρωμένη ταυτόχρονη πρόσβαση πολλαπλασιάζουν τις διασυνοριακές συνδέσεις μεταξύ διαφόρων τοπικοτήτων>>. Σάσεν Σ. (2009). Κοινωνιολογία της παγκοσμιοποίησης (μετ. Γεώργιος Ρακκάς). Αθήνα, Μεταίχμιο, σ. 344.

⁴⁴ <<Καθιερώθηκε η συνύπαρξη δύο διαφορετικών καθεστώτων ρύθμισης της κυκλοφορίας στην ευρωπαϊκή κοινοτική επικράτεια: -το ένα διέπεται από την λογική της αγοράς και επιβάλλει την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, των υπηρεσιών και των εμπορευμάτων -το άλλο αφορά στην κυκλοφορία των προσώπων, κυριαρχείται από την λογική της διακινδύνευσης και των ελέγχων και ορίζεται από τρεις συντεταγμένες: ελευθερία, ασφάλεια, δικαιοσύνη!...! τόση ελευθερία, ώστε να μην θίγεται η ασφάλεια, τόση δικαιοσύνη, ώστε να εξυπηρετείται πρωτίστως η ασφάλεια>>. Νικολόπουλος Γ. Π. (2008). Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ. 55.

από αυτό, αυτοί οι τελευταίοι είναι εξαρτημένοι στον βαθμό που η κίνηση τους είναι σε άμεση εξάρτηση από τον ίδιο τον χώρο κίνησης του κεφαλαίου⁴⁵.

Αυτό σημαίνει πως οι άνθρωποι ορίζονται σε αφηρημένα σύνολα, όπως μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές ή εργατικό δυναμικό, και ως τέτοια περιορίζονται και ελέγχονται εντός συγκεκριμένων χώρων με βάσει τις αφηρημένες δυνατότητες τους, στην περίπτωση της αστυνόμευσης αυτό συνεπάγεται τον περιορισμό των προσφυγικών ροών σε χώρους καταγραφής(hot spots) όπου μέσω των ελέγχων και των καταγραφών των στοιχείων τους που αποθηκεύονται σε βάσεις δεδομένων⁴⁶ αποφασίζεται αν θα επιτραπεί η κίνηση του πληθυσμού εντός του χώρου ελευθερίας,ασφάλειας,δικαιοσύνης ή αν θα ακολουθήσει μια διαδικασία επαναπροώθησης εκτός των ορίων του χώρου αυτού.

Οι δύο αυτές εξελίξεις(ο σχηματισμός μιας κεντρικής διοικητικής δομής και η ιδιότητα της φύσης του κεφαλαίου) συγκλίνουν προς την συγκρότηση μιας περιφερειακής αλλά και διεθνούς κοινωνικής και οικονομικής ενοποίησης, η οποία απορρέει εν μέρει από την ιδιότητα(αλλά και την αναγκαιότητα) της οικονομίας στην νεωτερική εποχή να διεθνοποιείται , δηλαδή να προκαλεί την συσσώρευση(εργατικών συντελεστών,μηχανημάτων,γνώσης,πλούτου) σε μια όλο και αυξανόμενη κλίμακα(ξεκινώντας από το επίπεδο της πόλης και φτάνοντας σε ένα παγκόσμιο επίπεδο που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της εδαφικής επικράτειας του πλανήτη).

Στην βάση αυτής της αναγκαιότητας συγκροτούνται πολύ-επίπεδα πολιτικά εποικοδομήματα⁴⁷ , όπου το ένα αποτελεί την βάση για την ανάπτυξη του άλλου, έτσι για παράδειγμα από το τέλος του Τριακονταετούς πολέμου έχουμε την άνοδο και επικράτηση του κράτους της Βεστφαλίας(εθνικό κράτος⁴⁸) έως και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το βεστφαλιανό κράτος θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη της οικονομικής

---

⁴⁵ Πρβλ. Σ.Σάσσην για το ζήτημα δημιουργίας αγορών εργασίας ανάλογα με τον τύπο του εργατικού δυναμικού και που αυτό μπορεί(ή επιτρέπεται) να εργαστεί. Σάσσην Σ.(2009).*Κοινωνιολογία της παγκοσμιοποίησης*(μετ.Γεώργιος Ρακκάς).Αθήνα,Μεταίχμιο,σ.213-214.

⁴⁶ <<Η επικράτηση της λογικής της προδραστικής αστυνόμευσης(*proactive policing*), η οποία ασκείται στα εξωτερικά σύνορα της ευρωπαϊκής κοινοτικής επικράτειας ή ακόμη και πέρα απ' αυτή, στο έδαφος, τρίτων χωρών, ώστε να εμποδίζεται ευθύς εξαρχής η είσοδος των ανεπιθύμητων αλλοδαπών>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).*Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.40.

⁴⁷ <<Η ανάπτυξη των μηχανισμών ελέγχου σε πολλαπλούς τόπους (μέσα,πέρακαι πάνω από το κράτος)και αποτελεί προϊόν της μεταξύ τους διαντίδρασης.Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούμε να διακρίνουμε τρία διακριτά επίπεδα: α.το επίπεδο που λαμβάνονται οι αποφάσεις για τον προσανατολισμό και τον επιχειρησιακό σχεδιασμό συγκεκριμένων μέτρων και δράσεων.β.Το επίπεδο που ασκούνται οι έλεγχοι και αναπτύσσονται συγκεκριμένοι επιχειρησιακοί σχεδιασμοί.γ.Το επίπεδο που εκδηλώνονται τα αποτελέσματα από την άσκηση των προηγούμενων ελέγχων>>.Ο.π.,σ.38.

⁴⁸ <<Η θεωρία του *Jean Bodin* που δέσποζε στο σύστημα του 1648,και κατά την οποία κυρίαρχος είναι μόνο αυτός που θεσπίζει νόμους χωρίς να υπόκειται στην νομοθετική εξουσία οποιουδήποτε τρίτου.>>.Gunther K(2002,Οκτώβριος).*Διεθνής αντεγκληματική πολιτική: Η πορεία προς ένα παγκόσμιο δίκαιο ασφάλειας*. Νομική ΑΠΘ,Θεσσαλονίκη, 4-5 Οκτωβρίου,σ.21.

δραστηριότητας στο εσωτερικό του. Αλλά και εκείνες για την ανάπτυξη της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας κυρίως μέσα από το άνοιγμα αγορών με κύριο μέσο την εγκαθίδρυση αποικιών ή/και την διπλωματία.

Με το πέρασμα στον 20^ο αιώνα το βεσθφαλιανό κράτος συνεχίζει να υπάρχει αλλά εκχωρεί ορισμένο μέρος της εξουσίας του σε ένα υπερ-κρατικό επίπεδο οικονομικής, στρατιωτικής και πολιτικής δραστηριότητας και διαχείρισης(πρβλ. ΕΟΚ, Ε.Ε.,ΝΑΤΟ, ΕΚΑΧ ,ΕΥΡΑΤΟΜ, ΟΟΣΑ, κλπ), το οποίο λειτουργεί πάνω στην διαλεκτική βάση μιας κάθετης(από το υπέρ-κρατικό προς το κράτος) και μιας οριζόντιας(από τα κράτη στο υπέρ-κρατικό), για να μπορέσει να ανταποκριθεί στους ανταγωνισμούς που προκύπτουν από την ανάδυση μιας παγκόσμιας αγοράς όπου τα κράτη πλέον ανταγωνίζονται το ένα το άλλο μέσα από τις υπέρ-κρατικές συμμαχίες που συγκροτούν⁴⁹(π.χ. Ε.Ε.).

Στην μετάβαση στο υπέρ-κρατικό επίπεδο τα κράτη δεν ανταγωνίζονται πια μόνο το ένα το άλλο, αλλά ο συσχετισμός ισχύος τους συγκροτείται επίσης μέσα από την δημιουργία είτε συμμαχιών/συμφωνιών είτε με την δημιουργία υπέρ-κρατικών πολιτικών κοινωνιών όπως η Ε.Ε., με αποτέλεσμα οι ανταγωνισμοί να αποκτούν έναν διηπειρωτικό χαρακτήρα(πρβλ. τον διακηρυγμένο στόχο της Ε.Ε. να καταστεί η πιο ανταγωνιστική ,βασισμένη στην γνώση, οικονομία στον κόσμο, για να ξεπεράσει τους ανταγωνιστές της σε Βόρειο Αμερική και Ασία⁵⁰).

Στο πλαίσιο αυτής της διεθνοποίησης η αστυνόμευση κατέχει έναν διττό ρόλο. Πρώτον, την βελτίωση της επικοινωνίας και συνεργασίας σε έναν κόσμο διεθνοποιημένης οικονομικής και πολιτικής δραστηριότητας, ανάμεσα στις εθνικές αστυνομίες για την ενίσχυση της προ-δραστηρικής δραστηριότητας έναντι ρίσκων που έχουν επίσης διεθνοποιηθεί, ώστε να αποκατασταθούν τα κενά και να δημιουργηθεί ένα αρχιτεκτονικό δίκτυο ασφαλείας⁵¹(πρβλ. νέα αρχιτεκτονική ασφαλείας).Δεύτερον,

---

⁴⁹ Σάσεν Σ.,Ο.π.,σελ.286.

⁵⁰ Ο εν λόγω στόχος διατυπώνεται ρητά το 2000 στην επονομαζόμενη <<στρατηγική της Λισσαβόνας>> με την εξής διατύπωση: << Κατά την σύνοδο του στην Λισσαβόνα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναγνώρισε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με μια μεγάλη ποιοτική μεταλλαγή, η οποία προκύπτει από την παγκοσμιοποίηση και τις προκλήσεις μιας νέας οικονομίας καθοδηγούμενης από την γνώση και έταξε ένα νέο στρατηγικό στόχο για το 2010: να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Υπογραμμίζοντας ότι οι αλλαγές αυτές απαιτούν όχι μόνο ριζικό μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας αλλά και ένα τολμηρό πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και εκπαίδευσης>>.Γκρόβαρης Χ.-Ρουσσάκης Ι.(2008).Ευρωπαϊκή Ένωση : Πολιτικές στην εκπαίδευση.Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σ. 18, http://www.pi-schools.gr/programs/epim_stelexi/epim_yliko/book6.pdf (πρόσβαση 11/4/2017) .

⁵¹ <<Ο άξονας της διεθνοποίησης.Αναπτύσσεται οριζόντια σε σχέση με τα εθνικά συστήματα ποινικής δικαιοσύνης και αποβλέπει στη δημιουργία διακρατικών δικτύων συνεργασίας>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.41.

πρόκειται για την συγκρότηση μιας νέας αρχιτεκτονικής ασφαλείας, στον βαθμό που συγκροτούνται δύο χώροι(εκείνος εντός του κράτους και εκείνος εντός τη Ε.Ε.) στους οποίους ενυπάρχουν και αναπαράγονται τόσο η καθημερινή ζωή(κοινωνία των πολιτών) όσο και η πολιτική ζωή του κοινωνικού συνόλου(πολιτική κοινωνία)ως αλληλένδετες υπάρξεις, τότε στον ίδιο βαθμό δημιουργούνται κενά ανάμεσα στην σύνδεση της μιας κοινωνίας με την άλλη⁵².

Τα κενά αυτά, η ύπαρξη δηλαδή φυσικών εμποδίων (π.χ. σύνορα) και νομικών η δομικών διαφορών(π.χ. διαφορές στην νομοθεσία, στην δομή των σωμάτων ασφαλείας που ασχολούνται με τον έλεγχο και την καταστολή του εγκλήματος κλπ) ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε., αναδεικνύονται σε νέες μορφές εγκληματικής δραστηριότητας⁵³, οι οποίες αποτελούν το κατεξοχήν αντικείμενο της αστυνόμευσης από την πλευρά της Europol, που ενέχουν το στοιχείο της διασυνοριακής κίνησης (π.χ. εμπόριο ανθρώπων ,όπλων ,ναρκωτικών, τρομοκρατία κλπ) ομάδων που ενέχουν την ιδιότητα της διακινδύνευσης⁵⁴(risk), με αποτέλεσμα να πρέπει να ενταθεί τόσο ο έλεγχος όσο και κυρίως η συνεργασία ανάμεσα σε φορείς που βρίσκονται σε διαφορετικές πλευρές των συνόρων που δεν καταργούνται με την ίδρυση της Ε.Ε.

Και για την επίτευξη του στόχου αυτού συγκροτείται ένας φορέας αστυνόμευσης για να μπορέσει να διευκολύνει την συνεργασία αυτή μέσω πληροφοριών για την κίνηση ομάδων σε αντικειμενικά υπαρκτούς χώρους(π.χ. ενημέρωση κάθε φορά που ένα άτομο που περνά τα σύνορα μιας χώρας μέλους της Ε.Ε.).Ειδικότερα αυτός ο δεύτερος ρόλος της αστυνόμευσης δεν έχει να κάνει μόνο με το εσωτερικό της υπέρ-κρατικής κοινωνίας(οργάνωση προς το εσωτερικό), αλλά με την σχέση της τελευταίας με άλλα κράτη και συμμαχίες κρατών που βρίσκονται εκτός των συνόρων της πρώτης⁵⁵ (οργάνωση προς το εξωτερικό), και που τα τελευταία αυτά διαθέτουν επίσης το στοιχείο της διακινδύνευσης(risk).

Η οργάνωση μια υπερκρατικής δομής προς τα έξω στην περίπτωση της Ε.Ε. αφορά κυρίως(αλλά όχι κατ' αποκλειστικότητα) την περίπτωση της διεθνούς

---

⁵² <<Συνεργασία ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. {...}πάνω σ' αυτόν τον άξονα δημιουργούνται ποικίλες ομαδοποιήσεις κρατών μελών, οι οποίες καταλήγουν στην ανάδυση επιμέρους χώρων, που λειτουργούν συμπληρωματικά.Ο.π.

⁵³ Πρβλ. Σάσεν για την νέα διάσταση στο οργανωμένο έγκλημα.<<Η εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος είναι μια πρόσφατη εξέλιξη στην περίπτωση της διακίνησης των μεταναστών.Υπάρχουν επίσης αναφορές ότι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος συστήνουν διηπειρωτικές στρατηγικές συμμαχίες μέσω των δικτύων συμπατριωτών τους σε αρκετές χώρες>>.Σάσεν Σ.,Ο.π.,σ.228.

⁵⁴ <<Στην εγκληματολογία, η έννοια της διακινδύνευσης αναφέρεται στην πιθανότητα ύπαρξης ζημίας, και στον ρόλο που παίζει ο υπολογισμός ή η αξιολόγηση αυτής στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την διάπραξη ή μη μιας εγκληματικής πράξης, και στον ρόλο της ζημίας στην λήψη αποφάσεων στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης>>. The sage dictionary of criminology.Λονδίνο, Sage,σ.251-2.

⁵⁵ Στεργιούλης Ε.Αθ.(2003).Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.108.

τρομοκρατίας, εδώ διαπιστώνεται μια διαλεκτική ενότητα και πάλη αντιθέτων⁵⁶, από την μια μεριά υπάρχει ο φορέας αστυνόμευσης που βασίζεται σε σύγχρονα μέσα και καλείται να προασπίσει πληθυσμούς εντός ενός χώρου που διέπεται από νεωτερικές αξίες οι οποίες ανήλθαν στην ευρωπαϊκή σκηνή μαζί με την άνοδο του κράτους και αποτελούν τον πυρήνα της Ένωσης, πρόκειται για αξίες όπως η ελευθερία, η ασφάλεια, η τάξη (social order), η δικαιοσύνη και η ευημερία.

Οι αξίες αυτές αποτελούν το ιδεολογικό εποικοδόμημα που εγκαθιδρύουν οι νεωτερικές σχέσεις εντός της αστικής και πολιτικής κοινωνίας, συγκροτούν επομένως την συνείδηση του ατόμου που φέρει την πολιτική ιδιότητα τόσο του κράτους όσο και της Ε.Ε., εδώ η αστυνόμευση καλείται να προασπίσει αυτές τις αξίες που συνδέονται με την ευρωπαϊκή ιθαγένεια και κατ' επέκταση με την συμμετοχή στην ευρωπαϊκή κοινότητα⁵⁷. Από την άλλη η διακινδύνευση αυτών των αξιών αφορά σε πληθυσμιακές ομάδες και κράτη εκτός των ορίων του νεωτερικού κόσμου (Ευρώπη, Βόρεια Αμερική), οι οποίες τελούν εγκλήματα που αν και είναι διασυνοριακά (διεθνής τρομοκρατία) εντούτοις το περιεχόμενο τους είναι παραδοσιακό, υπό την έννοια ότι αφορούν σε θρησκευτική τρομοκρατία⁵⁸ (φονταμενταλισμός).

Ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός της Ανατολής ως πηγή διακινδύνευσης στον 21^ο αιώνα στρέφεται κατά των θεμελιακών αξιών του Δυτικού κόσμου, έτσι προκύπτει ένας διαχωρισμός ανάμεσα σε επιμέρους αντιτιθέμενους πόλους όπως, Ανατολή-Δύση, κοσμοπολίτικο κράτος (μετα-νεωτερικότητα)-αδύναμο κράτος⁵⁹, σύστημα δυτικών αξιών-φονταμενταλισμός /θρησκευτικές αξίες κλπ. Ο διαχωρισμός αυτός δεν πρέπει να νοηθεί ως κάτι το καινούργιο ή έστω καινοφανές, αντίθετα η διάκριση αυτή προκύπτει μέσα από την διεθνοποίηση του διλήμματος ασφαλείας που από ζήτημα που αφορούσε το κράτος και τον δυτικό κόσμο εν γένει, πλέον και μέσα

---

⁵⁶ <<Το ζήτημα που τίθεται κατά την εφαρμογή αυτού του (υπερκρατικού) Κανόνα στο εθνικό επίπεδο, αφορά στην σχετικοποίηση της έννοιας ζωής στην κοινότητα, αφού παραπέμπει κάθε φορά σε διαφορετική κοινότητα.>>. Νικολόπουλος Γ.Π. (2014). *Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.41.

⁵⁷ Νικολόπουλος Γ.Π. *Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και κοινωνικός έλεγχος: όψεις ένταξης και αποκλεισμού*. Ο.π..σ.148.

⁵⁸ <<Εθνικές, θρησκευτικές και άλλες συγκρούσεις βαθμιαία αναμειγνύονται με το εμπόριο ναρκωτικών, την σωματεμπορία και άλλες μορφές οργανωμένου εγκλήματος>>. McLaughlin E.-Newburn T. *The SAGE handbook of criminological theory*. Λονδίνο, SAGE, σ.432.

⁵⁹ πρβλ. τον όρο failed state για πρώην αποικίες που δεν κατάφεραν να οικοδομήσουν ένα μετα-αποικιακό κράτος στα πρότυπα του νεωτερικού κόσμου, αλλά επίσης και για περιοχές στις οποίες το κράτος που υπάρχει διαθέτει μόνο έναν περιορισμένο έλεγχο επί της εδαφικής του επικράτειας για την διατήρηση του οποίου καλείται να ανταγωνιστεί διάφορες εθνοτικές και θρησκευτικές ομάδες οι οποίες τις περισσότερες φορές εξοπλίζονται στα πλαίσια ενός ανταρτοπολέμου, πρβλ. την περίπτωση της σημερινής Συρίας καθώς και την διεθνολογική θεωρία για την αλλαγή της φύσης των κρατών, στο Jackson R.-Sorensen G. (2006). *Θεωρία και μεθοδολογία των διεθνών σχέσεων η σύγχρονη συζήτηση* (μετ. Χαράλαμπος Κωνσταντινίδης επιμ. Παναγιώτης Τσάκωνας). Αθήνα, Gutenberg, σ.415-421.

από διεργασίες οικονομικής και κοινωνικής (περιφερειακής) ενοποίησης, η ασφάλεια αφορά ένα υπερ-κρατικό επίπεδο που ξεπερνά τα πλαίσια του δυτικού κόσμου. Η διακινδύνευση αναδεικνύει σε ένα υπερ-κρατικό επίπεδο το ζήτημα της διαλεκτικής ένωσης της ασφάλειας με την ελευθερία, θέτοντας το δίλημμα σχετικά με το πόση ελευθερία πρέπει να υπάρχει για να μην θίγεται η ασφάλεια της Ε.Ε. και το αντίστροφο⁶⁰.

Το δίλημμα ασφαλείας, το οποίο ορίζεται στην βάση της χομπσιανής λογικής του πολέμου όλων εναντίον όλων (διεθνής αναρχία) όπου η δημιουργία του κράτους έρχεται να εδραιώσει την ασφάλεια αλλά παράλληλα και να δημιουργήσει ανασφάλεια στα άλλα κράτη λόγω της ύπαρξης του κράτους ως πηγή ασφάλειας αλλά και ανασφάλειας, στην σχέση του με την αστυνόμευση αντανακλάται στο ζήτημα της ελευθερίας ως εξής, όσοι βρίσκονται στο εσωτερικό της Ένωσης μπορούν να κινούνται ελεύθερα χάρις την ύπαρξη της επίκτητης ευρωπαϊκής ιθαγένειας (αφού ταυτόχρονα είναι πολίτες ενός από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.) και αυτή η δυνατότητα υπάρχει σε αντιδιαστολή με την μη ελευθερία κίνησης για όσους είναι εκτός του χώρου της Ε.Ε., αυτές οι έξω-ομάδες καθώς μπορούν δυνάμει να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλεια της Ε.Ε. πρέπει είτε να περιοριστούν στις παρυφές του ευρωπαϊκού χώρου (π.χ. hot-spots) είτε να αποτραπεί εντελώς η ελευθερία μετακίνησης (μη κίνηση) πριν αυτές εισέλθουν στον εν λόγω χώρο.

Η Ε.Ε. επιχειρεί να αντιμετωπίσει και να διασφαλιστεί απέναντι στην διακινδύνευση με δύο τρόπους οργάνωσης⁶¹, αφενός με την οργάνωση προς τα μέσα (εσωτερικός χώρος) και αφενός με την οργάνωση προς τα έξω (χώρος εκτός των συνόρων). Οι δύο αυτοί τρόποι οργάνωσης συνδέονται μεταξύ τους και δεν αντιμετωπίζονται ως απολύτως διακριτοί, αυτό συμβαίνει για δύο λόγους, πρώτον οι διάφοροι φορείς της Ε.Ε. χαρακτηρίζονται από συνεργατικούς δεσμούς είτε επίσημους που επιβάλλονται από την ίδια την καταστατική τους ύπαρξη, είτε στα πλαίσια μιας υποκουλτούρας που συγκροτεί τις σχέσεις εντός της υπηρεσίας και μεταξύ αυτών (π.χ. συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα σε ευρωπαίους αξιωματούχους των υπηρεσιών που συνδέονται επαγγελματικά από το κρατικό επίπεδο), δεύτερον η διασυννοριακή μορφή του εγκλήματος και της διακινδύνευσης

---

⁶⁰ Νικολόπουλος Γ.Π., ο.π., σελ. 146.

⁶¹ <<Παλαιότερες εγκληματολογικές έρευνες το πώς η κρατική εξουσία και κυριαρχία έχουν κατά πολλούς τρόπους απεκδυθεί η μια την άλλη: προς τα έξω προς τον εμπορικό και ιδιωτικό τομέα ασφαλείας, προς τα κάτω δηλαδή προς τους πολίτες και τους δήμους, και προς τα πάνω προς νέα επίπεδα διεθνούς συνεργασίας και παγκόσμιας διακυβέρνησης>>. Aas F.K. (2010). *Global criminology*. Στο McLaughlin E.-Newburn T. *The SAGE handbook of criminological theory* (σ.427-446). Λονδίνο, SAGE, σ.435.

δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με βάση την παραδοσιακή διάκριση του χώρου(εξωτερικό-εσωτερικό) και με όρους κατασταλτικής δράσης αλλά αντίθετα χαρακτηρίζεται από μια εργασία βασισμένη στην επιστημονική γνώση από επαγγελματίες που εκ των πραγμάτων ορίζει την αντιμετώπιση του χώρου και του χρόνου με μια διαφορετική έννοια(πρβλ.glocalization⁶²).

Η πρώτη περίπτωση αφορά κυρίως την ευρωπαϊκή αστυνόμευση (Europol), όπου μέσω της διασύνδεσης των βάσεων δεδομένων(ITC technologies) και της επικοινωνίας/συνεργασίας μεταξύ τόσο των κρατών όσο και ανάμεσα στις υπηρεσίες συγκροτείται ένα δίκτυο σημείων , τα οποία σημεία προκύπτουν μέσα από τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί για τις βάσεις δεδομένων, και όπου η έννοια του δικτύου έχει να κάνει με την ενεργοποίηση των σημείων μέσα από την ενεργοποίηση ενός και μόνο σημείου που στέλνει σήμα στα υπόλοιπα.Τα σημεία αυτά αναπαριστούν μέσα στο δίκτυο τα στοιχεία που σχετίζονται με την διακινδύνευση, και η ενεργοποίηση τους μπλοκάρει την ελευθερία κίνησης μιας ομάδας διακινδύνευσης πριν αυτή εισέλθει στον ευρωπαϊκό χώρο, ο αντικειμενικός στόχος της αστυνόμευσης είναι όχι η επιχειρησιακή καταστολή ενός εγκλήματος αλλά η πρόδραση έτσι ώστε μια ομάδα από την οποία ενδεχομένως να μπορεί να προέλθει ο δράστης να περιοριστεί στον υλικό χώρο έξω από τον πιθανό(υλικό) χώρο τέλεσης του διασυνοριακού αδικήματος(π.χ. χώρος Σενγκεν).

Υπο-ενότητα 1.2.1:Οι φορείς αστυνόμευσης του μάκρο(ευρωπαϊκού) επιπέδου.

Εδώ η οργάνωση του εσωτερικού χώρου μέσω της αστυνόμευσης αφορά στην διαλεκτική της σύνδεση με τον εξωτερικό χώρο στον οποίο πρέπει να μείνουν οι ομάδες που δεν ανήκουν στο εσωτερικό, η Europol καλείται να χρησιμοποιήσει την τεχνολογία και την κοινωνία της γνώσης για να μπορέσει να δημιουργήσει προδραστικές αξιολογήσεις της διακινδύνευσης(risk-analysis) μιας ομάδας που θα μπορούσε δυνάμει να τελέσει ένα διασυνοριακό έγκλημα το οποίο ως παράγοντας διακινδύνευσης υπάρχει αντικειμενικά⁶³, και προκύπτει μέσα από την αξιολόγηση με βάση τα βιομετρικά(αντικειμενικά) στοιχεία που έχουν συλλεχθεί ούτως ώστε να καταστεί εφικτό να υπολογιστεί/εκτιμηθεί ο βαθμός διακινδύνευσης που ενδέχεται να

---

⁶² <<Ο όρος υπογραμμίζει την ανταντακλαστικότητα ανάμεσα στο παγκόσμιο και το τοπικό και ανάμεσα στο οικουμενικό και το συγκεκριμένο.Ο παγκόσμιος μετασχηματισμός επομένως δεν περιλαμβάνει μόνο διαδικασίες νεοφιλελεύθερης ηγεμονίας και ομογενοποίησης από την κορυφή προς την βάση ,αλλά και περίπλοκες από την βάση προς την κορυφή διεργασίες της διεθνικής διασύνδεσης ,πολιτισμικής αλλαγής και αντίστασης>>.Ο.π.,σ.429.

⁶³ Εν προκειμένω για την αλλαγή από την καθαυτό καταστολή στην επεξεργασία της γνώσης για <<θεσμούς διακινδύνευσης>>, βλ. Sheptycki J.W.E.(2002).*In search of transnational policing towards a sociology of global policing*.ΗΠΑ,Ashgateσ.81.

υπάρχει, όλη αυτή η επιστημονική/γνωστική/τεχνολογική διεργασία αφορά την εκτίμηση της πιθανότητας να συμβεί μια εγκληματική ενέργεια χωρίς αυτή να έχει συμβεί και χωρίς να υπάρχει απόλυτη βεβαιότητα επ' αυτού αλλά να είναι εφικτό να υπάρχει κινητοποίηση πριν αυτή συμβεί. Αυτό που πρακτικά είναι το έργο της αστυνόμευσης είναι η διαχείριση πληθυσμών που ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης εντός ορισμένων αντικειμενικά υπαρκτών (όπως και οι πληθυσμοί αυτοί) χώρων, με βάση την χρήση υλικών παραμέτρων (βιομετρικά στοιχεία) που συλλέγονται και μοιράζονται χάρις τις υπάρχουσες υλικές συνθήκες (τεχνολογία επικοινωνίας και διασύνδεσης). Αντικειμενικός στόχος της Europol είναι η χρήση των τηλεπικοινωνιακών τεχνολογιών για την συγκρότηση ενός δικτύου συνεργασίας ανάμεσα στις αστυνομίες των κρατών-μελών της Ε.Ε., ώστε να καταστεί εφικτό να αντιμετωπιστεί η διασυνοριακή εγκληματικότητα⁶⁴ (serious crime), ενώ η αντιμετώπιση αφορά την διαχείριση και όχι την προνοιακή επανένταξη πληθυσμών που ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης, και όπου η διαχείριση αντιπροσωπεύει την επικέντρωση στο αποκλειστικά υλικό επίπεδο μιας δράσης ex-ante μέσω της διαχείρισης των αντικειμενικών μεταβλητών όπως ο χώρος και τα βιομετρικά στοιχεία⁶⁵ των ατόμων.

Η δεύτερη περίπτωση ασχολείται με την διαχείριση και διασφάλιση των συνόρων της υπέρ-κρατικής δομής της Ε.Ε., τα σύνορα βεβαίως προϋπήρχαν της ενωσιακής οντότητας αλλά η ύπαρξη τους αυτή επαφίονταν είτε στην ύπαρξη μιας πολύ-εθνικής αυτοκρατορίας είτε πολύ περισσότερο στην ύπαρξη ενός εθνικού κράτους και είχαν συγκροτηθεί είτε μέσα από πολέμους (π.χ. Ελληνική Επανάσταση) είτε μέσα από την υπογραφή συνθήκης όπου ο πόλεμος δεν προηγείται αλλά μπορεί και να έπεται (π.χ. η περίπτωση του κράτους του Ισραήλ που αναγνωρίστηκε ως ανεξάρτητο από τον ΟΗΕ). Η διαφορά με προηγούμενες ιστορικές βαθμίδες ανάπτυξης έγκειται στο γεγονός ότι η Ε.Ε. δεν καταργεί τα κράτη-μέλη και κατ' επέκταση δεν οικοδομεί μια νέα μοναδική πολιτικής κοινωνία, αντίθετα αυτό που συμβαίνει είναι ότι τα σύνορα του ευρωπαϊκού χώρου είναι διττά, αφενός υπάρχουν

---

⁶⁴ Ανάδειξη μιας διάστασης της εγκληματικότητας υπό το πρίσμα της εγκληματολογικής μελέτης της παγκοσμιοποίησης, <<από το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα, την διεθνή αστυνόμευση, την σωματεμπορία και τις μετακινήσεις κρατουμένων της ποινικής πολιτικής, για να αναφέρουμε μόνο λίγα παραδείγματα, οι παγκόσμιες ροές και κινητικότητες έχουν μεγάλη επίδραση στην ατζέντα της εγκληματολογίας>>. Aas K.F., ο.π.σ.428.

⁶⁵ Τα βιομετρικά είναι ένα δυνάμει παράδοξο ασφάλειας-ανασφάλειας, όπου το κράτος ή η Ε.Ε. τα χρησιμοποιεί για να σχεδιάσει μια βιώσιμη πολιτική ασφάλειας, από την άλλη δημιουργούν ανασφάλεια στους πολίτες ως προς την χρήση τους από φορείς εξουσίας αλλά και την πιθανότητα να χρησιμοποιηθούν από εγκληματίες (π.χ. κυβερνοτρομοκρατία. Βλ. Lodge J. (2005). *eJustice, Security and Biometrics: the EU's Proximity Paradox*. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 13/4, 533–564, σ.3.

τα κρατικά σύνορα που διατηρούνται ως έχουν και αφετέρου υπάρχουν τα ευρωπαϊκά σύνορα που επεκτείνονται με κάθε νέα⁶⁶ προσθήκη κάποιου κράτους στην Ένωση.

Η διαλεκτική αυτή εξέλιξη οδηγεί σε μια νέα κατάσταση όπου τα σύνορα δεν αποτελούν πλέον μέλημα ενός και μόνο κράτους αλλά αντίθετα η συμμετοχή των κρατών στην Ε.Ε. συνεπάγεται μια ποιοτική μεταστροφή στην φύλαξη των συνόρων, όπου τα κράτη καλούνται να επωμιστούν την συλλογική φύλαξη των συλλογικών(ευρωπαϊκών) συνόρων τους, για τον σκοπό αυτό η Ε.Ε. συγκροτεί μια ευρωπαϊκή υπηρεσία φύλαξης των εξωτερικών της συνόρων, την επονομαζόμενη Frontex. Το καινούργιο στοιχείο που εδώ αναδύεται είναι το γεγονός ότι τα κράτη-μέλη καλούνται να προβούν σε μια διπλή άρνηση, αρχικά να αρνηθούν τον μονοσήμαντο ρόλο τους ως απλών προστατών των ιδίων συνόρων, και εν συνεχεία το κάθε κράτος-μέλος καλείται να αρνηθεί ότι η προστασία των συνόρων των υπόλοιπων μελών είναι αποκλειστικά δικό τους καθήκον⁶⁷.

Η δύο αρνήσεις οδηγούν σε ένα θετικό αποτέλεσμα στο επίπεδο φύλαξης των ευρωπαϊκών συνόρων που όμως προκύπτουν από τα ίδια τα εθνικά σύνορα, τούτο σημαίνει πως το κάθε κράτος-μέλος καλείται τόσο να φυλάξει τα σύνορα του όσο και να αναλάβει τον ρόλο της φύλαξης των ευρωπαϊκών συνόρων προς όφελος και για λογαριασμό των υπόλοιπων κρατών της Ένωσης. Έτσι για παράδειγμα η Ελλάδα συνεχίζει να διατηρεί τα εδαφικά της σύνορα με τις άλλες βαλκανικές χώρες όπως και τις αντιπαλότητες της με τα βαλκανικά κράτη για τα ίδια αυτά σύνορα που αυτά τα τελευταία επιχειρούν να αμφισβητήσουν και να αλλάξουν, αλλά παράλληλα αναλαμβάνει τον ρόλο υπεράσπισης των ευρωπαϊκών θαλάσσιων συνόρων της Ε.Ε. υπερασπιζόμενη έτσι όχι μόνο την εδαφική της επικράτεια αλλά και την ευρωπαϊκή επικράτεια που ισχύει ως τέτοια και για τα υπόλοιπα κράτη που δεν εκβάλλουν στην Μεσόγειο(π.χ. Αυστρία, Γερμανία κλπ).

Εδώ έχουμε την περίπτωση ενός κράτους-μέλους που αναλαμβάνει να διαχειριστεί σύνορα που από την μια έχουν ασυνέχειες(είτε περικυκλώνονται από κράτη που δεν είναι μέλη, είτε η φύση του χώρου είναι τέτοια, π.χ. θαλάσσια σύνορα, που δεν επιτρέπει να φυλαχτούν με ιδιαίτερη ευκολία⁶⁸ όπως στην περίπτωση των

---

⁶⁶ Τα σύνορα αποκτούν μια ευπλαστότητα, πολυσημεία, όπου το εσωτερικό γίνεται εξωτερικό <<οι διαδοχικές διευρύνσεις της Ε.Ε. επεκτείνουν εδαφικά την επικράτεια της, ταυτόχρονα μετατοπίζουν τη θέση των εξωτερικών της συνόρων, μεταθέτοντας το βάρος των διασυννοριακών ελέγχων στα καινούργια κράτη μέλη>>. Νικολόπουλος Γ.Π. *Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και κοινωνικός έλεγχος: όψεις ένταξης και αποκλεισμού*. Ο.π..σ.40.

⁶⁷ <<Μετά τις συμφωνίες Σενγκεν(1985/1990), η Γαλλία ωφελήθηκε σε βάρος της Γερμανίας, αφού η πρώτη δεν διέθετε κανένα χερσαίο εξωτερικό σύνορο{...}ενώ η τελευταία, μετά την διεύρυνση τον Μάιο του 2004 και την προσχώρηση της Πολωνίας έγινε εσωτερικό σύνορο>>. Ο.π.

⁶⁸ Ο.π.

χερσαίων), ενώ από την άλλη διαθέτουν μια διττή υπόσταση όντας εν μέρει εθνικά και εν μέρει ευρωπαϊκά. Το ζήτημα της φύλαξης από την πλευρά της Frontex και της σημασίας των συνόρων για την Ε.Ε., θα μας απασχολήσει ενδελεχώς στο δεύτερο κομμάτι της διπλωματικής όπου θα αναλυθεί και η περίπτωση της αστυνόμευσης στο εσωτερικό του ευρωπαϊκού χώρου από την υπηρεσία της Europol.

Όπως μπορεί να γίνει κατανοητό η προσπάθεια ορισμού της αστυνόμευσης είναι μια σύνθετη διαδικασία, η οποία αν και διαθέτει κάποια βασικά χαρακτηριστικά όπως θα δούμε στην συνέχεια, εντούτοις αναλύεται μέσα από το πρίσμα πολλών διαφορετικών όρων που ο κάθε ένας εξ αυτών περιγράφει μια πλευρά του φαινομένου, ενώ ο ίδιος ο όρος αστυνόμευση πρέπει να νοηθεί περισσότερο ως ένας ορισμός ομπρέλα κάτω από τον οποίο μελετούνται επιμέρους διεργασίες που τον συγκροτούν(ενν.τον ορισμό) στο σύνολο του.

Υποκεφάλαιο 1.3: Ορισμός και τα συστατικά στοιχεία της αστυνόμευσης

Υπάρχουν επομένως πολλοί επιμέρους ορισμοί για την ανάλυση του φορέα της αστυνόμευσης, όπως intelligence-led policing(αστυνόμευση βασισμένη στην πληροφορία ⁶⁹), executive policing at a distance(επιτελική αστυνόμευση εξ αποστάσεως), community policing(κοινοτική αστυνόμευση ⁷⁰), operational policing(επιχειρησιακή αστυνόμευση,Frontex), executive policing(επιτελική αστυνόμευση, Europol ⁷¹). Οι διαφορετικοί αυτοί ορισμοί αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα του φαινομένου προς διερεύνηση και την δυσκολία ανεύρεσης ενός συνεκτικού όρου που να περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία χωρίς να γίνεται αναφορά σε ευρύτερους ορισμούς που συγκροτούν ένα πλαίσιο αναφοράς/συγκείμενο(π.χ. παγκοσμιοποίηση, εμπορευματοποίηση, κοινότητα, τηλεπικοινωνιακές τεχνολογίες, αστικός χώρος, αρχιτεκτονική κλπ).

Αυτή η σχέση γενικού(αστυνόμευση) με το ειδικό(επιμέρους ορισμοί της αστυνόμευσης) μπορεί να ειπωθεί είτε ως ένα συναινετικό μοντέλο, όπου οι χώρες-

⁶⁹ Σύζευξη παρακολούθησης, καταστολής, και αξιολόγησης διακινδύνευσης. Πρβλ. Sheptycki J.W.E.(2002). *In search of transnational policing towards a sociology of global policing*. ΗΠΑ, Ashgate, σ.7.

⁷⁰ <<Σε σχέση με τα πλήγματα από κάτω. Εδώ το διακόβευμα αφορά στην επανοριοθέτηση των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην κεντρική κρατική εξουσία και τις περιφερειακές εξουσίες σχετικά με την κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και την παρέκκλιση. Οι εξελίξεις αυτές αποδίδονται γενικά στην εγκληματολογική ανάλυση με τους όρους επιστροφή στο τοπικό, κοινοτικοποίηση >>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008). *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.30.

⁷¹ Για τους διαφορετικούς ορισμούς του policing που καλύπτουν επιμέρους πλευρές(επίπεδα, λειτουργίες) του εν λόγω φαινομένου βλ. Maclaughlin E.-Muncie J.(2001). *Sage dictionary of criminology*. Λονδίνο, sage, σ.211.

μέλη της Ε.Ε. υπογράφουν συνθήκες για τον σχηματισμό φορέων αστυνόμευσης που καλούνται να ανταποκριθούν σε κοινές ανάγκες, είτε ακόμα και ως ένα συγκρουσιακό μοντέλο, δεδομένου ότι οι ανταγωνισμοί ανάμεσα στα κράτη συνεχίζουν να υπάρχουν οπότε και η ανταλλαγή πληροφοριών δεν είναι πάντοτε δεδομένη και δίχως εμπόδια, έτσι η αστυνόμευση μπορεί να μελετηθεί είτε ως ένα δυϊστικό φαινόμενο όπου η συναίνεση υπάρχει ξεχωριστά από την σύγκρουση, δηλαδή η συναίνεση αφορά τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. ενώ η σύγκρουση τις σχέσεις των κρατών πριν την ένωση.

Είτε ως ένα μονιστικό φαινόμενο όπου η σύγκρουση και η συναίνεση συνυπάρχουν μαζί σε μια ενιαία διαδικασία όπου ξεκινώντας από τις αντιθέσεις τα κράτη επιχειρούν να τις γεφυρώσουν μέσα από την συγκρότηση της Ένωσης ώστε να μπορέσουν να αντιπαρατεθούν σε άλλες ανταγωνιστικές οικονομίες(π.χ. Ασία, Βόρεια Αμερική).

Γενικότερα η μελέτη της αστυνόμευσης μελετάτε στην παγκόσμια βιβλιογραφία υπό τις εξής οπτικές γωνίες, πρώτον υπό την προοπτική της πολύ-επίπεδης αστυνόμευσης⁷² (community policing, operational policing, executive policing), δεύτερον υπό το πρίσμα των μέσων που χρησιμοποιεί για να επιτελέσει τις λειτουργίες της δηλαδή την διάχυση της πληροφορίας(intelligence-led policing, policing at a distance), τρίτον με βάση την μελέτη του στοιχείου της έννομης βίας(μονοπώλιο βίας), δηλαδή με βάση το εάν έχει μια υλική παρουσία στον ευρωπαϊκό χώρο(π.χ. operational policing)όπου και οργανώνει επιχειρήσεις⁷³ είτε με την αποστασιοποίηση της από τον υλικό χώρο οπότε και πρόκειται για έναν επιτελικό ρόλο που στόχο έχει να ενδυναμώσει την συνεργασία ανάμεσα στις επιχειρησιακές μονάδες ώστε η απειλή να εξαλειφθεί προδραστικά⁷⁴(policing at a distance, executive policing), ενώ μπορεί να υπάρξουν και άλλοι συνδυασμοί στην μελέτη του εν λόγω φαινομένου(π.χ. σύνδεση του επιπέδου της κοινότητας με τα υπόλοιπα επίπεδα, οπότε και η κοινοτική αστυνόμευση μελετάτε υπό το πρίσμα των ευρωενωσιακών διεργασιών ενοποίησης).Ένας γενικός όρος-ομπρέλα που προσπαθεί να καλύψει το σύνολο αυτών των επιμέρους πλευρών έχει δοθεί από τον R.Reiner, όπου ο ίδιος ορίζει την αστυνόμευση ως εξής <<η αστυνόμευση είναι η προσπάθεια

---

⁷² Δηλαδή επίπεδα όπως της διακρατικής συνεργασίας, της υπερεθνικής αστυνόμευσης, συνεργασίες της Ένωσης με τρίτα κράτη ή με κράτη μέλη. Πρβλ. Νικολόπουλος Γ.Π., ο.π., σ.41-43.

⁷³ Π.χ. Frontex. Πρβλ. Aas K.F.-Gundhus H.O.I.(2015). *Policing humanitarian borderlands:FRONTEX, human rights and the precariousness of life*. British journal of criminology, 55, 1-18, σ.12.

⁷⁴ Πρβλ. Sheptyckijl.W.E.(2002). *In search of transnational policing towards a sociology of global policing*. ΗΠΑ, Ashgate, σ.51.

διατήρησης της ασφάλειας μέσω της παρακολούθησης και της απειλής για επιβολή κυρώσεων , υπαινίσσεται ένα σύνολο δραστηριοτήτων που στόχο έχουν τόσο την διατήρηση μιας συγκεκριμένης κοινωνικής τάξης όσο και της κοινωνικής τάξης γενικότερα>>⁷⁵.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα της αστυνόμευσης και έχοντας ήδη αναλύσει την βαθύτερη ουσία της υπόστασης της, καλούμαστε να αναλύσουμε στην συνέχεια του κεφαλαίου τα επιμέρους στοιχεία που συγκροτούν την αστυνόμευση, και τα οποία στοιχεία διαθέτουν την δική τους διεργασία εξέλιξης και διαμόρφωσης, που όμως δεν είναι αυτοτελής αλλά διαπλέκεται διαλεκτικά με την ίδια την ανθρώπινη εξέλιξη της κοινωνίας στην εποχή της νεωτερικότητας.

Τα στοιχεία της αστυνόμευσης μπορούν συνοπτικά να οριστούν στα εξής τέσσερα : (1) στην πολύ-επίπεδη ανάπτυξη της νεωτερικής κοινωνίας(πολιτική κοινωνία-κοινωνία των πολιτών) με επίκεντρο την ανάπτυξη του άστεως , στην άνοδο των φυσικών και κοινωνικών επιστημών. (2) Στην διεθνοποίηση της οικονομίας που προκύπτει (και) από την ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας και μεταφοράς.(3)Η εδραίωση της παραγωγής ως στόχου του ανθρώπου και όχι το αντίθετο όπως συνέβαινε στις προνεωτερικές κοινωνίες είναι ένα κατεξοχήν φαινόμενο του σύγχρονου κόσμου, με αποτέλεσμα η νεωτερική κοινωνία να επικεντρώνει αποκλειστικά στην διαχείριση των υλικών συνθηκών και να αλλοτριώνει τον άνθρωπο από την ουσία του ως άτομου με το να τον αντιλαμβάνεται ως μια αφηρημένη ύπαρξη μέσα στα πλαίσια συνομαδώσεων (κοινωνικών ομάδων) και μέσα από της ιδιότητες του(πρβλ. ιδιότητες διακινδύνευσης).

Αυτή η αντιστροφή όρων αφορά στο τέταρτο (4) στοιχείο δηλαδή, στην ενδογενή(κοινωνική και οικονομική) δυναμική της νεωτερικής κοινωνίας να τείνει προς μια όλο και πιο διευρυμένη ενοποίηση (όπως αποκρυσταλλώνεται στο δίπολο εσωτερικός χώρος-εξωτερικά σύνορα⁷⁶), η κοινωνία που διαδέχεται το Παλαιό Καθεστώς καλείται να υπερβεί τα κενά ανάμεσα στα επιμέρους σημεία της με το να συγκροτεί μια διευρυνόμενη αρχιτεκτονική που προσομοιάζει σε δίκτυο που ενώνει τα επιμέρους σημεία για να καλύπτει τα κενά, οι αρχιτεκτονικές αυτές εμφανίζονται σε πολλές επιμέρους σφαίρες της ανθρώπινης δραστηριότητας, όπως ο οικονομικός τομέας(πρβλ η δημιουργία της ΕΟΚ/Ε.Ε. στον 20^ο), ο τομέας των

---

⁷⁵ R.Reiner στο Sheptycki J.W.E.(2002).*In search for transnational policing towards a sociology of global policing*. England,Ashgate university press,σ.153.

⁷⁶ Πρβλ.Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.,σ.40.

μεταφορών(δρόμοι ,σιδηρόδρομοι κλπ) και επικοινωνιών(π.χ. υπολογιστές και διαδίκτυο), ο τομέας της ευρωπαϊκής/διεθνούς ασφάλειας (πρβλ. Europol,Frontex) και ούτω καθεξής.

Υπο-ενότητα 1.3.1.:Ανάπτυξη πολλαπλών επιπέδων της αστυνόμευσης.

Ξεκινώντας από το πρώτο στοιχείο, η διάκριση της κοινωνίας σε επιμέρους επίπεδα (κοινωνία πολιτών-κράτος- Ευρωπαϊκή Ένωση) αποτελεί μια κοινωνική/οικονομική/ιστορική διεργασία η οποία στο πλαίσιο της νεωτερικότητας αποτυπώνεται στο διττό σχήμα ελευθερίας(freedom,liberty) και ασφάλειας(security) που ανταποκρίνονται σε καθένα από τα επίπεδα. Την ελευθερία διέπει μια τριχοτόμηση : ελευθερία ατομική ⁷⁷ (κοινωνία των πολιτών, ατομική ελευθερία,ατομικά δικαιώματα) , οικονομική ελευθερία(άνοιγμα των αγορών τόσο στο εσωτερικό των κρατών/μερκαντισμός όσο και για τις διακρατικές σχέσεις/φιλελευθερισμός) και ελευθερία μετακίνησης(E.E., κατάργηση εσωτερικών συνόρων, ελέγχων και δασμών). Η ασφάλεια δομείται επίσης σε τρία επίπεδα : ατομική ασφάλεια(προστασία ατομικών δικαιωμάτων, εξατομίκευση/εμπορευματοποίηση της ασφάλειας ⁷⁸), ασφάλεια του κράτους (δίλημμα ασφαλείας δηλαδή ανασφάλεια απέναντι στα άλλα κράτη, διακρατικές συμφωνίες για αντιμετώπιση κοινών απειλών), ασφάλεια στην E.E.⁷⁹(διακρατικές συμφωνίες που ενσωματώνονται, συγκρότηση ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής, ευρωπαϊκών οργάνων δικαιοσύνης και ασφάλειας όπως το ευρωπαϊκό δικαστήριο, η Europol, η Frontex).

Η νεωτερική ασφάλεια και η ελευθερία είναι δύο στοιχεία που ιστορικά απέκτησαν διακριτή ύπαρξη ,όταν στην ιστορική του εξέλιξη το άτομο(στην κοινωνία πολιτών) κατάφερε να υπάρξει ως ανεξάρτητη ύπαρξη από τον υλικό του κόσμο(π.χ. μέσα παραγωγής, κράτος κλπ).Έτσι τα δύο στοιχεία καλούνται να συνυπάρχουν σε ισορροπία ως όρια λειτουργίας του ενός στο άλλο, πέραν των οποίων ορίων δεν δύνανται να έχουν λογική υπόσταση. Για το θέμα που μελετούμε αυτό σημαίνει ότι, η λειτουργία της αστυνόμευσης(ασφάλεια) έχει ως όριο της την προστασία των

⁷⁷ Βλ. την έννοια των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην E.E. Πρβλ. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).*Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.49-50.

⁷⁸ Πρβλ. την ανάπτυξη συστημάτων στο εσωτερικό της αστυνόμευσης που στην συνέχεια <<βγαίνει>> στην αγορά. Sheptycki J.W.E.(2002).*In search for transnational policing towards a sociology of global policing*. England,Ashgate university press,σ.85.

⁷⁹ Με την έννοια κανονιστικών πλαισίων που ενδεχομένως και να είναι συγκρουσιακά μεταξύ τους.Πρβλ. Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.,σ.30.

πληθυσμών ενώ η ελευθερία υπό μορφή δικαιωμάτων είναι και η νομιμοποιητική βάση για την λειτουργία της αστυνόμευσης⁸⁰ εν γένει.

Η ύπαρξη της ασφάλειας σε πολλαπλά επίπεδα(εθνική αστυνομία, ευρωπαϊκή αστυνόμευση) συνδέει τα τελευταία μέσω ορισμένων κοινών (καταρχήν υλικών/τεχνολογικών)συνισταμένων για την ύπαρξη γενικά των οργανισμών ασφαλείας(σώματα ασφαλεία, υπηρεσίες αστυνόμευσης. Οι υλικές προϋποθέσεις για την συγκρότηση ενός σώματος ή οργανισμού ασφαλείας στην νεωτερικότητα(είτε για την αστυνομία του κράτους είτε για την ευρωπαϊκή αστυνόμευση) είναι σε γενικές γραμμές δύο, αφενός τα μέσα επικοινωνίας(π.χ. αστικές υποδομές, τηλεπικοινωνιακές τεχνολογίες, γραφειοκρατική/ορθολογική οργάνωση κλπ) και αφετέρου η οργάνωση εν είδη δικτύου⁸¹(network).

Η νεωτερικότητα αρχικά εδραιώνει την λειτουργία της αστυνομίας ως πολιτείας(δηλαδή όπως στην περίπτωση της αρχαιοελληνικής πολιτείας) αντιστοιχεί στην προσπάθεια οργάνωσης μιας εσωτερικής αγοράς εντός των <<τειχών>> της πόλης, και συνεπώς η έμφαση εδώ δίδεται στην κυκλοφορία των εμπορευμάτων(ελευθερία στην κυκλοφορία εμπορευμάτων) αλλά και στην υγειονομική ασφάλεια που προκύπτει από την διάθεση των προϊόντων αυτών στην αστική αγορά (ασφάλεια καταναλωτών και παραγωγών) , ενώ η αστυνομία αποτελεί την εκκοσμίκευση της δικαιοσύνης⁸² στην σφαίρα των καθημερινών δραστηριοτήτων ανάμεσα στους πολίτες(δικαιοσύνη/ αστυνομία).Απο την άλλη μεριά η αστυνομία που νοείται ως μια μορφή καταστολής των εγκληματικών πληθυσμών αναδεικνύει την ανάγκη ύπαρξης και κατασκευής ενός δικτύου πληροφοριών για την διαχείριση αντιμετώπιση του εγκλήματος, στο σημείο αυτό γίνεται αντιληπτό ότι η αστυνομία δεν αντιμετωπίζει το έγκλημα ως αυτοσκοπό αλλά ταυτόχρονα προβαίνει και σε μια εργαλειοποίηση του για να είναι σε θέση να το ελέγξει , δηλαδή να μπορέσει τελικά να το διαχειριστεί.

Η εργαλειοποίηση του εγκλήματος οδηγεί στον σχηματισμό δικτύου για την παροχή πληροφοριών που παρέχουν στην αστυνομική υπηρεσία οι ίδιοι οι

---

⁸⁰ <<Με αυξανόμενο το ποσοστό συμμετοχής του κράτους στην οικονομία ο χωρισμός κράτους και (ουσιαστικά αυτορυθμιζόμενης) κοινωνίας καθίσταται παρωχημένος. Με τον τρόπο αυτό το κράτος μετατρέπεται από εχθρός της ελευθερίας σε εγγυητή της.>>. Gunther K.(2002,Οκτώβριος).Διεθνής αντεγκληματική πολιτική:Η πορεία προς ένα παγκόσμιο δίκαιο ασφάλειας.Ελληνογερμανικό συνέδριο,ΑΠΘ,Θεσσαλονίκη, 4-5 Οκτωβρίου,σ.43.

⁸¹ Foucault M.(2011).Επιτήρηση και τιμωρία η γέννηση της φυλακής(μετ.Τάσος Μπετζέλος).Αθήνα,Πλέθρον,σ.203.

⁸² Κάτι που αποτυπώνεται στην ρήση του Μ.Βέμπερ<<η αστυνομία είναι ο Θεός επί της γης>>. Weber M.(2011).Οικονομία και κοινωνία κοινωνιολογία του δικαίου(μετ.-επιμ.Θανάης Γκιούρας).Αθήνα,Σαββάλας,σ.273.

εγκληματίες⁸³. Το συγκεκριμένο δίκτυο αναδεικνύει μια σύνδεση ανάμεσα στον χώρο και την ύπαρξη του εγκλήματος σε αυτόν, καθώς η αστυνομία επιχειρεί να λάβει γνώση των εγκληματικών δραστηριοτήτων με το να αποκαταστήσει το κενό ανάμεσα στην δράση της και τον χώρο όπου λαμβάνει χώρα το έγκλημα μέσα από την τοποθέτηση πληροφοριοδοτών. Η ύπαρξη της αρχιτεκτονικής του δικτύου όπως έχει αναφερθεί μας δίνει μια εικόνα για την αστυνομία στο εσωτερικό της κάθε μιας πολιτικής κοινωνίας, πέρα όμως από το καθαρά κρατικό επίπεδο μπορούμε να παρατηρήσουμε ανάπτυξη της συνεργασίας, αρχικά σε ένα οριζόντιο δηλαδή ένα διακρατικό επίπεδο. Η διεθνοποίηση αυτή της συνεργασίας δεν αναπτύσσει μια δική της αυτοτελή δυναμική αλλά αντίθετα αναπτύσσεται διαλεκτικά μέσα από την οικονομική και κοινωνική ενοποίηση που αρχίζει να λαμβάνει χώρα ήδη από τον 19^ο αιώνα λόγω της εδραίωσης του εθνικού κράτους (συγκρότηση των κρατών όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Γερμανία κλπ).

Το κυρίαρχο κράτος προκύπτει από υλικές συνθήκες που δεν έχουν σχέση με την βίαιη επιβολή αλλά που το τοποθετούν σε μια τέτοια θέση (διλήμματα ασφαλείας) που εκ των πραγμάτων θα πρέπει να αναπτύξει θεσμούς ασφαλείας απέναντι σε εσωτερικές (π.χ. εξεγέρσεις, εγκληματικότητα) και εξωτερικές (πόλεμοι, διεθνικές μορφές εγκληματικότητας όπως η σωματεμπορία, το εμπόριο ναρκωτικών, η πορνογραφία κλπ) απειλές. Από τον 19^ο αιώνα μέχρι τον 21^ο το κράτος αναπτύσσει περαιτέρω τις υλικές συνθήκες ύπαρξης της νεωτερικότητας (διακρατικές οικονομικές συνεργασίες, νομικά πλαίσια ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εγγυοβελτιωτικά έργα, βελτιώσεις στην πολεοδομία, ανάπτυξη πρωτοβουλιών για υπερκρατικές δομές ή διακρατικές συνεργασίες κλπ) και η ανάπτυξη αυτή αντανάκλα στην ασφάλεια, δηλαδή σε απειλές που διογκώνονται μέσα από την ανάπτυξη της νεωτερικότητας και της εμφάνισης υπερκρατικών μορφωμάτων (π.χ. διακρατικές μορφές εγκλήματος, περιβαλλοντικά προβλήματα, ανισομερής ανάπτυξη που οδηγεί δυνητικά σε πολέμους για τους πόρους, δημιουργία μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών λόγω πολέμων ή ανισομερούς κατανομής του πλούτου κλπ).

Σε αυτή την , ύστερη νεωτερική, εποχή αναδεικνύεται η ανάγκη για μια διεθνοποίηση των αρχετυπικών χαρακτηριστικών της αστυνομίας δηλαδή της συλλογής και διάχυσης των πληροφοριών, εδώ η αστυνομία στο επίπεδο του κράτους συνεχίζει ως κατασταλτικός και προληπτικός φορέας αλλά παράλληλα η κρατική

---

⁸³ Foucault M., ο.π., σ.118.

δομή αξιοποιεί το μέσο επίπεδο της κοινότητας και της περιφέρειας ώστε να μεταθέσει κάποιες αρμοδιότητες σε αυτές για την καλύτερη προστασία τους πάντα όμως υπό τον έλεγχο της αστυνομίας και του κράτους πρόκειται εδώ για την κοινοτική αστυνόμευση(*community policing*), στο επίπεδο μεταξύ των κρατών(οριζόντιο επίπεδο) η αστυνομία συνεργάζεται για την παρεμπόδιση διασυνοριακών αδικημάτων μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών από τις βάσεις δεδομένων (βιομετρικά στοιχεία) τόσο νέων διακρατικών υπηρεσιών(π.χ. Κανάλι της Μάγχης) αλλά και μέσα από διακρατικές συμφωνίες(π.χ.Προυμ⁸⁴).

Τέλος στο υπέρ-κρατικό επίπεδο εν μέρει προωθούνται οι διακρατικές συνεργασίες για να καλύπτουν όλη την Ένωση(π.χ.Σένγκεν) και εν μέρει συγκροτούνται νέοι φορείς αστυνόμευσης,π.χ. Europol, με στόχο να συγκροτήσουν με διαλεκτικό τρόπο την αρχιτεκτονική δικτύου σε μια υπέρ-κρατική δομή, μέσα από την χρήση νέων τηλεπικοινωνιακών τεχνολογιών ώστε να δημιουργηθεί ένα δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών για την καλύτερη αστυνομική συνεργασία στα άλλα δύο επίπεδα(μικρο-μέσο).Παρατηρείται επομένως πως σε κάθε επίπεδο η αστυνομία συγκροτεί ένα δίκτυο για την λειτουργία της, όπου το δίκτυο αυτό συνενώνει τρία στοιχεία : πρώτον το υλικό στοιχείο του αστικού χώρου, δεύτερον το στοιχείο της ανταλλαγής της πληροφορίας και επικοινωνίας μέσω της υλικής συνθήκης των μέσων επικοινωνίας, και τρίτον το στοιχείο της συνεργασίας ανάμεσα στους φορείς⁸⁵.

Η αστυνόμευση συγκροτείται σε διακριτή ύπαρξη από την αστυνομία, αλλά πάντα σε σχέση με αυτήν, και στα τρία επίπεδα(στο μικρό με την εργαλειοποίηση του εγκλήματος, στο μέσο με την δια-κρατική συνεργασία, και στο μέγρο με την καθαυτό υπηρεσία αστυνόμευσης για όλη την Ε.Ε.).Αλλά μόνο όταν δημιουργηθούν οι συνθήκες για μια διεθνοποίηση της οικονομίας και της κοινωνίας(καθώς και των άλλων στοιχείων, όπως το δίκαιο) καταφέρνει η αστυνόμευση να αναδειχθεί ως ύπαρξη διαχωρισμένη από την αστυνομία, διότι στα πλαίσια μιας υπερκρατικής κοινωνίας συγκροτούνται δίκτυα συλλογής, ανάλυσης και ανταλλαγής πληροφοριών σε όλα τα επίπεδα όπου υπάρχει η αστυνόμευση, από το μικρο-επίπεδο της περιπολίας σε μια γειτονιά στο μέσο-επίπεδο μιας διακρατικής αστυνόμευσης ενός συγκεκριμένου χώρου μετακομιδής και επικοινωνίας(π.χ.σύρραγμα της Μάγχης) έως στο μέγρο-επίπεδο της Europol όπου η ανταλλαγή πληροφοριών γίνεται ο

---

⁸⁴ Νικολόπουλο Γ.Π.(2014).*Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη,σ.11.

⁸⁵ Foucault M.,σ.165.

αυτοσκοπός ανάμεσα στις ευρωπαϊκές υπηρεσίες⁸⁶, δηλαδή οι πληροφορίες δεν είναι μόνο μέσω της καταστολής του εγκλήματος αλλά και ο στόχος της κάθε υπηρεσίας που θα προσπαθήσει να έχει πρόσβαση σε αυτές μέσα από την συνεργασία των μεταξύ τους ευρωπαϊκών υπηρεσιών.

Πράγματι μπορούμε να δούμε να συμβαίνει ένας λιγότερο ή περισσότερο σαφής διαχωρισμός ανάμεσα στα καθήκοντα, αφενός η κατασταλτική λειτουργία(αστυνομία) και αφετέρου η προ-δραστική λειτουργία της συλλογής και του μοιράσματος της πληροφορίας(π.χ.Europol), έτσι πραγματοποιείται το πέρασμα από το δίπολο αστυνομία-εργαλειοποίηση του εγκλήματος(μετά-δράση) σε εκείνο της αστυνόμευσης-εργαλειοποίηση της πληροφορίας⁸⁷(προ-δράση), εδώ η κύρια διαφορά είναι η εξής ότι πλέον είναι το δίκτυο της πληροφορίας που έχει σημασία και όχι ο δράστης καθαυτός(προνοιακό μοντέλο επανένταξης).Η πληροφορία εισάγεται στην βάση δεδομένων και η αποκάλυψη της είναι περιορισμένη είτε αφορά το κοινό είτε τις συνεργαζόμενες υπηρεσίες, και η ισχύ της εν μέρει βρίσκεται σε αυτή την προστατευμένη, μονοπωλιακή, κατάσταση μιας ελάχιστης διάθεσης.

Υπο-ενότητα 1.3.2:Η σχέση αστυνόμευσης και οικονομικής διεθνοποίησης.

Η αστυνόμευση στο επίπεδο της Ε.Ε. δεν γεφυρώνει ολοκληρωτικά τα κενά που παρουσιάζονται μέσα από την διεθνοποίηση (και) του εγκλήματος, στον βαθμό που η αρχιτεκτονική του δικτύου εδραιώνει μια διαπραγμάτευση για την ίδια την χρήση της πληροφορίας, καθώς οι ανταγωνισμοί(οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί κλπ) διεθνοποιούνται στον ίδιο βαθμό με τις κοινωνικές δραστηριότητες κι έτσι η ανταλλαγή ανάμεσα σε χώρες και υπηρεσίες ενέχει το στοιχείο του ανταγωνισμού στο ίδιο μέτρο που περιέχει και την συναίνεση⁸⁸, δηλαδή την κοινή προσπάθεια καταπολέμησης του εγκλήματος και δημιουργίας μιας υπέρ-κρατικής δομής που ξεκινά από τα ίδια τα ανταγωνιστικά κράτη δίχως να καταργεί τους ανταγωνισμούς τους.

---

⁸⁶ Πρβλ. Τον ρόλο του <<διπλωμάτη>> στην επαγγελματική κουλτούρα της υπηρεσίας που γεφυρώνει τα χάσματα στην συνεργασία. Sheptycki J.W.E.(2002).*In search of transnational policing towards a sociology of global policing*. ΗΠΑ, Ashgate, σ103.

⁸⁷ Αυτό που ο Sheptycki αποκαλεί <<dataveillance>>. Ο.π., σ47.

⁸⁸ <<Ο ΧΕΑΔ οικοδομείται ακολουθώντας μια μάλλον ασύμμετρη και μεταβλητή αρχιτεκτονική-ανάλογα με τις επιμέρους προτεραιότητες και στοχεύσεις κάθε κράτους μέλους>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).*Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.51.

Η τριχοτόμηση των επιπέδων αναδεικνύει στο κάθε ένα από αυτά και ένα χαρακτηριστικό της αστυνόμευσης στα πλαίσια ενός περιβάλλοντος διεθνοποίησης, υπό αυτό το πρίσμα η αστυνόμευση διαμορφώνεται στην βάση τριών κινήσεων, από τα πάνω(μάκρο-επίπεδο), εκ των έσω όπου εδώ τίθεται και το ζήτημα της υποκουλτούρα εντός του οργανισμού⁸⁹ (μέσο-επίπεδο), και από τα κάτω(μίκρο-επίπεδο): Πρώτον, η από τα πάνω διαμόρφωση αφορά την καταπολέμηση της διασυνοριακής εγκληματικότητας στα πλαίσια της Ε.Ε.(και όχι μόνο), εδώ το ζήτημα είναι η άντληση πόρων(οικονομικών, αλλά από την άποψη της λήψης πολιτικών αποφάσεων σε επίπεδο Ε.Ε.) από τα κράτη ώστε να βελτιωθεί η αστυνομική συνεργασία ανάμεσα στα σώματα ασφαλείας των κρατών-μελών , αυτό γίνεται αφενός με την συγκρότηση της Europol για το εσωτερικό και αφετέρου της Frontex για τα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης.

Δεύτερον, η εκ των έσω διαμόρφωση αφορά στην κίνηση που συγκροτεί την αστυνομία αλλά και την εξ αποστάσεως αστυνόμευση σε δίκτυο μέσα από την άνοδο της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών και αντανακλά στο έργο και των δύο μέσα από την εδραίωση των στόχων της αστυνόμευσης εξ αποστάσεως(policing at a distance) και της αστυνόμευσης που καθοδηγείται από την συλλογή και ανάλυση πληροφοριών(intelligence-led policing), εδώ το σημαίνων είναι η πληροφορία και η διοχέτευση αυτής μέσω της αρχιτεκτονικής δικτύου ώστε να καλυφθούν τα χωρικά κενά στην δράση της αστυνομίας και της αστυνόμευσης⁹⁰, η εδραίωση αυτών των δύο τύπων αστυνόμευσης εκ των έσω δεν δηλώνει την αυτοτελή αλλαγή που συμβαίνει στο εσωτερικό τους αλλά αντίθετα την αντανάκλαση σε αυτό των διαλεκτικών αλλαγών ανάμεσα στην τεχνολογία και την πολιτική(Ε.Ε., διεθνοποίηση οικονομίας, αλλαγή στο μεταπολεμικό κράτος-πρόνοιας κλπ).

Εντός της υπηρεσίας αστυνόμευσης διαμορφώνεται επίσης και μια υποκουλτούρα, που στόχο έχει να γεφυρώσει τα κενά ανάμεσα στις διαφορετικές υπηρεσίες καθώς επίσης και εντός της ίδια της υπηρεσίας, αυτό γίνεται μέσα από την ανάληψη ρόλων από την πλευρά των δρώντων εντός των υπηρεσιών αυτών, οι ρόλοι αυτοί καταμερίζονται κυρίως σε δύο κατηγορίες, πρώτον σε ότι έχει σχέση με την διαμεσολάβηση και την επικοινωνία ανάμεσα στις υπηρεσίες(π.χ. Europol και Eurojust), και δεύτερον σε ότι αφορά την τεχνολογική υποδομή της υπηρεσίας και

---

⁸⁹ Διακριτή ρόλοι εντός του πεδίου της αστυνόμευσης, Πρβλ. Sheptycki J.W.E.,ο.π.,σ.79 κ.ε.

⁹⁰ Πρβλ. Φουκό όταν μιλά για τον Μπένθαμ.<<Δίκτυο μηχανισμών που θα βρίσκονται παντού{...} διατρέχοντας την κοινωνία χωρίς κενά ή διακοπές>>.Foucault M.,ο.π.,σ.238.

αναλώνεται κυρίως σε ζητήματα διασποράς(spill-over) της τεχνολογίας ανάμεσα στις υπηρεσίες(π.χ. ηλεκτρονικά προγράμματα κλπ).

Τρίτον, η αλλαγή από τα κάτω αφορά το δίπολο ασφάλειας/ανασφάλειας(ατομική επικινδυνότητα, social dangerousness, σε διάκριση από την συλλογική διακινδύνευση)και την διαρκή εμπορευματοποίηση⁹¹(εξατομίκευση σε σύνδεση με την ατομική επικινδυνότητα) της ασφάλειας που όμως διαλεκτικά αυξάνει και την ανασφάλεια την οποία η πρώτη προσπαθεί να καταπολεμήσει, η εδραίωση της κοινωνίας των πολιτών ως ενός κοινωνικού μορφώματος διακινδύνευσης⁹² (π.χ. κοινωνία της διακινδύνευσης κατά S.Cohen) προκύπτει μέσα από τις ίδιες τις διαδικασίες της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης(π.χ. διεθνοποίηση αγορών, αλλαγή της σημασίας και της δομής του χώρου και του χρόνου) και συμβάλει στην δημιουργία του αιτήματος από τους πολίτες για περισσότερη ασφάλεια και μεγαλύτερη αυστηρότητα στην τιμωρία(πρβλ. υποκειμενική τιμωρητικότητα).

Το εν λόγω αίτημα αντανακλά(αλλά και αντανακλάται) στις πολιτικές του κράτους με την εκπόνηση αυστηρότερων νομοσχεδίων και ρητορικών(πρβλ. αντικειμενική τιμωρητικότητα) , το αποτέλεσμα είναι διττό, αφενός συγκροτείται ένας καταμερισμός εργασίας(π.χ. μηχανικοί, μάνατζερς,δικηγόροι, στελέχη πολυεθνικών κλπ) που ασχολείται με την ασφάλεια τόσο ως κοινωνικό φαινόμενο όσο και στο κομμάτι της βελτιστοποίησης των θεσμών που ασχολούνται με αυτήν(πρβλ.evidence-led policy⁹³), και αφετέρου δημιουργείται μια ιδιωτική αγορά που επενδύει και εμπορευματοποιεί την ασφάλεια με στόχο την δημιουργία αντικειμενικά υπαρκτών χώρων απαλλαγμένων από το έγκλημα⁹⁴.

Αυτοί οι χώροι(πρβλ.gated communities)εξοπλίζονται τεχνολογικά(πρβλ.CCTV) και με ανθρώπινο δυναμικό (πρβλ. security guards), ακόμα οι κοινότητες αυτές αναλαμβάνουν επιμέρους καθήκοντα απο την πλευρά της πολιτικής κοινωνίας(πρβλ. συμβούλια πρόληψης της εγκληματικότητας, περιπολίες γειτονιάς στις ΗΠΑ) ενισχύοντας την κοινοτική αστυνόμευση(community policing).Η μεταφορά καθηκόντων από το κράτος στο μικρο-επίπεδο και η εμπορευματοποίηση του ιδιωτικού τομέα με επέμβαση στην δημόσια και ιδιωτική σφαίρα της κοινωνίας

⁹¹ <<Κέρδος από την παραγωγή διακινδύνευσης>>. Beck U.(1999).*World risk society*. ΗΠΑ,polity press,σ.62.

⁹² Το ιδανικό του <<μίνιμουμ κράτους>>.Cohen S.(1985).*Visions of social control*. ΗΠΑ,polity press σ.127-128.

⁹³ Λογοδοσία διαμέσου της συλλογής και παρουσίας αναφορών με ποσοτικά στοιχεία.Πρβλ. Yar M.-Penna S.(2004).*Between positivism and post-modernity?*.British journal of criminology,44,p.533-49,σ.539.

⁹⁴ Εργαλειοποίηση του κοινωνικού ελέγχου.Shearing C.D.-Stenning P.C.(1985).*From the panopticon to Disney world:the development of discipline*.Perspectives in criminal law,p.335-349,σ.427-429.

των πολιτών, έχουν ως αποτέλεσμα την διαμόρφωση μιας αστυνόμευσης στο μικρο-επίπεδο καθώς και την σαφή διάκριση των καθηκόντων της αστυνομίας όπου το βάρος φαίνεται να πέφτει στις διασυνοριακές μορφές εγκλήματος και όχι στα εγκλήματα του δρόμου⁹⁵ (πρβλ. street crime) τα οποία σε ένα βαθμό γίνονται το αντικείμενο της κοινοτικής αστυνόμευσης (πρβλ. επιβολή της κοινωνικής τάξης και εκδίωξη της αταξίας).

Έτσι το μικρο διαπλέκεται με το μεγάλο καθώς η αστυνόμευση ως θεσμός κρατικός και υπέρ-κρατικός ασχολείται με συγκεκριμένα ζητήματα και η κοινοτική (ανεπίσημη) αστυνόμευση και η ιδιωτική αστυνόμευση με κάποια άλλα πιο κοντά το κάθε ένα στο δικό του επίπεδο, εδώ αναδεικνύεται η σημασία του μέσου-επιπέδου του κράτους που συμβάλει τόσο στην αστυνόμευση στο μικρο-επίπεδο όσο και στο μεγάλο ως εξισορροπητικός παράγοντας ανάμεσα στην κοινωνία των πολιτών και την υπέρ-κρατική κοινωνία. Το μικρο επίπεδο επίσης αναφέρεται στην ασφάλεια και την ανασφάλεια όπως και το μεγάλο-επίπεδο, εδώ η δημιουργία του τελευταίου επιδρά στο πρώτο διότι η διεθνοποίηση δημιουργεί την ανασφάλεια και το κενό στην αντιμετώπιση της καλύπτεται μέσω της εμπορευματοποίησης της ασφάλειας στο επίπεδο της κοινότητας.

Με αναφορά όχι στην καταπολέμηση του φαινομένου αλλά στην διαχείριση του (όπως και στο επίπεδο της Ε.Ε.) που αντιμετωπίζεται ως μια αναμενόμενη και φυσική συνέπεια της παγκοσμιοποίησης, και η αντιμετώπιση όπως και στο επίπεδο της Ένωσης αφορά τις αντικειμενικές παραμέτρους του υλικού χώρου και των ανθρώπινων ομάδων, με βάση τις ιδιότητες και των δύο⁹⁶ (π.χ. κοινωνικό στάτους, οικονομικό στάτους κλπ) που η αστυνόμευση (κοινοτική μέσω των περιπολιών στις συνοικίες, και ιδιωτική μέσω των εταιρειών) είτε τους επιτρέπει να εισέλθουν (π.χ. μεσαία στρώματα που έχουν την οικονομική δυνατότητα να διαβιούν στις κοινότητες μέσα σε τείχη) είτε τους αποτρέπει (π.χ. η είσοδος στις κοινότητες αυτές γίνεται μόνο κατόπιν αίτησης ενός από εκείνους που ήδη ζουν σε αυτές) οπότε και η κίνηση τους ανακόπτεται από την κίνηση που επιχειρεί να επιβάλλει την ασφάλεια έναντι της ανασφάλειας.

---

⁹⁵ <<Τεχνολογική υπηκοότητα: ουσιαστικά, η επανάκτηση των βασικών δημοκρατικών δικαιωμάτων ενάντια στην εξουσία του κανένα των τεχνολογικών εξελίξεων.>>. Beck U., ο.π., σ.42-43.

⁹⁶ Πρβλ. τις νέες τεχνικές οι οποίες αφενός επιτηρούν εγκληματίες υψηλού ρίσκου και αφετέρου λιγότερο παρεμβατικές (υλική συνθήκη) τεχνικές ελέγχου για εκείνους που είναι χαμηλού ρίσκου. Feeley M.M.-Simon J. (1992), *The new penology*. Criminology, 30(4), p.449-473, σ.436.

Στο σημείο αυτό μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ο διαχωρισμός σε τρία επίπεδα πηγάζει μέσα από έναν ευρύτερο καταμερισμό εργασίας που λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό της αστυνόμευσης. Στο μικρο-επίπεδο η κοινοτική αστυνόμευση διακρίνεται σε ιδιωτική αστυνόμευση όπου ο στόχος είναι κατά κύριο λόγο η χρήση της τεχνολογίας και του ανθρώπινου δυναμικού ώστε να μειωθούν οι ευκαιρίες για την διάπραξη εγκλήματος (routine activity theory), και σε αστυνόμευση από τους ίδιους τους πολίτες όπου ο στόχος είναι η εκδίωξη της κοινωνικής αταξίας (social disorder) μέσα από την δράση της κοινότητας με την συλλογική υπεράσπιση του χώρου⁹⁷(πρβλ. defensible spaces, Oskar Newman) που λαμβάνει χώρα είτε στο υλικό κομμάτι (δημιουργία φυσικών εμποδίων) είτε στο κομμάτι που αφορά τις κοινοτικές σχέσεις (π.χ. συμβούλια πρόληψης της εγκληματικότητας) και ενίοτε την συνεργασία αστυνομίας και κοινοτικής αστυνόμευσης⁹⁸ (π.χ. περιπολίες από πολίτες κατόπιν αδειοδότησης από την αστυνομία).

Στο μέσο-επίπεδο υπάρχει ο καταμερισμός ανάμεσα στην παραδοσιακή καταστολή του εγκλήματος από την αστυνομία, που όμως φαίνεται να μειώνεται σε σχέση με το παρελθόν (πρβλ. μείωση του αριθμού αστυνομικών τμημάτων σε διάφορες χώρες όπως Μ.Βρετανία και Ελλάδα), και την σύγχρονη αστυνόμευση με βάση την συλλογή και αξιολόγηση πληροφοριών καθώς και την ανταλλαγή τους με άλλες αστυνομικές υπηρεσίες⁹⁹ (πρβλ. αστυνόμευση του καναλιού της Μάγνης) για αδικήματα που ενέχουν κυρίως μια διασυνοριακή διάσταση (πρβλ. παράνομες αγορές εμπορευμάτων) και όχι εκείνα του δρόμου.

Στο μακρο-επίπεδο ο καταμερισμός εργασίας αφορά την συγκρότηση μιας επιτελικής (μη εφαρμοσμένης, με την έννοια της απουσίας ενός κατασταλτικού χαρακτήρα στο πεδίο) αστυνόμευσης που συνδέεται με την πληροφοριακή τεχνολογία (ICT) και την εποπτεία του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας, και δικαιοσύνης της ευρωπαϊκής επικράτειας με τα καθήκοντα αυτά να επωμίζονται από την ευρωπαϊκή μονάδα αστυνομικής συνεργασίας (Europol), και μιας εφαρμοσμένης και επομένως επιχειρησιακής αστυνόμευσης που ασχολείται με την διαχείριση των πληθυσμιακών ροών στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. ώστε να επιτρέπει ή να παρεμποδίζει την κίνηση προς την Ε.Ε. ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της ομάδας-πληθυσμού που επιχειρεί να εισέλθει. Η υπηρεσία αυτή ονομάζεται οργανισμός

---

⁹⁷ Beck U., ο.π.

⁹⁸ Πρβλ. Neighborhood watch. (χ.ε.). *Neighborhood watch manual*. ΗΠΑ, BJA, σ.1-4. https://www.bja.gov/Publications/NSA_NW_Manual.pdf (πρόσβαση 1/7/2017).

⁹⁹ Sheptycki J.W.E., ο.π., σ.24-25.

Ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής(Frontex), και οι αρμοδιότητες τους αφορούν την εποπτεία των συνόρων τα οποία ορίζουν την αρχή και το τέλος του ευρωπαϊκού χώρου.

Ο καταμερισμός εργασίας καταδεικνύει πως οι ξεχωριστές μορφές αστυνόμευσης συνδέονται μεταξύ τους και πως η λειτουργία τους στο κάθε επίπεδο αποσκοπεί σε ένα κοινό αποτέλεσμα, δηλαδή την καταπολέμηση του εγκλήματος(κυρίως σε ότι αφορά την εποπτεία,surveillance, και την πρόδραση που αποβλέπει στο μέλλον με την αποτροπή μιας πράξης πριν αυτή συμβεί, και επίσης σε έναν εξαναγκασμό,coercive force, όχι με την έννοια της φυσικής βίας, αλλά με εκείνη του χωρικού περιορισμού και της απαγόρευσης εισόδου) και την εδραίωση στο κάθε επίπεδο του κοινωνικού ελέγχου(social order), με στόχο την διασφάλιση της ευημερίας(welfare) για το μέγιστο δυνατό σύνολο του ευρωπαϊκού πληθυσμού¹⁰⁰. Το ενδιαφέρον της διπλωματικής εστιάζει στο μακρο-επίπεδο, όπου ο καταμερισμός έχει να κάνει με τις βάσεις δεδομένων(Eurogol) που δημιουργούν ένα δίκτυο σημείων/ιδιοτήτων που ενεργοποιείται όταν κάποιο άτομο ή ομάδα ξεκινά να εισέλθει στην Ε.Ε. οπότε και η Frontex καλείται να ελέγξει/σταματήσει τους πληθυσμούς στα σύνορα ώστε να σταματήσει εκείνον/εκείνους που ενέχουν κάποιο κίνδυνο για τον εσωτερικό χώρο της Ένωσης¹⁰¹.

Το μικρο και το μέσο επίπεδο συνδέονται μέσω του καταμερισμού καθώς το κράτος μεταβιβάζει αρμοδιότητες στην κοινότητα/περιφέρεια υπό την εποπτεία και της αστυνομίας, εδώ η κοινότητα αναλαμβάνει το καθήκον αποκατάστασης της κοινωνικής τάξης εντός ενός συγκεκριμένου χώρου είτε με την περιστασιακή έννοια(περιστασιακή πρόληψη¹⁰²) της μείωσης των εγκληματικών ευκαιριών μέσω της τεχνολογίας(κάμερες) είτε μέσα από την κοινωνική διάσταση(κοινωνική πρόληψη) της αντιμετώπισης των παραγόντων(ορθότερα μεταβλητών) εγκληματογένεσης (π.χ. πρόγραμμα <<Start strong>> του προέδρου Αϊζενχάουερ στις ΗΠΑ της δεκαετίας του '60 με οργάνωση κατασκηνώσεων ώστε οι μαθητές να

---

¹⁰⁰ <<Το να μπορείς να παίρνεις τις κατάλληλες πληροφορίες, να τις μετατρέπεις σε χρήσιμες πληροφορίες, και να φροντίζεις αυτές να φτάνουν σε έναν αξιωματικό επιχειρήσεων που να μπορεί να τις αξιοποιήσει>>.Sheptycki J.W.E.,ο.π.,σ.51.

¹⁰¹ <<Να ικανοποιείται το κριτήριο της διασυνοριακής διάστασης, η οποία απορρέει ιδίως από την φύση ή τις επιπτώσεις των αδικημάτων αυτών ή λόγω ειδικής ανάγκης να καταπολεμούνται σε κοινή βάση.>>Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).*Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη,σ.48.

¹⁰² << Όλες οι παραπάνω θεωρητικές προσεγγίσεις συνδέονται κατ' εξοχήν με την περιστασιακή πρόληψη (situational prevention) εστιάζοντας κυρίως στις περιβαλλοντικές παρεμβάσεις που όταν είναι συστηματοποιημένες και συντονισμένες καλούνται Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED).>>.Ζαραφονίτου Χ.-Χρυσόχου Ε.,ο.π.,σ.19.

απομακρύνονται από το περιβάλλον εγκληματογένεσης, π.χ. γκέτο, όταν κλείνουν τα σχολεία το καλοκαίρι).

Ταυτόχρονα η αστυνομία αναλαμβάνει όχι μόνο να καταπολεμήσει το έγκλημα (καταστολή) αλλά να το περιορίσει εντός συγκεκριμένων χώρων και να μην του επιτρέψει να εξαπλωθεί σε άλλους όπου επικρατεί η κοινωνική τάξη, τέτοιες είναι οι περιπτώσεις της βραζιλιάνικης πόλης του Σαο Πάολο (όπου η αστυνομία ασχολείται με την διατήρηση των ορίων ανάμεσα στις φαβέλες και τις συνοικίες όπου κατοικούν τα μεσαία στρώματα) και της Νοτίου Αφρικής μετά το Άπαρτχάιντ, όπου η αστυνομία νοείται ως ένας αποτελεσματικός θεσμός βάσει στατιστικών μετρήσεων για την καταπολέμηση οργανωμένων μορφών αταξίας, είτε συμμοριών (πρβλ. πόλεμος συμμοριών) είτε των δραστηριοτήτων του οργανωμένου εγκλήματος (π.χ. διακίνηση ναρκωτικών) συνολικά. Στην συνέχεια θα ασχοληθούμε με το δεύτερο στοιχείο που αφορά την επιστήμη και την ανάπτυξη της αστυνόμευσης¹⁰³ που καθοδηγείται από την συλλογή και τον διαμοιρασμό πληροφοριών (intelligence-led policing).

Υπό-ενότητα 1.3.3: Σύζευξη επιστημονικής παραγωγής και αστυνόμευσης.

Η επιστήμη στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης υποδηλώνει την ανάπτυξη της πρώτης σε μια γενικότερη κατεύθυνση ανάπτυξης που εδραιώνει η νεωτερικότητα σε ένα βάθος τουλάχιστον πέντε αιώνων και με αφετηρία την Αναγέννηση και μετέπειτα τον Διαφωτισμό. Η νεωτερική αντίληψη περί επιστήμης (κύρια περί των θετικών/φυσικών επιστημών, το παράδειγμα των οποίων επηρέασε μετά και ως ένα βαθμό τις κοινωνικές επιστήμες) εκφράζεται στην πεποίθηση ότι η παραγωγή είναι ο στόχος του ανθρώπου και όχι το ανάποδο.

Οι επιστήμες (τρίτο στοιχείο της αστυνόμευσης) αναπτύσσονται υπό το πρίσμα της βελτιστοποίησης των αντικειμενικών παραμέτρων (άνοδος της παραγωγής, μεγαλύτερη αποδοτικότητα, αύξηση της αποτελεσματικότητας) και όχι της

---

¹⁰³ Στο σημείο αυτό αξίζει να σταθούμε για λίγο στην συγκρότηση του επιστημονικού αντικειμένου μελέτης της αστυνομίας, γνωστό με τον όρο αστυνομική επιστήμη (police-science). Η αστυνομία στην δυτική Ευρώπη αποτελεί ήδη από τον 18^ο αιώνα ένα επιστημονικό αντικείμενο, δηλαδή τουλάχιστον τρεις αιώνες πριν η άνοδος της αστυνόμευσης στην Ε.Ε. αναδειχθεί σε επάγγελμα (profession σε αντιδιαστολή με το χειρωνακτικό occupation) στο οποίο οι εργαζόμενοι (agents) βασίζουν την εργασία τους στην επιστημονική γνώση του αντικειμένου τους. Ένα παράδειγμα που ενδεχομένως να εντυπωσιάζει είναι πως στην Γερμανία του 18^{ου} αιώνα βρίσκουμε έναν αριθμό επιστημονικών συγγραμμάτων σχετικών με την αστυνομική επιστήμη, <<με την αυστηρή έννοια>> όπως αναφέρει ο Π. Πασκίνο (P. Pasquino), που φτάνουν περίπου τα 3215. Ανάμεσα στους συγγραφείς αυτούς περιλαμβάνονται ο Γ. φον Γιούστι και ο Γ. φον Σοννεφελς (J. von Sonnenfels), ειδικότερα ο τελευταίος περί τα μέσα του 18^{ου} αιώνα επιχείρησε μια μελέτη της αστυνομίας σε συνάρτηση με το εμπόριο και τα οικονομικά, υπό τον τίτλο <<Θεμέλια της αστυνομικής επιστήμης, του εμπορίου, και των οικονομικών>>. Harcourt B. E. (2011). *The illusion of free markets punishment and the myth of natural order*. London, Harvard university press, σ.71.

βελτιστοποίησης του ατόμου (τέλειος πολίτης). Αυτός ο τύπος ανάπτυξης (αντικειμενικές παράμετροι) δεν οδηγεί απαραίτητα σε μια ποιοτική άνοδο του ανθρώπου(π.χ. εξάλειψη εγκλήματος, ενδιαφέρον για το περιβάλλον, κοινωνική επανένταξη εγκληματιών) , αλλά αντίθετα επικεντρώνει στην <<ανακάλυψη>>(ορθότερα διατύπωση) των νόμων λειτουργίας της φύσης και της κοινωνίας που με την σειρά τους επιτρέπουν την παρατήρηση επαναλαμβανόμενων μοτίβων (σχέση αιτίου-αιτιατού) με αποτέλεσμα την λήψη δράσης εκ των προτέρων.

Η αστυνόμευση αξιοποιεί τις αιτιακές αναγωγές της επιστήμης μέσα από βάσεις δεδομένων(τεχνολογική/επιστημονική ανάπτυξη ,αντικειμενικότητα, υλικό στοιχείο) για να δράσει πριν την εκδήλωση της επαναληπτικότητας¹⁰⁴ (πρόδραση).

Ως αποτέλεσμα οι βάσεις δεδομένων για τα βιομετρικά στοιχεία εδραιώνονται στην νεωτερική αντίληψη(ταυτόχρονα και αντίληψη των επιστημών του ανθρώπου) περί ατόμων ως στοιχείων υλικότητας, και γι' αυτό συλλέγουν τα αντικειμενικά μετρήσιμα στοιχεία(π.χ. αποτυπώματα, ίριδα κλπ) των ομάδων που αποτελούνται από άτομα.Και καθώς αυτός ο υποβιβασμός σε στοιχεία αφήνει ως μόνη ύπαρξη την υλική ύπαρξη της ανθρώπινης φύσης του ατόμου ως σύνολο βιομετρικών(υλικών-σωματικών) στοιχείων, τότε και η αντίληψη που συγκροτείται είναι αναπόφευκτα αυτή μιας αντικειμενικής υπόστασης της διακινδύνευσης¹⁰⁵(risk analysis).Αυτό σημαίνει πως τα βιομετρικά στοιχεία που είναι δυνατό να συλλεχθούν, επειδή έχει προηγηθεί η συγκρότηση του κράτους ως αντίθεση φαινομένου και ουσίας(επιαναφορά της ατομιστικής θεώρησης στην νεωτερικότητα) και η άνοδος των επιστημών του ατόμου που απορρέει από την επιαναφορά της αντίληψης για την ως άνω αντίθεση, αξιοποιούνται ως εργαλεία μιας εξίσου αντικειμενικής αντίληψης για τον αποπαλμό, δηλαδή μια βίαιη κίνηση(σύγκρουση), που δημιουργούν οι ομάδες ατόμων¹⁰⁶.

Έτσι φτάνουμε στην ύστερη νεωτερικότητα στην εμφάνιση μιας εγκληματολογίας νοούμενης ως διαχειριστικής εγκληματολογίας (administrative criminology), που εστιάζει εξ' ολοκλήρου στο αντικειμενικό στοιχείο της

---

¹⁰⁴ Πρβλ. σενάρια κινδύνου,προσομοιώσεις κλπ.Yar M.-Penna S.,ο.π.,σ.538.

¹⁰⁵ <<Ένα μονοπώλιο της νομιμοποιημένης γνώσης για το τι συνιστά η νόμιμη δυσφορία, μια πραγματική διακινδύνευση.>>.Bigo D.(2005).Globalised (in)security:the field and the Ban-opticon.Traces:a multilingual series of cultural Theory,vol.4,σ.8.

¹⁰⁶ <<Ορθά ο Αριστοτέλης ασκεί πολεμική εναντίον του[...].Γιατί αν το κάθε στοιχείο κινείται βίαια από το άλλο, είναι ωστόσο αναγκαίο να 'χει καθένα τους και μια φυσική κίνηση, εκτός από την βίαιη' και τούτη η πρώτη κίνηση δεν πρέπει νάναι βίαιη παρά φυσική.Αλλιώς θα παλινδρομούμε επ' άπειρο χωρίς να βρίσκουμε την αρχή της κίνησης>>.Marx K.(1983)Διαφορά της δημοκρατίας και επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας(μετ.-επιμ.Παναγιώτης Κονδύλης).Αθήνα,Ένωση,σελ.94-95.

διακινδύνευσης και λειτουργεί προδραστικά με το να ρυθμίζει τα αντικειμενικά στοιχεία που άπτονται του υπαρκτού χώρου και της διαχείρισης των ομάδων που ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης ¹⁰⁷ (π.χ.προσφυγικές ροές).Αυτή η αποκλειστική εστίαση στο αντικειμενικό,και η συνακόλουθη μετάβαση στο μοντέλο της διαχείρισης από εκείνο της προνοιακής επανένταξης, όπου σύμφωνα με το πρώτο το στοιχείο αποθηκεύεται σε βάσεις δεδομένων για να δράσει προδραστικά στην διαχείριση της βίαιης κίνησης(αποπαλμού) των ομάδων ατόμων, που ως στοιχεία μπορούν να τα διαχειριστούν μόνο στο επίπεδο που αυτά ως στοιχεία έχουν εκπέσει, δηλαδή στο απλό(απόλυτα) υλικό επίπεδο.

Αυτά τα δύο στοιχεία, της διαχείρισης των πληθυσμών και του υλικού χώρου, δημιουργούν την λεγόμενη αστυνόμευση με βάσει την πληροφορία(intelligence-led policing), όπου ο στόχος είναι η συλλογή και επιστημονική επεξεργασία στοιχείων που αναφέρονται στις υλικές συνθήκες ύπαρξης του ατόμου, όπως τα βιο-μετρικά στοιχεία.Ο επιστημονικός χαρακτήρας της αστυνόμευσης αναδύεται μέσα από την διαχείριση και την ροή της πληροφορίας, καθώς για να συμβεί κάτι τέτοιο θα πρέπει να εντατικοποιηθεί η χρήση της πληροφοριακής τεχνολογίας και να καταστεί η εργασία του ανθρώπινου δυναμικού επιστημονική δηλαδή εξοικειωμένη με την τεχνολογική εργασία¹⁰⁸.

Η εργασία παράγει έτσι γνώση μέσω του φιλτραρίσματος της πληροφορίας, και αφορά στην διαχείριση απτών στοιχείων που να μπορούν να παραμετροποιηθούν μέσα σε βάσεις δεδομένων και κατηγορίες εντός υπολογιστικών αρχείων, με αποτέλεσμα μέσω της τεχνολογίας το άτομο να διασπάται στις ιδιότητες του(π.χ.χρώμα ματιών, ύψος,αποτυπώματα κλπ) και να ποσοτικοποιείται ούτως ώστε να μπορεί να εντοπιστεί μέσα από τον συνδυασμό αυτών των ποσοτικών ιδιοτήτων που περιέχουν οι πληροφορίες προς ανταλλαγή, δηλαδή να συγκροτηθεί το προφίλ του υπόπτου(πρβλ. Α.Μπερτιγιόν και το ομιλούν πορτραίτο).

Η επαναφορά των ατομικιστικών θεωριών(π.χ.routine activity theory,risk society κλπ) στην (διαχειριστική) εγκληματολογία κατά την ύστερη νεωτερικότητα έχει ως αφετηρία την διαχείριση μιας απόλυτης υλικής ύπαρξης (αντικειμενικοί παράγοντες) κοινωνικών ομάδων που ακριβώς λόγω της επικινδυνότητας τους δεν μπορούν να νοηθούν ως ανεξάρτητες οντότητες(δεν ενδιαφέρει η βούληση,είναι

---

¹⁰⁷ <<Η πλέον ορατή αλλαγή είναι στην φύση της παρακολούθησης καθώς η προσοχή στρέφεται από το άτομο ως ηθικό αυτουργό σε κατηγορίες ατόμων που δημιουργούν ευκαιρίες για αταξία>>.Shearing C.D.-Stenning P.C.,ο.π.,σ.428.

¹⁰⁸ Εργαζόμενοι της γνώσης.Πρβλ. Sheptycki J.W.E.,ο.π.,σ.49.

δεδομένη) αλλά ως σώματα που πρέπει να περιοριστούν σε ορισμένο χώρο. Για την διαχειριστική λογική της αντεγκληματικής πολιτικής (π.χ. νέα ποινολογία) το αξίωμα αφορά στον διαχωρισμό των εγκληματιών σε ομάδες επικίνδυνων και μη και στην διαχείριση των δευτέρων υπό όρους αχρήστευσης μέσω της μακροχρόνιας φυλάκισης και της θανατικής ποινής¹⁰⁹(π.χ. three strikes and you are out, broken windows, just deserts κλπ).

Αν τώρα στραφούμε στην μελέτη της έννοιας του χώρου σε σχέση με την ανάπτυξη των επιστημών της γεωμετρίας και της αρχιτεκτονικής μπορούμε να παρατηρήσουμε την έντονη προσέγγιση του χώρου στην νεωτερικότητα με όρους αντικειμενοποίησης του ελέγχου, ενώ οι προνεωτερικές κοινωνίες διέθεταν μια σαφώς πιο υποκειμενική προσέγγιση καθώς π.χ. οι αρχαίοι πολίτες μάθαιναν τον χώρο μέσω της πολιτικής εξάσκησης και συμμετοχής. Αντίθετα η νεωτερικότητα αξιοποιεί την αρχιτεκτονική του χώρου για την διάχυση του αντικειμενικού κοινωνικού ελέγχου, ξεκινώντας από την συγκρότηση του ιδρυματικού χώρου¹¹⁰(π.χ. φυλακές) προχωρά στην οργάνωση του συνολικού χώρου της σύγχρονης πόλης υπο όρους πληθυσμιακής διαχείρισης(διακινδύνευση) και κοινωνικού ελέγχου(ασφάλεια, κίνδυνος). Για την αρχιτεκτονική στην νεωτερικότητα οι όροι έχουν αντιστραφεί, καθώς από το υποκειμενικό κοινωνικό στοιχείο(αρχαιότητα) φτάνουμε σε ένα κοινωνικό στοιχείο που είναι αντικειμενικά οριοθετημένο και επιβάλλεται στα υποκείμενα¹¹¹(π.χ. hot-spots στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε.).

Στο σημείο αυτό μπορούμε ίσως να σταθούμε στην παρατήρηση του Φουκώ για τον διατετραγωνισμό του χώρου που επιδιώκει ο ελεγκτικός μηχανισμός, δηλαδή αφενός ένας χωρικός μετασχηματισμός και αφετέρου μια χωρική μετάβαση. Η εγκληματολογική σκέψη(γαλλο/βελγική σχολή, σχολή του Σικάγο, νέα κοινωνική άμυνα κλπ) του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα ασχολήθηκε (π.χ. Quetelet, Guerry, Shaw, McKay, Park κλπ) ασχολήθηκε με το έγκλημα στον αστακό χώρο(εσωτερικός χώρος), πλέον η εγκληματολογική θεωρία(π.χ. παγκόσμια εγκληματολογία, εγκληματολογία πέρα από το εθνικό κράτος, υπερεθνική και

¹⁰⁹ Πρβλ. επικίνδυνοι εγκληματίες και οι άλλοι. <<Σήμερα ο λόγος γίνεται για τους κατ'εξακολούθησιν κακοποιούς, τους εγκληματίες καριέρας, και άλλες κατηγορίες που ορίζονται από την ίδια την στατιστική κατανομή.>>. Feeley M.M.-Simon J., ο.π., σ.435.

¹¹⁰ <<Με την φυλάκιση διασφαλίζεται η παρουσία κάποιου δεν τιμωρείται. Αυτή είναι γενική αρχή.>>. Foucault M., ο.π., σ.137.

¹¹¹ <<Στο άλλο άκρο, με τον πανοπτισμό, έχουμε την πειθαρχία-μηχανισμό: μια λειτουργική διάταξη που πρέπει να βελτιώσει την άσκηση της εξουσίας καθιστώντας την ταχύτερη, πιο ανάλαφρη, πιο αποτελεσματική-ως ένα σχέδιο λεπτών καταναγκασμών, για μια επικείμενη κοινωνία.>>. Foucault M., ο.π., σ.238.

συγκριτική εγκληματολογία,εγκληματολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹¹²) μελετά περισσότερο τους χώρους στα όρια (σύνορα) του καθατού αστικού χώρου ή του κράτους , αλλά και το πώς εντός αυτών των <<οριακών>> χώρων (οιονεί εξωτερικών σε σχέση με τους άλλους) αναπτύσσονται δομές κράτησης και καταγραφής(hot-spots) διαφορετικές από τις ιδρυματικές μορφές κράτησης που αναπτύχθηκαν στον εσωτερικό χώρο (φυλακές,άσυλα κλπ).

Στην μεταπολεμική εποχή υπάρχουν τα παραδείγματα θεωριών που προκρίνουν σχεδόν εξ' ολοκλήρου την επικέντρωση στον μετασχηματισμό του αντικειμενικά υπαρκτού χώρου της πόλεως και εγκαταλείπουν τις προνοιακές προσπάθειες για επανένταξη με ταυτόχρονη αποδοχή του εγκλήματος ως ενός φαινομένου που θα συνεχίζει να υπάρχει χωρίς να μπορεί να εξαληφθεί ποτέ πλήρως¹¹³. Τέτοιες θεωρήσεις αφορούν περιπτώσεις όπως,οι υπερασπίσιμοι χώροι του αρχιτέκτονα Ο. Newman για το πώς οι πολίτες μπορούν να βρουν μέσα από ένα κοινοτιστικό πρότυπο σύσφιξης σχέσεων και συνεργασίας ,τρόπους για να υπερασπίσουν τους χώρους τους(π.χ. ουρανοξύστες), της νέας ποινολογίας(new penology) για την δημιουργία χώρων απαλλαγμένων από την εγκληματική δραστηριότητα και με την συμβολή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας(π.χ. gated communities), η εγκληματικότητα δεν εξαφανίζεται αλλά περιορίζεται σε άλλους χώρους(π.χ.απέλαση,φυλακές/αχρήστευση,hot-spots).

Τέλος πρέπει να αναφέρουμε και την στροφή στο εγκληματολογικό παράδειγμα που άπτεται της θεωρίας των δραστηριοτήτων της καθημερινότητας(routine activity theory) των L.Cohen και M.Felson που δομείται πάνω στην βάση τριών αλληλοκαθοριζόμενων στοιχείων, πρώτον την ύπαρξη ενός δράστη, δεύτερον την ύπαρξη ενός πιθανού θύματος, και τρίτον την απουσία ενός φύλακα(προσώπου ή αντικειμένου όπως ένας συναγερμός), όπου εδώ ο στόχος είναι όχι η εξάλειψη του εγκλήματος αλλά μια τέτοια διαμόρφωση του χώρου(μεταβλητές που αποτρέπουν) που να μειώνει εκ των πραγμάτων τις ευκαιρίες ενός δράστη να επιχειρήσει την επιτυχή διάπραξη ενός εγκλήματος, προσομοιώνοντας με τον τρόπο αυτό ένα μοντέλο οικονομίας των ευκαιριών για την τέλεση εγκλήματος όπως αυτό

---

¹¹² Νικολόπουλος Γ.Π.(2014).*Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη* .Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.22.

¹¹³ Πρβλ. κανονικοποίηση(routinization) του εγκληματικού φαινομένου,διαχείριση της διακινδύνευσης σε αποδεκτά στατιστικά επίπεδα.<<Μια επαρκής κοινωνική θεωρία της παρέκκλισης θα πρέπει να μπορεί να εξηγήσει την σχέση μεταξύ πεπειθίσεων και δράσης , ανάμεσα στην απόλυτη ορθολογικότητα των ανθρώπων και τις εκδηλούμενες συμπεριφορές.>>. Taylor I.,Walton P.,Young J.(1973).*The new criminology*.Λονδίνο,Routledge ,σ.258.

του κόστους-οφέλους και του κόστους-αποτελεσματικότητας.Μια φαινομενολογική παρατήρηση που αξίζει να διατυπωθεί εδώ, είναι πως σταδιακά φτάνουμε σε ένα παράδειγμα αντεγκληματικής πολιτικής που αποσκοπεί στην γεωμετρική και αρχιτεκτονική μεταβολή του αστιακού τοπίου.

Αν και δεν μπορεί να υποστηριχτεί στην ολότητα της η παρατήρηση σχετικά με την φαινομενολογία του χώρου μπορεί να ιδωθεί ως ένας μετασχηματισμός ενός γεωμετρικού σχήματος σε ένα άλλο, ένας ιδιότυπος τετραγωνισμός του κυκλικού σχήματος της σχολής του Σικάγου με το να δημιουργούνται ρωγμές¹¹⁴ (π.χ. μετατροπή σε πολυθεματικές περιοχές από μονοθεματικές) εντός του κύκλου ώστε ο τελευταίος να αποκτήσει ένα τετραγωνισμό που να επιτρέπει μια καλύτερη επιτήρηση από τον επίσημο και ανεπίσημο έλεγχο(εσωτερικός χώρος).

Ο κύκλος είναι ένα γεωμετρικό σχήμα που απαντά σε ουτοπικά κοινωνικά σχήματα της πρώιμης νεωτερικότητας¹¹⁵, ενώ ο πραγματολογικός στόχος της σύγχρονης εποχής είναι μια αντικειμενοποιημένη (βέλτιστη) κατανομή πόρων για την επίτευξη μιας εξίσου οικονομικά βελτιστοποιημένης οργάνωσης.Η επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει, σε μεγάλο βαθμό, να αποδοθεί σε δύο συνισταμένες, πρώτον την ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας μέσω της ανάπτυξης του εμπορίου, και δεύτερον στην εσωτερική δυναμική που διαθέτει ο τομέας της οικονομίας να οδηγεί διαρκώς προς μια διαδικασία διεθνοποίησης όπου τα εμπορεύματα πρέπει να διαθέτονται σε όλο και περισσότερες αγορές σε όλο και περισσότερα μέρη του κόσμου.

Το γεωμετρικό σχήμα που μπορεί καλύτερα να εξυπηρετήσει την ανάπτυξη των δύο ως άνω συνισταμένων είναι η πυραμίδα(τέταρτο στοιχείο της αστυνόμευσης), για την ιδιότητα που διαθέτει να ενώνει τα επιμέρους σημεία(με την έννοια των ιδιοτήτων του ατόμου που αναφέρθησαν παραπάνω) σε ένα δίκτυο.Η πυραμίδα αναδεικνύει την έννοια του δικτύου υπό την προοπτική ότι τα σημεία που ενώνονται στην βάση της, ταυτόχρονα ενώνονται και με την τριγωνική κορυφή επομένως διαφαίνεται εδώ μια οριζόντια(επίπεδη) ένωση που ταυτόχρονα οδηγεί και στην κορυφή, με την έννοια της κορυφής ως κάτι αριθμητικά και ποιοτικά ανώτερο

---

¹¹⁴ <<Το στρατόπεδο είναι το διάγραμμα μιας εξουσίας που δρα μέσω του αποτελέσματος μιας γενικής ορατότητας.Για καιρό θα υπάρχει στην πολεοδομία, στην κατασκευή των εργατικών κατοικιών, των νοσοκομείων, των ασύλων, των φυλακών, των παιδαγωγικών ιδρυμάτων αυτό το πρότυπο του στρατοπέδου, ή τουλάχιστον η αρχή στην οποία εδράζεται η χωρική συναρμογή των ιεραρχημένων επιτηρήσεων.Η αρχή της <<ενσφήνωσης>>.Για την σχετικά ανομολόγητη τέχνη των επιτηρήσεων το στρατόπεδο ήταν ότι ήταν και ο σκοτεινός θάλαμος για την μεγάλη επιστήμη της οπτικής>>. Foucault Μ.,Επιτήρηση και τιμωρία η γέννηση της φυλακής,Αθήνα,Πλέθρον, μετ.Τ.Μπέτζελοσ,2011,σελ.197.

¹¹⁵ Για μια καλύτερη οπτική κατανόηση των σχημάτων και των τομέων σε σχέση με την εγκληματολογική θεωρία πρβλ. σχήματα 15.5 και 15.7, στο Ανώνυμος(χ.ε.),Models of urban structures.Urbanization,,σελ.421-422, <https://uwcw-geog.wikispaces.com/file/view/Urban+Models.pdf> (πρόσβαση 11/4/2017).

που προκύπτει από την ένωση των σημείων της πυραμιδωτής βάσης¹¹⁶, ένα τέτοιο τριγωνικό σχήμα μπορούμε ίσως να εντοπίσουμε και στην σύγχρονη θεωρία της θεωρίας της καθημερινής δραστηριότητας (routine activity theory) που αναφέρθηκε πιο πάνω .

Η λογική της πυραμίδας ως δικτύου φανερώνει μια προσπάθεια κάλυψης των κενών μέσα από την σύνδεση των επιμέρους σημείων, προς αποκατάσταση ενός πανοπτικού ελέγχου. Το δίκτυο ως αντικειμενοποίηση του ελέγχου γίνεται όλο και περισσότερο ένα βλέμμα δίχως μια υποκειμενική (ανθρώπινη) υπόσταση, αλλά περισσότερο μια διάχυση του ελέγχου σε όλο και περισσότερους αντικειμενικούς χώρους κίνησης των ατόμων, έτσι ώστε όσο περισσότερο προχωρούμε προς την ύστερη αναστοχαστική νεωτερικότητα να παρατηρείται η στροφή από την ένστολη αστυνομία (δίχως να καταργείται) σε μια αστυνόμευση από απόσταση (policing at a distance) που δίνει έμφαση σε έναν έλεγχο που ενεργοποιείται όταν τα σημεία (ιδιότητες του ατόμου) συνδέονται μεταξύ τους, όταν δηλαδή κάποιος που δεν επιτρέπεται να εισέλθει στον χώρο αστυνόμευσης επιχειρεί να ξεκινήσει την πορεία εισόδου από έναν εκτός αστυνόμευσης χώρο.

Εν δυνάμει δεν είναι η αστυνόμευση που κινείται πρώτη αλλά τα άτομα που ξεκινούν μια κίνηση που ενεργοποιεί την αστυνόμευση¹¹⁷. Στην ύστερη νεωτερικότητα έχουμε σημεία που ενώνονται γύρω από μια ομάδα με ορισμένα χαρακτηριστικά, δηλαδή η διάχυση ελέγχου¹¹⁸ είναι αντίστοιχη της διάχυσης των σημείων που όταν ενωθούν ενεργοποιούν τον έλεγχο όχι ενός αυτοτελούς προσώπου

---

¹¹⁶ <<Η πυραμίδα μπορούσε καλύτερα, σε σχέση με έναν κύκλο, να ανταποκρίνεται σε δύο απαιτήσεις: να είναι αρκετά πλήρης ώστε να σχηματίζει ένα δίκτυο χωρίς κενά-με άλλα λόγια, μπορεί να πολλαπλασιάζει τα επίπεδα της και να τα κατανέμει σε ολόκληρη την υπό έλεγχο επιφάνεια.>>. Foucault M., ο.π., σ.199.

¹¹⁷ <<Διαδικασίες ένταξης, που εννοποιούν (intergrate), κατ' αρχήν του Ευρωπαίου πολίτη, και διαδικασίες αποκλεισμού σε βάρος πρωτίστως, των εξοικονωτικών υπηκόων, οι οποίοι βρίσκονται ή επιχειρούν να εγκατασταθούν στο ευρωπαϊκό κοινοτικό έδαφος.>>. Νικολόπουλος Γ.Π. (2010). *Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και κοινωνικός έλεγχος: όψεις ένταξης και αποκλεισμού*. Γενικό τμήμα δικαίου, Πάντειο πανεπιστήμιο, σ.134.

¹¹⁸ Ένα παράδειγμα γι' αυτό τον ισχυρισμό θα μπορούσε να αποτελέσει η περίφημη ρήση που διατυπώνει ο S. Cohen και η οποία αφορά σε εναλλακτικές του εγκλεισμού ποινές που όμως μεταφέρουν τον έλεγχο από το κλειστό σύστημα των φυλακών στην ανοικτή κοινωνία (π.χ. ηλεκτρονικό βραχιολάκι) μέσω της νέας τεχνολογίας δίχως την άμεση επιτήρηση του φυλακισμένου από φυσικά πρόσωπα παρά μέσω μιας τεχνολογικής και ηλεκτρονικής διασύνδεσης, πρόκειται για την περίφημη φράση <<μαζεύοντας το χάλι και απλώνοντας το δίκτυ>>, όπου εδώ η διασύνδεση εν οίδει δικτύου δεν αφορά μόνο την σύνδεση ιδιωτικού χώρου και χώρου απ' όπου γίνεται η επιτήρηση (π.χ. αστυνομικό τμήμα) αλλά επίσης αντιμετωπίζει την σφαίρα του (αντικειμενικού) ιδιωτικού χώρου μια διαρκή όσο και εν πολλοίς άγνωστη απειλή/διακινδύνευση (risk) που χρήζει επιτήρησης και προδραστικού ελέγχου, διότι είτε μπορεί να δεχθεί εξωτερικές απειλές είτε μια πιθανή απειλή να υπάρξει στο εσωτερικό της (π.χ. ένας πρώην κατάδικος που βρίσκεται σε κατ' όικον περιορισμό). Το αποτέλεσμα εδώ είναι πως ολόκληρες πληθυσμιακές ομάδες αποκτούν το χαρακτηριστικό της διακινδύνευσης στην σύνδεση τους με τον εκτός φυλακής, ιδιωτικό χώρο, καθώς το σύστημα ενεργοποιείται όταν το άτομο επιχειρήσει να αποδράσει από την οικεία του. <<Ολόκληροι πληθυσμοί υποβάλλονται σε μια πιο εκτεταμένη και πιο εκλεπτυσμένη ανάμειξη στην επιχείρηση του κοινωνικού ελέγχου. Μετατρέπονται σε αντικείμενο προληπτικού κοινωνικού ελέγχου πριν ακόμα μια οποιαδήποτε αποκλίνουσα πράξη λάβει χώρα>>. Cohen S. Στο, Maclaughlin E.-Muncie J. (2001). *The sage dictionary of criminology*. London, sage publication, σελ.283.

αλλά μιας (ίσως σχετικά ακαθόριστης) ομάδας διακινδύνευσης που δεν έχει πλήρη υποκειμενική υπόσταση αλλά είναι εν μέρει αντικειμενική(ως προς τον χώρο στον οποίο δεν πρέπει να εισέλθει) και εν μέρει αφηρημένη(ως ένα πολλαπλασιαστικό άθροισμα σημείων/ιδιοτήτων που διαθέτει έναν αποπαλμό, μια ροή κίνησης όπως οι προσφυγικές ροές, παρά ως ένα συγκεκριμένο και αυστηρά προσδιορισμένο πρόσωπο).

Η αρχιτεκτονική της νεωτερικότητας φαίνεται να είναι το αποτέλεσμα ενός διύσμου ανάμεσα σε δύο κοινωνικές ομάδες, οσοδήποτε αφηρημένες, σε εκείνους και σε εμάς. Αυτός ο διυσμός επαναφέρει το ζήτημα της οργάνωσης κατά Βέμπερ, όπου η φυλή οργανώνεται εσωτερικά για να αντιμετωπίσει εξωτερικούς κινδύνους, καθώς στην σύγχρονη εποχή ο διυσμός αυτός εγγράφεται στην βάση πολεμικών όρων είτε πρόκειται για το εσωτερικό του κράτους είτε για τις διεθνείς του συσχετίσεις με άλλα κράτη.

Η συσχετίσεις αυτές(εσω-ομάδα προς την έξω-ομάδα) γίνονται εφικτές χάρις στην ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας και μεταφοράς, έτσι που η επαφή να καθίσταται εφικτή. Η αρχιτεκτονική σε οποιαδήποτε κοινωνία επιτρέπει την οργάνωση των ανθρώπων εντός των χωρικών διαστάσεων και επιτρέπει επίσης την επικοινωνία τους (π.χ. γέφυρες, δρόμοι, σύρραγγες). Η αστυνόμευση καθίσταται εφικτή χάρις στα μέσα επικοινωνίας και μεταφοράς, όπως οι επικοινωνιακές τεχνολογίες(ICT), και ταυτόχρονα αξιοποιεί τα μέσα αυτά για να συγκροτήσει το δίκτυο για την διάχυση της πληροφορίας σε άλλους φορείς με στόχο την ενίσχυση και τον συντονισμό της δράσης τους.

Υπο-ενότητα 1.3.4: Η νεωτερική ενδογενής δυναμική και επίδραση στην αστυνόμευση.

Η ανάπτυξη των μέσων αυτών αυξάνει την ανασφάλεια επιτρέποντας την άνοδο της διακινδύνευσης(π.χ. τρομοκρατία) , μέσα από απειλές οι οποίες μπορούν να μεταφερθούν εντός του ευρωπαϊκού χώρου, ενώ ταυτόχρονα η ανάπτυξη της επικοινωνίας και της μεταφοράς συμβάλλει στην οικοδόμηση μιας αρχιτεκτονικής ασφαλείας ώστε να ενισχυθεί η ασφάλεια της υπέρ-κρατικής δομής, με αποτέλεσμα η ασφάλεια να αναπτύσσεται διαλεκτικά μαζί με την ανασφάλεια . Η ανάπτυξη επομένως των τηλεπικοινωνιακών μέσων έχει την επίδραση της στον χώρο και τον χρόνο, η επίδραση αυτή είναι η προσέγγιση των δύο(convergence).

Η προσέγγιση του χωροχρονικού αφορά σε δύο διεργασίες, αυτή που έχει σχέση με τον χρόνο είναι η προ-δραστική ιδιότητα της αστυνόμευσης (pro-active, Europol) όπου η συλλογή και η διαχείριση των πληροφοριών στοχεύει στην ορθολογική κατάλυση της απειλής πριν αυτή εκδηλωθεί, ο χρόνος εδώ είναι ένας παροντικός χρόνος που στοχεύει στην μελλοντική πρόβλεψη¹¹⁹, δηλαδή την πρόληψη της εγκληματικής πράξης (άρα η στόχευση δεν είναι το άτομο αλλά η αντικειμενική, εγκληματική, πράξη) πριν την εκδήλωσή της. Ο χρόνος εδώ έχει να κάνει με την εκτίμηση της απειλής όπως καθορίζεται από τις βάσεις δεδομένων και τις διαθέσιμες πληροφορίες μέσα σε αυτές, ο χρόνος αποκτά μια υλική διάσταση υπό την έννοια πως η όποια πρόβλεψη του μέλλοντος βασίζεται σε υλικούς παράγοντες, όπως οι κοινωνικές ομάδες, τα βιο-μετρικά στοιχεία, η διασυννοριακή μορφή των εγκλημάτων, και ο αστικός χώρος μέσα στον οποίο αυτά λαμβάνουν χώρα (ευρωπαϊκός χώρος).

Η πρόδραση είναι και αυτή υλική, διότι στόχο έχει να περιορίσει την ανθρώπινη κίνηση εντός ενός χώρου και δεν ενδιαφέρεται για αλλαγές στα μη υλικά στοιχεία, όπως η προσωπικότητα του δράστη, ο χαρακτήρας του κλπ.

Η διεργασία που αφορά τον χώρο σχετίζεται με ανάπτυξη του τοποχρονικού φαινομένου¹²⁰ (glocalization). Η περίπτωση του χρόνου σχετίζεται περισσότερο με την προδραστική αστυνόμευση της Europol, ενώ η μεταβλητή του χώρου αφορά περισσότερο τα ευρωπαϊκά σύνορα και την επιχειρησιακή δράση της Frontex, εδώ η έννοια του χώρου αποστασιοποιείται από εκείνη του χρόνου (πρβλ. time-space distanciation, A.Giddens) καθώς ο χώρος αποκτά μια τριπλή υπόσταση. Η τριπλή αυτή ύπαρξη του χώρου αφορά το τρίπτυχο, εδαφοποίηση-αποεδαφοποίηση - επανεδαφοποίηση, εδώ το ζητούμενο είναι η υπεράσπιση των ευρωπαϊκών συνόρων (εδαφοποιημένη διάσταση) από τα ίδια τα κράτη που διαθέτουν ένα μέρος αυτών των συνόρων στην δική τους επικράτεια και επομένως ένα μέρος του εδάφους τους ανήκει.

Το συγκεκριμένο έδαφος όμως αποεδαφοποιείται, καθώς με την σύσταση της Ε.Ε. ο χώρος δεν είναι απλώς ένας χώρος που ανήκει σε ένα κράτος αλλά αποτελεί μέρος μιας κοινής ένωσης αν και τα εθνικά σύνορα διατηρούνται, πλέον όμως η προστασία του συνόρου είναι και συλλογική υποχρέωση του ενός κράτους προς τα

---

¹¹⁹ Π.χ. Αυστηρότερες προϋποθέσεις για την έγκριση της αίτησης χάριτος των φυλακισμένων. Feeley M.M.-Simon J., ο.π., σ.436.

¹²⁰ <<Παγκόσμιοι άλλοι>>. Aas K.F. (2010). *Global criminology*. Στο Mclaughlin E.-Newburn T. *The SAGE handbook of criminological theory* (σ.427-446). Λονδίνο, Sage, σ.440-441.

άλλα(πρβλ.συνθήκη του Δουβλίνου I και II).Έτσι ο χώρος του εξωτερικού συνόρου επανεδαφοποιείται ως ένας συλλογικός χώρος προστασίας για τους πληθυσμούς, τα κράτη και τις αξίες που βρίσκονται εντός του και τα οποία πρέπει να αστυνομεύονται, ώστε να προστατευθούν από όσους είναι έξω από αυτή την χωρική επικράτεια ¹²¹ (π.χ.διεθνής τρομοκρατία).Εδώ στόχος της επιχειρησιακής αστυνόμευσης είναι αφενός να επιτρέπει την ελεύθερη κίνηση στο εσωτερικό της Ένωσης για όσους διαθέτουν την ευρωπαϊκή ιθαγένεια που συνεπάγεται συμμετοχή στα δικαιώματα της Ε.Ε., και αφετέρου να αποτρέπει την κίνηση προς το εσωτερικό των ομάδων εκείνων που δεν διαθέτουν ευρωπαϊκή ιθαγένεια και έτσι δεν τους επιτρέπεται να συμμετάσχουν στην εν λόγω πολιτική κοινωνία¹²².

Στην μεταπολεμική εποχή η ειρήνη και η ασφάλεια(υπό την έννοια της νέας αρχιτεκτονικής ασφαλείας, επομένως και των ηλεκτρονικών συστημάτων βιομετρικών στοιχείων) των κρατών(κυρίως ο Δυτικός κόσμος) και της υπέρ-κρατικής οντότητας που αυτά σχηματίζουν(Ε.Ε.) βασίζεται εν πολλοίς στην διεξαγωγή ενός ιδιότυπου πολέμου απέναντι σε εχθρούς τόσο εντός όσο και κυρίως εκτός της εδαφικής περιφέρειας της Δύσης¹²³(π.χ. Μέση Ανατολή), ο πόλεμος αυτός έχει περιγραφεί με μια σειρά όρων ένας εκ των οποίων είναι και ο πόλεμος τρίτου τύπου.

Η πολιτική(policy) νοείται ως ένα σύνολο πολιτικών που απορρέει από μια αντικειμενική αναγκαιότητα που δημιουργείται εντός της κοινωνίας, και όχι ως ένα άθροισμα πολιτικών προσώπων(politics) ή πολιτικών βουλήσεων (πρβλ.internationalization of criminal policy¹²⁴), για να ανταπεξέλθει η τελευταία σε ένα αντικειμενικά υπαρκτό ζήτημα που διογκώνεται σε νέες ποσοτικές και ποιοτικές διαστάσεις, με αποτέλεσμα να απαιτείται μια διαφορετική προσέγγιση στα μέσα για να εξυπηρετηθεί όμως ο ίδιος στόχος με πριν.Αυτό παρατηρείται και στην περίπτωση της διαχειριστικής εγκληματολογίας, που συνεχίζει να έχει ως στόχευση την αντεγκληματική πολιτική και το έγκλημα, αλλά αλλάζει το μέσο από το μοντέλο

¹²¹ Πρβλ. επίκτητη ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Aas K.F., ο.π.

¹²² Πρβλ. ban-optic αντί του panoptic του Bentham.<<Η σκοπιμότητα του κράτους είναι επομένως κεντρόφυγος, κατευθύνεται προς τα έξω, έξω από το έδαφος του κράτους. Η λογική που ο Bigo περιγράφει ως ban-optic αντί για την εκπαίδευση των ψυχών του πανοπτικού, η προτεραιότητα δίδεται στον αποκλεισμό και τον εδαφικό αποκλεισμό.>>. Aas K.F.(2014). *Bordered penalty: precarious membership and abnormal justice*. Punishment and society, vol.16(5), p.520-541, σ.526.

¹²³ <<Ο διαχωρισμός ανάμεσα στην Δύση και τους άλλους έχει προσλάβει μια ανανεωμένη επιτακτικότητα μέσα από αντιλήψεις περί πολέμου ενάντια στην τρομοκρατία ως μιας σύγκρουσης πολιτισμών, και μέσα από την προβολή των καθημερινών δυσκολιών για ενσωμάτωση ως μικρές μάχες σε αυτό τον πλανητικό αγώνα.>>. Aas K.F.(2010). *Global criminology*. Στο McLaughlin E.-Newburn T. *The SAGE handbook of criminological theory*(σ.427-446). Λονδίνο, Sage, σ.437.

¹²⁴ Πρβλ. global criminology και τον αντίλογο της Aas στον <<μεθοδολογικό εθνικισμό>>. Aas K.F., ο.π.

επανεξέτασης στο μοντέλο της διαχείρισης εγκληματικών πληθυσμών σε ορισμένους χώρους.

Εδώ εμφανίζεται και μια γλωσσολογική παράμετρος, η βαθμιαία εξέλιξη της αστυνόμευσης σε επιστήμη, όπου γίνεται χρήση τεχνολογικών καινοτομιών και η εργασία στους φορείς αυτούς βασίζεται στην γνώση, συγκροτεί την ανάγκη ανάπτυξης ενός λεξιλογίου και μιας γλώσσας των ειδικών εντός του φορέα. Έτσι για παράδειγμα η αξιολόγηση της δράσης του φορέα γίνεται στην βάση της χρήσης δεικτών για την αποτελεσματικότητα του δυναμικού, ενώ εντός του φορέα η γλώσσα έχει μια εργαλειακή διάσταση είτε όσον αφορά την διαχείριση και ανταλλαγή πληροφοριών (ειδικότερα στην χρήση των ηλεκτρονικών φακέλων με τις πληροφορίες προς ανταλλαγή) είτε σε ότι αφορά την διαπραγμάτευση ανάμεσα στους επιμέρους φορείς¹²⁵.

Η περίπτωση της νεωτερικότητας μας δείχνει ότι για την αστυνόμευση η δυνατότητα επικοινωνίας και διασύνδεσης (τόσο για την αντίδραση στο έγκλημα όσο και για την αντίδραση του εγκλήματος) δύναται να αυξήσει το εύρος και την αντίληψη περί του λεγόμενου επικίνδυνου άλλου (σε αυτή την περίπτωση των ομάδων που ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης), δηλαδή φτάνει στο σημείο να δημιουργεί περισσότερες κοινωνικές αντιθέσεις ανάμεσα σε επιμέρους πληθυσμούς. Η ποσοτική και ποιοτική αύξηση της απειλής είναι επομένως μια εγγενής αντίθεση που προκύπτει μέσα από την συγκρότηση του ίδιου του κράτους, και των ενώσεων που βασίζονται πάνω στην πολιτική κοινωνία (χώρες του Σένγκεν στην Ευρωπαϊκή Ένωση), είναι ενδογενείς διότι ενώ από την μια πλευρά η συγκρότηση της πολιτικής κοινωνίας δημιουργεί μια ασφάλεια για τους έχοντες την πολιτική ιδιότητα (άτομο) από την άλλη η συγκρότηση της προϋποθέτει τόσο την ύπαρξη αντιθέσεων που εκείνη θα μπορεί να συμβιβάσει αλλά και παράλληλα η ίδια η δημιουργία της θα παγιώσει ή θα οξύνει παραπέρα καινούργιες αντιθέσεις.

Στην ύστερη νεωτερικότητα η ειρήνη και ο πόλεμος είναι δύο οντότητες που δεν διακρίνονται με αυστηρούς όρους μεταξύ τους, αλλά αντίθετα συνυπάρχουν και ενυπάρχουν η μια στην άλλη. Όσον αφορά το εσωτερικό του κράτους υπάρχουν οι ομάδες που ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης και τις οποίες το κράτος καλείται να διαχειριστεί ως μια μόνιμη κατάσταση που δεν μπορεί να ενταχθεί στο κοινωνικό

---

¹²⁵ <<Μπορούμε να εντοπίσουμε τέσσερις συσχετίσεις{...} την τεχνολογική, τις νομικές υποδομές και τα πολιτικά και διαχειριστικά καθεστάτα όλα αυτά χρησιμεύουν στην πλαισίωση της παραγωγής γνώσης για την αστυνομία.>>. Sheptycki J.W.E., ο.π., σ.83.

σύνολο, αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση πολιτικών αντιμετώπισης του εγκλήματος όπως ο πόλεμος ενάντια στα ναρκωτικά(war on drugs) στις ΗΠΑ, ανάπτυξη ενός πολιτικού λόγου υπέρ μιας υπέρμετρης τιμώρησης (νόμος και τάξη, law and order) με την έμφαση να δίδεται στην επι μακρόν αχρήστευση των επικίνδυνων ομάδων εγκληματιών.

Αυτή η υπέρ-κρατική οργάνωση κρατών, όπως η Ε.Ε., στο πλαίσιο της προστασίας των αξιών του Δυτικού κόσμου(ελευθερία,ασφάλεια) έναντι μιας απειλής που συγκροτείται από μη νεωτερικά στοιχεία και απειλεί τις πρώτες , συγκροτεί αντικειμενοποιημένους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου (π.χ. Europol και Frontex) που θα συνδράμουν σε έναν πόλεμο προς υπεράσπιση αξιών και πληθυσμών με την έννοια της επίκτητης ευρωπαϊκής ιδιότητας, όπως ο επονομαζόμενος πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία(war on terror, πρβλ. πατριωτικό νόμο στις ΗΠΑ) .Η εδαφική ενοποίηση σε κράτη και υπέρ-κρατικές οντότητες συγκροτεί ταυτόχρονα και μια νέα αρχιτεκτονική για την προστασία αυτών των νέων μορφών,όπου το υλικό στοιχείο είναι απλώς το μέσο ενώ ο τελικός στόχος είναι η διασύνδεση σημείων που αφορούν σε πληθυσμούς με ιδιότητες διακινδύνευσης.

Η αρχιτεκτονική στην υλική της διάσταση, μετατρέπεται στην νεωτερικότητα σε μια ιδεαλιστική/αξιακή αρχιτεκτονική ασφαλείας για πληθυσμούς και κόσμους δίχως μια απόλυτη υλιστική βάση(π.χ.αξίες Δυτικού κόσμου), αλλά που οργανώνονται σε αντικειμενικούς στόχους(πληθυσμούς,κράτη,ηπείρους) προς αντιμετώπιση(π.χ. hot spots για προσφυγικές ροές που μπορεί να ενέχουν το στοιχείο της φονταμενταλιστικής ριζοσπαστικοποίησης), διότι όπως ήδη ανεφέρθη η ιδιότητες που αποδίδονται στο άτομο κάνουν ώστε να γίνεται αντιληπτό μόνο στο υλικό επίπεδο.

Η επαναφορά του διύσμου ανάμεσα σε πολιτισμό και βαρβαρότητα(θρησκευτικό φονταμενταλισμό), καταδεικνύει πως η ανάπτυξη μιας αρχιτεκτονικής και η σύνδεση της με την οργάνωση για την προστασία της πολιτικής κοινότητας είναι σαφώς σχετική με την ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας (ναυσιπλοοία,τηλεπικοινωνίες κλπ) για την υπερπήδηση των εμποδίων του χώρου και χρόνου, καθώς επίσης και με την ανάπτυξη ιστορικών αντιθέσεων εντός γεωγραφικών και χρονικών πλαισίων(π.χ. πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία των ανατολικών κρατών κλπ) για τις πολιτικές κοινωνίες, αλλά και εντός πληθυσμών(πολιτισμένοι έναντι φονταμενταλιστών, επικίνδυνοι έναντι ευρωπαϊών πολιτών).

Το γεγονός ότι η διεθνοποίηση καθώς και η περιφερειακή ενοποίηση συντελούν στην δημιουργία της Ε.Ε. είναι το αποτέλεσμα μιας ευρύτερης διεργασίας στην οικονομία και την κοινωνία που στην βιβλιογραφία εμφανίζεται υπο τον όρο παγκοσμιοποίηση(globalization). Η παγκοσμιοποίηση επαναφέρει στο διεθνικό επίπεδο το δίλημμα της ασφάλειας, καθώς όσο αυξάνονται οι επαφές και οι συμμαχίες ανάμεσα στα κράτη, επομένως και η επικοινωνία και οι μεταφορές, τόσο εντείνεται η ανασφάλεια σε όλα τα επίπεδα, και κατ' επέκταση η ανάγκη για οικοδόμηση μιας νέας ασφάλειας. Η πόλη επανέρχεται στο προσκήνιο ως ένα παγκόσμιο τοπίο όπου λαμβάνουν χώρα υπερεθνικές και υπερτοπικές διεργασίες(π.χ. εμπόριο, μετανάστευση, κοσμοπολιτισμός). Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και της ανόδου των υπερ-κρατικών δομών όπως η Ε.Ε. το βεστυφιασμένο εθνικό-κράτος απονευρώνεται, δηλαδή η ισχύς του αν και εν μέρει παραμένει στην διάθεση του κράτους, εντούτοις σε έναν βαθμό διαμοιράζεται στα άλλα δύο επίπεδα, το μικρο-επίπεδο με την κοινοτική αστυνόμευση, και το μακρο-επίπεδο με την συγκρότηση της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης(Europol, Frontex).

Ο διαμοιρασμός της ισχύς στα τρία επίπεδα που συνδέονται με την αστυνόμευση συναντά τα όρια της στο ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο χώρος πέρα από τις διασυνοριακές δραστηριότητες αποκτά και την διεθνοποιημένη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως στην περίπτωση του ευρωπαϊκού χώρου, ο οποίος ορίζεται ως χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, όπου στόχος είναι η εξισορρόπηση του κοινωνικού ελέγχου μέσα από την διασφάλιση των δικαιωμάτων.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι τα όρια ανάμεσα στον ευρωπαϊκό χώρο(ευρωπαϊκή ιθαγένεια) και τον μη ευρωπαϊκό χώρο που είναι εκτός των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, στο επίπεδο του κράτους τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι το μέτρο της εκπόνησης πολιτικών(π.χ. αντεγκληματική πολιτική), ενώ στο επίπεδο της κοινότητας τα ανθρώπινα δικαιώματα σχετίζονται με την εμπορευματοποίηση της ασφάλειας(π.χ. ιδιωτικές εταιρείες ασφαλείας) καθώς επίσης και με τις αρμοδιότητες που το κράτος μεταφέρει στην περιφέρεια και την κοινότητα(π.χ. περιπολίες γειτονιάς) ώστε η τελευταία να μπορεί να διασφαλίσει τα δικαιώματα του πληθυσμού της με ίδια δράση(π.χ. συμβούλια πρόληψης της εγκληματικότητας) στο πλαίσιο του κρατικού ελέγχου.

Κεφάλαιο δεύτερο :Η μετάβαση από την κανονικοποίηση στην διαχείριση ομάδων συλλογικής διακινδύνευσης

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε την μελέτη της μετάβασης από το προνοιακό πρότυπο της επανένταξης του δράστη στο αντίστοιχο της διαχείρισης ομάδων που ενέχουν το στοιχείο της συλλογικής διακινδύνευσης. Στόχος του κεφαλαίου είναι μέσα από την ανάλυση της παραπάνω αλλαγής στην στόχευση της ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής, η οποία και αποτελεί επιμέρους αντικείμενο μελέτης της επιστήμης της εγκληματολογίας και γι' αυτό μας ενδιαφέρει η μελέτη της, να προβούμε σε μια ενδελεχή ανάλυση της νέας αρχιτεκτονικής κοινωνικού ελέγχου(που αφορά το δίπολο ασφάλεια-ανασφάλεια και γύρω από το οποίο περιστρέφεται) στην Ε.Ε. Όπως αυτή η αρχιτεκτονική εκφράζεται κυρίως μέσα από τους φορείς ευρωπαϊκής αστυνόμευσης(Europol,Frontex) οι οποίοι αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, και που θα μας απασχολήσουν στο δεύτερο μέρος της διπλωματικής σε μεγαλύτερη έκταση.

Υποκεφάλαιο 2.1:Οι εξωτερικές διαδικασίες συγκρότησης της νέας αρχιτεκτονικής του ελέγχου

Πριν μπορέσουμε να προβούμε σε μια λεπτομερή ανάλυση των μερών που συγκροτούν την νέα αρχιτεκτονική, καλούμαστε να προσδιορίσουμε τον επιθετικό προσδιορισμό <<νέα>> σε σχέση με το πρότυπο του κοινωνικού ελέγχου που η τελευταία διαδέχθηκε συν τω χρόνω. Η νέα αρχιτεκτονική αντικαθιστά το προνοιακό πρότυπο της κανονικοποίησης(κοινωνικής ένταξης) του παρεκκλίνοντος ατόμου. Με ένα νέο πρότυπο κοινωνικού ελέγχου που στόχο του έχει την διαχείριση ανθρώπινων ομάδων πληθυσμού που διακρίνονται από τις άλλες εξαιτίας των διαφόρων μορφών συλλογικής διακινδύνευσης που διαθέτουν¹²⁶. Η ουσιώδης διαφορά ανάμεσα στην παλιά, ενταξιακή, και την νέα ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική που επιχειρεί την διαχείριση και των ελέγχου πληθυσμιακών ροών(νέα αρχιτεκτονική του ελέγχου), είναι ότι η τελευταία δομείται πάνω στην βάση της έννοιας της κυβερνησιμότητας¹²⁷ (governmentality).

Η κυβερνησιμότητα, ως φουκωική έννοια, διακρίνεται για το διττό της περιεχόμενο. Αφενός αναφέρεται στην οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια διακυβέρνησης του πληθυσμού μέσω κρατικών, μη κρατικών ή ακόμα και υπερ-κρατικών μηχανισμών ελέγχου(όπως οι φυλακές, τα δικαστήρια, το κράτος πρόνοιας, το σύστημα υγείας κλπ), με αποτέλεσμα ο έλεγχος να διαχέεται σε πολλαπλές σφαίρες δραστηριότητας και ταυτόχρονα να καθυποτάσσει όχι τόσο το σώμα αλλά την ψυχή¹²⁸. Αφετέρου, η κυβερνησιμότητα αφορά σε μια προσπάθεια διαχείρισης(ή διακυβέρνησης) των διαφόρων κοινωνικών προβλημάτων(φτώχεια, μετανάστευση, ανεργία κλπ) μέσα από έναν συνδυασμό που περιλαμβάνει τις τεχνολογικές καινοτομίες, τον επαγγελματικό/επιστημονικό λόγο της λεγόμενης αυθεντίας (οι επαγγελματίες του κάθε κλάδου). Και γενικά την αξιοποίηση της επιστήμης(κυρίως του συνδυασμού των ξεχωριστών επιστημονικών πειθαρχιών) για την δημιουργία περισσότερο επιστημονικών προτύπων κοινωνικής διαχείρισης¹²⁹ (π.χ. βιοεξουσία, βιοηθική κλπ).

¹²⁶ <<Αυτές οι νέες μορφές ελέγχου δεν έχουν στόχο να επανεντάξουν, να επανσωματώσουν, να παράξουν θέσεις εργασίας, ή οτιδήποτε παρεμφερές. Αιτιολογούνται με λιγότερο σαφείς όρους: ποικιλόμορφη τιμώρηση που εξαρτάται από την αξιολόγηση της διακινδύνευσης.>>. Feeley M.M.-Simon J.(1992). *The new penology*. *Criminology*, 30(4), p.449-474, σ.437.

¹²⁷ Maclaughin E.-Muncie J.(2001). *The sage dictionary of criminology*. London, Sage, σ.134.

¹²⁸ Νικολόπουλος Γ.Π.(2008). *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.17-18.

¹²⁹ <<Η πλέον διάσημη ρήση του Foucault για την σύζευξη εξουσίας/γνώσης, βρίσκει την σύγχρονη της συνάρθρωση στον λόγο και την πρακτική των (ανθρώπινων) επιστημών. Αυτή η επιστημολογικό-επιστημονική μεταχείριση της

Ο χαρακτηρισμός της ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής ως <<νέας>> αρχιτεκτονικής βασίζεται ,σε ότι αφορά την παραπάνω ανάλυση, σε δύο διαδικασίες που η μια διαπλέκεται με την άλλη.Απο την μια μεριά αναφερόμαστε στον χαρακτηρισμό της αντεγκληματικής πολιτικής του παρόντος κεφαλαίου ως ευρωπαϊκής.Αυτό σημαίνει πως η νέα αρχιτεκτονική προκύπτει , σε αντιδιαστολή με το προνοιακό μοντέλο, ως το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας διεθνοποίησης(transnationalization) των κοινωνιών¹³⁰, κρατών και οικονομιών της Δυτικής Ευρώπης σε αντίθεση με την προϋπάρχουσα πολιτική του βεσφαλιανού κράτους-πρόνοιας.Η διάσταση της διεθνοποίησης του ευρωπαϊκού εγχειρήματος εγγράφεται σε μεταπολεμικές διαδικασίες, όπως η δημιουργία της ΕΟΚ την δεκαετία του '50, η δημιουργία της ομάδας εργασίας στο TREVΙ την δεκαετία του '70, και η απόφαση για την δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου με άρση των τελωνιακών περιορισμών και την ταυτόχρονη γενίκευση της ελευθερίας των οικονομικών δραστηριοτήτων και της μετακίνησης ανθρώπων και εμπορευμάτων την δεκαετία του '80.

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελεί ένα εγχείρημα που θέλει να δημιουργήσει έναν ενοποιημένο χώρο ενώ ταυτόχρονα διατηρεί τις πολλαπλές διαφορετικότητες που τον συγκροτούν¹³¹.Με αποτέλεσμα να συγκλίνει τόσο την κοινωνία και την οικονομία όσο και τα διάφορα κοινωνικά φαινόμενα και προβλήματα(εξ ου και ο όρος συλλογικές μορφές που συνοδεύει την έννοια της διακινδύνευσης) που η διαχείριση τους πλέον εκτός από υπόθεση του κράτους, γίνεται υπόθεση των ευρωπαϊκών κεντρικών οργάνων¹³².Αυτό το δίπολο ομοιομορφίας-διαφορετικότητας της διεθνοποίησης οδηγεί στην ανάγκη και διαχείριση των διαφόρων ζητημάτων, μέσα από έναν πλουραλιστικό συγκερασμό διαφόρων πεδίων δραστηριότητας¹³³(π.χ.

ορατότητας περιθωριοποιεί τις λοιπές (ερμηνευτικές,συναισθηματικές,επικοινωνιακές) πιθανότητες που επιτρέπει να εκφραστούν.>>.Yar M.(2003).Panoptic power and the pathologisation of vision:critical reflections on the Foucauldian thesis.Surveillance and society 1(3),p.254-271,σ.260-261.

¹³⁰ Bigot D.(2005).Globalized (in)security:the field and the ban-opticon, στο *Illiberal practices of liberal regimes: the (in) security games*.collection cultures et conflicts,vol.4.,σ.7.

¹³¹ <<Ο ευρωπαϊκός δικαιικός πλουραλισμός.Ενώ γεωγραφικά η Ευρώπη εμφανίζεται συμπαγής-παρά τις αμφισβητήσεις σχετικά με την θέση των ανατολικών της ορίων-από την άποψη των δικαιικών της θεσμών κυριαρχεί η πολλαπλότητα: -τόσο ανάμεσα στα κράτη, εξαιτίας,κυρίως, των διαφορών στα δικαιικά συστήματα της ηπειρωτικής Ευρώπης και των χωρών αγγλοσαξονικής επιρροής (common law/κοινοδίκαιο).>>. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).*Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.33.

¹³² {...} όταν εξετάζουμε το στοιχείο της διεθνικότητας στην αντεγκληματική πολιτική των ευρωπαϊκών κρατών, οφείλουμε να διακρίνουμε μεταξύ των υπερκρατικών παραμέτρων και επιταγών που προέρχονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης(κυρίως την ΕΣΔΑ και τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ) και εκείνων που έχουν ως αφετηρία τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε.(κυρίως το Συμβούλιο Υπουργών ΔΕΥ,την Επιτροπή και το Δικαστήριο) και τις διάφορες διακρατικές δομές συνεργασίας που συγκροτούν τα κράτη μέλη της.>>.Ο.π.

¹³³ <<Τρία γεγονότα κλειδιά λαμβάνουν χώρα{...}μία από-διαφοροποίηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων ως αποτέλεσμα της ακόλουθης τροποποίησης την αύξηση των αγώνων για τον επανορισμό των συστημάτων που κατηγοροποιούν τους κοινωνικούς και πολιτισμικούς αγώνες ως απειλές ασφαλείας και ένας πρακτικός επανορισμός

πολιτική, αστυνομία, ακτοφυλακή, στρατός, ιδιωτικός τομέας, επιστήμη) που μέχρι τώρα θεωρούνταν διακριτά αλλά που πλέον τείνουν να συνδέονται μεταξύ τους για να διαχειριστούν προβλήματα που χάνουν εξίσου την διακριτότητα τους και καταλήγουν να συρρέουν σε ένα ενιαίο σύνολο(π.χ. η μετανάστευση και οι οργανωμένες μορφές εγκλήματος κλπ).

Έτσι η δεύτερη διαδικασία αφορά σε ένα μείγμα διαχειριστικής πολιτικής που στο πλαίσιο της κυβερνησιμότητας συναιρεί πολλά διαφορετικά στοιχεία¹³⁴, που αν και συνεχίζουν να υπάρχουν ως διακριτά και να ανταγωνίζονται το ένα το άλλο, εντούτοις αξιοποιούνται σε μια προσπάθεια να υπάρξει μια διαχείριση που να είναι μεν κυβερνητική αλλά κατά τρόπο απομακρυσμένο και πολύμορφο(governing at a distance¹³⁵). Αυτή η συναίρεση είναι επιφορτισμένη με το καθήκον οριοθέτησης της εκάστοτε συλλογικής μορφής διακινδύνευσης η οποία και θεωρείται ως αντικειμενικά υπαρκτή αν και το περιεχόμενο της παραμένει συγκεκριμένο. Όταν η διακινδύνευση καθοριστεί το αμέσως επόμενο καθήκον της κυβερνησιμότητας είναι η πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς των ομάδων που διαθέτουν αυτό το στοιχείο πριν αυτές προλάβουν να την εκδηλώσουν. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως η κυβερνησιμότητα διαμέσου της συναίρεσης διαφορετικών στοιχείων(όπως ο λόγος, η τεχνολογία, η επιστήμη) αξιοποιεί επιστημονικά δεδομένα για να κάνει προβλέψεις, που θα της επιτρέψουν μέσα από τους διάφορους μηχανισμούς ασφαλείας να κινηθεί προδραστικά ώστε να διαχειριστεί την συλλογική διακινδύνευση¹³⁶.

Η νέα αρχιτεκτονική του κοινωνικού ελέγχου αποτελεί ένα πιο προσοδοφόρο μοντέλο αντεγκληματικής πολιτικής για το επίπεδο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε σχέση με το προνοιακό πρότυπο επανένταξης. Διότι η στόχευση, μέσα από την

των συστημάτων γνώσης και τεχνογνωσίας που συνδέουν τις δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες ασφαλείας οι οποίες υποστηρίζουν πως κατέχουν την αλήθεια που εδρεύει στα αριθμητικά δεδομένα και τις στατιστικές.>>. Bigot D., ο.π., σ.7-8.

¹³⁴ <<Ο κοινωνικός έλεγχος είναι σαφές πλέον ότι περιλαμβάνει εκτός από την αντίδραση στην παρέκκλιση, τη διαδικασία κάθε μορφής συλλογικής ομογενοποίησης: από το σχολείο και τον στρατό, μέχρι τον έλεγχο της συμπεριφοράς μέσω της παραγωγής επιθυμιών, αναγκών και κινήτρων για απολύσεις με την βοήθεια της βιομηχανίας της διασκέδασης>>. Λαμπροπούλου Ε.(2001). Εσωτερική ασφάλεια και κοινωνία του ελέγχου. Αθήνα, Κριτική, σ.67.

¹³⁵ <<Έτσι, η κυβέρνηση, ως μια συγκεκριμένη μορφή δύναμης, φαίνεται να προποθέτει μια απόσταση ανάμεσα στους κυβερνήτες και τους κυβερνώμενους. Αυτή η απόσταση επιτρέπει στους κυβερνήτες να ασκήσουν τον έλεγχο τους όχι πάνω στους κυβερνώμενους αλλά μέσα από τις ίδιες τις αυτόνομες δράσεις αυτών. Το θέμα δεν είναι πια η υποταγή των κυβερνώμενων στην δεσποτική και απόλυτη θέληση των κυβερνητών, αλλά η διαχείριση της συμπεριφοράς των τελευταίων κατά τρόπο που να ευθυγραμμίζει αυτή την συμπεριφορά με τις γενικότερες πολιτικές στοχεύσεις των πρώτων>>. Pertsas G.(χ.ε.), *Governing at a distance as a form of state-civil society relation: the case of NGOs*, Athens, Panteion university, σ.11. http://www.public-sociality.uoc.gr/texts_conference/George%20Pertsas.pdf (πρόσβαση 8/9/2017).

¹³⁶ <<Η έννοια της πρόληψης αποκτά, κατά συνέπεια, ιδιαίτερη σημασία στη συζήτηση της εσωτερικής ασφάλειας, γιατί αφορά το μέλλον και την εξουδετέρωση των ενδεχόμενων κινδύνων. Το μέλλον συνδέεται όλο και περισσότερο με αποφάσεις που θα πρέπει να ληφθούν στο παρόν. Στο ποινικό δίκαιο η προσπάθεια ελέγχου του μέλλοντος εκφράζεται με τα εγκλήματα αφηρημένης διακινδύνευσης.>>. Λαμπροπούλου Έ., ο.π., σ.54.

διεθνοποίηση, είναι πλέον όχι το άτομο αλλά οι ομάδες διακινδύνευσης που η διαχείριση τους εκ των πραγμάτων τις αποκλείει από μια διαδικασία κανονικοποίησης. Η νέα αρχιτεκτονική είναι ουσιαστικά η αντιστροφή του προνοιακού μοντέλου, καθώς αντί να προσπαθεί να κανονικοποιήσει το άτομο, κανονικοποιεί αντίθετα τον πληθυσμό που δεν ανήκει στην κατηγορία της διακινδύνευσης(π.χ. ευρωπαίοι πολίτες).Ενώ οι ομάδες διακινδύνευσης που αποκλείονται από την κανονικότητα¹³⁷.Απομονώνονται σε ορισμένους χώρους όπου η κυβερνησιμότητα αναλαμβάνει την διαχείριση τους, στο πλαίσιο εξοικονόμησης πόρων(οικονομικών, ανθρώπινου δυναμικού αλλά και χρόνου όπως και χώρου).Αλλά και στο πλαίσιο μιας λογοδοσίας(accountability) για την αξιοποίηση των πόρων από την κοινωνία, μέσα από εργαλεία αξιολόγησης του κόστους-οφέλους ,που η κυβέρνηση εφαρμόζει μέσα από την υλοποίηση ενός μικρότερου κράτους¹³⁸(smaller state, απονεύρωση του κράτους εξαιτίας της διαδικασίας διεθνοποίησης).Στην συνέχεια καλούμαστε να παρουσιάσουμε τα επιμέρους στοιχεία της νέας αρχιτεκτονικής στο πλαίσιο της οικοδόμησης μιας ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής.

Υποκεφάλαιο 2.2:Τα εσωτερικά στοιχεία της νέας αρχιτεκτονικής του κοινωνικού ελέγχου

Οι πτυχές της νέας αρχιτεκτονικής του κοινωνικού ελέγχου που θα μας απασχολήσουν αφορούν στις εξής έννοιες:της διεθνοποίησης της αντεγκληματικής πολιτικής(1).Του νέου κοινωνικού ελέγχου που απορρέει από τον επιστημονικό λόγο και τις επιστημονικές μελέτες(θετικές επιστήμες) των ειδικών(επαγγελματίες, professionals) της ανασφάλειας(insecurity) που θεωρούνται οι μόνοι κάτοχοι της εγκεκριμένης αλήθειας σχετικά με τις μορφές ανασφάλειας και διακινδύνευσης(2).Η ύπαρξη χώρων όπου μένουν αποκλεισμένες οι ομάδες της συλλογικής διακινδύνευσης σε σχέση με τον αστικό χώρο όπου κινείται ο υπόλοιπος

---

¹³⁷ <<Στο νέο σχήμα δεν ενδιαφέρει τόσο η ευθύνη, η ηθική ευαισθησία ή η δυνατότητα βελτίωσης του παραβάτη, όσο η εξουδετέρωση της επικινδυνότητας των πράξεων του.Ο στόχος της παρέμβασης είναι διαχειριστικός και όχι αναμορφωτικός.Η προσπάθεια επικεντρώνεται στη ρύθμιση βαθμών παρέκκλισης και όχι στην αντίδραση σε ατομικές παραβάσεις ή σε παρεμβάσεις στην κοινωνική δομή.>>.Λαμπροπούλου Έ.,ο.π.,σ.87.

¹³⁸ <<Ενώ όμως παρατηρούνται τάσεις παγκοσμιοποίησης σε όλους τους τομείς της ζωής,όπως και στην οργάνωση των εγκληματικών ομάδων, στην κοινωνία αναπτύσσονται εστίες <<άσκησης>> πολιτικής <<κοινοτικού>> χαρακτήρα για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων,οι οποίες υποστηρίζονται έντονα από το κράτος.Ταυτόχρονα μειώνεται η σημασία των συνολικών θεωρήσεων για τον σχεδιασμό δημόσιας πολιτικής, δίνοντας τη θέση τους σε προσεγγίσεις μέσω βεληνεκούς.>>.Λαμπροπούλου Έ.,ο.π.,σ.51-52.

πληθυσμός(3)(εσωτερικό της Ε.Ε.).Οι χώροι αυτοί βρίσκονται στα όρια (σύνορα) των εσωτερικών χώρων των μη αποκλεισμένων του αστικού χώρου που κινούνται ελεύθερα μέσα στον δεύτερο αλλά όχι στον πρώτο.

Η σχέση ασφάλειας-ανασφάλειας δεν παραμένει αναλλοίωτη στον χρόνο, αντίθετα οι ίδιοι οι μηχανισμοί ασφαλείας(apparatuses) αναπτύσσουν μια σειρά αντιθέσεων στο εσωτερικό τους¹³⁹.Που προκύπτει μέσα από τις σχέσεις των επιμέρους δραστηριοτήτων που συναιρούνται(π.χ. στρατιωτικό στοιχείο, πολιτικό στοιχείο, επιστημονικό στοιχείο κλπ).Οι σχέσεις αυτές έρχονται σε αντίθεση και ανάλογα με τον κάθε φορά συσχετισμό δύναμης προκύπτει και μια διαφορετική προσέγγιση τόσο του ορισμού της ανασφάλειας(ποια είναι η πηγή διακινδύνευσης, ποιος ο εχθρός, που εδράζεται η απειλή κλπ) όσο και των κατάλληλων μέσων για την προώθηση της ασφάλειας¹⁴⁰(ιδιωτικής, δημόσιας κλπ).

Υπο-ενότητα 2.2.1:Η διεθνοποίηση της αντεγκληματικής πολιτικής.

Μπορούμε σε αυτό το σημείο να προβούμε σε μια σειρά παρατηρήσεων σχετικά με την διεθνοποίηση της αντεγκληματικής πολιτικής.Η διεθνοποίηση της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης οδηγεί στην διαλεκτική συναίρεση του χώρου των εσωτερικών συνόρων με εκείνους που υπάρχουν πέραν των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε., από αυτή την διεθνοποίηση των εθνικών συνόρων προκύπτει η σύζευξη δύο στοιχείων που πριν αντιστοιχούσαν στον εσωτερικό και τον εξωτερικό χώρο αντίστοιχα.Ο εσωτερικός χώρος περιλάμβανε την αστυνομική εποπτεία ενώ τα εξωτερικά σύνορα ταυτίζονταν με την στρατιωτική λειτουργία. Πλέον το αστυνομικό με το στρατιωτικό στοιχείο ενοποιούνται, ή πιο ορθά αποκτούν αντιμεταθετικές ιδιότητες(στρατιωτικοποίηση της αστυνόμευσης, αστυνομικός στρατός) στον βαθμό που η ίδια η συλλογική διακινδύνευση¹⁴¹ (π.χ. φονταμεταλιστές που μπορεί να κρύβονται στις προσφυγικές ροές που εισρέουν στα εξωτερικά σύνορα) εκτείνεται τόσο στον εσωτερικό όσο και στον εξωτερικό χώρο(π.χ. οργανωμένο έγκλημα, στοιχείο της κίνησης).

¹³⁹ <<Δημιουργούνται συνεργατικές συμμαχίες επαγγελματιών για να ενισχύσουν την αξιοπιστία των διαβεβαιώσεων τους και για να κερδίσουν τους εσωτερικούς αγώνες στα αντίστοιχα εθνικά πεδία τους.>>.Bigot D.,ο.π.,σ.8.

¹⁴⁰ <<Μικροί μηχανισμοί ελέγχου,αυτόνομοι μεν αλλά συνδεδεμένοι μεταξύ τους. Μπορείς να κάνεις ότι θέλεις, αλλά στον κατάλληλο χώρο για να είμαστε εμείς ασφαλείς από εσένα, και εσύ από εμάς.>>.Λαμπροπούλου Έ.,ο.π.,σ.72.

¹⁴¹ <<Όταν διασπάσουμε την διχοτόμηση ανάμεσα στην γνώση του εσωτερικού και του εξωτερικού, το σύνορο ανάμεσα στον κόσμο της αστυνομίας και στον στρατιωτικό κόσμο φαίνεται να γίνεται πιο διαπερατός.>>.Bigot D.,ο.π.,σ.13.

Και μπορεί να διαθέτει στοιχεία που αποδίδονται στην φύση του πολέμου(π.χ. πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία του Ισλάμ στην Ε.Ε.) εντός ενός χώρου που αστυνομεύεται κατά τρόπο στρατιωτικό(π.χ. hot-spots, επαναπροωθήσεις προσφυγικών πληθυσμών πίσω στις εμπόλεμες χώρες όπως το Αφγανιστάν).Έτσι η ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική δεν αποτελεί πια το πρότυπο εξάλειψης του εγκλήματος σε συνθήκες ειρήνης εντός ενός κράτους.Αντίθετα είναι το πρότυπο διαχείρισης μιας κατάστασης(διακινδύνευση) που απαιτεί μια σύζευξη πολεμικών επιχειρήσεων(π.χ. συνοριοφυλακή,ναυτικό) και αστυνόμευσης (Frontex,Europol) εντός ενός ειρηνικού χώρου(εσωτερικό και εξωτερικό χώρο της Ε.Ε.) που στα όρια αυτού εγκαθίστανται πληθυσμοί(π.χ. πρόσφυγες, μετανάστες από failed states που μπορεί να εμπλέκονται στο οργανωμένο έγκλημα) που διαθέτουν στοιχεία προερχόμενα από χώρους διεξαγωγής πολέμου¹⁴².

Το παραπάνω σημείο σημαίνει πως η χάραξη της αντεγκληματικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο(επίπεδο διεθνοποίησης) παύει να νοείται ως μια κανονικοποιητική διαδικασία που επιφέρει αλλαγή στην αποκλίνουσα συμπεριφορά του εγκληματία μετατρέποντας την στο αντίθετο της.Και αρχίζει να συγκροτείται σε μια διαχειριστική πολιτική που ενσωματώνει επιμέρους γνωστικά/επιστημονικά αντικείμενα μεταφέροντας ουσιαστικά διαχειριστικά πρότυπα άλλων κοινωνικών ζητημάτων¹⁴³ (π.χ.διαχείριση απορριμμάτων των μεγάλων αστικών κέντρων και αυτών στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. κατ' επέκταση).Αλλά και άλλων χώρων δραστηριότητας(π.χ. ιδιωτικές εταιρείες, πανεπιστήμια, πανεπιστημιακοί φορείς όπως ινστιτούτα) δημιουργώντας μια συνένωση αυτών των ξεχωριστών πεδίων, στην σφαίρα της διαχείρισης της εγκληματικότητας. Επομένως εδώ ο λόγος γίνεται για μια μετάβαση από την θεραπεία της απόκλισης στην κανονικοποίηση του εγκληματικού φαινομένου ως κάτι που φυσιολογικά ενυπάρχει στην σφαίρα της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

---

¹⁴² Εδώ ο λόγος γίνεται τόσο για περιοχές στις οποίες υπάρχουν τρομοκρατικές οργανώσεις τις οποίες και η Ε.Ε. καταπολεμά τόσο στις τρίτες χώρες όσο και στο εσωτερικό της με χρήση αστυνομικών και στρατιωτικών μέτρων.Όσο και για το οργανωμένο έγκλημα που διακινεί πολεμικό υλικό από χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ εντός της Ε.Ε., όπως πυρηνικό υλικό, ραδιενεργά υλικά, πολεμικό εξοπλισμό κλπ και η οποία διακίνηση αποτελεί αντικείμενο καταπολέμησης της αστυνόμευσης εξ αποστάσεως , όπως στην περίπτωση της Europol.Πρβλ.Στεργιούλης Ε.Αθ.(2003).*Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol*.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.38-39.

¹⁴³ Π.χ. στρατιωτικοποίηση της αστυνομίας,ψυχολογιοποίηση κοινωνικών συγκρούσεων κλπ.<<Αυτή η διαφοροποίηση στην ειδικευση σημαίνει πως η αστυνομία δεν συγκροτεί πια ένα μοναδικό και ομογενοποιημένο δίκτυο!...} ή ένα μωσαϊκό που συνταιριάζει την εθνική αστυνομία, την στρατιωτική αστυνομία, τον τελωνειακό έλεγχο, την μετανάστευση,τους συμβούλους ακόμα και τις μυστικές υπηρεσίες.>>.Bigot D.,ο.π.,σ.18.

Υπο-ενότητα 2.2.2:Ο επιστημονικός λόγος της ασφάλειας-ανασφάλειας.

Η κυβερνησιμότητα της συλλογικής διακινδύνευσης(risk) είναι μια πλουραλιστική διαδικασία που ενώνεται κάτω από μια ομοιόμορφη (με κοινούς διακηρυκτικούς στόχους για τα κράτη-μέλη) διεθνοποιημένη αντεγκληματική πολιτική¹⁴⁴. Αυτός ο πλουραλισμός εμπεριέχει διαφορετικά πεδία ανθρώπινης δραστηριότητας που έχουν ως κοινό τους, συνεκτικό, στοιχείο το ότι αποτελούνται από επαγγελματίες που ασχολούνται με μορφές διακινδύνευσης της μιας ή της άλλης μορφής και που επομένως επενδύουν την τελευταία με έναν λόγο που είναι <<κτήμα>> των επαγγελματιών αυτών ομάδων και όχι του γενικού πληθυσμού. Αυτοί οι επαγγελματίες προέρχονται από διαφορετικούς χώρους δράσης, όπως τον στρατό, την αστυνομία, τον ακαδημαϊκό χώρο, την πολιτική, και προσδίδουν μια επιστημονικότητα στην διαχείριση της διακινδύνευσης αξιοποιώντας ο καθένας τα εργαλεία του δικού του πεδίου σε συνδυασμό(αλλά και αντιπαράθεση) με εκείνα των υπολοίπων.

Οι εν λόγω επαγγελματίες αξιοποιούν την τεχνογνωσία τους καθώς και τις επιστημονικές τους γνώσεις, αλλά και τον επιστημονικό τους λόγο, για να παρουσιάσουν ένα ή περισσότερα κοινωνικά φαινόμενα(όπως η μετανάστευση, το προσφυγικό ζήτημα) ως σύγχρονα προβλήματα που επιζητούν μια βιώσιμη λύση¹⁴⁵(sustainability). Πρόκειται για μια διττή διαδικασία όπου από την μια μεριά η διανόηση, η επιστήμη αλλά και οι φορείς ελέγχου και αστυνόμευσης αποδίδουν σε ένα φαινόμενο τον χαρακτηρισμό του προβλήματος. Ενώ από την άλλη η διαχείριση τους γίνεται αποκλειστικά μέσα από αυτόν τον επιστημονικό χαρακτηρισμό, που ο τελευταίος επιτρέπει στο πρόβλημα να γίνει ζήτημα διαχείρισης καθώς είναι πρόβλημα. Έτσι η κυβερνησιμότητα καθίσταται εφικτή στον βαθμό που ένα φαινόμενο είναι διαχειρίσιμο διότι είναι πρόβλημα, στην περίπτωση του εγκλήματος έχουμε την διακυβέρνηση μέσω του εγκλήματος¹⁴⁶(governing through crime).

---

¹⁴⁴ <<Έτσι αίρεται η διάκριση ανάμεσα σε <<ενεργό>> και <<αντιδραστικό>> έλεγχο. Ο ενεργός έλεγχος περιελάμβανε όλους τους μηχανισμούς πρόληψης με σκοπό την αποτροπή της κοινωνικά βλαπτικής συμπεριφοράς, ενώ ο αντιδραστικός, την αντιμετώπιση της κοινωνικής συμπεριφοράς που χαρακτηρίζεται αποκλίνουσα.>>. Λαμπροπούλου Έ., ο.π., σ.69.

¹⁴⁵ Bigo D, ο.π., σ.28-29.

¹⁴⁶ <<Η αυστηροποίηση των ποινικών κυρώσεων, μέσα και από την κατά πολύ αυξημένη προσφυγή στις στερητικές της ελευθερίας ποινές, είναι ενδεικτική της μιας όψης του φαινομένου. Η επέκταση του κοινωνικού ελέγχου και της επιτήρησης των σύγχρονων μορφών 'αταξίας' και 'αντικοινωνικότητας' μέσα και από προληπτικές πολιτικές αποτελεί μία ακόμη όψη του με πολυδιάστατη σημασία και συνέπειες, εφόσον έχει ως αποδέκτες το γενικότερο κοινωνικό σύνολο και όχι μόνο όσους εμπλέκονται στην εγκληματικότητα.>>. Ζαραφονίτου Χ.(2009, Μάιος). Από την ανταποδοτική στην αποκαταστατική δικαιοσύνη: τιμωρητικότητα ή άμβλυση των συγκρούσεων. Ελληνική εταιρεία εγκληματολόγων, Αθήνα, Μάιος, σ.11-12.

Το τελευταίο σημαίνει πως ο πλουραλισμός φορέων και επιστημών που περιλαμβάνει η διακυβέρνηση είναι επιφορτισμένος με το καθήκον της δημιουργίας ενός πρακτικού και αποτελεσματικού τρόπου αποτελεσματικής διαχείρισης(π.χ. πρακτικές, τεχνικές διαχείρισης κλπ).Εδώ ο ορισμός μιας κατάστασης ως προβληματικής δεν είναι πια ουσιοκρατική(το κοινωνικό φαινόμενο που παρουσιάζεται ως ενδογενές πρόβλημα της κοινωνίας), αλλά εργαλειακή καθώς η συλλογική διακινδύνευση πέρα από ορισμός είναι και το μέσο(εργαλείο) για την διαχείριση της ομάδας από την οποία αυτή απορρέει.Η εργαλειακότητα της διακινδύνευσης δίνει την ώθηση για μια αντεγκληματική πολιτική που δεν χρησιμοποιεί θεραπευτικές μεθόδους, αλλά που αξιοποιεί κυρίως προδραστικές τεχνικές πρόληψης του εγκλήματος¹⁴⁷ (pro-active crime prevention, περιστασιακή πρόληψη κλπ).

Δομείται πάνω στην λογική της κοινωνικής αχρήστευσης(incapacitation) μέσω του μακροχρόνιου εγκλεισμού(three strikes and you 're out) ή της θανατικής ποινής¹⁴⁸(capital punishment),με σκοπό την αφαίρεση των ομάδων διακινδύνευσης από το κοινωνικό σύνολο και την μόνιμη απομόνωση τους σε χώρους όπου ο πληθυσμός δεν έχει πρόσβαση, και όπου η επανένταξη δεν είναι προνοιακή(θεραπευτική) αλλά γίνεται με κριτήρια κόστους-αποτελεσματικότητας(με βάση την αξιολόγηση του φακέλου του ο δράστης θεωρείται ή όχι επικίνδυνος και ανάλογα θεωρείται ότι είναι μια βιώσιμη ή μη πρακτική η επανένταξη του).Τέλος η αντεγκληματική πολιτική φέρνει στο προσκήνιο την διαχείριση της σχέσης θύματος-δράστη, με έμφαση στο πρώτο είτε μέσω μιας διαιτητικής διαχείρισης των μεταξύ τους σχέσεων (π.χ. συμφιλίωση) , είτε με ενίσχυση του ρόλου του θύματος, είτε μέσα από την χρηματική αποζημίωση του τελευταίου.Η σχέση του θύματος με τον νέο κοινωνικό έλεγχο αφορά στην εδραίωση της αντίληψης για διαχείριση της ζημίας που προκάλεσε η διακινδύνευση(management of risk, damage κλπ) στην ζωή του ατόμου μέσα από την αναβάθμιση του ρόλου του θύματος¹⁴⁹ στο πλαίσιο του ΣΑΠΔ που διαχειρίζεται (μαζί με τους άλλους φορείς ασφαλείας) την συλλογική διακινδύνευση.

---

¹⁴⁷ <<Αυτό σημαίνει παράλληλα ότι τα όρια ανάμεσα στον επίσημο και ανεπίσημο έλεγχο, ανάμεσα σε ενεργό και αντιδραστικό ρευστοποιούνται.Ο κοινωνικός έλεγχος μετατρέπεται όλο και περισσότερο από ενεργό σε προδραστικό.>>.Λαμπροπούλου Έ.,ο.π.,σ.89.

¹⁴⁸ <<Η αχρηστευτική ποινή δεν επιδιώκει τη μείωση της εγκληματικότητας με την επέμβαση στον παραβάτη, αλλά την ανακατανομή των δραστών στην κοινωνία και την αναστολή των δραστηριοτήτων τους.>>.Λαμπροπούλου Έ.,ο.π.,σ.87.

¹⁴⁹ Ο ρόλος του θύματος αναδεικνύεται και σε περιπτώσεις ομάδων συλλογικής διακινδύνευσης, όπως μετανάστες και πρόσφυγες, όπου για παράδειγμα στους διάφορους φορείς αστυνόμευσης υπάρχουν προβλέψεις για την δίκαιωση των θυμάτων λόγω λανθασμένων εισαγωγών στα προσωπικά δεδομένα.Αλλά και περιπτώσεις όπου

Η εργαλειοποίηση της διακινδύνευσης στην νέα αρχιτεκτονική αξιοποιεί κατά κύριο λόγο εργαλεία των θετικών επιστημών, όπως οι στατιστικές, οι βάσεις δεδομένων, τα βιομετρικά στοιχεία κλπ. Η συλλογή των στοιχείων λειτουργεί ως συνδυαστικός κρίκος ανάμεσα σε μια όχι ιδιαίτερα ξεκάθαρη απειλή και στις ομάδες που την αντιπροσωπεύουν, συγκροτείται έτσι μια βιογραφία της διακινδύνευσης (risk biography). Τα στοιχεία που συλλέγονται σχηματίζουν μια βιογραφική ιστορία των ατόμων της ομάδας διακινδύνευσης η οποία είναι ένας ιδεότυπος (ideal knowledge), στον βαθμό που προσπαθεί να προβλέψει ποια θα είναι η έκβαση της πορείας αυτών των ατόμων¹⁵⁰, και να προσπαθήσει να την παρεμποδίσει προδραστικά.

Η προδραστικότητα έγκειται στην εκπόνηση μελετών για την διακινδύνευση (risk analysis) και την ευαλωτότητα (vulnerability analysis) που είναι βασικά τα σενάρια διακινδύνευσης (risk scenarios) για τις δυνητικές εξελίξεις που μπορεί να έχει μια βιογραφία διακινδύνευσης αν δεν περιοριστεί πριν την εξέλιξη της αυτή. Η διακινδύνευση ορίζεται έτσι ως η πιθανότητα ύπαρξης ζημίας (harm) που δεν έχει τόσο σημασία ο ορισμός της παρά η διαχείριση μέσω τεχνικών κόστους-οφέλους, οι τεχνικές αυτές περιλαμβάνουν εργαλεία των φυσικών επιστημών αλλά παράλληλα αξιοποιούνται από αντίστοιχους συγκερασμούς της διαχείρισης (management, εργαλεία παρμένα από τον ιδιωτικό τομέα) της δικαιοσύνης και της αρχιτεκτονικής¹⁵¹.

Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις της κυβερνησιμότητας εντός των gated communities με την χρήση της τεχνολογίας, αλλά και η δικαιοσύνη που αποδίδεται με βάση τον υπολογισμό της πιθανότητας νέας παράβασης (actuarial justice, risk and actuarial criminology). Η προδραστικότητα οδηγεί στην εδραίωση της λογοδοσίας και ενός αισθήματος ευθύνης στην διακυβέρνηση, όπου το τελευταίο σημαίνει πως η διακινδύνευση κανονικοποιείται ως φαινόμενο και ο καθένας είτε κατά μόνας είτε ως ομάδα έχει ευθύνη για την διαχείριση της διακινδύνευσης που του αναλογεί¹⁵² (οι πολίτες στις κοινωνίες μέσα σε τοίχοι, το κράτος μέσω της δικαιοσύνης κλπ). Η ανάληψη της ευθύνης δεν μηδενίζει την διακινδύνευση, αλλά αντιθέτως η προσπάθεια για την δημιουργία περισσότερης ασφάλειας καταλήγει να δημιουργεί (ή

προσφυγές στα δικαστήρια έχουν δικαιωθεί ακόμα και κατά κρατών-μελών. Πρβλ. Στεργιούλης Ε. Αθ. (2003). *Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol*. Αθήνα, νομική βιβλιοθήκη. σ. 75.

¹⁵⁰ Το υποκείμενο της βιογραφίας για την αντ. πολιτική αντικειμενοποιείται μέσω της βιογραφικής καταγραφής. Presdee M. (2004)., vol. 8, No 3, p. 1-9, σ. 4.

¹⁵¹ Maclaughin E.-Muncie J. (2001). *The sage dictionary of criminology*. London, Sage, σ. 250-252.

¹⁵² <<Το κράτος υποχωρεί όλο και περισσότερο από αυτό τον τομέα. Όποιος δεν λαμβάνει πλέον μέτρα προφύλαξης της περιουσίας του {...} δεν μπορεί να απαιτήσει τη βοήθεια της αστυνομίας, αλλά πολύ περισσότερο της ιδιωτικής ασφάλειας.>>. Λαμπροπούλου Έ., ο.π., σ. 92.

να διογκώνει) την ανασφάλεια καθώς δημιουργείται ένα προφίλ(risk profile) των ομάδων διακινδύνευσης που είναι δυσανάλογο με την ιδιότητα τους.Με αποτέλεσμα από την διαχείριση να προκύπτει μια λίγο πολύ μόνιμη κατάσταση εκτάκτου ανάγκης που να επιτείνει την ανασφάλεια για το αν επαρκεί η διαχείριση ώστε το ρίσκο να διατηρείται σε επιτρεπτά επίπεδα(λογική της επέκτασης του δικτύου ασφαλείας,(net widening) για να ισορροπούνται οι ζημιές και τα οφέλη¹⁵³.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι το συλλογικό στοιχείο που περιλαμβάνει η διακινδύνευση σχετίζεται με την διαμόρφωση ενός κοινωνικού μορφώματος(ύστερη/αναστοχαστική νεωτερικότητα) το οποίο να χαρακτηρίζεται από μια πολυλειτουργικότητα και επίσης από έναν κοινωνικό κατακερματισμό σε επιμέρους πεδία δραστηριοτήτων που οδηγούν στην εξατομίκευση.Στην ύστερη νεωτερικότητα οι (νέες) μορφές διακινδύνευσης κατά πρώτον πολλαπλασιάζονται ανάλογα με τον αριθμό των πεδίων(ιδιωτικός και δημόσιος χώρος) στα οποία συμμετέχει ο πολίτης(π.χ. εργασιακή διακινδύνευση, αστική ευθύνη, διακινδύνευση στο διαδίκτυο, χρόνιες παθήσεις, εργασιακές ασθένειες κλπ), και κατά δεύτερον η διαχείριση τους γίνεται με όρους μείωσης των απωλειών σε πόρους(οικονομικούς,κοινωνικούς ή άλλους) είτε από την πλευρά του κράτους, είτε από τις ιδιωτικές εταιρείες, είτε από το ίδιο το άτομο πρόκειται στην ουσία για μια διαχείριση και κατανομή των κοινωνικών ζημιών στα πλαίσια ενός προνοιακού πλουραλισμού(σε αντιδιαστολή με μια εξ' ολοκλήρου κρατική παρέμβαση στο προνοιακό πεδίο) που κάνει επομένως την διαχείριση ένα συλλογικό ζήτημα ανάμεσα σε κοινωνικούς δρώντες(κράτος,αγορά,άτομο κλπ).

Υπο-ενότητα 2.2.3:Χωρική οριοθέτηση των ομάδων επικινδυνότητας.

Ουσιαστικά ο πληθυσμός για τον νέο κοινωνικό έλεγχο διχοτομείται σε ομάδες διακινδύνευσης και μη.Η σχέση διακινδύνευσης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι αμοιβαία αποκλειστική, υπό το πρίσμα αυτό η διακινδύνευση είναι συνυφασμένη με τις κοινωνικές ομάδες που βιώνουν την σχετική αποστέρηση και οι οποίες ενέχουν την ιδιότητα της διακινδύνευσης και για τον λόγο αυτό αποστερούνται τα κοινωνικά τους δικαιώματα.Ενώ η ασφάλεια είναι ένα στοιχείο που βασίζεται περισσότερο στην αντικειμενική παράμετρο των διαφόρων ηλεκτρονικών συστημάτων καταγραφής, παρακολούθησης(surveillance) και ανάλυσης της διακινδύνευσης.Αυτό σημαίνει πως

---

¹⁵³ Πρβλ. την διακινδύνευση που αφορά σε έννομα αγαθά.Λαμπροπούλου Έ.,ο.π.,σ.88.

ο υποκειμενικός παράγοντας συνδέεται περισσότερο με την ανασφάλεια (το άγνωστο που υπάρχει στον ιδιωτικό χώρο εκεί όπου η απειλή μπορεί να δημιουργηθεί) ενώ τα ανθρώπινα δικαιώματα διακρίνονται ως εξής, εκείνοι που έχουν την πολιτική ιδιότητα την αντιλαμβάνονται πλέον περισσότερο ως προς το κομμάτι των υποχρεώσεων που σχετίζονται με την ανάληψη ενός μέρους της διαχείρισης της διακινδύνευσης ενώ όσες ομάδες θεωρούνται επικίνδυνες αντιλαμβάνονται τα ανθρώπινα δικαιώματα εν τη απουσία αυτών¹⁵⁴.

Η αρχιτεκτονική που δημιουργείται είναι αυτή του χωρικού αποκλεισμού και της άρνησης στην πρόσβαση του χώρου, ο νέος κοινωνικός έλεγχος είναι αρνητικός εκ του αποτελέσματος και κατ' επέκταση αφαιρετικός. Υπό αυτή την έννοια η διαφορά με το προηγούμενο θεραπευτικό μοντέλο είναι πως ο παλιός κοινωνικός έλεγχος επιχειρούσε να λειτουργήσει προσθετικά, δηλαδή να εξαλείψει την παρέκκλιση και να προχωρήσει σε μια επανένταξη του ατόμου στο κοινωνικό σύνολο. Ο νέος κοινωνικός έλεγχος εστιάζει στην αρνητική πλευρά όπου το εγκληματικό φαινόμενο είναι μια σταθερά ¹⁵⁵ (routinization) στην ύστερη νεωτερικότητα και οι μεταβλητές είναι οι κοινωνικές ομάδες των διαφόρων μορφών και επιπέδων συλλογικής διακινδύνευσης που πρέπει τα συστήματα που συστήνονται για την ανάλυση της να βελτιστοποιούν το εγχείρημα της χωρικής διαχείρισης, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα δείχνουν το όριο ανάμεσα στον χωρικό περιορισμό και την κίνηση στον χώρο.

Η νέα αρχιτεκτονική του κοινωνικού ελέγχου στην εποχή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αποτελεί ένα διαλεκτικό σχήμα στο οποίο ο κοινωνικός έλεγχος είναι η απουσία εγκλήματος σε σχέση με την παρουσία του εγκλήματος εντός ορισμένων πληθυσμιακών ομάδων (πρβλ. περιθωριακοί, λούμπεν προλεταριάτο, αποκλεισμένοι), η διαλεκτική αυτή σχέση κοινωνικής τάξης (κοινωνικός έλεγχος)-κοινωνικής αταξίας (απουσία κοινωνικού ελέγχου) είναι επομένως μια σχέση ταυτόχρονα κοινωνικής απουσίας (κοινωνικός αποκλεισμός)-κοινωνικής συμπαρουσίας (κοινωνική ύπαρξη, υποκουλτούρα, γκετοποιημένοι χώροι). Το διαλεκτικό δίπολο απουσίας-

---

¹⁵⁴ Yar M.-Penna S.(2004). *Between positivism and post-modernity ? critical reflections on Jock Young's the exclusive society*. British journal of criminology, 44(4), p.533-49, σ.544.

¹⁵⁵ <<Οι Lawrence Cohen και Marcus Felson ορίζουν την «καθημερινή δραστηριότητα» ως «οποιοσδήποτε επαναλαμβανόμενες και κυρίαρχες δραστηριότητες, οι οποίες καλύπτουν τις βασικές ανάγκες του πληθυσμού και του ατόμου, όποια κι αν είναι η βιολογική ή πολιτισμική τους προέλευση». Οι ίδιοι υποστηρίζουν μάλιστα ότι οι αλλαγές στις καθημερινές δραστηριότητες μέσα στο χρόνο, εξηγούν και τις αλλαγές στα χαρακτηριστικά του εγκλήματος>>. Ζαραφονίτου Χ.-Χρυσόχοου Ε.(2015). *Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων*. Εγκληματολογικές μελέτες, τ.1, σ.13.

συμπαρουσίας¹⁵⁶(πρβλ.Α.Giddens) εδράζεται στις υλικές συνθήκες της πόλεως, όπου υπάρχουν δημόσιοι χώροι όπου ο κοινωνικός έλεγχος υπάρχει ούτως ώστε το έγκλημα να αποκλείεται από αυτούς, ενώ ο ιδιωτικός χώρος αποτελεί έναν χώρο διακινδύνευσης όπου ο κοινωνικός έλεγχος δεν δύναται να την εξαλείψει ολοκληρωτικά.Έτσι οι κοινωνικές ομάδες συνδέονται με τα πολιτικά και κοινωνικά τους δικαιώματα εντός ορισμένων χώρων, όπου κάποιες διαθέτουν την πολιτική ιδιότητα και μπορούν να κινούνται ελεύθερα εντός του ευρωπαϊκού χώρου ο οποίος συνδέεται με την ιδιότητα αυτή και επομένως επιτρέπει την άσκηση των δικαιωμάτων(π.χ.ψήφου, κατοικίας,εργασίας κλπ) που με την σειρά τους δηλώνουν την παρουσία εντός του συγκεκριμένου χώρου.

Αντίθετα η απουσία εκφράζεται ως έλλειψη παρουσίας όσον αφορά την πολιτική ιδιότητα, και είναι σαφέστατα ένας κοινωνικός αποκλεισμός που εκδηλώνεται ως μια αποστέρηση πολιτικών δικαιωμάτων (πρβλ.disenfranchisement) αλλά και ως μια σχετική αποστέρηση(πρβλ. relative deprivation) δηλαδή μια αδυναμία πρόσβασης στις ευκαιρίες για κοινωνική κινητικότητα¹⁵⁷(π.χ. πρόσβαση σε καλύτερη εργασία, περισσότερους οικονομικούς πόρους, αδυναμία πρόσβασης στην γνώση κλπ).Η απουσία αφορά κοινωνικές ομάδες που ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης και που ο κοινωνικός έλεγχος επιχειρεί πλέον όχι να τις εντάξει αλλά να τις διαχειριστεί εντός ορισμένων χώρων είτε κοινωνικών(π.χ. γκέτο) είτε κρατικών(π.χ.φυλακές), πλέον η στόχευση της νέας αρχιτεκτονικής δεν είναι η επανένταξη αλλά η δημιουργία και συντήρηση χώρων απαλλαγμένων από την εγκληματική παρουσία , η οποία παρουσία τέτοιων ομάδων θα υπάρχει μόνο σε χώρους που δεν θα κινούνται οι έχοντες την πολιτική ιδιότητα, στους χώρους αυτούς οι κοινωνικές αυτές ομάδες της διακινδύνευσης αναπτύσσουν μια υποκοουλτούρα του εγκλήματος¹⁵⁸(πρβλ.subculture) ώστε να ανταποκριθούν στα κοινά προβλήματα(π.χ. εμπορία ανθρώπων στα κέντρα ταυτοποίησης προσφύγων κλπ) που αντιμετωπίζουν λόγω της αποστέρησης των δικαιωμάτων, όπως η τελευταία προκύπτει μέσα από την αδυναμία της πολιτικής κοινωνίας να προχωρήσει σε ένταξη τους στην κοινωνία των πολιτών(αστική κοινωνία).

---

¹⁵⁶ <<Παγκόσμιες κοινωνικές σχέσεις συνδέουν μακρινές τοποθεσίες κατά τέτοιο τρόπο που ότι συμβαίνει στο τοπικό επηρεάζεται από γεγονότα που συμβαίνουν χιλιάδες χλμ. Μακρυνά και το ανάποδο>>.Aas K.F.(2010).*Global criminology*.Στο McLaughlin E.-Newburn T.*The SAGE handbook of criminological theory*(σ.427-446).Λονδίνο,Routledge,σ.429.

¹⁵⁷ Yar M.-Penna S.(2004).*Between positivism and post-modernity ? critical reflections on Jock Young's the exclusive society*.British journal of criminology,44(4),p.533-49,σ.534.

¹⁵⁸ Ο.π.,σ.535.

Σχηματίζεται αναπόφευκτα μια διαλεκτική κινητικότητας-εντοπιότητας μπορούμε να πούμε. Η κινητικότητα αφορά στους αστικούς χώρους όπου ο πληθυσμός που δεν ενέχει το στοιχείο της διακινδύνευσης μπορεί να κινηθεί ελεύθερα (π.χ. ευρωπαίοι πολίτες της Ε.Ε.). Ενώ αντίθετα οι ομάδες διακινδύνευσης μένουν αποκλεισμένες από αυτήν την κινητικότητα, καθώς τοποθετούνται σε χώρους που βρίσκονται στις άκρες των χώρων της κινητικότητας όπως τα σύνορα ή σε χώρους που ενέχουν ένα μεταβατικό(μετέωρο) στοιχείο όπως είναι ειδικά διαμορφωμένοι χώροι σε αεροδρόμια ή χώροι που παλιά ήσαν διαμετακομιστικοί σταθμοί(π.χ. παλιό αεροδρόμιο, παλιοί σταθμοί τρένων κλπ). Οι ομάδες αυτές αποκλείονται εντός χώρων εντοπιότητας, δηλαδή χώροι που δεν επιτρέπουν καμία άλλη μετάβαση παρά μόνο μια μόνιμη καθήλωση¹⁵⁹. Το στοιχείο που διαφοροποιείται για την νέα αρχιτεκτονική είναι ότι από την μελέτη και την αστυνόμευση του αστικού χώρου η επικέντρωση μεταφέρεται στην μελέτη και την αστυνόμευση των συνόρων(boarders).

Οι χώροι κίνησης και εκείνοι του αποκλεισμού(ως αχρήστευση, incapacitation) συγκροτούνται μέσα από την διαδικασία διεθνοποίησης των συνόρων ,γενικά, και στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ειδικότερα. Ο χώρος Σενγκεν δημιουργεί αφενός έναν εσωτερικό χώρο ελεύθερης κυκλοφορίας(χωρίς να καταργεί τα εσωτερικά σύνορα) εντός της Ε.Ε. και αφετέρου μεταφέρει τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης. Ενώ η κίνηση που εγκαθιδρύει η διεθνοποίηση της οικονομίας και κοινωνίας στο εσωτερικό συνεχώς διευρύνεται(π.χ. τέσσερις ελευθερίες της Ε.Ε.) παράλληλα η αδυναμία κίνησης που παλιότερα συνδεόταν με τα εμπόδια που έθετε το κράτος, επανέρχεται σε ότι αφορά την είσοδο στον χώρο της ελεύθερης κίνησης¹⁶⁰.

Οι περιοχές του αστικού ιστού(αλλά και του αγροτικού χώρου) που επιτρέπουν την κίνηση δεν είναι απαλλαγμένες από κάθε μορφή ελέγχου, αλλά ο νέος κοινωνικός έλεγχος αποκτά μια δύναμη κινητικότητα. Καθώς συγκροτείται ένα δίκτυο (network) που επιτρέπει την καλύτερη και ταχύτερη σύνδεση της ροής πληροφοριών και των μηχανισμών ασφαλείας(αλλά και των επαγγελματιών της ασφάλειας, όπως οι σύνδεσμοι αξιωματικοί της Europol) μεταξύ τους ώστε οι απειλές να μην καταφέρουν να εισέλθουν στον εσωτερικό αυτό χώρο. Η κινητικότητα της διασύνδεσης του εσωτερικού ελέγχου συνδέεται διαλεκτικά με τον έλεγχο που

---

¹⁵⁹ Bigot D., ο.π., σ.43.

¹⁶⁰ Πλέον ως <<ζώνες αναμονής>> για ορισμένες ομάδες δίχως ευρωπαϊκή υπηκοότητα. Bigot D., σ.44.

λαμβάνει χώρα στους τόπους όπου βρίσκονται τα σύνορα, και αποτελεί έναν έλεγχο που αντιπαλεύει την δυνατότητα κίνησης. Στόχος αυτού του δεύτερου ελέγχου είναι η διαχείριση της διακινδύνευσης για τις ομάδες εκείνες που έχουν στερηθεί το δικαίωμα της κινητικότητας (mobility), τις οποίες δηλαδή η κυβερνησιμότητα τις έχει οδηγήσει σε μια αποστέρηση σε σχέση με τον κανονικοποιημένο πληθυσμό.

Η διαχείριση ως αποστέρηση της κινητικότητας, συνεπάγεται μια διαδικασία απώλειας των δικαιωμάτων (π.χ. εργασίας, κατοικίας, δικαίωμα ψήφου, προστασίας, επανένωσης με την οικογένεια κλπ) σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό που όντας στο εσωτερικό της Ε.Ε. διαθέτει τα δικαιώματα του και τα εξασκεί μέσα από την δυνατότητα του να κινηθεί ανεμπόδιστα (π.χ. να μεταναστεύσει σε άλλη χώρα της Ε.Ε., να βρει εργασία, να συναναστραφεί με άλλους ανθρώπους κλπ), δηλαδή οι ομάδες διακινδύνευσης γίνονται προέκταση του εξωτερικού συνόρου, και το εξωτερικό σύνορο είναι χώρος σχετικής αποστέρησης (relative deprivation) σε αντίθεση με τα εσωτερικά σύνορα που είναι χώροι απ' όπου απορρέουν τα δικαιώματα και η πολιτική ιδιότητα του ευρωπαϊού πολίτη.

Στους συνοριακούς αυτούς χώρους η κυβερνησιμότητα εφαρμόζει τα εργαλεία της για την διαχείριση της διακινδύνευσης, όπως συμβαίνει με τις ομάδες της Frontex που καλούνται να καταγράψουν το 100% των βιομετρικών στοιχείων των ομάδων προσφύγων στα κέντρα καταγραφής (hot spots). Η κυβερνησιμότητα στα σύνορα της διακινδύνευσης αποτελεί έναν συγκερασμό των διεθνών σχέσεων (international relations) και της καταστολής της εγκληματικότητας στον αστικό ιστό. Η διακινδύνευση στα σύνορα αφορά κατά το ήμισυ τις σχέσεις τις Ε.Ε. με τρίτες χώρες πέραν των εξωτερικών της συνόρων (σε ζητήματα όπως η επαναπροώθηση προσφύγων, μελλοντική ένταξη, ισορροπία δυνάμεων κλπ) και κατά το άλλο μισό αφορά την εσωτερική ασφάλεια μέσω της αποτροπής της μελλοντικής εκδήλωσης της διακινδύνευσης στο εσωτερικό του κράτους-μέλους με την χρήση μέσων για την αστυνόμευση εξ αποστάσεως (π.χ. βιομετρικά στοιχεία) αλλά και στρατιωτικής παρέμβασης (π.χ. φρασεολογία που παραπέμπει σε πόλεμο, όπως ο πατριωτικός νόμος στις ΗΠΑ μετά την 9/11, ή χρησιμοποίηση στρατιωτικών μονάδων για περιπολίες στον αστικό χώρο όπως στις Βρυξέλλες).

Υποκεφάλαιο 2.3: Η σημασία των συνόρων για την νέα αρχιτεκτονική ελέγχου

Έτσι τα σύνορα μεταβάλλονται σε ζώνες διακινδύνευσης(risk zones) στις οποίες η κυβερνησιμότητα αναλύει και διαχειρίζεται την συλλογική διακινδύνευση στην βάση έξι(6) στοιχείων.Της πολιτισμικής ταύτισης(cultural identification) της διακινδύνευσης με συγκεκριμένες πολιτισμικές ομάδες(1) πέραν των συνόρων της Ένωσης, ή ακόμα και εντός αυτών σε ότι έχει να κάνει κυρίως με τα νεοεισελθόντα μέλη¹⁶¹(π.χ. χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, η αναφορά εδώ γίνεται για το παράδειγμα της Νορβηγίας το οποίο πολύ συχνά χρησιμοποιεί την απέλαση ως ποινή για τους ρουμάνους μετανάστες που παρέβησαν τον νόμο).Το στοιχείο του επαγγέλματος(2)(professionals of insecurity), καθώς διαφορετικοί επαγγελματίες καταμερίζουν μεταξύ τους την εργασία της διαχείρισης του ρίσκου(π.χ. αστυνομικοί, στρατιωτικοί, ερευνητές, επιστήμονες, αρχιτέκτονες).Το επίπεδο οργάνωσης αυτής της διαχείρισης, η διακινδύνευση υπάρχει στο τοπικό επίπεδο(3)(των συνόρων, της τοπικής κοινωνίας που καλείται να διαχειριστεί την διακινδύνευση), στο εθνικό επίπεδο της νομοθεσίας και της ευθυγράμμισης της με τις ευρωπαϊκές οδηγίες, στο επίπεδο της κοινότητας που αναλαμβάνει αρμοδιότητες που παλιά τις είχε το κράτος(π.χ. neighborhood watch,gated communities κλπ), στο ευρωπαϊκό επίπεδο με την δημιουργία φορέων αστυνόμευσης(Frontex, Europol).

Το τέταρτο στοιχείο(4) έχει να κάνει με την αποστολή του κάθε επιμέρους στοιχείου της κυβερνησιμότητας, δηλαδή πως ο κάθε τομέας εργαλειοποιεί την διακινδύνευση¹⁶²(οι ΜΚΟ προσφέρουν ανθρωπιστικό έργο, οι φορείς αστυνόμευσης συλλέγουν τα βιομετρικά στοιχεία, οι ακτοφύλακες και οι συνοριοφύλακες φροντίζουν για την μη διέλευση των συνόρων κλπ).Το πέμπτο στοιχείο(5) είναι η γνώση για την απειλή, σε ποιόν βαθμό απειλούμαστε από την συλλογική διακινδύνευση, ποια είναι η ιεραρχία της διακινδύνευσης δηλαδή ποιες ομάδες διακινδύνευσης είναι πιο επικίνδυνες¹⁶³ (π.χ. πληθυσμοί φυλακών, μετανάστες, πρόσφυγες κλπ) και ποιο επίπεδο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης απειλούν ακριβώς(π.χ. το Ισλαμικό κράτος που απειλεί την Δύση, το έγκλημα που απειλεί την κοινότητα, τρίτες χώρες που απειλούν χώρες-μέλη κλπ).Τέλος(6) η τεχνολογική καινοτομία(technological innovation) που καθιστά εφικτή την ύπαρξη ενός δικτύου

---

¹⁶¹ <<Το σύνορο καθημερινά αποκαθιστά την κεντρικότητα της περιοχής και της υπηκοότητας που συνδέεται με αυτήν.>>.Aas K.F.(2014).*Bordered penalty:precarious membership and abnormal justice*.Punishment and society,vol.16(5),σ.520-541,σ.532.

¹⁶² Πρβλ. την σύζευξη ποινικής και μεταναστευτικής νομοθεσίας, σε αυτό που η Aas αποκαλεί <<crimigration law>>.<<Η ποινική νομοθεσία εφαρμόζεται όχι μόνο για να τιμωρήσει,αλλά και για να απελάσει, ενώ η απέλαση χρησιμοποιείται όχι μόνο για μεταναστευτικούς σκοπούς,αλλά επίσης γιατί ένα άτομο θεωρείται ως πρόβλημα για τον νόμο και την τάξη.>>.Aas K.F.,ο.π.,σ.525.

¹⁶³ Aas K.F.,ο.π.,σ.529.

στον νέο κοινωνικό έλεγχο ώστε να μπορεί να υπάρξει μια προβλεπτική δράση απέναντι στην ομάδα της διακινδύνευσης, τόσο όσον αφορά την αποτροπή της εισόδου όσο και στην πρόβλεψη της μελλοντικής της πορείας(π.χ. ανταλλαγή πληροφοριών για τον τόπο ενδεχόμενης τρομοκρατικής ενέργειας).

Στο κομμάτι που αφορά στην διαχείριση των αυτών κοινωνικών ομάδων από την πλευρά της αντεγκληματικής πολιτικής και κατ' επέκταση του ίδιου του κράτους, η στόχευση δεν είναι η επανένταξη αλλά η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης όπως αυτή εκφράζεται στην καταλληλότερη κατανομή των ομάδων αυτών μέσα στους εκάστοτε χώρους(π.χ. ποιες θα παραμείνουν στην φυλακή, ποιες θεωρούνται κατάλληλες για να εισέλθουν εκ νέου στην κοινωνία). Η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης εστιάζει κατ' αποκλειστικότητα στην παραγωγή και διαχείριση στοιχείων που να καθιστούν εφικτή την αποτύπωση αυτής ακριβώς της αποτελεσματικότητας στην βάση υλικών όρων και διατυπώσεων, υπό αυτή την έννοια τα στοιχεία για την διαχείριση των πληθυσμών πρέπει να ενέχουν ένα ποσοτικό χαρακτήρα διότι το ίδιο το πρότυπο του νέου κοινωνικού ελέγχου εδράζεται σε αποκλειστικά υλικές παραμέτρους(κοινωνικές ομάδες, αντικειμενική διακινδύνευση, τεχνολογία κλπ). Η χρήση ποσοτικών στοιχείων για την διαχείριση πληθυσμών αποτελούν έναν σημαντικό πυρήνα στον σύγχρονο γραφειοκρατικό (πρβλ. ιδεότυπο της γραφειοκρατίας) μηχανισμό του κράτους. Καθώς όπως έχει αναφερθεί στην νεωτερικότητα είναι η παραγωγή που αποτελεί στόχο του ανθρώπου, ο στόχος είναι η καλύτερη οργάνωση αυτών των πληθυσμών, καθώς η σύγχρονη εποχή επιφέρει τον διαχωρισμό ανάμεσα στα άτομα και τις υλικές συνθήκες ύπαρξης τους με αποτέλεσμα η υλική κατασκευή να είναι το εφικτό στοιχείο που οι άνθρωποι κατανοούν και ελέγχουν, ενώ το μη υλικό είναι εκτός του δικού τους ελέγχου.

Τα ποσοτικά στοιχεία αποτελούν κομμάτι των επονομαζόμενων πολιτικών που βασίζονται σε στοιχεία(πρβλ.evidence-led policy), η λογική εδώ είναι ότι οι πολιτικές πρέπει να παράγουν κάποια απτά στοιχεία(π.χ. στατιστικές) ώστε οι πόροι που αντλούνται από την κοινωνία να μπορούν να αιτιολογηθούν ως προς την ορθή χρήση τους, η αιτιολόγηση αυτή αφορά στην διαδικασία της λογοδοσίας¹⁶⁴ (πρβλ.accountability) προς του φορολογούμενους πολίτες που είναι ταυτόχρονα και οι άμεσα ενδιαφερόμενοι σχετικά με το αν οι πόροι αυτοί

---

¹⁶⁴ <<Ενώ στην παραδοσιακή αντεγκληματική πολιτική η υποτροπή ήταν το διεθνές κριτήριο αξιολόγησης της επιτυχίας των προγραμμάτων, στην νέα αντεγκληματική πολιτική χρησιμοποιούνται κριτήρια της διοίκησης επιχειρήσεων (effectiveness, efficiency, accountability).>>. Λαμπροπούλου Έ., ο.π., σ.87.

επιστρέφουν στην κοινωνία μέσω προνοιακών πολιτικών και πως αυτοί οι πόροι επενδύονται στα εκάστοτε πεδία κοινωνικής πολιτικής(όπου και εντάσσεται η αντεγκληματική πολιτική).Η αποτελεσματικότερη διαχείριση των κοινωνικών ομάδων ενέχει στοιχεία ενός πανοπτικού και ενός συνοπτικού.Απο την μια υπάρχει ο σχεδιασμός ενός συστήματος κατανομής και επιτήρησης του πληθυσμού, με αποτέλεσμα οι πολλοί να επιτηρούνται από τους λίγους(όχι μόνο με την έννοια του αριθμού των σωφρονιστικών υπαλλήλων αλλά και με την αντίστοιχη της ηλεκτρονικής επιτήρησης).

Παράλληλα οι πολλοί (ενν. οι πολίτες που καταβάλλουν φόρους) παρατηρούν τους λίγους(συνοπτικό¹⁶⁵) υπό την έννοια ότι η διαχείριση των πληθυσμών αυτών πρέπει να αποτυπωθεί με αντικειμενικούς όρους που να αποτυπώνουν μια πραγματικότητα και που ταυτόχρονα να μπορούν να επιδείξουν μια βελτίωση όπως αυτή αναφέρεται στις επιμέρους επίσημες αναφορές(reports).Η δύο αυτές διαλεκτικές κινήσεις(πανοπτικό-συνοπτικό) συγκροτούνται σε ένα σύνολο ενότητας και αντίθεσης,στην πλέον ξεκάθαρη μορφή του, όχι μόνο στην γραφειοκρατική οργάνωση του κράτους εν γένει αλλά κυρίως, στην σύγχρονη εποχή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, στην άνοδο της σημασίας της αξιολόγησης για τις προνοιακές πολιτικές που εκπονεί ο κρατικός φορέας.Ειδικότερα σε ότι αφορά την αστυνόμευση προκύπτει η εξής αντίθεση, η αξιολόγηση θεωρείται απαραίτητη για τις πολιτικές που βασίζονται σε στοιχεία ώστε τόσο να αιτιολογείται η ύπαρξη τους όσο και να ικανοποιείται το αίτημα για βελτιστοποίηση τους, αλλά η αξιολόγηση προϋποθέτει και την έκθεση των στοιχείων ώστε να ικανοποιείται το αίτημα για διαφάνεια των οργανισμών και των πολιτικών κάτι που αποτελεί κομμάτι της γενικότερης διαδικασίας της λογοδοσίας.

Υποκεφάλαιο 2.4:Η σχέση πανοπτικού-συνοπτικού στην διαχείριση του εγκλήματος

Η αντίθεση του πανοπτικού με το συνοπτικό προκύπτει από το γεγονός ότι η διάκριση της πολιτικής από την αστική κοινωνία καθιερώνει ένα πρότυπο

---

¹⁶⁵ Πρβλ. πως το συνοπτικό χρησιμοποιείται σε σχέση με την υγεία,δηλαδή στο πλαίσιο μικροφυσικής της εξουσίας.Πρβλ. Bauer S.-Olsen J.E.(2009).*Observing the others,watching over oneself:themes of medical surveillance in society*.Surveillance and society,6(2),p.116-127, σ.116-117.
<file:///C:/Users/Giannis/Downloads/3252-5562-2-PB.pdf>(πρόσβαση 22/10/2017). Όπως επίσης και Yar M.(2003).*Panoptic power and the pathologisation of vision:critical reflections on the foucauldian thesis*.Surveillance and society,1(3),p.254-271,σ.263 κ.ε. <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/surveillance-and-society/article/view/3340/3302>(πρόσβαση 3/9/2017).

εκπροσώπησης των πολιτών από το κράτος και τους υπερκρατικούς θεσμούς, έτσι συμβαίνει τα στοιχεία/πληροφορίες που οι φορείς της αστυνόμευσης διαθέτουν να μην μπορούν να εκτεθούν στους πολίτες στο σύνολο τους(για λόγους ασφαλείας), αντίθετα μια εκάστη των πληροφοριών αυτών διαχέεται στην κοινωνία των πολιτών για λόγους που αφορούν την διαφάνεια και επιπροσθέτως την αξιολόγηση των πολιτικών από τις οποίες προκύπτουν οι φορείς αυτοί.

Εδώ τίθεται ένα ζήτημα δομικής διάστασης όσον αφορά την νεωτερική κοινωνία, διότι η κοινωνία διαρθρώνεται κάθετα(κοινοτικό,κρατικό,υπερκρατικό επίπεδο) και οριζόντια (συνεργασίες μεταξύ κρατών, ή υπερκρατικών φορέων με άλλους διακρατικούς συνασπισμούς όπως συμβαίνει με τις διατλαντικές σχέσεις της Ε.Ε. με την Βόρειο Αμερική) και επομένως η διάχυση των στοιχείων γίνεται από την κορυφή προς την βάση(top-down) δηλαδή από τις αναφορές που οι ευρωπαϊκοί φορείς επεξεργάζονται και τις οποίες δημοσιοποιούν στους ευρωπαίους πολίτες.Απο την άλλη μεριά η άνοδος του συνοπτικού μοντέλου προκύπτει από την υλική συνθήκη που αφορά στην δημιουργία δικτύων¹⁶⁶ για την διάχυση της πληροφορίας και την επεξεργασία αυτής στην ύστερη νεωτερικότητα, σε ένα γενικότερο επίπεδο οι τηλεπικοινωνίες επιτρέπουν την σύντμηση των αποστάσεων και του χρόνου επιτρέποντας την όλο και στενότερη επικοινωνία και συνεργασία ανάμεσα στα κράτη αλλά και τους πολίτες μεταξύ τους, αυτή η νέα υλική συνθήκη θέτει σε αμφιβολία την δομή που έχει να κάνει με την κορυφή και την βάση, δημιουργώντας ρεαλιστικές συνθήκες για μια εναργέστερη συμμετοχή των πολιτών στα πολιτικά ζητήματα είτε του κράτους είτε της ευρωπαϊκής κοινότητας.

Η δομή του δικτύου δημιουργεί δυσκολίες όσον αφορά μια δομή που ιεραρχείται από την κορυφή προς την βάση, αυτό συμβαίνει διότι με δεδομένη μια

---

¹⁶⁶ Η διαπίστωση αυτή μπορεί να καταστεί περισσότερο απτή αν αναλογιστούμε την περίπτωση του διαδικτύου από τις αρχές της δεκαετίας του '90 ως σήμερα, όπου παρατηρούμε την συγκρότηση μιας τεχνολογικής καινοτομίας που επιφέρει αλλαγές στον τρόπο ζωής και εργασίας των ανθρωπίνων σχέσεων και ανάμεσα σε αυτές υπάρχει και το ζήτημα της διαχείρισης του νέου αυτού εργαλείου για την διάχυση της πληροφορίας, και το κατά πόσο οι παραδοσιακές μορφές διακυβέρνησης επαρκούν για αυτή την νέα μορφή ή αν πρόκειται για μια ολότελα διαφοροποιημένη κατάσταση.Στο επίκεντρο του ζητήματος υπάρχει το ζήτημα της διαχείρισης από την πλευρά του επίσημου κοινωνικού ελέγχου από κοινού με την συμμετοχή των πολιτών στο διαδίκτυο που δημιουργεί την ανάγκη για την ύπαρξη λογοδοσίας και διαφάνειας σχετικά με τους όρους χρήσης(π.χ.ηλεκτρονικά σύμφωνα με τα οποία ο χρήστης πρέπει να συμφωνήσει για να μπορεί να κάνει χρήση της ιστοσελίδας ή της ηλεκτρονικής εφαρμογής).Πράγματι στην διεθνή βιβλιογραφία έχουν από καιρό εμφανιστεί δύο αντίρροπες τάσεις, η πρώτη(Σ.Ε.Gillett,Μ.Κaror,Μ.Μueller) αντιμετωπίζει το διαδίκτυο ως ένα αποκεντρωμένο δίκτυο που δεν έχει ανάγκη για εξωτερική διακυβέρνηση, ενώ η δεύτερη(Foster,Gould,J.Mathiason,C.Kuhlman) υποστηρίζει πως το διαδίκτυο είναι μια καινούργια οντότητα που πρέπει με τον ένα(εξωτερική ρύθμιση) ή τον άλλο(εσωτερική ρύθμιση, μέσα από το ίδιο το διαδίκτυο) τρόπο να ρυθμιστεί(π.χ. ζητήματα ατομικής και πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο).<<Καθώς, το διαδίκτυο διευρύνεται, γίνεται πιο διεθνές και αποκτά μεγαλύτερη οικονομική σημασία, αυξάνονται και οι ανησυχίες ότι απαιτείται ένα πιο οργανωμένο και πιο αποτελεσματικό σύστημα λογοδοσίας>>.Sassen S(2009).Κοινωνιολογία της παγκοσμιοποίησης(μετ.Γιώργος Ράκκας).Αθήνα,Μεταίχιμ.,σ.133.

τέτοια ιεράρχηση (top-down) η διάχυση της πληροφορίας είναι εκ των πραγμάτων αποσπασματική τόσο για τους εργαζόμενους εντός του φορέα όσο και για τους πολίτες που βρίσκονται εκτός αυτού αλλά τον τροφοδοτούν με οικονομικούς πόρους και που η νομιμοποίηση του προέρχεται από την κοινωνία των πολιτών¹⁶⁷. Ουσιαστικά οι υλικές συνθήκες(τηλεπικοινωνία, ΜΜΕ, υπερκρατικές δομές) καλούνται να αντιπαλέψουν την εσωτερική τους αντίθεση, όπου στην αρχή το πανοπτικό του Μπένθαμ δημιουργεί χώρους διαχείρισης πληθυσμών μέσω μιας συνεχούς επιτήρησης για να μπορούν τα άτομα(φυλακισμένοι) να αναστοχάζονται κάτω από την επιτήρηση αυτή και επομένως να μπορούν να αλλάξουν τον χαρακτήρα τους(στόχος είναι η ψυχή), ενώ παράλληλα οι πληθυσμοί εκτός των τειχών του πανοπτικού δεν θα έχουν οπτική επαφή με τους εντός των τειχών σε μια αντιστροφή των όρων που ίσχυαν την εποχή των βασανιστηρίων του σώματος του Παλαιού καθεστώτος(ancient regime).

Στην σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης δημιουργείται και μια συνοπτική ιδιότητα πέρα από την πανοπτική παρακολούθηση που πλέον είναι ηλεκτρονική(τηλεπικοινωνίες, π.χ. ηλεκτρονικά βραχιόλια), όπου η τιμωρία επανέρχεται στο υλικό επίπεδο που στοχεύει στην διαχείριση των πληθυσμών εντός ορισμένων χώρων και με βάση τις ιδιότητες(π.χ. ευρωπαϊκή ιθαγένεια) και τις εγκληματικές πράξεις που έχουν διαπράξει(π.χ. three strikes). Ταυτόχρονα η συγκρότηση του προνοιακού κράτους δημιουργεί την ανάγκη για μια διαφάνεια(πρβλ. αξιολόγηση) σχετικά με την κατανομή των πόρων από τους φόρους αλλά και σε ότι αφορά στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναδεικνύονται σε προτεραιότητα μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο(πρβλ. χάρτα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ), που αποτελεί το συνοπτικό στοιχείο της νέας αρχιτεκτονικής του κοινωνικού ελέγχου, καθώς οι πολίτες(αλλά και οι κρατικοί φορείς μέσω των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου) επιτηρούν τους επιτηρητές/φύλακες του πανοπτικού.

Οι υλικές συνθήκες για την παραγωγή της ίδιας της κοινωνίας συντελούν στην εμφάνιση της αντίθεσης πανοπτικού-συνοπτικού, καθώς στην αρχή δημιουργούνται οι συνθήκες για μια συγκέντρωση της εξουσίας σε μια κρατική δομή που ελέγχει την κοινωνία(κράτος-πανοπτικό), ενώ στον ύστερο 20^ο αιώνα η άνοδος των υλικών

---

¹⁶⁷Πρβλ. αποθηκοποίηση του ελέγχου και παράλληλη πολιτικοποίηση του.<<Σ' αυτή την τάση έχει συμβάλει και μια συγκεκριμένη ανάγνωση του Κοινοτισμού ως πολιτικό-ιδεολογικού πλαισίου άσκησης πολιτικής, η οποία υπερασπίζεται παραδοσιακές αξίες της κοινότητας και προσπαθεί να αποκτήσει αποδοχή και απήχηση με τη βοήθεια αρκετών κοινωνιολόγων και πολιτικών επιστημόνων.>>. Λαμπροπούλου Έ., ο.π., σ.52.

συνθηκών δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια συμμετοχή τόσο υπερκρατική(διεθνοποίηση της οικονομίας) όσο και κοινοτική(μετάβαση αρμοδιοτήτων στην δημοτική και περιφερειακή οργάνωση).Έτσι οι ίδιες υλικές συνθήκες που γέννησαν το πανοπτικό της πολιτικής κοινωνίας, δημιούργησαν και τις συνθήκες για μια ανατροπή του μέσω του συνοπτικού της κοινωνίας των πολιτών, με αποτέλεσμα η ιεραρχική δομή να μεταβάλλεται μέσω των εσωτερικών της αντιθέσεων(εξέλιξη της τηλεπικοινωνιακής τεχνολογίας).Η διαλεκτική σύνδεση πανοπτικού-συνοπτικού όσον αφορά την νέα αρχιτεκτονική του κοινωνικού ελέγχου συνδέεται στενά την μεταβολή της απονεύρωσης του κράτους¹⁶⁸, όπου η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και η παγκοσμιοποίηση εν γένει, συμβάλλει στην εμφάνιση νέων πηγών ανασφάλειας(π.χ. θρησκευτική τρομοκρατία) και επομένως σε νέους τρόπους για την θωράκιση έναντι αυτών των πηγών είτε υπερκρατικών(ευρωπαϊκή αστυνόμευση) είτε κοινοτικών(κοινοτικές μορφές αστυνόμευσης).

Η νέα αρχιτεκτονική επομένως χωρίζεται τόσο σε ένα πανοπτικό κομμάτι, όπου η διαχείριση των πληθυσμών που ενέχουν την διακινδύνευση γίνεται μέσω της κατανομής τους σε πληθυσμιακές κατηγορίες(π.χ. επικίνδunami και μη επικίνδunami εγκληματίες) και σε χώρους κράτησης(π.χ. hot-spots).Όσο και σε ένα συνοπτικό κομμάτι όπου οι πολλοί επιβλέπουν τους λίγους (φύλακες,φορείς αστυνόμευσης) με στόχο τόσο την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των κρατικών και υπερκρατικών φορέων για την προστασία της ευημερίας της κοινωνίας(πρβλ.welfare).Όσο και την στόχευση που αφορά την συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην καταπολέμηση/περιορισμό των νέων πηγών διακινδύνευσης και κατ' επέκταση στην νέα αρχιτεκτονική του κοινωνικού ελέγχου, όπου η συμμετοχή αυτή έχει στόχο την επιτήρηση από την πλευρά των πολιτών ούτως ώστε να καταστεί εφικτό να περιοριστούν η διακινδύνευση της κοινωνική αταξίας μέσω της διαφύλαξης των αντίστοιχων της κοινωνικής τάξης(πρβλ.social order) μέσω της συμμετοχής σε φορείς κοινοτικής αστυνόμευσης(πρβλ. τοπικά συμβούλια πρόληψης της εγκληματικότητας).

Τα δύο στοιχεία μπορούν επομένως να συνδεθούν διαλεκτικά με το δίπολο της νέας αρχιτεκτονικής, αφενός το πανοπτικό με τον κοινωνικό έλεγχο της διαχείρισης των πληθυσμών που ενέχουν την ιδιότητα της διακινδύνευσης , και αφετέρου το συνοπτικό μπορεί να ιδωθεί από την πλευρά ενός εκδημοκρατισμού του ελέγχου μέσα από την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών που επιτρέπουν την ανάδυση

---

¹⁶⁸ Διότι το πανοπτικό μαθαίνει στους ανθρώπους να κοιτάνε αυτούς που τους κοιτάνε,πρβλ. <<visibility of visibility>>. Yar M.,ο.π.,σ.261.

νέων σχηματισμών(π.χ.Ε.Ε.) που θα ενέχουν το στοιχείο της λογοδοσίας καθώς θα αμφισβητούν την παραδοσιακή βεσφαλιανή έννοια του ισχυρού κράτους.Εδώ το συνοπτικό θα νοείται περισσότερο ως ένας εκδημοκρατισμός που προκύπτει μέσα από την ανάδειξη της σημασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως ορίου για την άσκηση, και την νομιμοποίηση της άσκησης, του κοινωνικού ελέγχου όπου πλέον οι πολίτες θα συμμετέχουν στην επανεπιβεβαίωση των ορίων αυτών ως ορίων που διαχωρίζουν την πολιτική κοινωνία¹⁶⁹ (κοινωνικός έλεγχος, status negativus) από εκείνη των πολιτών(άσκηση δικαιωμάτων, status positivus), είτε μέσω της ενημέρωσης και της λογοδοσίας που θα παρέχουν οι ευρωπαϊκοί και κρατικοί φορείς είτε μέσω της προσφυγής των πολιτών σε φορείς που θα έχουν συσταθεί γι' αυτό τον σκοπό.Η προσφυγή αυτή μπορεί να είναι είτε ατομική(π.χ. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων) είτε να έχει συλλογικό,μη κρατικό, χαρακτήρα όπως οι ενώσεις πολιτών ή οι ΜΚΟ(π.χ.η συνεργασία των ΜΚΟ με το τμήμα δημόσιας πληροφόρησης του ΟΗΕ).

Υπο-ενότητα 2.4.1:Η διαστάσεις πανοπτικού-συνοπτικού στον επιστημονικό και πολιτικό λόγο.

Η σχέση πανοπτικού-συνοπτικού πέρα από τις πρακτικές της ηλεκτρονικής επιτήρησης μπορεί να γίνει κατανοητή και στο επίπεδο της γλώσσας που χρησιμοποιείται για την ανάδειξη της διακινδύνευσης σε ένα πρόβλημα προς διαχείριση(κυβερνησιμότητα).Υπάρχουν πέντε διαστάσεις(5) του επιστημονικού και πολιτικού(που συνυπάρχουν στο πλαίσιο της κυβερνησιμότητας) λόγου που επενδύει την ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική.Πρώτον(1), η διάκριση ανάμεσα στα εσωτερικά και εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε., και η σύνδεση των καθηκόντων των κρατών-μελών με αυτή την διάκριση¹⁷⁰(στην περίπτωση των εξωτερικών συνόρων τα κράτη που βρίσκονται σε αυτά πρέπει να αναλάβουν την προστασία του συνόλου της Ένωσης.

---

¹⁶⁹ <<Ειδικότερα, η αρχή της εδαφικότητας-που είναι σύμφυτη με την έννοια της ποινικής εξουσίας και <<προϋποθέτει τη διάκριση της ημεδαπής από την αλλοδαπή επικράτεια>>(Ε.Καμπέρου-Ντάλτα,2005,59)-ενώ δεν χάνει την σημασία της, αποκτά, ωστόσο καινούργιο μέσα σ'ένα ενιαίο <<χώρο ελευθερίας,ασφάλειας,δικαιοσύνης>>,αφου λειτουργεί ως εφαλτήριο μιας αμφίδρομης διαδικασίας αποεδαφοποίησης(<<deterritorialisation>>)/<<επανεδαφοποίησης>>(<<reterritorialisation>>) των ελέγχων.>>.Νικολόπουλος Γ.Π.(2014).Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.23.

¹⁷⁰ Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2017).The European border and coast guard.EE,CEPS task force report,σ.3.

Ενώ τα κράτη στα εσωτερικά σύνορα επιδίδονται (και) σε διακρατικές συνεργασίες για την αντιμετώπιση των απειλών τις προερχόμενες από τις εθνοτικές τους μειονότητες αλλά και του οργανωμένου εγκλήματος που χρησιμοποιεί τον χώρο Σεγκνεν για τις δραστηριότητες του όπως η παραχάραξη του ευρώ). Δεύτερον(2), η δημιουργία χώρων κράτησης στα διεθνή αεροδρόμια για τον περιορισμό στην μετακίνηση των ατόμων που δεν διαθέτουν τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα(ή αυτά είναι πλαστά). Πρόκειται για την διαχείριση που πράττουν τα κράτη των εσωτερικών συνόρων¹⁷¹, και που σε αντίθεση με την διαχείριση στα εξωτερικά σύνορα, αφορά την άμεση επιστροφή του ατόμου(επαναπροώθηση) πίσω στην χώρα που δεν ανήκει στην Ε.Ε. Η κυβερνησιμότητα εδώ συνδυάζει τόσο την κρατική ρύθμιση, την ευρωπαϊκή νομοθεσία, όσο και την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα(αεροπορικές εταιρείες) και ως αποτέλεσμα δεν επιτρέπει μια διαδικασία εισδοχής παρά μόνο μια διαδικασία απέλασης σε σχέση με τα εσωτερικά σύνορα.

Τρίτον(3), ξεκινά μια συζήτηση για την δημιουργία(ή τον επαναπροσδιορισμό) των ονομαστικών κατηγοριών(ή ορισμών) για τις ομάδες διακινδύνευσης¹⁷². Για παράδειγμα στην διαχείριση των εξωτερικών συνόρων επιχειρείται η εξακρίβωση του ποιες ομάδες είναι μεταναστευτικές(π.χ. Αφγανιστάν) και ποιες πρόσφυγικές(π.χ. Συρία). Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ένα φίλτρο με βάση το οποίο δίνονται (ή όχι) οι δυνατότητες παραχώρησης ασύλου σε αυτούς που όντως είναι πρόσφυγες, ενώ οι μετανάστες επαναπροωθούνται. Τέταρτον(4), η έννοια του ξένου(alien, foreigner) αντικαθίσταται με εκείνη του μετανάστη ή του πρόσφυγα με στόχο¹⁷³, πέρα από την διαχείριση αποκλεισμού ή εισδοχής, την διαβάθμιση των σχέσεων ανάμεσα στην Ε.Ε. και τις τρίτες χώρες σε σχέση με την απειλή που οι τελευταίες προβάλλουν για την πρώτη. Για παράδειγμα ορισμένες χώρες-μέλη αντιτίθενται στην εγκατάσταση προσφύγων στο έδαφος τους(π.χ. Αυστρία, Ουγγαρία, Πολωνία), άλλες χώρες δέχονται έναν ορισμένο αριθμό (π.χ. Γερμανία) έχοντας βλέψεις για επενδύσεις στην χώρα προέλευσης τους(π.χ. Συρία) ώστε να ασκήσουν επιρροή μελλοντικά(π.χ. οικονομική, στρατιωτική ή άλλη). Η κυβερνησιμότητα εδώ δεν είναι ομοιογενείς αλλά αντίθετα κατανέμει την διακινδύνευση διαφορετικά σε κάθε χώρα ανάλογα τόσο με την θέση της χώρας μέσα στην Ένωση όσο και με τις σχέσεις αυτής με τρίτες χώρες.

---

¹⁷¹ Ο.π., σ.5.

¹⁷² Aas K.F. & Gundhus H.O.L. (2015). *Policing humanitarian borderlands: FRONTEX, human rights and the precariousness of life*. British journal of criminology, 55, p.1-18, σ.12.

¹⁷³ Ο.π., σ.13.

Πέμπτον(5), η έννοια του ξένου ως κάποιου που δεν ανήκει στην ευρωπαϊκή κοινότητα αποδεικνύεται μια έννοια σχετική¹⁷⁴. Δηλαδή παίρνει μια διαφορετική σημασία ανάλογα με ποια άλλη έννοια συσχετίζεται κάθε φορά, για παράδειγμα οι πρόσφυγες όταν συσχετίζονται με τους μετανάστες χωρίς έγγραφα χρήζουν ανθρωπιστικής βοήθειας και υπό ορισμένες συνθήκες ενσωμάτωση στο εσωτερικό των κοινοτήτων μέσω ενός καταμερισμού ανάμεσα στις χώρες που είναι στα εξωτερικά σύνορα(και αντιμετωπίζουν το μεγάλο βάρος) και σε εκείνες στο εσωτερικό της Ένωσης που γίνεται λόγος για την πιθανότητα ανακατανομής των βαρών της κατανομής των ομάδων διακινδύνευσης.

Όταν η έννοια του ξένου συσχετίζεται με εκείνη του ευρωπαίου πολίτη, τότε η κυβερνησιμότητα διακρίνει ανάμεσα στην κινητικότητα και την ακινησία της εντοπιότητας, ανάμεσα στην πολιτική ιδιότητα και την απουσία αυτής που οδηγεί στον αποκλεισμό και την διαχείριση/έλεγχο για το ποιος ξένος μπορεί αν εισέλθει με την μορφή της απόδοσης ασύλου και ποιος θα επαναπροωθηθεί. Εκ των πραγμάτων προκύπτει μια ανασφάλεια(uncertainty) σχετικά όχι με την εξέλιξη της διακινδύνευσης και των ομάδων της, αλλά σχετικά με το ποια ομάδα αποτελεί κάθε φορά πηγή διακινδύνευσης. Η σχετικότητα καθώς και η ελαστικότητα του ίδιου του όρου καταλήγει να δημιουργεί καινούργιες ονομαστικές κατηγορίες που μπορούν να επεκταθούν σε πληθώρα πληθυσμιακών ομάδων, αναλόγως των εκάστοτε κοινωνικών συνθηκών και συσχετισμών ανάμεσα στην Ε.Ε. και σε τρίτες χώρες, αλλά και ανάμεσα στις ίδιες τις χώρες-μέλη¹⁷⁵ (για παράδειγμα η απειλή του Ανατολικού μπλοκ, έγινε το 2004 με την ένταξη της Πολωνίας η απειλή του Πολωνού υδραυλικού, και στην συνέχεια η ίδια η Πολωνία αρνήθηκε να δεχτεί στο εδαφός της τον προσφυγικό πληθυσμό παρότι κράτος-μέλος της Ε.Ε.).

Στο σημείο αυτό καλούμαστε να συνδέσουμε την ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική με την σύγχρονη η θέση της εγκληματολογίας(αλλά και άλλων επιστημών που εμπλέκονται, όπως η πληροφορική, η διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού, η κοινωνική πολιτική κλπ) στην νέα αρχιτεκτονική του κοινωνικού ελέγχου που είναι σε μεγάλο βαθμό ταυτισμένη με την ανάπτυξη της θεωρητικής σχολής της διαχειριστικής εγκληματολογίας(administrative criminology) η οποία υπήρξε ουσιαστικά το θεωρητικό/επιστημονικό προϊόν της στροφής από το προνοιακό στο

---

¹⁷⁴ Ο.π.,σ.14.

¹⁷⁵ Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.,σ.145.

διαχειριστικό πρότυπο της αντεγκληματικής πολιτικής μέσα από το πρίσμα της κυβερνησιμότητας.

Η διαχειριστική εγκληματολογία επαναφέρει την συζήτηση περί οντικών και δεοντικών επιστημών, καθώς η διαχείριση αφορά περισσότερο μια περιστασιακή πρόληψη του εγκλήματος που καθίσταται εφικτή με την εγκληματολογία να συμμετέχει στον σχεδιασμό της κρατικά εκπορευόμενης αντεγκληματικής πολιτικής μέσα από την διεξαγωγή ερευνών(πρβλ. crime surveys, victimization surveys στην Αγγλία) και την διατύπωση θεωρητικών προτάσεων για να εφαρμοστούν από το κράτος(πρβλ. συμβούλια πρόληψης της εγκληματικότητας).Η διαχειριστική εγκληματολογία αποκτά έτσι έναν επικουρικό ρόλο στην σχέση της με το κράτος, όπου το στοιχείο της δεοντικής επιστήμης(που δημιουργεί κανόνες) έχει να κάνει με την αποτύπωση ερμηνειών σχετικών με την φύση της εγκληματικής πράξης και το περιβάλλον στο οποίο αυτό συμβαίνει,ο εγκληματίας έχει ελεύθερη βούληση, ώστε να προχωρήσει στην διατύπωση προτάσεων για την περιστασιακή πρόληψη μέσω της αναδιαμόρφωσης του αστικού περιβάλλοντος με διάφορες τεχνολογικές και αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις.

Η διαχειριστική εγκληματολογία προσπαθεί να μειώσει την κοινωνική διακινδύνευση με το να δυσχεραίνει τις προσπάθειες των εγκληματιών για την διάπραξη του εγκλήματος, δηλαδή αυξάνοντας την διακινδύνευση γι' αυτούς τους ίδιους(π.χ. αύξηση της πιθανότητας σύλληψης, μακρόχρονης φυλάκισης κλπ).Μέσα από τις λύσεις και τις τεχνικές που καλείται να προτείνει στις κυβερνήσεις, η διαχειριστική εγκληματολογία έχει ως στόχο όχι να εξαλείψει το ρίσκο, αλλά να μεταφέρει και να καθηλώσει την διακινδύνευση σε χώρους όπου θα είναι δυνατή η διαχείριση της, δηλαδή σε χώρους αποκλεισμού και αχρήστευσης.Οι προτάσεις για την ασφάλεια είναι παράλληλα και προτάσεις χωρικού αποκλεισμού, είτε των ίδιων των εγκληματιών, είτε των ευκαιριών για διάπραξη εγκλημάτων.

Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής, η διαχειριστική εγκληματολογία επικεντρώνει όχι στην ένταξη αλλά στον κοινωνικό αποκλεισμό εκείνων των ομάδων που θεωρούνται ως μελλοντικά μη ανταποδοτικές(δηλαδή ότι δεν θα μπορούν να ενσωματωθούν/κανονικοποιηθούν μελλοντικά).Αυτός ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι πρωταρχικά υλικός, χώροι αποκλεισμού και πρακτικά μέτρα ηλεκτρονικής επιτήρησης και καταγραφής.Τόσο για την διαχειριστική εγκληματολογία όσο και για την ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική ο στόχος είναι η διαχείριση της υλικής διάστασης της

διακινδύνευσης(πληθυσμοί,σύνορα,ηλεκτρονικά μέσα) στο πλαίσιο μιας κυβερνησιμότητας που καλείται να παράσχει απτά και συγκεκριμένα αποτελέσματα(evidence-led policy,αρχή της αναλογικότητας,αρχή της επικουρικότητας κλπ).Για να επαναβεβαιώσει την ίδια της την ύπαρξη ως αποτελεσματικής πολιτικής(efficiency index) και κατ' επέκταση της συνέχισης της.

Συμπερασματικά η αλλαγή παραδείγματος αναφορικά με τον κοινωνικό έλεγχο οδηγεί στην εδραίωση μιας οπτικής του αποκλεισμού(ban-opticon), καθώς το θεραπευτικό μοντέλο διαδέχεται μια κανονικοποίηση του εγκλήματος που εγείρει το ζήτημα της διαχείρισης μέσω ενός αποκλεισμού χώρους εκτός εκείνων που ζει ο κανονικός πληθυσμός.Η λογική του banopticon είναι αυτή της πρόδρασης ως ενός συγκερασμού της πρόληψης(prevention) με την με την απώθηση(repression).Η πρόληψη θέτει ομάδες πληθυσμού σε χώρους αποκλεισμού στα σύνορα με στόχο να προλάβει την μελλοντική εξέλιξη της διακινδύνευσης τους, ενώ η απώθηση σχετίζεται με την εφαρμογή τεχνικών ανάλυσης και διαχείρισης της διακινδύνευσης (βιομετρικά στοιχεία, αρχεία κλπ) ώστε να καθοριστεί ποιοι θα παραμείνουν ποιοι θα φύγουν και ποιοι θα γυρίσουν πίσω.Η νέα αρχιτεκτονική του κοινωνικού ελέγχου,που βασίζεται στην κυβερνησιμότητα η οποία για να διαχειριστεί ένα πρόβλημα πρέπει πρώτα να το καταστήσει διαχειρίσιμο υπό το πρίσμα του αποκλεισμού ομάδων από τον κανονικοποιημένο πληθυσμό, σε αντίθεση με το θεραπευτικό μοντέλο γίνεται ευέλικτη και περισσότερο προσαρμοσμένη σε ορισμένες περιστάσεις και συγκεκριμένα προβλήματα(π.χ. προσφυγικό).Η ευελιξία απορρέει από μια ένωση διαφορετικών στοιχείων(αστυνομία,στρατός,επιστήμη,πολιτική) που επιτρέπει στην κυβερνησιμότητα να μετατρέπει το κάθε κοινωνικό φαινόμενο σε πρόβλημα προς διαχείριση μέσω μιας αποστασιοποιημένης πολύμορφης παρέμβασης.Η παρέμβαση αυτή ορίζει τόσο την απειλή όσο και τον πληθυσμό της αλλά και την διαχείριση της και είναι πολλαπλή καθώς καταμερίζει την ευθύνη για την διαχείριση της διακινδύνευσης σε επιμέρους φορείς που δρουν συμπληρωματικά(αλλά και συγκρουσιακά) ο ένας προς τον άλλο, με αποτέλεσμα η διακινδύνευση να μην θεωρείται αποκλειστικά κυβερνητικό πρόβλημα αλλά ένα διαχειριστικό ζητούμενο του συνόλου της κοινωνίας απέναντι στις αποκλεισμένες ομάδες συλλογικής διακινδύνευσης.

**Μέρος Β΄:Οι φορείς ευρωπαϊκής αστυνόμευσης(Europol,Frontex),σχέση
λειτουργίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ τρίτο: Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία (Europol) και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Στο πλαίσιο πλέον της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καλούμαστε να αναλύσουμε ειδικότερα, τον τρόπο που εκδηλώνεται η μέριμνα των φορέων αστυνόμευσης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις αντίστοιχες ρυθμίσεις και τις διαδικασίες που προβλέπονται. Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία (Europol) αποτελεί τον κατεξοχήν επιτελικό φορέα αστυνόμευσης σε επίπεδο Ε.Ε., σε αυτό το κεφάλαιο επιχειρούμε να αναλύσουμε την σχέση της λειτουργίας της Europol με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Υποκεφάλαιο 3.1: Η ιστορική συγκρότηση της Europol

Πριν επιχειρήσουμε μια συστηματική ανάλυση της σχέσης ανάμεσα στην Europol και τα θεμελιώδη δικαιώματα, καλούμαστε πρώτα να παραθέσουμε ορισμένα στοιχεία σχετικά με την ιστορική συγκρότηση της υπηρεσίας επιτελικής αστυνόμευσης. Η ιστορική γέννηση της υπηρεσίας λαμβάνει χώρα στα μέσα της δεκαετίας του '70, όταν και η τότε ΕΟΚ αποφασίζει την δημιουργία της ομάδας εργασίας του TREVI¹⁷⁶ με στόχο την ενίσχυση της εσωτερικής ασφάλειας σχεδόν μια δεκαετία πριν την εκκίνηση της προσπάθειας για συγκρότηση ενός χώρου ελεύθερης οικονομικής κυκλοφορίας δίχως εσωτερικούς δασμούς (χώρος Σένγκεν). Σχεδόν 20 χρόνια μετά την ομάδα TREVI, το 1992 η συνθήκη του Μάαστριχτ συγκροτεί τους τρεις ευρωπαϊκούς πυλώνες, όπου στον τρίτο εντάσσει θέματα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος για όλες τις χώρες-μέλη υπό τον τίτλο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας (άρθρο Κ.1.9). Στην συνθήκη του Μάαστριχτ περιλαμβάνεται η πρόβλεψη για την ίδρυση μιας ευρωπαϊκής μονάδας αστυνομικής υπηρεσίας, που είχε αρχικά προταθεί από τον καγκελάριο της ενιαίας Γερμανίας Χ.Κολ στις αρχές της δεκαετίας του '90¹⁷⁷, η πρόταση περιλάμβανε όχι μια μονάδα για την αστυνομική συνεργασία αλλά την ίδρυση ενός αυτόνομου ευρωπαϊκού FBI που όμως λόγω των

---

¹⁷⁶ Νικολόπουλος Γ.Π. (2017). *Europol*. Λήμμα για λεξικό εγκληματολογίας που έχει υποβληθεί προς δημοσίευση, σ.1.

¹⁷⁷ Στεργιούλης Ε.Αθ. (2003). *Η Ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.24.

δυσκολιών όσον αφορά την διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης(π.χ. διαφορετικά νομοθετικά πλαίσια) δεν έμελλε να πραγματοποιηθεί.

Η Ευρωπόλ το 1994 αρχικά ιδρύεται ως <<Ευρωπαϊκή Μονάδα Ναρκωτικών¹⁷⁸>> (Drugs Unit) ενώ ένα χρόνο μετά δημιουργείται η συνθήκη για την ίδρυση της καθεαυτού Ευρωπόλ και επικυρώνεται από όλα τα κράτη-μέλη έως το 1998 , με αποτέλεσμα η υπηρεσία υπό την νέα ονομασία να ξεκινήσει να λειτουργεί το 1999.Κατα την διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα το περιεχόμενο της θα εμπλουτιστεί με μια σειρά Πρωτοκόλλων(π.χ. για το ξέπλυμα του βρόμικου χρήματος) ενώ παράλληλα θα αποκτήσει πέρα από επιτελικές και επιχειρησιακές αρμοδιότητες με την συμμετοχή της σε κοινές ομάδες έρευνας των κρατών-μελών¹⁷⁹(πράξη του Συμβουλίου του 2002).

Στο τέλος της προηγούμενης δεκαετίας (2010), και με την κατάργηση των τριών πυλώνων από την συνθήκη της Λισσαβόνας το 2009, η συνθήκη για την Ευρωπόλ αντικαθίσταται από μια απόφαση του ευρωπαϊκού Συμβουλίου με αποτέλεσμα η Ευρωπόλ να μετατραπεί σε ευρωπαϊκή υπηρεσία(agency) με παράλληλη ενίσχυση των καθηκόντων της.Αυτό σήμαινε πως η υπηρεσία πλέον θα έρχονταν πιο κοντά στο επίπεδο της Ένωσης παρά σε εκείνο της απλής διακρατικής συνεργασίας, έτσι για παράδειγμα θα χρηματοδοτούνταν από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε., ενώ θα υποβάλλονταν σε δημοσιονομικό έλεγχο από το ίδιο το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο.Ίσως το πιο σημαντικό στοιχείο είναι η ίδρυση κοινής εποπτικής αρχής της Ευρωπόλ, για την προστασία των πολιτών¹⁸⁰ κατά την αποθήκευση των στοιχείων στις βάσεις δεδομένων της υπηρεσίας¹⁸¹.

Υποκεφάλαιο 3.2:Η λειτουργία του φορέα επιτελικής αστυνόμευσης της Ευρωπόλ

Το ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι αρμόδιο για τον ορισμό των καθηκόντων της υπηρεσία της Ευρωπόλ, ενώ ο βασικός της στόχος είναι η καταπολέμηση του

---

¹⁷⁸ Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.

¹⁷⁹ Στεργιούλης Ε.Αθ.,ο.π.,σ.27.

¹⁸⁰ Για μια πλήρη λιστα των διασυνοριακών αδικημάτων στην καταπολέμηση των οποίων συνδράμει η Ευρωπόλ τα κράτη μέλη της ΕΕ, βλ. αναλυτικότερα το Παράρτημα Ι του νέου κανονισμού. *Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016*.ΕΕ.Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,σ.108.

¹⁸¹ <<Με την ίδια απόφαση του Συμβουλίου ιδρύθηκε ως ανεξάρτητο όργανο η Κοινή Εποπτική Αρχή της Ευρωπόλ(Eurocol Joint Supervisory Authority)...και αρμοδιότητα τη διασφάλιση της προστασίας πολιτών κατά την αποθήκευση,επεξεργασία και χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,που περιλαμβάνονται στο κεντρικό αυτοματοποιημένο σύστημα πληροφοριών της Ευρωπόλ(Eurocol Information System).>>.Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.,σ.2.

οργανωμένου εγκλήματος που επεκτείνεται σε δύο ή περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη. Πιο συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Συνεργασία ανάμεσα στις αστυνομικές υπηρεσίες των κρατών-μελών με το να διευκολύνει και να καθιστά πιο αποτελεσματική την μεταβίβαση πληροφοριών, αυτό είναι το κατεξοχήν επιτελικό της καθήκον. Από την άλλη η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Συνεργασία που αφορούν στον συντονισμό την διεξαγωγή και την δράση των κοινών επιχειρήσεων έρευνας που διεξάγονται στο έδαφος των κρατών-μελών¹⁸². Η δράση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Συνεργασίας υπάρχει τόσο στον κάθετο άξονα που αφορά τις κατά αποκλειστικότητα δικαιοδοσίες της Ε.Ε., δηλαδή υπόκειται στον έλεγχο του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου, αλλά παράλληλα ανήκει και στον οριζόντιο άξονα της διακρατικής συνεργασίας, καθώς είναι υποχρεωμένη (δηλαδή το κάθε επιμέρους τμήμα της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Συνεργασίας που υπάρχει σε κάθε χώρα-μέλος και άρα και οι αξιωματικοί σύνδεσμοι που εργάζονται εκεί για την επίτευξη του στόχου της καλύτερης συνεργασίας) να δρα σε συμφωνία και με σεβασμό προς τις κρατικές νομοθεσίες.

Η επιτέλεση των ως άνω καθηκόντων της ευρωπαϊκής υπηρεσίας αστυνόμευσης γίνεται με την χρήση εγκληματολογικών και άλλων (τεχνολογικών) εργαλείων¹⁸³. Που περιλαμβάνουν στρατηγικές εκθέσεις, αξιολογήσεις απειλών (risk assessment), αξιολογήσεις για τις απειλές του οργανωμένου εγκλήματος (organized crime threat assessment) κ.α. Εύλογα η δράση της υπάγεται στον έλεγχο αξιολόγησης (ετήσια έκθεση αξιολόγησης που δημοσιεύεται και είναι προσβάσιμη στο κοινό μέσω των επίσημων ιστοσελίδων της υπηρεσίας και της Ένωσης) στο πλαίσιο της διαφάνειας (transparency) και λογοδοσίας¹⁸⁴ (accountability) που πρέπει να χαρακτηρίζει τόσο τα κράτη-μέλη όσο και τα όργανα και τις υπηρεσίες της Ε.Ε.

Το ειδικότερο ερώτημα που τίθεται καταρχήν και στο οποίο το παρόν κεφάλαιο επιχειρεί να δώσει απάντηση, είναι αν η λειτουργία του συγκεκριμένου επιτελικού φορέα περιλαμβάνει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως έναν επιδιωκόμενο (δηλαδή διακηρυγμένο) στόχο της ίδιας της υπηρεσίας. Δηλαδή κατά πόσον η λειτουργία της υπηρεσίας αυτής διέπεται από το σεβασμό και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ως στοιχείων που αφενός διαπερνούν συνολικά την λειτουργία της και αφετέρου καθιστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα τον

---

¹⁸² Νικολόπουλος Γ.Π., ο.π., σ.1.

¹⁸³ Βλ. υποκεφάλαιο 3.3 <<Τμήμα τεχνολογικών υπηρεσιών (Technology services)>>. Στεργιούλης Ε.Αθ., ο.π., σ.46.

¹⁸⁴ <<Ο έλεγχος και η εποπτεία προβάλλουν ως απαραίτητες προϋποθέσεις για ένα ακόμη πρόσθετο λόγο: την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου... αναφορικά με τις διαδικασίες αρχειοθέτησης και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και άλλων ευαίσθητων πληροφοριών.>>. Στεργιούλης Ε.Αθ., ο.π., σ.54.

τελικό σκοπό της αστυνόμευσης(άρα ως ένα ζήτημα ουσίας, μια ουσιοκρατική προσέγγιση) και όχι ένα απλό μέσο για την επίτευξη άλλων στόχων(στην οποία περίπτωση πρέπει να γίνεται λόγος για εργαλειακή χρήση των δικαιωμάτων αυτών).Για να είμαστε σε θέση να αναδείξουμε την ύπαρξη της σχέσης Ευρωπόλ και δικαιωμάτων θα πρέπει αρχικά να διακρίνουμε την διττή φύση της ύπαρξης των δικαιωμάτων αυτών, καθώς και την έκταση της, εντός του υπό συζήτηση φορέα.

Υπο-ενότητα 3.2.1:Ο ενδοσυστημικός λόγος της Ευρωπόλ και τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Η διττή ύπαρξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου αντανακλά την δυαδική συγκρότηση του επιτελικού φορέα αστυνόμευσης στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής διεθνοποίησης στην εποχή της ύστερης νεωτερικότητας. Η δυαδικότητα της συγκρότησης έγκειται σε δύο στοιχεία, το πρώτο αφορά τις πρακτικές ενώ το δεύτερο επικεντρώνεται στους ενδοσυστημικούς και εξωσυστημικούς λόγους¹⁸⁵ (discourses) που δημιουργούνται εντός και εκτός της υπηρεσίας και δύνανται να μεταβάλλουν την ίδια την ύπαρξη και λειτουργία της. Τα δύο αυτά στοιχεία συνυπάρχουν τόσο στο εσωτερικό του φορέα όσο και τις σχέσεις του τελευταίου με άλλες ευρωπαϊκές υπηρεσίες, δηλαδή με το ευρωπαϊκό οικοδόμημα στο σύνολο του(οι σχέσεις εδώ αντιμετωπίζονται όχι ως αθροιστικές αλλά ως ένα πολλαπλασιαστικό γινόμενο που ξεπερνά τα επιμέρους στοιχεία, κατά τα πρότυπα της ντυρκεμικής ανάλυσης).

Στο επίπεδο των λόγων(τόσο των ενδοσυστημικών όσο και των εξωσυστημικών) τίθενται το ζήτημα της επίκλησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εδώ η χρήση των τελευταίων τείνει να είναι περισσότερο εργαλειακή καθώς η ουσία της επίκλησης μετατρέπεται σε μια δευτερεύουσα ιδιότητα που διέπεται από μια λογική ex post facto (αναδρομικά) καθώς έρχεται να νομιμοποιήσει το πρωτεύον στοιχείο των δράσεων του φορέα ενώ οι δράσεις αυτές δεν θέτουν ως αφετηρία τους τα δικαιώματα αυτά.Αντίθετα στο επίπεδο των πρακτικών τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορούν μια ex ante λειτουργία του φορέα, καθώς ο τελευταίος έχει θέσει ως στόχο του την λειτουργία στην βάση της πραγμάτωσης του ουσιαστικού περιεχομένου των δικαιωμάτων του ανθρώπου¹⁸⁶.

¹⁸⁵ Πρβλ. λόγους <<μέσα από το ΣΑΠΔ>>(ενδοσυστημικούς) και έξω από αυτό(έξωσυστημικούς).Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).*Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.21.

¹⁸⁶ <<Στο πεδίο των κοινωνικών πρακτικών ...πρόκειται για συμπεριφορές οι οποίες στοχεύουν στην αναζήτηση λύσεων και τη λήψη αποφάσεων σε σχέση με συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς του ΣΑΠΔ

Η διττή φύση στο εσωτερικό του φορέα αστυνόμευσης αναδεικνύει τον ρόλο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως του απώτατου ορίου στην δράση και την λειτουργία της ίδιας της υπηρεσίας .Αν επιχειρήσουμε να μελετήσουμε την διττή ύπαρξη της Ευρωπαϊκής μέσα από το πρίσμα των δικαιωμάτων του ανθρώπου τότε αναδεικνύεται μια δεύτερη διάσταση του ζητήματος προς μελέτη , η οποία αφορά την νομιμοποιητική ιδιότητα των δικαιωμάτων για την ίδια την λειτουργία της επιτελικής αστυνόμευσης στην Ε.Ε.Η νομιμοποιητική ισχύς των δικαιωμάτων αφορά στην διαλεκτική επαναφορά του πλαισίου των δικαιωμάτων, που οικοδομήθηκε μέσα από την ίδια την διεργασία συγκρότησης του εθνικού κράτους , στο υπερεθνικό επίπεδο της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.Η διαλεκτική επαναφορά των δικαιωμάτων ως ορίου στην άσκηση της εξουσίας και την λειτουργία των φορέων αστυνόμευσης συνεπάγεται την συνύπαρξη δύο αντιθετικών μεταξύ τους στοιχείων, όπου το ένα είναι θετικό(status positivus¹⁸⁷) και το δεύτερο αρνητικό(status negativus) αναφορικά με την σχέση του φορέα με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ξεκινώντας από το κρατικό επίπεδο μπορούμε να αντιληφθούμε ότι η ύπαρξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως ενός ορίου ανάμεσα στην πολιτική κοινωνία(κράτος) και την κοινωνία των πολιτών, είναι στην βαθύτερη ουσία της(η ύπαρξη αυτή) μια κατάσταση αλλοτρίωσης(πρβλ. alienation).Η αλλοτρίωση συνιστά το όριο ανάμεσα σε δύο υπάρξεις,όπου η κάθε μια υπάρχει ως η απουσία(αστικά δικαιώματα) της άλλης(κράτος/status negativus¹⁸⁸) ή ως παρέμβαση(πολιτικά δικαιώματα) της μιας στην άλλη (κράτος/status positivus),σύμφωνα και με την τυπολογία του Marshall για τις τρεις γενιές δικαιωμάτων.Απο την τυπολογία του τελευταίου συμπεραίνουμε πως η αλλοτρίωση των δικαιωμάτων συνεπάγεται μια διαλεκτικά μονιστική σχέση ανάμεσα στις δύο κοινωνίες, και αφού οι δύο συνδέονται αλλά παραμένουν διακριτές ως οντότητες, αυτό σημαίνει πως η επιβεβαίωση της σχέσης αυτής πρέπει να έχει ορισμένους ποσοτικούς δείκτες για να διατηρείται σε ισορροπία.

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, η νεωτερική κοινωνία εδραιώνει την παραγωγή ως στόχο του ανθρώπου, με αποτέλεσμα η αποτελεσματικότητα να είναι ένας διαρκώς

κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους...αλλά και ο συνυπολογισμός ορισμένων <<καλυμμένων>> λειτουργιών τους, οι οποίες σχετίζονται είτε με <<μεταθέσεις των σκοπών του προγράμματος>> ...είτε με ορισμένα παίγνια των φορέων υλοποίησης του.>>.Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.,σ.22-23.

¹⁸⁷ Schiek, D.(2017).*Perspectives on Social Citizenship in the EU: From Status Positivus to Status Socialis Activus via Two Forms of Transnational Solidarity*. Στο In D. Kochenov (Ed.), *EU Citizenship and Federalism: The Role of Rights* (p. 341-368). Cambridge University Press,σ.2.

¹⁸⁸ Ο.π.

επιδιωκόμενος στόχος(evidence led policy κλπ), στην περίπτωση(και) των δικαιωμάτων η αποτελεσματικότητα εκφράζεται με όρους (μηχανισμών)λογοδοσίας(accountability). Αφενός λογοδοσία ως διασφάλιση της άσκησης των δικαιωμάτων από την πλευρά των πολιτών όπως έχουμε ήδη αναφέρει, και αφετέρου την καθιέρωση του νεωτερικού στοιχείου της λογοδοσίας είτε σε ότι αφορά τους ίδιους του κρατικούς φορείς (πρβλ.διάκριση εξουσιών, εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση, εσωτερικός και εξωτερικός φορολογικός ή άλλος έλεγχος κλπ) είτε σε ότι έχει σχέση με τον έλεγχο σχετικά με την παραβίαση(ή την διασφάλιση ότι αυτή δεν έχει συμβεί) των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το κράτος¹⁸⁹(επομένως μια διαδικασία αξιολόγησης).

Επομένως η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως ορίου είναι η αλλοτριωμένη ουσία της ανθρώπινης ύπαρξης στις δύο διαφορετικές σφαίρες όπου αυτή υπάρχει, δηλαδή την πραγματική της (υλική) υπόσταση στην σφαίρα της κοινωνίας των πολιτών όπου και ο λόγος έχει να κάνει με την άσκηση των δικαιωμάτων.Και στην ιδεατή ύπαρξη(ιδεαλιστική) ως μέρος ενός ευρύτερου (πολιτικού)συνόλου που δημιουργείται για την προστασία της ανθρώπινης κοινότητας , δηλαδή του κράτους όπου και τα δικαιώματα ορίζονται περισσότερο σαν η λογοδοσία για το που εκτείνεται η ύπαρξη και λειτουργία του κράτους σε σχέση με την πραγματική ζωή των ανθρώπων.Αυτή η οριοθέτηση επανέρχεται κάθε φορά που το κράτος καλείται να αναπτυχθεί διαλεκτικά(να εκχωρήσει παλιά καθήκοντα ή να ανατεθούν νέα από την Ε.Ε.) σε σχέση είτε με το μικρο(π.χ. κοινοτική αστυνόμευση, ζήτημα τήρησης των δικαιωμάτων σε κοινοτικές πρωτοβουλίες όπως τα Neighborhood watches κλπ) είτε με το μακρο-επίπεδο(ευρωπαϊκή μονάδα αστυνόμευσης).

Η περίπτωση της Ευρωπόλ μπορεί και αυτή να ιδωθεί υπό το πρίσμα ενός νέου καταμερισμού εργασίας, στον βαθμό που η συγκρότηση της προκύπτει μέσα από την εν μέρει εκχώρηση της κρατικής εξουσίας(απονεύρωση του κράτους) καθώς και μέσα από μια (κοινωνική-τεχνολογική) διεργασία που καταμερίζει τα καθήκοντα ανάμεσα στην αστυνόμευση(συντονισμός) και τις ευρωπαϊκές αστυνομικές υπηρεσίες(επικοινωνία, καταστολή) στο πλαίσιο συντονισμού της αστυνομικής

---

¹⁸⁹ Πρβλ.<<Η πρώτη σχετίζεται με τον ορισμό και τη διαχείριση της <<διεθνούς νομιμότητας...έχει θέση στο επίκεντρο της συζήτησης το ζήτημα των ορίων της κρατικής κυριαρχίας σε περιπτώσεις παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων.>>.Νικολόπουλος Γ.Π.(2002).Κράτος ποινική εξουσία και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.Αθήνα,Κριτική,σ.70.

συνεργασία¹⁹⁰.Ο καταμερισμός αφορά την κατανομή των διαφόρων λειτουργιών της αστυνόμευσης στα επιμέρους κοινωνικά επίπεδα(μικρο,μέσο,μάκρο) με αποτέλεσμα η αστυνόμευση να αποκτά μια ανεξάρτητη οντότητα έναντι των συνθηκών που την συγκρότησαν(π.χ. απέναντι στα ξεχωριστά κράτη που συγκροτούν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα).

Καθώς η επέκταση του καταμερισμού εργασίας οδηγεί σε μια ,τύποις, ανεξαρτητοποίηση του φορέα αστυνόμευσης (μια αυτοτελή ύπαρξη ουσιαστικά) αυτό συνεπάγεται την αντιμετώπιση του ως ενός ουδέτερου πεδίου το οποίο επενδύεται με σχέσεις κοινωνικού ελέγχου καθώς επίσης και με συμβολισμούς στο επίπεδο του ενδοσυστημικού και εξωσυστημικού λόγου(πρβλ. ορισμό του πεδίου κατά P.Bourdieu¹⁹¹).Καθώς η έννοια του πεδίου αναδύεται μέσα από την ανάπτυξη του καταμερισμού εργασίας οι πρακτικές (σχέσεις εξουσίας) και οι εκάστοτε λόγοι που επενδύουν αυτές τις τελευταίες (discourses) εμφανίζονται να στέκουν η μια(πρακτική) απέναντι στην άλλη(λόγος) ως δύο ,συχνά, αντικρουόμενες λειτουργίες που αναπτύσσονται εντός του ουδέτερου πεδίου.

Στον βαθμό που οι πρακτικές και οι λόγοι μπορούν να αποκλίνουν τότε από αυτή την παρατήρηση μπορεί να προκύψει η εξής επαγωγή.Ο καταμερισμός δίνει στον λόγο μια δική του υπόσταση και ανεξάρτητη ιστορική συγκρότηση που παρουσιάζεται ως μια εξατομικευμένη ύπαρξη που όμως δεν μπορεί να νοηθεί εκτός του πεδίου και των σχέσεων που έχουν επενδυθεί σε αυτό, έτσι οι λόγοι όταν μελετηθούν αυτοί καθαυτοί φαίνεται να έχουν ένα ουσιοκρατικό περιεχόμενο. Διότι οι έννοιες που ενσωματώνουν εμφανίζονται ως ανεξάρτητες(π.χ. ιστορία ανθρώπινων δικαιωμάτων), ως έννοιες που η δυναμική τους να είναι σε θέση να συγκροτήσει την ίδια την πραγματικότητα της ανθρώπινης ζωής(π.χ. στην ανάλυση του Marshall για την πολιτική ιδιότητα και την κοινωνική τάξη , τα τρία είδη δικαιωμάτων παρουσιάζονται να συγκροτούν και να διαμορφώνουν τις κοινωνικές τάξεις των ανθρώπινων σχέσεων και όχι το ανάποδο).

Αν η ανάλυση εστιάζει στις πρακτικές τότε ο λόγος παρουσιάζεται ως εργαλειακός, δηλαδή ως μέσο για την εκ των υστέρων αιτιολόγηση και λογοδοσία των πρακτικών που σκοπεύουν σε επίτευξη άλλων στόχων. Τόσο η ουσιοκρατία όσο

---

¹⁹⁰ <<Η αποστολή,λοιπόν,του Οργανισμού διέπεται σαφώς από το στοιχείο της επικουρικότητας στο έργο των εθνικών υπηρεσιών δίωξης του οργανωμένου εγκλήματος.>>.Στεργιούλης Ε.Αθ.,ο.π.,σ.32.

¹⁹¹ <<Ως ένα σχετικά αυτόνομο <<κοινωνικό μικρόκοσμο>>, ο οποίος αποτελείται από ένα <<δίκτυο αντικειμενικών σχέσεων>> ανάμεσα σε διαφορετικές <<θέσεις>>(<<positions>>) και διέπεται από τη δική του <<εσωτερική λογική και <<αναγκαιότητα>>.Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).*Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.10.

και η εργαλειοκρατία προκύπτουν μέσα από τον επιστημονικό καταμερισμό εργασίας που στο επίπεδο των πρακτικών (όταν οι λόγοι παρουσιάζονται ως εργαλειακοί) εμφανίζεται μια κατάτμηση των καθηκόντων σε επιμέρους φορείς που συνεργάζονται μεταξύ τους και οι λόγοι περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων καλούνται να λειτουργήσουν ως όρια στην μεταξύ τους συνεργασία, αλλά η συνεργασία αυτή βασίζεται στην περάτωση διαφορετικών καθηκόντων¹⁹² που εργαλειοποιούν τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά τρόπο διακριτό στο πεδίο δράσης τους.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η πολιτική ιδιότητα καθιστά τους πολίτες πολιτικά προσδεμένους στο έδαφος και καθορίζει την κίνηση ή την ακινησία τους. Στις συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής διεθνοποίησης που οδηγούν στην συγκρότηση της Ε.Ε. και στο πλαίσιο του καταμερισμού εργασίας ανάμεσα στους φορείς αστυνόμευσης, παρατηρείται ένας νέος καταμερισμός του χώρου όπου συνυπάρχουν τόσο ο πληθυσμός της Ένωσης όσο και η λειτουργία των φορέων αστυνόμευσης. Ο γεωγραφικός χώρος διαιρείται πλέον στον εσωτερικό χώρο όπου κινείται ο ευρωπαϊκός πληθυσμός και σε έναν δεύτερο, παραμεθόριο, χώρο που υπάρχει ανάμεσα στο εσωτερικό της Ένωσης και τα εξωτερικά της σύνορα όπου εκεί σταματά και ελέγχεται η κίνηση όσων θέλουν να εισέλθουν στην Ε.Ε. Η εποπτεία του εσωτερικού χώρου εναπόκειται στην λειτουργία της Ευρωπόλ ενώ τα εξωτερικά σύνορα αποτελούν μέλημα της ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) και θα μας απασχολήσουν στο επόμενο κεφάλαιο.

Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία αναλαμβάνει την εποπτεία του ευρωπαϊκού χώρου τόσο όσον αφορά στην γεωγραφική του διάσταση (πρακτική διάσταση της αστυνομικής συνεργασίας) όσο και αναφορικά με την διάσταση που προκύπτει μέσα από την ευρωπαϊκή διαδικασία ολοκλήρωσης. Η τελευταία αυτή διάσταση σχετίζεται με την δημιουργία ενός ενιαίου χώρου ο οποίος θα είναι σε θέση να παρακάμψει όλα τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία που άπτεται της οικονομικής και δευτερευόντως της κοινωνικής σφαίρας δραστηριοτήτων. Πρόκειται για την συγκρότηση του ενοποιημένου χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης που θεσμοθετείται και επισήμως μέσα από την υπογραφή και υιοθέτηση από τα κράτη μέλη της συνθήκης της Λισαβόνας.

---

¹⁹² <<...Ωστε να αναδείξει την δυναμική των αλληλοδράσεων(των <<αγώνων>>) που αναπτύσσονται ανάμεσα στα διαφορετικά υποκείμενα... τα οποία αποβλέπουν στην κατάκτηση των κατάλληλων <<θέσεων>> μέσα στο <<πεδίο>> της ανταγωνιστικής πολιτικής.>>. Νικολόπουλος Γ.Π., ο.π.

Ο ευρωπαϊκός , γεωγραφικός, χώρος εντός των συνόρων των κρατών συναίρεται σε επιμέρους χώρους στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Αυτή η συναίρεση, όπως και στην περίπτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι το αποτέλεσμα ενός νέου καταμερισμού εργασίας που οδηγεί σε μια διεργασία αλλοτρίωσης του χώρου μέσα από την απόδοση σε αυτόν μιας σειράς ιδιοτήτων (π.χ. χώρος ασφάλειας, ελευθερίας, δικαιοσύνης , χώρος Prum κλπ), γεγονός που οδηγεί στην εγκαθίδρυση περισσότερο ή λιγότερο σαφών ορίων μεταξύ των ιδιοτήτων αυτών. Η ασφάλεια αποτελεί το στοιχείο ισορροπίας ανάμεσα στην ελευθερία και την δικαιοσύνη, έτσι η ελευθερία δεν πρέπει να θίγει την ασφάλεια και η δικαιοσύνη πρέπει να υπηρετεί την στόχευση της ασφάλειας . Η ασφάλεια , εν προκειμένω για τον φορέα αστυνόμευσης υπό συζήτηση, συνδέεται με τις πρακτικές της Ευρωπόλ (την πρακτική της δράση) ενώ τα ανθρώπινα δικαιώματα με τους ενδοσυστημικούς και εξωσυστημικούς λόγους¹⁹³ .

Το στοιχείο της ασφάλειας γίνεται το πρόταγμα των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πληθυσμιακές μετακινήσεις ενώ η ελευθερία αφορά στις μετακινήσεις κεφαλαίων και εργατικού δυναμικού που κατέχει την ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Η ύπαρξη των τριών παραπάνω στοιχείων συνεπάγεται έναν πλουραλισμό στα καθήκοντα των φορέων της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης, όπου πλέον πρέπει να υπάρξει μια ιεράρχηση προτεραιοτήτων από την πλευρά του φορέα. Αυτός ο πλουραλισμός έχει την παραπέρα αντανάκλαση του στο νομικό οικοδομήμα των κρατών-μελών, μέσα από την σύγκλιση των εθνικών νομοθεσιών τόσο οριζοντίως (δηλαδή μεταξύ τους) όσο και σε σχέση με την ενσωμάτωση οδηγιών που εκπονούνται σε επίπεδο Ε.Ε. Τέλος η ασφάλεια αφορά στην μετακίνηση ανάμεσα στα εσωτερικά και εξωτερικά σύνορα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και κυρίως στον έλεγχο των μετακινήσεων αυτών μέσα από τα συστήματα για την ανταλλαγή πληροφοριών (interoperability) και την διαθεσιμότητα (availability) των προσωπικών δεδομένων όσον αφορά την χρήση τους από τις εκάστοτε κρατικές και ευρωπαϊκές υπηρεσίες (agencies).

Υπο-ενότητα 3.2.2: Η σχέση δομής-δρώντος στο πεδίο της Ευρωπόλ.

Η μελέτη της έννοιας της agency υπό το κοινωνιολογικό πρίσμα αναδεικνύει την διάσταση των κοινωνικών/επαγγελματικών σχέσεων εντός του φορέα αστυνόμευσης και επιτρέπει την μελέτη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως ορίων όπως αυτά γίνονται

---

¹⁹³ Νικολόπουλος Γ.Π., ο.π., σ.21.

αντιληπτά από το ανθρώπινο στοιχείο που χειρίζεται τα συστήματα παρακολούθησης και πληροφορίας του φορέα της Ευρωπώλ¹⁹⁴. Η έννοια του agency(δρών) αντιπαραβάλλεται σε εκείνη της δομής(structure) καθώς η πρώτη αφορά στην δράση εντός της δομής του ανθρώπου(επομένως το ζητούμενο εδώ είναι το άτομο) και πιο συγκεκριμένα οι προσδοκίες και η διαχείριση των σχέσεων εντός των αντικειμενικών στοιχείων της δομής(πρβλ. βάσεις δεδομένων, Η/Υ, συστήματα ανταλλαγής πληροφοριών κλπ). Η σχέση δομής-ατόμου¹⁹⁵, κατά τον Μπουρντιέ, αποτελεί ένα διαλεκτικό δίπολο εσωτερίκευσης-εξωτερίκευσης που προκύπτει από την αλληλεπίδραση των δύο στοιχείων.

Το άτομο ξεκινά ενσωματώνοντας τις δομές μέσα από τις σχέσεις στις οποίες κινείται εντός της υπηρεσίας, και στον βαθμό που το κάνει αυτό συγκροτεί μια εργασιακή συνείδηση σχετικά με το αντικείμενο της εργασίας του καθώς και για τις προσδοκίες που μπορεί να έχει από αυτήν¹⁹⁶(habitus κατά Bourdieu). Η εσωτερίκευση της δομής από τα άτομα είναι η διεργασία που συγκροτεί τις πρακτικές εντός της υπηρεσίας είτε πρόκειται για τις επίσημες πρακτικές που εγκρίνει η δομή είτε για τις ανεπίσημες που προκύπτουν από την εσωτερίκευση της δομής¹⁹⁷ και αξιοποιούνται από τους δρώντες προς επίλυση προβλημάτων που ενδεχομένως ανακύπτουν στην πορεία εκτέλεσης των καθηκόντων που έχει θέσει η υπηρεσία. Η διεργασία της εξωτερίκευσης προκύπτει από εκείνη της εσωτερίκευσης και αφορά κυρίως το στοιχείο του λόγου με τον οποίο επενδύεται η λειτουργία της υπηρεσίας .

Ο ενδοσυστημικός λόγος ενσωματώνεται¹⁹⁸ μέσα από την εσωτερίκευση της δομής από τους δρώντες ενώ ο έξωσυστημικός λόγος είναι η αντίληψη των μη-δρώντων των <<εξωτερικών>> προς την δομή αλλά και των δρώντων για την λειτουργία της δομής ο οποίος και εκφράζεται εκτός της δομής, δηλαδή αντανακλά ποικιλοτρόπως στην κοινωνία των πολιτών(και ως μέρος του αναστοχασμού που προκύπτει από την διαδικασία της λογοδοσίας) όπως μέσα από την αρθρογραφία σε επιστημονικά περιοδικά(π.χ. εγκληματολογίας) ή συνέδρια για ζητήματα που

---

¹⁹⁴ <<Η δομή του πεδίου είναι μια κατάσταση της σχέσης δύναμης ανάμεσα στους φορείς ή στους θεσμούς που εμπλέκονται στην πάλη ... της κατανομής του ειδολογικού κεφαλαίου που. Συσσωρευμένο κατά την διάρκεια προηγούμενων αγώνων, προσανατολίζει τις μεταγενέστερες στρατηγικές.>>. Bourdieu P.(1976). Μερικές ιδιότητες των πεδίων. Questions de Sociologie, Minuit, p.113-120, σ.4.
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/7206/6923.pdf> (11/3/2017).

¹⁹⁵ Bourdieu P., ο.π., σ.5.

¹⁹⁶ Bourdieu P., ο.π., σ.5-7.

¹⁹⁷ Bourdieu P., ο.π., σ.6.

¹⁹⁸ <<Ξεχνάμε πως η πάλη προϋποθέτει μια συμφωνία ανάμεσα στους ανταγωνιστές πάνω σ' αυτό για το οποίο αξίζει να παλεύουμε και που απωθείται μέσα στο αυτονόητο... όλα τα προαπαιτούμενα που αποδεχόμαστε σιωπηρά ... αυτοί που συμμεχόν στην πάλη συμβάλλουν... στην παραγωγή της πίστης στην αξία των διακυβερμάτων.>>. Bourdieu P., ο.π., σ.5.

αφορούν την αστυνόμευση εν προκειμένω. Η έννοια των δικαιωμάτων ως ορίων στο εσωτερικό της υπηρεσίας αστυνόμευσης (ενώ πριν η αναφορά γινόταν για την οριοθέτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανάμεσα στις σφαίρες της πολιτικής και της αστικής κοινωνίας) αφορά στον διαχωρισμό πρακτικών και λόγων. Η διχοτόμηση αυτή (όριο) προκύπτει μέσα από την διαδικασία της εσωτερίκευσης-εξωτερίκευσης που με την σειρά της προκύπτει από την οριοθέτηση ανάμεσα στην δομή και τον δρώντα.

Στα πλαίσια του επιστημονικού καταμερισμού εργασίας η αστυνόμευση στην Ε.Ε. διακρίνεται σε επιτελική (Europol) και επιχειρησιακή (Frontex) και αυτό επιδρά τόσο στον τρόπο επίκλησης των δικαιωμάτων στο λόγο της υπηρεσίας όσο και στον τρόπο που η υπηρεσία επιχειρεί (ή μη) να τα προστατεύσει. Στην περίπτωση του καθαρά επιτελικού φορέα αστυνόμευσης της Ευρωπόλ η απουσία ενός σκέλους (αμιγώς) επιχειρησιακής δράσης (με την εξαίρεση της σύστασης κοινών ομάδων έρευνας, με απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης το 2002, όπου αξιωματικοί της Ευρωπόλ μπορούν να συμμετέχουν στο πεδίο αλλά και της δυνατότητας μιας μεγαλύτερης ευελιξίας στην επιχειρησιακή δράση και επέκταση των αρμοδιοτήτων της από το 2009) θέτει το ερώτημα του κατά πόσο η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να βρίσκεται στον πυρήνα της λειτουργίας του, στον βαθμό που ο στόχος είναι η βελτίωση της συνεργασίας των ευρωπαϊκών αστυνομικών υπηρεσιών που λόγω της επιχειρησιακής φύσης των καλούνται να αναγνωρίσουν τα δικαιώματα ως όρια της δράσης τους.

Υπο-ενότητα 3.2.3: Το επιτελικό στοιχείο στην λειτουργία της Ευρωπόλ.

Ο επιτελικός φορέας της Ευρωπόλ βρίσκεται σε θέση να φέρει σε πέρας τα καθήκοντα του μέσα από την εγκατάσταση και λειτουργία μιας υποδομής που είναι το αποτέλεσμα της ιστορικής ανάπτυξης και εξέλιξης των συστημάτων πληροφορικής, η υποδομή αυτή αποκρυσταλλώνεται στην χρήση των συστημάτων για την συλλογή και ανταλλαγή βιομετρικών στοιχείων και προσωποποιημένων πληροφοριών που αποθηκεύονται σε βάσεις δεδομένων. Οι βιομετρικές αυτές βάσεις δεδομένων μπορούν να αξιοποιηθούν είτε ως μέσα¹⁹⁹ (για την βελτίωση της αστυνομικής συνεργασίας, οπότε εδώ γίνεται λόγος για το στοιχείο της ανταλλαγής και του διαμοιρασμού των πληροφοριών) είτε ως σκοπός.

---

¹⁹⁹Πρβλ. <<Τα καθήκοντα της Europol στους τομείς αρμοδιότητας της>> στο Στεργιούλης Ε.Αθ. (2003). *Η Ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.83 κ.ε.

Στην τελευταία αυτή περίπτωση η βάση δεδομένων αποτελεί ένα καθεαυτό πολιτικό διακύβευμα²⁰⁰ το οποίο οι υπηρεσίες εμπλουτίζουν και διαφυλάσσουν ούτως ώστε να είναι σε θέση να διαπραγματευτούν την θέση ισχύος τους σε σχέση με τους άλλους φορείς και υπηρεσίες είτε πρόκειται για τις επίσημες σχέσεις ανάμεσα στους φορείς είτε για τις ανεπίσημες σχέσεις ανάμεσα σε επιμέρους δρώντες διαφορετικών φορέων (εδώ η βάση αντιμετωπίζεται ουσιαστικά ως μια σχεδόν αυτόνομη δομή που καθορίζει τις σχέσεις των υπηρεσιών, και το βάρος μετατίθεται στο στοιχείο της διαθεσιμότητας των πληροφοριών, και κατ' επέκταση στο ζήτημα της διαφάνειας στην διάθεση αυτών, σε σχέση με τους άλλους οργανισμούς που θέλουν επίσης να τις διαχειριστούν).

Η Ευρωπόλ εξυπηρετεί την ανάγκη αποτροπής της συλλογικής μορφής διακινδύνευσης, στρατηγικός στόχος είναι η αποτροπή αυτή να λάβει χώρα πριν η διακινδύνευση καταφέρει να περάσει στον εσωτερικό χώρο(εσωτερικά σύνορα, χώρος ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης) της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από την διέλευση των εξωτερικών συνόρων. Η πρακτική σημασία του αυτού στρατηγικού στόχου οδηγεί σε μια επέκταση του δικτύου της αστυνόμευσης τόσο εντός όσο και εκτός της Ένωσης, κατά την ρήση του S.Cohen για το δίκτυο που επεκτείνεται (widening the net²⁰¹). Το γεγονός ότι η επικινδυνότητα πρέπει να αναχαιτιστεί εκτός του ευρωπαϊκού χώρου συνεπάγεται για τον τελευταίο τον κίνδυνο δημιουργίας μιας Ευρώπης φρούριο και για τον χώρο εκτός της Ε.Ε. η συνέπεια είναι επέκταση του ελέγχου στον κοινωνικό ιστό (net widening). Η διεργασίες της οικονομικής και κοινωνικής διεθνοποίησης φαίνεται να οδηγούν σε ένα πολυπολικό κόσμο όπου, σε ότι αφορά την ευρωπαϊκή αστυνόμευση, οι αντιθέσεις ανάμεσα στις οριζόντιες ή υπερκρατικές συμμαχίες κρατών (διαφορετικής ισχύος και ανάπτυξης) δημιουργούν διαφορετικούς χώρους που με την σειρά τους διαχειρίζονται εντελώς διαφορετικά το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως ορίων της κρατικής ή υπέρ-κρατικής παρέμβασης.

Στην περίπτωση της Ευρωπόλ παρατηρούμε την εξής διχοτόμηση, από την μια ο εσωτερικός ευρωπαϊκός χώρος αξιοποιεί την αστυνόμευση στην κατεύθυνση διατήρησης των δικαιωμάτων για όσους έχουν την ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Στον

---

²⁰⁰ Πρβλ. την συζήτηση του Sheptycki για το διαχειριστικό καθεστώς (managerial regime) στο Sheptycki J.W.E.(2002). *In search of transnational policing*. ΗΠΑ, Ashgate, σ.92.

²⁰¹ Νικολόπουλος Γ.Π.(2008). *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.16.

αντίποδα οι τρίτες χώρες με τις οποίες συνεργάζεται η Ευρωπόλ²⁰² για την ανάσχεση της διακινδύνευσης πριν αυτή εισέλθει στην ευρωπαϊκή επικράτεια, αντιμετωπίζονται από την Ευρωπόλ ως ένα χώρος όπου τα κοινωνικά δικαιώματα δεν τίθενται ως άμεση στόχευση(πρβλ. social dumping).Ο στόχος είναι μέσα από την ανταλλαγή των πληροφοριών να χτιστεί ένα παγκόσμιο δίκτυο για την αντιμετώπιση κοινών απειλών(π.χ. μεταναστευτικές ροές από χώρες όπως το Μαρόκο) και που θα οδηγήσουν είτε σε ομαλή μετάβαση των χωρών στην ΕΕ²⁰³, είτε θα φροντίσουν να οικοδομηθεί μια συνεργασία μεταξύ ΕΕ και τρίτης χώρας²⁰⁴. Αυτό συμβαίνει διότι οι τρίτες χώρες γίνονται αντιληπτές, όσον αφορά τα δικαιώματα, ως μια ιδιότυπη άδεια περιοχή(no man's land). Αφενός διότι εκεί δεν υπάρχει η ευρωπαϊκή ιθαγένεια και αφετέρου γιατί η απειλή για τον ευρωπαϊκό χώρο φαίνεται να εκκινεί από αυτές τις τρίτες χώρες, που σε πολλές περιπτώσεις χαρακτηρίζονται ως <<αποτυχημένα>> κράτη (failed states) που δεν είναι σε θέση ούτε να οριοθετήσουν τα δικαιώματα ούτε και να τα προστατέψουν επαρκώς.

Η αδυναμία προστασίας των δικαιωμάτων από μέρους των τρίτων κρατών φαίνεται να οφείλεται σε δύο κυρίως λόγους. Πρώτον(1): καθώς αυτά τα κράτη χαρακτηρίζονται είτε ως αδύναμα είτε ως αποτυχημένα, θεωρούνται ανεπαρκή όσον αφορά την ανάπτυξη της υλικοτεχνικής υποδομής για την καθιέρωση ενός φορέα αστυνόμευσης σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα. Και άρα δεν είναι σε θέση να υπερασπιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσα από την προδρασιακή αντιμετώπιση του εγκλήματος(ιδίως του διασυνοριακού, καθώς οι χώρες αυτές ταυτίζονται με το οργανωμένο έγκλημα και τον διασυνοριακό του χαρακτήρα), η αιτία γι' αυτό αποδίδεται στην διαφθορά των κρατικών αξιωματούχων. Δεύτερον(2): η αδυναμία οριοθέτησης των δικαιωμάτων οφείλεται επίσης και στην μη εμπέδωση των δημοκρατικών θεσμών στα κράτη αυτά. Ιδίως σε όσα κράτη προέρχονταν από μια μετάβαση στην δημοκρατία από μη δημοκρατικά καθεστώτα(π.χ. Νότια Αφρική).

Στην περίπτωση αυτή το δημοκρατικό πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ε.Ε. είναι ασύμβατο με τις χώρες εκτός αυτής και επομένως για την Ευρωπόλ η επίκληση των δικαιωμάτων διαφοροποιείται ανάλογα με τον χώρο στον

---

²⁰² Παραδείγματα συνεργασιών όπως αυτά με τις χώρες προς μελλοντική ένταξης(π.χ. Σερβία, Μαυροβούνιο), μέλη του χώρου Σενγκεν αλλά όχι της ΕΕ(π.χ. Λιχτενστάιν), χώρες που δεν ανήκουν ούτε στο Σενγκεν ούτε στην ΕΕ όπως η Ρωσία, άλλες που είναι εκτός ευρωπαϊκής ηπείρου (Κίνα, Μαρόκο) κλπ. Rosano A.(2016). *Protecting Europe beyond its Borders: The Agreements between Europol and Third States or International Organizations*. Cadernos de Dereito Actual, No.4, p.9-21, σ.17.

²⁰³ Rosano A.(2016), ο.π., σ.19.

²⁰⁴ Rosano A.(2016), ο.π., σ.20.

οποίο εφαρμόζεται η συνεργασία των φορέων αστυνόμευσης και της αστυνομίας²⁰⁵. Η επίκληση των δικαιωμάτων συνδέεται με την ύπαρξη ένδο και έξω-ομάδων , στις πρώτες ανήκουν οι πολίτες της Ένωσης ενώ στις δεύτερες εκείνοι των τρίτων χωρών. Στο πεδίο δράσης της Ευρωπόλ τα ανθρώπινα δικαιώματα υφίστανται μόνο για τις ένδο-ομάδες του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης ενώ οι έξω-ομάδες είναι εκτός του πεδίου αυτού και τοποθετούνται σε έναν χώρο που θεωρείται κενός όσον αφορά την ύπαρξη αποδεκτών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η επίκληση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν μπορεί να λάβει γενικό χαρακτήρα καθώς παρεμποδίζεται από την ύπαρξη διαφορετικών χώρων και κοινωνικών ομάδων(εξ' ου και το γεγονός ότι στα επίσημα κείμενα της αστυνόμευσης ο λόγος γίνεται για θεμελιώδη δικαιώματα) ανάμεσα στις οποίες εμφανίζονται αντιθέσεις στην βάση τόσο των ιστορικά καθιερωμένων διαφορών(που προκύπτουν από τις διεργασίες εξέλιξης) όσο και σε εκείνη της χάραξης κρατικών και υπερ-κρατικών πολιτικών από τους εκάστοτε φορείς και υπηρεσίες.

Αυτό σημαίνει πως οι φορείς αστυνόμευσης επικαλούνται στον λόγο τους τα δικαιώματα ή τα προστατεύουν στο πλαίσιο της πρακτικής τους λειτουργίας, ανάλογα με τον χώρο και με την πληθυσμιακή ομάδα που τίθεται στο επίκεντρο της δράσης τους²⁰⁶. Η επίκληση στον ενδοσυστημικό λόγο προσεγγίζει περισσότερο έναν βεμπεριανό ιδεότυπο(ideal type) όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα νοούνται ως θεμελιώδη για τους δύο οργανισμούς αστυνόμευσης με αναφορά στην ΕΕ, ενώ για μη ευρωπαϊκούς πληθυσμούς στα εξωτερικά σύνορα η έννοια των δικαιωμάτων σταδιακά αντικαθίσταται από αυτήν της ανθρωπιστικής βοήθειας χωρίς η τελευταία να είναι διακηρυγμένος στόχος της αστυνόμευσης, άρα δημιουργούνται τρεις κατηγορίες σε σχέση με τα επίπεδα ανάλυσης

.Για τον ΟΗΕ τα ανθρώπινα δικαιώματα (γενική κατηγορίας), για την ΕΕ και την αστυνόμευση τα θεμελιώδη(πιο ειδική κατηγορία που απευθύνεται στην ευρωπαϊκή ιθαγένεια, πολίτες της Ένωσης)και τρίτον μια κατηγορία εκτός του εύρους των δικαιωμάτων, η ανθρωπιστική βοήθεια, που αφορά είτε σε τρίτες χώρες(π.χ. failed states, εμφύλιοι πόλεμοι, Τρίτος Κόσμος) είτε σε πληθυσμούς σε μεταβατικά

---

²⁰⁵ <<Οι περιορισμοί των ευρωπαϊκών κρατών στις διαδικασίες εγγραφής ομάδων πληθυσμών στην έννομη τάξη τους(εκτεταμένες απορρίψεις αιτήσεων παροχής ασύλου, άρνηση χορήγησης άδειας εισόδου και παραμονής στο έδαφος τους κλπ)αναδεικνύουν ,ουσιαστικά, <<τα όρια των εννοιών που χρησιμοποιούνται για τα υποκείμενα της πολιτικής: άνθρωπος και πολίτης,κυρίαρχος λαός, "έθνος" κλπ.>>.H.C.Sylveira Gorski στο Νικολόπουλος Γ.Π.(2002).Κράτος, ποινική εξουσία, και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.Αθήνα,Κριτική,σ.139.

²⁰⁶ Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.,σ.136.

μέρη(π.χ.hot-spots) στα εξωτερικά σύνορα(δηλαδή ανάμεσα στις κατηγορίες αφενός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ανθρωπιστικής βοήθειας αφετέρου).

Υπο-ενότητα 3.2.4:Η συνεργασία των κρατών με την Ευρώπη.

Ο ενδοσυστημικός λόγος της Ευρώπης φαίνεται να αποκτά μια δική του δυναμική και ανεξαρτητοποιείται από τις κοινωνικές σχέσεις εντός του φάσματος των φορέων αστυνόμευσης, με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να εργαλειοποιήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα και να μετατρέψει το εννοιολογικό τους φορτίο από θετικό σε αρνητικό(όπως στην ύστερη νεωτερικότητα η πολιτική ιδιότητα από προνόμιο γίνεται υποχρέωση/ευθύνη).Διότι το ζήτημα που θέτει ο ενδοσυστημικός λόγος και διαπραγματεύεται ο εξωσυστημικός μπορεί να πραγματοποιηθεί ως εξής, τα ανθρώπινα δικαιώματα όχι πια ως μια παγκοσμιότητα αλλά ως ένα μέσο επίσημου κοινωνικού ελέγχου²⁰⁷.Ο οποίος εφαρμόζεται κατά πρώτον ως θετικός έλεγχος(positive check) στους έχοντες την ευρωπαϊκή ιθαγένεια στον χώρο Σένγκεν και έτσι αυτοί ελέγχονται ως προς την δυνατότητα τους να συσσωρεύσουν μια σειρά δικαιωμάτων υπό το πρίσμα της κτίσης της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Αντίθετα οι υπήκοοι τρίτων χωρών ταυτίζονται περισσότερο με ένα αρνητικό περιεχόμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων²⁰⁸, εδώ ο επίσημος κοινωνικός έλεγχος είναι αρνητικός(negative check) διότι αφορά όσους δεν έχουν κτίσει την ευρωπαϊκή ιθαγένεια και επομένως λειτουργεί αφαιρετικά, τα δικαιώματα αφαιρούνται διότι αθροίζονται στην ενδό-ομάδα, ως προς την είσοδο στον χώρο Σένγκεν.

Οι έννοιες του θετικού και του αρνητικού ελέγχου αντανακλούν άμεσα τον ίδιο τον τρόπο λειτουργίας της Ευρώπης από καταβολής της ίδρυσης της υπηρεσίας. Ήδη από την εποχή της ενσωμάτωσης στην συνθήκη του Μάαστριχτ των νομοθετικών διατάξεων για την σύσταση της εν λόγω ευρωπαϊκής υπηρεσίας. Η Ευρώπη ως υπηρεσία στον πυρήνα της οποίας ενυπάρχουν δύο πρωτογενή στοιχεία, κατά πρώτον το επιτελικό στοιχείο της συνεργασίας και κατά δεύτερον το στοιχείο του περιορισμού των αρμοδιοτήτων και της δικαιοδοσίας της(jurisdiction).

Η συνεργασία νοείται ως θετική στον βαθμό που ως τελικό της στόχο έχει την βελτιστοποίηση της αστυνομικής συνεργασίας των κρατών-μελών για την αντιμετώπιση σοβαρών και επικίνδυνων εγκλημάτων(οργανωμένη εγκληματικότητα)

---

²⁰⁷ Yar M.&Penna S.(2004).*Between positivism and post-modernity* ?.British journal of criminology,44,p.533-549,σ.544.

²⁰⁸ Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.,σ.136.

που λαμβάνουν χώρα σε δύο ή περισσότερες χώρες-μέλη. Αντίθετα το στοιχείο του περιορισμού νοείται ως αρνητικό σε σχέση με τον νομικό πλουραλισμό²⁰⁹ και τον βαθμό απόκλισης των επιμέρους νομοθεσιών των κρατών-μελών, που υπήρξε και η κύρια αιτία αργοπορίας στην σύσταση της ίδια της Ευρωπόλ. Αυτό σημαίνει πως οι αρμοδιότητες της Ευρωπόλ περιορίζονται διότι καλούνται να λάβουν γνώση και να σεβαστούν την ποικιλομορφία των νομοθετημάτων των σχετικών με την ασφάλεια που υπάρχουν σε κάθε χώρα, και τον μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό ευθυγράμμισης τους με τις ευρωπαϊκές οδηγίες (αντιστρόφως η ποικιλομορφία αυτή αντανακλά και στην χάραξη των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων για την ασφάλεια και την προστασία των δικαιωμάτων).

Το αποτέλεσμα αυτής της διχοτόμησης αρνητικού-θετικού είναι πως ενώ η ευρωπαϊκή ιθαγένεια είναι καταρχήν μια θετική ιδιότητα που αντανακλά στις αρμοδιότητες της Ευρωπόλ για μια βελτιστοποίηση της αστυνομικής συνεργασίας ώστε να προστατευθεί ο ευρωπαϊκός χώρος Σένγκεν από τον οποίο απορρέει η ιθαγένεια αυτή, όπου η σύνδεση των δύο (Σένγκεν-ευρωπαϊκής ιθαγένειας) είναι απόρροια των διαφορετικών χώρων που συναιρούνται (ελευθερία, ασφάλεια, δικαιοσύνη). Από την άλλη η αρνητική ιδιότητα του περιορισμού των εξουσιών της Ευρωπόλ αφορά στην ύπαρξη χώρων είτε εκτός του χώρου Σένγκεν (τρίτες χώρες) είτε σε χώρους που υπάρχουν σε ένα επίπεδο κάτω από εκείνο του Σένγκεν (δηλαδή όταν το ζήτημα ερμηνεύεται αθροιστικά και όχι ως γινόμενο χώρων που συμμετέχουν στον Σένγκεν), δηλαδή στο κρατικό επίπεδο. Σε αυτούς τους χώρους η ευρωπαϊκή ιθαγένεια είτε δεν υφίσταται (πλήρη απουσία δικαιωμάτων) είτε πρόκειται για την πρωτογενή ιθαγένεια του κράτους-μέλους που συνεχίζει να έχει δική της υπόσταση και που κατ' επέκταση διαθέτει έναν πλουραλισμό στην νομική της προστασία σε αντίθεση με την περισσότερο ομοιογενή ευρωπαϊκή ιθαγένεια του χώρου Σένγκεν (υπάρχει επομένως μια σχέση αλλοτρίωσης ανάμεσα στις δύο ιδιότητες).

Τόσο οι αρμοδιότητες όσο και οι περιορισμοί στην δράση της Ευρωπόλ, στον βαθμό που μπορούμε να θεωρήσουμε ότι προκύπτουν από τον καταμερισμό εργασίας στους ευρωπαϊκούς φορείς αστυνόμευσης, απορρέουν από τον ίδιο τον πλουραλισμό των διαφορετικών κοινωνικών συνθηκών που διαμόρφωσαν τα κράτη που τελικά

---

²⁰⁹ <<Εν τη απουσία μιας βαθμίδας επιδεξιότητας στην χρήση των γλωσσικών επινοήσεων προκύπτει μέσα ένα πολλαπλά νομικά λεξιλόγια, μια κίνηση ανάμεσα στο διεθνικό και εθνικό που δεν μπορεί εύκολα να το διαπραγματευτεί κανείς.>>. Sheptycki J.W.E. (2002). *In search of transnational policing*. ΗΠΑ, Ashgate, σ.89.

συγκρότησαν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα(π.χ.αρχικά η Γαλλία τίθονταν ενάντια στην ίδρυση ενός φορέα ευρωπαϊκής αστυνόμευσης και ήθελε αντίθετα ενίσχυση της δικαιοδοσίας της Interpol,της οποίας η έδρα είναι στην Λυών²¹⁰). Στο σημείο αυτό καλούμαστε να συνδέσουμε το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων και των περιορισμών(κυρίως αυτών των τελευταίων) με το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως ορίων στην δράση της ευρωπαϊκής αστυνομικής υπηρεσίας. Η ανάγκη για την θεσμοθέτηση ορίων στις ευρωπαϊκές υπηρεσίες προκύπτει, όπως ήδη έχουμε αναφέρει αλλού, από την ιστορική διαμόρφωση της νεωτερικής κοινωνίας ως ενός κοινωνικού σχηματισμού που στόχο έχει την βελτιστοποίηση της λειτουργίας της κοινωνικής (και κατ' επέκταση της νομικής, θεσμικής ή άλλης) παραγωγής(π.χ.οργανική αλληλεγγύη κατά Durkheim).

Η ύστερη νεωτερικότητα όπως ήδη έχουμε δείξει θεωρεί την λογοδοσία και την ύπαρξη ορίων ως μια βασική προϋπόθεση για την ίδια την σύσταση της, ώστε να μπορεί να συμβιβάζει τις οποιεσδήποτε κοινωνικές αντιθέσεις που δημιουργούνται και οξύνονται στο εσωτερικό της(όπως ήδη δείξαμε στο ως άνω παράδειγμα σχετικά με την πρωταρχική συγκρότηση της Ευρωπόλ αλλά και αλλού).Στην βάση της διαλεκτικής ανάλυσης η αρχή της διάκρισης των εξουσιών και της οριοθέτησης των δικαιωμάτων που αρχικά αναπτύσσεται στο επίπεδο του βεσταφαλιανού κράτους επανέρχεται και σε εκείνο της οικοδόμησης μιας ευρωπαϊκής κοινότητας κρατών. Επομένως το ζήτημα του ελέγχου και της λογοδοσίας περιλαμβάνει και τους φορείς αστυνόμευσης, όπου στην περίπτωση της Ευρωπόλ ο έλεγχος για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι τόσο εσωτερικός²¹¹(internal control, ενδοσυστημικός λόγος) όσο και εξωτερικός (external control, ενδοσυστημικός και εξωσυστημικός λόγος).

Υπο-ενότητα 3.2.5:Το κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπόλ.

Για τους σκοπούς αυτού του κεφαλαίου δεν θα ασχοληθούμε εκτεταμένα με όλες τις μορφές θεσμικού ελέγχου του φορέα αστυνόμευσης της Ευρωπόλ, παρά μόνο με εκείνες που σχετίζονται άμεσα με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον τομέα της κύριας δραστηριότητας της υπηρεσίας που σχετίζεται με την καταγραφή, συλλογή, και τον διάχυση των πληροφοριών και λοιπών προσωπικών

²¹⁰ Στεργιούλης Ε.Αθ.(2003).*Η Ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol*.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.23.

²¹¹ <<Η Ευρωπόλ θα πρέπει να διορίσει έναν υπεύθυνο προστασίας δεδομένων, ο οποίος θα της παρέχει συνδρομή κατά την παρακολούθηση της τήρησης του παρόντος κανονισμού.>>.Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016.ΕΕ.Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,σ.59.

δεδομένων. Σχετικά με το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε ότι αφορά τα προσωπικά δεδομένα και τις πληροφορίες παρατηρούμε την αναπαραγωγή των διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα στο ευρωπαϊκό επίπεδο και εκείνο των ξεχωριστών κρατών. Πιο αναλυτικά η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων φαίνεται να διασφαλίζεται πιο αποτελεσματικά στο επίπεδο του ελέγχου που ασκείται από τα ξεχωριστά κράτη-μέλη παρά στο ευρωπαϊκό επίπεδο που αφορά το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο²¹² το οποίο και δεν είναι σε θέση να δεσμεύσει την δραστηριότητα της Ευρωπόλ παρά μόνο να καταθέσει ερωτήσεις και επερωτήσεις σχετικά με την δράση της.

Δεύτερον(2): όσον αφορά την διάκριση των δικαιωμάτων μπορεί να ειπωθεί ότι τα ατομικά δικαιώματα έρχονται δεύτερα σε σύγκριση με την προστασία τόσο της εύρυθμης λειτουργίας της Ευρωπόλ όσο και της ασφάλειας και ευημερίας των κρατών-μελών και της Ε.Ε. συνολικά. Η διάκριση του status negativus και status positivus που εμφανίζεται στο κρατικό επίπεδο περνά επίσης στο ευρωπαϊκό επίπεδο λειτουργίας των φορέων αστυνόμευσης. Έτσι ενώ ο ενδοσυστημικός λόγος αντιμετωπίζει τα δικαιώματα ως καταρχήν ουσιοκρατικά, με βάση και τις επιταγές του καταργηθέντος τρίτου πυλώνα για την δικαστική συνεργασία, εν συνεχεία είναι οι πρακτικές ανάγκες της υπηρεσίας που υποδεικνύουν μια πιο εργαλειακή διάσταση και διαχείριση καθώς πρόκειται για την διαχείριση των βάσεων δεδομένων και για την ανταλλαγή πληροφοριών που σε επίπεδο εφαρμογής αντιμετωπίζουν μια λιγότερο ομοιογενή κατάσταση σε σχέση με τον ενδοσυστημικό λόγο των ευρωπαϊκών συνθηκών.

Αυτή η ανομοιογένεια οφείλεται από την μια πλευρά στην ανάγκη προστασίας εννόμων αγαθών που εν δυνάμει μπορούν να είναι αντίθετα στην διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθυστερών²¹³(π.χ. όταν πρόκειται για την διασφάλιση της μυστικότητας μιας επιχείρησης), από την άλλη οφείλεται στην πολυμορφία(νομικός

---

²¹² <<Στις 27 Μαρτίου 2013, η Επιτροπή υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο νομοθετική πρόταση, που τροποποιεί την ισχύουσα απόφαση για την Ευρωπόλ... και προβλέπεται ένα αυστηρότερο καθεστώς προστασίας των δεδομένων, αποτελεσματικότερη διακυβέρνηση και μεγαλύτερη λογοδοσία της υπηρεσίας, στόχοι που επιτυγχάνονται στο πλαίσιο μιας κοινής ομάδας κοινοβουλευτικού ελέγχου, στην οποία συμμετέχουν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια.>>. χ.χ.ε. Αστυνομική συνεργασία . Θεματολογικά δελτία, Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, σ.3. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuid=FTU_5.12.7.html (πρόσβαση 4/4/2017).

²¹³ Πρβλ. Άρθρο 31 <<Προθεσμίες αποθήκευσης και διαγραφής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα>> . <<Η Ευρωπόλ διαγράφει τα δεδομένα αυτά, εκτός εάν η συνέχιση της αποθήκευσης τους κριθεί απαραίτητη για την άσκηση των καθηκόντων της, με βάση πληροφορίες, οι οποίες είναι λεπτομερέστερες από εκείνες που έχει στην διάθεση του ο πάροχος των δεδομένων. Η Ευρωπόλ ενημερώνει τον πάροχο των δεδομένων σχετικά με τη συνέχιση της αποθήκευσης των δεδομένων αυτών και την αιτιολογεί.>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π., σ.84.

πλουραλισμός) στο επίπεδο της συνεργασίας της Ευρωπόλ τόσο με τα κράτη-μέλη και τους ευρωπαϊκούς φορείς(π.χ. Eurojust,OLAF, Ευρωπαϊκή τράπεζα κλπ) όσο και με εκείνη που αφορά τρίτες χώρες μη μέλη της Ε.Ε.

Η διάκριση που πραγματοποιήσαμε πιο πάνω προκύπτει πρακτικά μέσα από την ίδια την διττή φύση της Ε.Ε., ως μιας Ένωσης που δεν έχει ακόμα φτάσει στην ολοκλήρωση της και αποτελείται επομένως από δύο επίπεδα το υπερκρατικό(γινόμενο κρατών) και το διακρατικό(άθροισμα κρατών).Η διττή αυτή ύπαρξη αντανακλά στην λειτουργία της Ευρωπόλ καθώς η τελευταία να μεν συγκροτήθηκε με μια ευρωπαϊκή σύμβαση που αποτελεί προϊόν του πρωτογενούς ευρωπαϊκού δικαίου καθώς υπάρχει πρόβλεψη για την δημιουργία της στην συνθήκη του Μάαστριχτ(αλλά και αλλού όπως σε εκείνες του Άμστερνταμ, της Νίκαιας και τέλος της Λισαβόνας) αλλά όσον αφορά την καθαυτή λειτουργία της (βάσεις δεδομένων, βελτίωση της αστυνομικής συνεργασίας) αυτή περιλαμβάνεται όχι στο ευρωπαϊκό αλλά στο διακρατικό επίπεδο (αυτό που αντιστοιχούσε στον δεύτερο και τον τρίτο πυλώνα που πλέον έχουν καταργηθεί) της δράσης και πρωτοβουλίας των κρατών-μελών.

Από αυτή την διττή ύπαρξη προκύπτει η διαφορά ανάμεσα στην πρακτική δράση και τους λόγους της υπηρεσίας. Η πρακτική εφαρμογή των δικαιωμάτων συνεχίζει να αποτελεί προτεραιότητα των κρατών, τόσο γιατί η Ευρωπόλ είναι επιτελικός φορέας αλλά και γιατί η ίδια η δράση και η αποτελεσματικότητα της επαφίεται όχι στην ίδια αλλά στο διακρατικό επίπεδο συνεργασίας των μελών μεταξύ τους. Επομένως η προστασία των δικαιωμάτων μπορεί να απορρέει κυρίως από τα κράτη-μέλη²¹⁴, καθώς η διάκριση πολιτικής και αστικής κοινωνίας παραμένει δεδομένου ότι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν έχει επιτευχθεί, καθώς είναι εκείνα που σε σχέση με την Ευρωπόλ έχουν (στα πλαίσια του καταμερισμού καθηκόντων) την εκτελεστική αρμοδιότητα (και) σε επίπεδο κοινών ομάδων δράσης(task forces, στις οποίες συμμετέχει αλλά όχι επιχειρησιακά η Ευρωπόλ).Αντίθετα η Ευρωπόλ διαθέτει μόνο επικουρικές αρμοδιότητες²¹⁵ και στα πλαίσια καταμερισμού των αρμοδιοτήτων της συνεργασίας, ασχολείται μόνο με τις μορφές του σοβαρού και οργανωμένου

---

²¹⁴ Πρβλ.Άρθρο 37<<Δικαίωμα διόρθωσης,διαγραφής και περιορισμού>>.<<Τα υποκείμενα των δεδομένων...έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν από την Ευρωπόλ, μέσω της αρχής που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτό στο κράτος μέλος της επιλογής τους,τη διόρθωση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν και έχει στην κατοχή της η Ευρωπόλ εάν αυτά είναι εσφαλμένα και τη συμπλήρωση ή την επικειροποίηση τους.>>.
Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016,ο.π.,σ.88.

²¹⁵ Πρβλ.γιατί η Ευρωπόλ δεν μπορεί να γίνει ακόμα ένα ευρωπαϊκό FBI,στο Στεργιούλης Ε.Αθ.(2003).*Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική υπηρεσία Europol*.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη,σ.82.

εγκλήματος όχι στον βαθμό που αυτές θίγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά στον βαθμό που θίγουν τις οικονομικές λειτουργίες της Ε.Ε. που αφορούν την ελεύθερη εσωτερική αγορά(χώρος Σένγκεν) και που πλέον υπάγονται στις αποκλειστικές αρμοδιότητες(πάλαι ποτέ πρώτος πυλώνας της συνθήκης του Μάαστριχτ) της Ένωσης βάση της συνθήκης της Λισαβόνας.

Σε αυτή την μετατόπιση προς τις αποκλειστικές/ευρωπαϊκές αρμοδιότητες μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι στην περίπτωση των δικαιωμάτων ως ορίων τίθεται το ζήτημα των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας τόσο για τα κράτη-μέλη όσο και για τους φορείς αστυνόμευσης.

Όσον αφορά στο επίπεδο των λόγων(ενδοσυστημικών και εξωσυστημικών) η Ευρώπη περιλαμβάνει στους δικούς της λόγους την οριοθέτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων(αναφέρονται ως θεμελιώδη) αλλά η κανονιστική αυτή πρόβλεψη αφορά κατά κύριο λόγο τρία σημεία. Πρώτον(1): απορρέει από τις διατάξεις του πρωτογενούς ευρωπαϊκού δικαίου σχετικά με την δημοκρατική λειτουργία της Ε.Ε. και τις δεσμεύσεις της για τήρηση των δικαιωμάτων αυτών στα επίσημα κείμενα που η Ένωση έχει δημιουργήσει ή υπογράψει(π.χ. Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ε.Ε.).Δεύτερον(2): την προσέγγιση των νομοθετικών πλαισίων των τρίτων χωρών με εκείνο της Ε.Ε. ώστε να υπάρξει η δυνατότητα σύναψης συνεργασίας ανάμεσα στην Ευρώπη και τα τρίτα κράτη αυτά(πρβλ. προβλήματα στην σύναψη συνεργασίας με τις ΗΠΑ εξαιτίας του θεσμικού τους πλαισίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στις αρχές τις δεκ.του 2000 ²¹⁶) με την ταυτόχρονη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ότι αφορά (κυρίως) την προστασία των προσωπικών δεδομένων στην εποχή των σύγχρονων ηλεκτρονικών συστημάτων.

Τρίτον(3): η πρόβλεψη για την οριοθέτηση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων(σε περιπτώσεις που αφορούν την οποιαδήποτε παραβίαση αυτών, είτε λόγω λάθους στην εισαγωγή της πληροφορίας είτε λόγω κάποιας λανθασμένης διαχείρισης αυτής) αφορά και βαραίνει την Ευρώπη στον βαθμό που η τελευταία δεχτεί κάποιο αίτημα από την ελεγκτική επιτροπή που εδράζεται σε κάθε κράτος-

---

²¹⁶ Πρβλ. Συμφωνία συνεργασίας μεταξύ Ευρώπη και ΗΠΑ της 10^{ης} Ιουνίου 2002, που περιλάμβανε ανταλλαγή αξιωματικών συνδέσμων αλλά όχι προσωπικών δεδομένων διότι, <<Σε αντίθεση με άλλες διμερείς συμφωνίες συνεργασίας, η αρχική συμφωνία με τις ΗΠΑ δεν προέβλεπε την ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων, καθότι πολλά κράτη μέλη εξέφραζαν καίριες επιφυλάξεις σχετικά με το θεσμικό επίπεδο προστασίας προσωπικών δεδομένων των ΗΠΑ...στο γεγονός ότι η Αμερικανική νομοθεσία προστασίας προσωπικών δεδομένων δεν ανταποκρίνεται πλήρως στις προϋποθέσεις που θέτει το νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευροπόλ, και των κρατών μελών.>>.Στεργιούλης Ε.Αθ.,ο.π.,σ.110.

μέλος και κατόπιν αιτήματος ενός από τους ευρωπαίους πολίτες²¹⁷ (ευρωπαϊκή ιθαγένεια) είτε(με την νέα νομοθεσία) κατόπιν πρωτοβουλίας των ευρωπαϊκών φορέων ελέγχου²¹⁸ (π.χ.ΕΕΠΔ).Στην αντιστροφή του σχήματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αν εκκινήσουμε από το σημείο της δράσης του κράτους-μέλους παρατηρούμε και πάλι ότι η διάκριση ανάμεσα στην πολιτική κοινωνία και εκείνη των πολιτών διατηρείται καθώς η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ότι αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων μπορεί να προωθηθεί μόνο μέσω του κρατικού φορέα καθώς στο υπέρ-κρατικό επίπεδο η δημοκρατική συμμετοχή δεν αφορά τα μεμονωμένα άτομα της κοινωνίας των πολιτών αλλά την συμμετοχή στους θεσμούς της Ε.Ε. των κρατών ως μελών της ευρωπαϊκής κοινότητας έστω κι αν η δυναμική αλλά και η επιρροή τους μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την δική τους ιστορική ανάπτυξη και τις συμμαχίες που μπορεί να συγκροτούνται(π.χ. στην περίπτωση της Ευρωπόλ μεγαλύτερη επιρροή φαίνεται να έχουν εκείνα τα κράτη που διατηρούν μια ιστορική παράδοση συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας όπως η Γερμανία, η Ιταλία κ.α.).

Για την προστασία των προσωπικών δεδομένων αναδεικνύεται για μια ακόμα φορά η σχέση της πολιτικής ιδιότητας με το έδαφος στο οποίο αυτή εδραιώνεται, καθώς ο ελεγκτικός φορέας είναι ο μόνος που μπορεί να μεταβιβάσει το αίτημα για έλεγχο των πληροφοριών. Το αίτημα μεταβιβάζεται στο κεντρικό συμβούλιο της Ευρωπόλ και εν συνεχεία ο διευθυντής της καλείται να μεταβιβάσει την τελική απάντηση που πρέπει να ληφθεί με απόφαση 2/3 των μελών του συμβουλίου²¹⁹, οπότε και στην περίπτωση αυτή η ύπαρξη των δικαιωμάτων αποτελεί όριο που τα ίδια τα κράτη τηρούν και ταυτόχρονα είναι τα ίδια τα κράτη που ασκούν τον εξωτερικό έλεγχο στην Ευρωπόλ για τον σκοπό αυτό²²⁰.Ενώ η τελευταία καλείται να λάβει

---

²¹⁷ Άρθρο 50<<Ευθύνη λόγω εσφαλμένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δικαίωμα αποζημίωσης>>. <<Το ζημιωθέν πρόσωπο οφείλει να προσφύγει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εάν η αγωγή του στρέφεται κατά της Ευρωπόλ και στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο του συγκεκριμένου κράτους μέλους, εάν η αγωγή του στρέφεται κατά κράτους μέλους>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π., σ.96.

²¹⁸ Άρθρο 43<<Εποπτεία από τον ΕΕΠΔ>>. <<2.Ο ΕΕΠΔ έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες: ...β)διενέργεια ερευνών είτε αυταπαγγέλτως ή μετά από ένσταση, και ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνας του εντός εύλογης προθεσμίας.>>. Ο.π., σ.92.

²¹⁹ Άρθρο 50, <<Τυχόν διαφορά μεταξύ της Ευρωπόλ και των κρατών μελών σχετικά με την τελική ευθύνη για την αποζημίωση που καταβάλλεται στα ζημιωθέντα πρόσωπα... παραπέμπεται στο διοικητικό συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει σχετικά με πλειοψηφία των 2/3 των μελών του, με επιφύλαξη του δικαιώματος προσβολής>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π., σ.96.

²²⁰ Πρβλ. Άρθρο 51<<Μεικτός κοινοβουλευτικός έλεγχος>>. <<Προς τούτο ιδρύεται εξειδικευμένη μικτή ομάδα κοινοβουλευτικού ελέγχου(ΜΟΚΕ) η οποία συστήνεται από κοινού από τα εθνικά κοινοβούλια και την αρμόδια επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου...Η ΜΟΚΕ παρακολουθεί σε πολιτική βάση τις δραστηριότητες της Ευρωπόλ κατά την εκπλήρωση της αποστολής της, μεταξύ άλλων και όσον αφορά τις επιπτώσεις τους στα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων...ο ΕΕΠΔ εμφανίζεται ενόπιον της ΜΟΚΕ, κατόπιν αιτήματος της και τουλάχιστον μια φορά ετησίως για να συζητήσει με αυτήν γενικά ζητήματα που άπτονται της

υπόψη της την διασφάλιση της επιχειρησιακής δραστηριότητας των συνεργαζόμενων κρατών και αστυνομιών πρωτίστως (κάτι που ενισχύεται και με την μετατροπή της σε πλήρη ευρωπαϊκό φορέα από το 2010 με την σύμβαση Ευρωπόλ να αντικαθίσταται από την απόφαση του συμβουλίου το 2009). Η ουσιαστική εξασφάλιση των δικαιωμάτων φαίνεται να είναι το αποτέλεσμα του συσχετισμού ισχύος (και των εκάστοτε συμμαχιών) ανάμεσα στους εκπροσώπους του συμβουλίου και της χώρας που αποστέλλει το αίτημα για τον έλεγχο των δεδομένων (αλλά και του συσχετισμού ανάμεσα στα ίδια τα ευρωπαϊκά όργανα και την διεύθυνση της Ευρωπόλ).

Υπο-ενότητα 3.2.6: Η Ευρωπόλ ως πλήρη ευρωπαϊκή υπηρεσία (2010).

Οι αλλαγές της περιόδου 2009-2010 που κατέστησαν την Ευρωπόλ μια πλήρη ευρωπαϊκή υπηρεσία (full EU agency) ενίσχυσαν ουσιαστικά την διχοτόμηση ανάμεσα στην επιχειρησιακή δράση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αν και η Ευρωπόλ παρέμεινε επιτελική ενισχύθηκε ο ρόλος της στον συντονισμό των επιχειρήσεων και στην δυνατότητα της να συλλέγει πληροφορίες, με αποτέλεσμα να μετατοπισθεί πιο κοντά στον πάλαι ποτέ πρώτο πυλώνα (πλέον πρόκειται για τις αποκλειστικές αρμοδιότητες της E.E.) και στην προστασία της εσωτερικής αγοράς και της λειτουργίας του υπέρ-κρατικού επιπέδου (E.E.). Και επομένως καταλήγει να απομακρύνεται από το διακρατικό επίπεδο όπου τα κράτη έχουν έναν πιο σημαίνοντα ρόλο στον έλεγχο της²²¹ (πρβλ. κοινές αρμοδιότητες κρατών-E.E.).

Με βάση τις ως άνω εξελίξεις τις σχετικές με την ευρωπαϊκή σύγκλιση καλούμαστε να παρατηρήσουμε πως η λειτουργία του ευρωπαϊκού φορέα αστυνόμευσης και η σχέση του με την οριοθέτηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών των κρατών-μελών σχετίζεται στενά με τις δύο αρχές της επικουρικότητας²²²

προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των ελευθεριών φυσικών προσώπων... Η ΜΟΚΕ μπορεί να συντάσει συνοπτικά συμπεράσματα σχετικά με τον πολιτικό έλεγχο των δραστηριοτήτων της Ευρωπόλ και να υποβάλλει τα συμπεράσματα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τα διαβιβάζει προς ενημέρωση στο Συμβούλιο, στην Επιτροπή και στην Ευρωπόλ.>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π., σ.96-97.

²²¹ Χαρακτηριστικά στον νέο κανονισμό βλ. την δημιουργία του Ευρωπαϊκού επόπτη Προστασίας δεδομένων (ΕΕΠΔ, παρ.49), τον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων (αρ.41), το συμβούλιο συνεργασίας (αρ.45), μικτός κοινοβουλευτικός έλεγχος (ενώ πριν υπήρχε απλώς η υποχρέωση της Ευρωπόλ να ενημερώνει το πρώτο, αρ.51). Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016.

²²² <<Η αρχή της επικουρικότητας ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στόχος της είναι να εξασφαλίζει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατό πλησιέστερα στους πολίτες, και ότι διενεργούνται διαρκείς έλεγχοι ώστε να εξακριβώνεται ότι η δράση σε επίπεδο Ένωσης είναι δικαιολογημένη υπό το φως των διαθέσιμων δυνατοτήτων σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο>>. EUR-Lex. Πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Λήμμα για την επικουρικότητα <http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/subsidiarity.html> (αρχική πρόσβαση 12/7/2017).

και της αναλογικότητας²²³ στην λειτουργία της Ε.Ε, καθώς και οι δύο αρχές που προβλέπονται στην συνθήκη της Λισαβόνας στοχεύουν στο να οριοθετήσουν την δράση αυτής της τελευταίας. Η επικουρικότητα διασφαλίζει την λήψη των αποφάσεων στο πλησιέστερο επίπεδο με αυτό των ευρωπαϊών πολιτών και αποτελεί έναν έλεγχο των ευρωπαϊκών οργάνων και λειτουργιών οι οποίες δεν πρέπει να υπερβούν τα υπόλοιπα επίπεδα όταν αυτά είναι ικανά να αντεπεξέλθουν από μόνα τους. Στο ζήτημα της επικουρικότητας αντιστοιχούν τα ανθρώπινα δικαιώματα που για την προστασία τους λαμβάνουν δράση τα κράτη καθώς αυτά είναι στο επίπεδο πιο κοντά στην κοινωνία των πολιτών και ταυτόχρονα ασκούν τον έλεγχο μέσω της εθνικής εποπτικής αρχής στην Ευρώπη μέσω της αποστολής αιτημάτων για διόρθωση ή πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα.

Η αρχή της αναλογικότητας αφορά στην οριοθέτηση της λειτουργίας των φορέων αστυνόμευσης ούτως ώστε να μην υπερβαίνουν τα όρια για την επίτευξη των στόχων που θέτουν οι συνθήκες, δηλαδή να υπάρχει μια αναλογία μέσων και στόχων. Εδώ αντιστοιχεί η Ευρώπη με τις αλλαγές της συνθήκης της Λισαβόνας και την αναβάθμιση της υπηρεσίας το 2010, οπότε και η τελευταία ήρθε πιο κοντά σε ότι αφορά την ταύτιση της με τις αποκλειστικές αρμοδιότητες της Ε.Ε. Στο πλαίσιο αυτό η Ευρώπη ασχολείται περισσότερο με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης και δεν έχει ως προτεραιότητα τα δικαιώματα καθώς η αναλογικότητα εστιάζει στις μορφές οργανωμένου εγκλήματος που απειλούν τον εν λόγω χώρο.

Αυτό που καλούμαστε να διακρίνουμε είναι η ύπαρξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο στον οριζόντιο άξονα (διακρατικός) όσο και σε εκείνον που μπορεί να θεωρηθεί ως κάθετος (αρμοδιότητες Ε.Ε.). Ο οριζόντιος άξονας είναι περισσότερο ουσιοκρατικός καθώς τα κράτη καλούνται τόσο να ελέγξουν την Ευρώπη όσο και να προωθήσουν αιτήματα από την κοινωνία των πολιτών προς το συμβούλιο αυτής²²⁴. Ο κάθετος άξονας μπορεί να παρουσιαστεί ως περισσότερο εργαλειακός καθώς

---

²²³ <<Ομοίως προς την αρχή της επικουρικότητας, η αρχή της αναλογικότητας διέπει την άσκηση των αρμοδιοτήτων που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Σκοπός της είναι να οριοθετήσει τις δράσεις των οργάνων της ΕΕ. Σύμφωνα με τον εν λόγω κανόνα η δράση της ΕΕ δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη των στόχων των Συνθηκών. Με άλλα λόγια, το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης πρέπει να αντιστοιχεί στον επιδιωκόμενο στόχο της>>. Ο.π., λήμμα για την αρχή της αναλογικότητας (αρχική πρόσβαση 12/7/2017).

²²⁴ Πρβλ. ΜΟΚΕ, η οποία δεν έχει δικαίωμα ψήφου αλλά παρίσταται στο διοικητικό συμβούλιο της Ευρώπης, καθώς και Συμβούλιο συνεργασίας (Άρθρο 45). <<Δημιουργείται συμβούλιο συνεργασίας που έχει συμβουλευτικά καθήκοντα. Το συμβούλιο συνεργασίας απαρτίζεται από έναν αντιπρόσωπο της εθνικής εποπτικής αρχής κάθε κράτους μέλους και από τον ΕΕΠΔ... (στ) συζητεί περιπτώσεις που υποβάλλονται από οποιαδήποτε εθνική εποπτική αρχή και ζ) προάγει την ευαισθητοποίηση του κοινού όσον αφορά τα δικαιώματα προστασίας των δεδομένων.>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π., σ.94.

σχετίζεται με την υποστήριξη της επιχειρησιακής δράσης του διακρατικού επιπέδου με στόχο την υπεράσπιση των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της Ε.Ε. ενώ ο χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων θέτει ένα γενικότερο πλαίσιο υπεράσπισης των δικαιωμάτων που συνεχίζουν να αποτελούν προτεραιότητα των κρατών-μελών. Στο πέρασμα του χρόνου οι δύο άξονες τείνουν να προσεγγίζουν ο ένας τον άλλο, μέσα από την εδραίωση στενότερων συνεργασιών ανάμεσα στους ευρωπαϊκούς φορείς (π.χ. συμφωνητικό Ευρωπόλ-Frontex 2015 που αντικαθιστά την προηγούμενη συμφωνία του 2008).

Κάτι το οποίο συνεπάγεται ευρύτερες δικαιοδοσίες σχετικά με την λήψη πληροφοριών από τα κράτη-μέλη και αυτό συνεπάγεται την ευθυγράμμιση του οριζόντιου άξονα με τον ευρωπαϊκό (κάθετο). Άρα τα ανθρώπινα δικαιώματα επαναθεμελιώνονται ως όρια ανάμεσα στους ευρωπαϊκούς φορείς και τα κράτη-μέλη ενώ οι ίδιοι οι ευρωπαϊκοί φορείς στην μεταξύ τους συνεργασία επικεντρώνονται στην λειτουργικότητα της επικοινωνίας που εδράζεται στην ασφάλεια της μετάβασης των δεδομένων και την επιτυχή αποθήκευση και διαχείριση τους. Στο σημείο αυτό διακρίνεται η έμφαση στην ασφάλεια σε ότι αφορά την επιχειρησιακή διάσταση έναντι της προστασίας των δικαιωμάτων που αφήνονται στην δικαιοδοσία του κράτους, με αποτέλεσμα η Ευρωπόλ να ασχολείται με την προστασία των τελευταίων μόνο μέσα από μια διαδικασία που εκκινεί εξωτερικά και που αφορά περισσότερο εξωσυστημικούς λόγους προς εκείνους της υπηρεσίας (π.χ. κανονισμός, συμφωνίες κλπ)

Έτσι τα θεμελιώδη δικαιώματα θεωρούνται ως μέλημα του φορέα μόνο στο διακρατικό επίπεδο που με την σειρά του απασχολεί την υπηρεσία στον βαθμό που θεωρείται πρωτίστως ένα επιχειρησιακό επίπεδο αστυνομικής συνεργασίας που ασχολείται όχι κατά προτεραιότητα με τα δικαιώματα αλλά με τις αποκλειστικές αρμοδιότητες της Ε.Ε.²²⁵. Και δευτερευόντως με τα δικαιώματα μόνο κατόπιν καταγγελίας που αφήνεται ως επιλογή στην παλιά διάκριση του κρατικού επιπέδου και μόνο εφόσον δεν παρεμποδίζει την λειτουργία του ευρωπαϊκού (πάλαι ποτέ) πρώτου πυλώνα²²⁶.

---

²²⁵ Ήδη από την πρώτη σελίδα του νέου κανονισμού της Ευρωπόλ κάτι τέτοιο καθίσταται σαφές. <<Το <<Πρόγραμμα της Στοκχόλμης-Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες >>...Προς τούτο απαιτείται περαιτέρω ενίσχυση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας της Ευρωπόλ βάσει αξιολόγησης της λειτουργίας της.>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π., σ.53.

²²⁶ Άρθρο 52 <<Πρόσβαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε πληροφορίες >>. <<Η πρόσβαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε διαβαθμισμένες πληροφορίες ΕΕ των οποίων η επεξεργασία πραγματοποιείται από την Ευρωπόλ ή μέσω αυτής, πρέπει να είναι σύμφωνη προς την διοργανική συμφωνία της 12^{ης} Μαρτίου 2014...πλην εκείνων του

Και στις δύο ως άνω περιπτώσεις η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην δράση της Ευρωπόλ συνίσταται στην προσβασιμότητα ή μη στις ήδη συλλεγμένες πληροφορίες στις εκάστοτε βάσεις δεδομένων είτε της υπηρεσίας είτε εκείνων των άλλων (κρατικών) υπηρεσιών. Ο περιορισμός στην θέαση όσο και επεξεργασία αυτών των πληροφοριών τόσο από την πλευρά των ατόμων αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις και από εκείνη των κρατών(μελών ή μη) είναι στοιχείο που συγκροτείται μέσα στην κοινωνία της νεωτερικότητας, συναφές ως προς την λογική του με το πανοπτικό και το συνοπτικό στοιχείο που έχουμε ήδη αναφέρει. Αυτή η παρατήρηση συνδέεται τόσο με το πανοπτικό όσο και με το συνοπτικό βλέμμα που έχουμε αναφέρει, καθώς και στις δύο περιπτώσεις τόσο οι πολλοί(συνοπτικό) όσο και οι λίγοι (πανοπτικό) βρίσκονται σε μια κατάσταση όπου απορροφούν/ενσωματώνουν αυτό το οποίο βλέπουν σε κάθε περίπτωση, δηλαδή καλούνται να δράσουν ενεργητικά προς αυτή την κατεύθυνση ενστερνισμού του προβαλλόμενου αντικειμένου(της πειθαρχίας ο φυλακισμένος, και της λειτουργίας του φορέα το πλήθος στο οποίο ο τελευταίος λογοδοτεί).Στην ύστερη νεωτερικότητα η συνέπεια είναι η ίδια η δυνατότητα της θέασης να εδραιώνει μια σχέση αποξένωσης ανάμεσα στο αντικείμενο(βάσεις δεδομένων) και εκείνους που είναι δυνάμει θεατές(αιτούντες).Αυτό οδηγεί σε μια κοινωνική σχέση, όπου η θέαση του εκάστοτε αντικειμένου λειτουργεί στην διττή λογική της δυνατότητας θέασης αλλά ταυτόχρονα και του περιορισμού αυτής²²⁷.

Η τεχνολογική δυνατότητα αναπαραγωγής και η σχέση της με την διαθεσιμότητα αφορά στην πρόβλεψη των δικαιωμάτων στους ενδοσυστημικούς και εξωσυστημικούς λόγους της υπηρεσίας της Ευρωπόλ. Αυτό σημαίνει πως το αίτημα της προστασίας των δικαιωμάτων αφενός επιβάλλει την πρόσβαση στο εσωτερικό της βάσης δεδομένων (όπως στην περίπτωση της προστασίας προσωπικών δεδομένων κατόπιν αιτήματος του ατόμου) ενώ ο περιορισμός στην πρόσβαση αφορά τον

τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π.,σ.97.

²²⁷ Πρβλ. διαβαθμισμένες και μη πληροφορίες,υπηκόους τρίτων χωρών που δεν έχουν πρόσβαση αντίθετα με τους Ευρωπαίους πολίτες,ενώ οι αποφάσεις της άρνησης αυτής δημοσιεύονται.Πρβλ. Άρθρο 67 <<κανόνες προστασίας των ευαίσθητων μη διαβαθμισμένων και των διαβαθμισμένων πληροφοριών>>, και παρ.(40).<<Η πρόσβαση στα προσωπικά τους δεδομένα θα πρέπει ωστόσο να δύναται να απορριφθεί ή να περιοριστεί, εάν λαμβανομένων δεόντως υπόψη των συμφερόντων των υποκειμένων των δεδομένων, αυτό αποτελεί αναγκαίο μέτρο για να μπορέσει η Ευρωπόλ να εκπληρώσει καταλλήλως τα καθήκοντα της, να εγνηθεί την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη ή να αποτρέψει το έγκλημα...Η Ευρωπόλ θα πρέπει επίσης να δημοσιεύει στον ιστότοπο της κατάλογο των αποφάσεων περί επάρκειας, των συμφωνιών και των διοικητικών διακανονισμών σχετικά με τις διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π.,σ.58-59.

ενδοσυστημικό λόγο του κανονισμού της Ευρωπόλ που ρυθμίζει την διαθεσιμότητα ανάλογα με την λειτουργία της και το νομικό πλαίσιο των συμβαλλόμενων χωρών²²⁸.

Έτσι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ουσιοκρατική όταν το άτομο επιδιώκει, βάσει των νομοθετικών κεκτημένων, να δει στο εσωτερικό του συστήματος αυτό το οποίο το αφορά άμεσα χωρίς όμως να μπορεί ποτέ να ενταχθεί στο εσωτερικό του συστήματος ως οργανικό του μέλος. Αντίθετα η λειτουργία της Ευρωπόλ ορίζει εκείνες τις περιπτώσεις όπου η πρόσβαση στα δεδομένα της και ο έλεγχος της είναι εφικτός στον βαθμό όμως που αυτό εξυπηρετεί την ίδια την εργαλειακή της λειτουργία και έτσι η ικανοποίηση της πρόσβασης δεν είναι ο άμεσος στόχος της αλλά αντίθετα διατηρεί την διάκριση της ως φορέα όπου δεν μπορεί να ενσωματωθεί η κοινωνία των πολιτών παρά μόνο επιμέρους δεδομένα αυτής που συγκροτούν τα ερευνητικά εργαλεία μιας υπηρεσίας που είναι διακριτή από την κοινωνία της οποίας την εποπτεία προσπαθεί να βελτιστοποιήσει.

Υπο-ενότητα 3.2.7: Η συνεργασία των δύο φορέων αστυνόμευσης.

Η διάκριση ουσιοκρατίας-εργαλειοκρατίας στον λόγο για τα ανθρώπινα δικαιώματα εντοπίζεται ακόμα στο σημείο που αφορά την συνεργασία ανάμεσα στην Ευρωπόλ και τις άλλες ευρωπαϊκές υπηρεσίες. Χαρακτηριστικά παραθέτουμε το παράδειγμα του συμφώνου για την επιχειρησιακή συνεργασία ανάμεσα στην Ευρωπόλ και την Frontex που υπογράφηκε το 2015. Στο πλαίσιο της προστασίας τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών συνόρων το σύμφωνο ρυθμίζει την ανταλλαγή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων ανάμεσα στις δύο υπηρεσίες. Ενδεικτικά παραθέτουμε το άρθρο 9 για την <<μετάδοση προσωπικών δεδομένων από την Frontex στην Ευρωπόλ²²⁹>>, το άρθρο 10 για την <<διατήρηση, διόρθωση, και διαγραφή των προσωπικών δεδομένων²³⁰>>. Το άρθρο 11²³¹ που είναι

---

²²⁸ Πρβλ. Άρθρο 35 <<Γνωστοποίηση παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο υποκείμενο των δεδομένων>>. <<Η γνωστοποίηση στο υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να καθυστερήσει, να περιοριστεί ή να παραλειφθεί όταν συνιστά αναγκαίο μέτρο... α) για αποφυγή της παρακώλυσης επίσημων ή νομικών ερευνών, διερευνήσεων ή διαδικασιών β) για αποφυγή της παρεμπόδισης της πρόληψης, του εντοπισμού, της διερεύνησης και της δίωξης αξιόποινων πράξεων ή για την εκτέλεση ποινικών κυρώσεων γ) για προστασία της δημόσιας τάξης και της εθνικής ασφάλειας δ) για προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων.>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π., σ.86.

²²⁹ <<Εκεί όπου η ανάγκη για περιορισμούς στην πρόσβαση γίνει φανερή μετά την παραλαβή των πληροφοριών, η Frontex θα ενημερώσει σε μετέπειτα στάδιο για τους ως άνω περιορισμούς.>>. Europol-Frontex(2015). Agreement on operational cooperation. σ.5.

²³⁰ <<Σε περίπτωση που η Ευρωπόλ ενημερωθεί για την διόρθωση ή διαγραφή δεδομένων που ελήφθησαν από την Frontex, μπορεί παράλαντα να αποφασίσει να μην διαγράψει τις πληροφορίες αν, με βάσει τις πληροφορίες στους φακέλλους της που είναι πιο εκτεταμένη από εκείνα της Frontex, προκύψει περαιτέρω ανάγκη για επεξεργασία των πληροφοριών αυτών.>>. Ο.π., σ.5-6.

το μοναδικό που αναφέρεται στα δικαιώματα των ατόμων για την πρόσβαση στα δεδομένα τους. Τέλος τα άρθρα 12²³² και 13²³³ για την αξιολόγηση της πηγής από την οποία προέρχεται η πληροφορία και για την ασφάλεια των δεδομένων αντίστοιχα. Ο ενδοσυστημικός λόγος που παρουσιάζεται στα άρθρα του συμφώνου αφορά στην νομότυπη παροχή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων η οποία διασφαλίζεται πολύπλευρα στον βαθμό όμως που η διασφάλιση αυτή είναι εργαλειακή.

Ήτοι δεν αφορά τα δικαιώματα τα ίδια αλλά την επιχειρησιακή δράση που πρέπει να μην τεθεί σε κίνδυνο από την λανθασμένη διαχείριση των πληροφοριών. Μπορούμε επομένως να υποστηρίξουμε ότι η σαφής (συγκεκριμένη) οριοθέτηση υπάρχει στον λόγο της υπηρεσίας σε ότι αφορά την σχέση της με άλλους ευρωπαϊκούς φορείς που καλούνται να διασφαλίσουν τον πάλαι ποτέ πρώτο πυλώνα της Ένωσης. Ενώ στην περίπτωση της σχέσης της υπηρεσίας της Ευρωπόλ με τα κράτη εκεί τα δικαιώματα έχουν ένα πιο γενικό(ουσιαστικό) περιεχόμενο στην διατύπωση τους. Δηλαδή όσο περισσότερο απομακρυνόμαστε από το επίπεδο του κράτους τόσο πιο συγκεκριμένος και εργαλειακός γίνεται ο λόγος περί της προστασίας των δικαιωμάτων(η δικαιοδοσία είναι αποκλειστικότητα των οργάνων της Ε.Ε.), ενώ όσο το περισσότερο το πρώτο επίπεδο προσεγγίζεται τόσο πιο γενικός και αφαιρετικός γίνεται ο λόγος για την προστασία των δικαιωμάτων(επαφύεται στην δικαιοδοσία του κράτους).

Η διάκριση πολιτικής κοινωνίας και κοινωνίας των πολιτών επανέρχεται στο επίπεδο της ευρωπαϊκής ενοποίησης σε ένα τριπλό σχήμα όπου υπάρχουν οι δύο προαναφερθείσες κοινωνίες στο επίπεδο του κράτους και το γινόμενο αυτών σε επίπεδο Ε.Ε.Ο ενδοσυστημικός λόγος της Ευρωπόλ περιέχει προβλέψεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον βαθμό όμως που αυτές οι προβλέψεις απορρέουν από τις ίδιες τις συνθήκες που συγκροτούν την Ε.Ε. (δηλαδή τις δημοκρατικές αξίες και αρχές που πρέπει να διέπουν τον φορέα αστυνόμευσης), αντίθετα η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε περίπτωση παραβίασης επαφίεται πρακτικά στο

---

231 Άρθρο 11 <<Δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων>>. <<Τα άτομα θα έχουν το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με αυτά που διαβιβάζονται επι τη βάση της παρούσας συμφωνίας, καθώς και να ζητούν τον έλεγχο, την διόρθωση ή την διαγραφή των πληροφοριών σε συμφωνία με το νομικό πλαίσιο των μερών.>>. Ο.π., σ.6.

232 Άρθρο 12 <<Επεξεργασία της πηγής και της πληροφορίας>> που αφορά στις συνθήκες υπό τις οποίες η πηγή και η μετάδοση της πληροφορίας θεωρούνται αξιόπιστες όταν κατ' εξακολούθηση έχει αξιοποιηθεί από τις υπηρεσίες χωρίς να έχει δημιουργηθεί ζήτημα ψευδούς προέλευσης ή περιεχομένου. Ο.π., σ.6.

233 Άρθρο 13 <<Ασφάλεια των δεδομένων>>. <<Αρνηση μη εξουσιοδοτημένη πρόσβασης σε εξοπλισμό για επεξεργασία δεδομένων... αποτροπή μη εξουσιοδοτημένης ανάγνωσης, αντιγραφής... αποτροπή μη εξουσιοδοτημένης εισαγωγής προσωπικών δεδομένων.>>. Ο.π., σ.7.

παραδοσιακό επίπεδο του κράτους(πολιτική κοινωνία και κοινωνία των πολιτών) όπου και τα δικαιώματα εδραιώθηκαν ιστορικά. Σε αυτό το επίπεδο συνεχίζει να υπάρχει το status positivus όπου το κράτος έχει την δυνατότητα να ελέγξει την Ευρωπόλ για την δράση της ενώ οι πολίτες(αστική κοινωνία) μπορούν ο καθένας ατομικά να κινήσουν τις απαραίτητες διαδικασίες σε ότι αφορά την προσβολή των προσωπικών τους δεδομένων και εδώ υπάρχει το status negativus από την πλευρά της Ευρωπόλ (δηλαδή του υπερεθνικού επιπέδου) και όχι του κράτους αυτή την φορά(αντίθετα εδώ το status είναι positivus καθώς η προσφυγή μπορεί να γίνει μόνο στον βαθμό που ο πολίτης διαθέτει την διπλή ευρωπαϊκή ιθαγένεια εντός ενός κράτους, άρα το τελευταίο είναι μια προϋπόθεση).

Εύλογα ο εξωσυστημικός λόγος από την πλευρά εκείνων που προσφεύγουν είτε των επιστημονικών και άλλων κύκλων που ασκούν κριτική ουσιαστικά προσπαθεί να κατανοήσει το εσωτερικό του φορέα αστυνόμευσης με το να έχει την δυνατότητα να εστιάσει το <<βλέμμα>> του στο εσωτερικό των βάσεων προσωπικών δεδομένων(συνοπτικό, διαφάνεια, διαθεσιμότητα των στοιχείων).Ο ενδοσυστημικός λόγος είναι διττός καθώς εστιάζει στην ασφάλεια στην Ε.Ε. όπου αυτό σημαίνει ότι υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στα κράτη και των φορέα και ο τελευταίος διαθέτει ένα status negativus απέναντι στα δικαιώματα όταν αυτό έχει να κάνει με την διασφάλιση της έκβασης μιας επιχείρησης και κατ' επέκταση με την ασφάλεια των αξιωματικών της Ευρωπόλ και της ίδιας της Ένωσης. Επίσης ο ενδοσυστημικός λόγος μπορεί να προκύψει από τις διαδικασίες ελέγχου και λογοδοσίας της Ευρωπόλ και εδώ είναι είτε οριζόντιος δηλαδή από άλλα ευρωπαϊκά όργανα προς την ίδια είτε από κάτω προς τα πάνω δηλαδή από τα κράτη που την έχουν συγκροτήσει. Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το ερώτημα δεν είναι μόνο αν η Ευρωπόλ αντιμετωπίζει τα δικαιώματα ως όριο στην δραστηριότητα της αλλά και ποια είναι η διάκριση των δικαιωμάτων αυτών.

Ο εξωσυστημικός λόγος προσπαθεί να διασφαλίσει τα ατομικά δικαιώματα(αστικά δικαιώματα) από τυχόν προσβολές τους από την δραστηριότητα μέσω των βάσεων δεδομένων επομένως πρόκειται για το άθροισμα των μερών όπου το κάθε άτομο αποζητά την προστασία των ατομικών του ιδιοτήτων. Ενώ ο ενδοσυστημικός λόγος αναγνωρίζει ως δικό του όριο την προστασία και διασφάλιση των συλλογικών δικαιωμάτων δηλαδή της πολιτικής κοινωνίας(των κρατών και της Ε.Ε.) στην οποία βεβαίως το άτομο συμμετέχει συλλογικά(ως γινόμενο των μερών).

Πριν την ολοκλήρωση του κεφαλαίου και έχοντας ήδη εστιάσει στα δίπολα συνεργασία κρατών/τρίτων χωρών/Ευρωπόλ και ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και σε αυτό της διαθεσιμότητας της βάσης δεδομένων και των ενδοσυστημικών και εξωσυστημικών λόγων για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Καλούμαστε πλέον να επικεντρώσουμε στο τελευταίο δίπολο που αφορά στα είδη των εγκλημάτων που ανήκουν στην δικαιοδοσία της Ευρωπόλ(ως επιτελικού φορέα που ενισχύει την συνεργασία), και στο αν τα ανθρώπινα δικαιώματα εισέρχονται στο επίκεντρο της δράσης της υπηρεσίας όσον αφορά τον τρόπο ανάλυσης(εμπειρογνώμες της Ευρωπόλ και αξιωματικοί σύνδεσμοι, βάσεις δεδομένων, σύνταξη αναφορών) και καλύτερης διαχείρισης τους(υπό την έννοια της βελτίωσης της αστυνομικής συνεργασίας).

Από το έτος 1995 και την υπογραφή της σύμβασης για την ίδρυση της Ευρωπόλ , η υπηρεσία διεύρυνε σε αρκετά μεγάλο βαθμό το πεδίο δράσης της αναφορικά με τις διάφορες μορφές οργανωμένου εγκλήματος που γνώρισαν και συνεχίζουν να γνωρίζουν άνοδο στο εσωτερικό της Ε.Ε. Παρόλαυτα η υπηρεσία της Ευρωπόλ εστιάζει στην δημιουργία και στην λειτουργικότητα των βάσεων δεδομένων , καθώς και στην εκπόνηση αναφορών από τους εμπειρογνώμονες της, χωρίς να παρέχει ουσιαστικές δικλίδες ασφαλείας για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό σχετίζεται με την δημιουργία του χώρου της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης. Για την συγκρότηση του ευρωπαϊκού αυτού χώρου συγκροτείται ένας καταμερισμός λειτουργιών και δημοκρατικών διαδικασιών σε επίπεδο Ε.Ε. όπως στην περίπτωση των τριών καταργηθέντων(Συνθήκη της Λισαβόνας το 2009) πυλώνων της ευρωπαϊκής συνθήκης του Μάαστριχτ (ο πρώτος των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων, ο δεύτερο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας και ο τρίτος της κοινής αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας για ποινικές υποθέσεις).

Ο καταμερισμός αυτός στα πλαίσια του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης εδραιώνει μια σχέση αλληλοτήρησης ανάμεσα στην καταπολέμηση των αδικημάτων και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς η Ευρωπόλ καλείται να συνεπικουρήσει την καταπολέμηση του εγκλήματος όχι σε σχέση με την προστασία των δικαιωμάτων αλλά σε σχέση με τις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες που καθιερώνει η Ένωση(ελευθερία διακίνησης των προσώπων , ελευθερία κυκλοφορίας κεφαλαίων, ελευθερία διακίνησης υπηρεσιών και τέλος ελευθερία διακίνησης αγαθών).

Η λίστα των αδικημάτων οργανωμένης εγκληματικότητας που περιλαμβάνει στις αρμοδιότητες της η Ευρωπόλ δεν αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά

αντίθετα τις οικονομικές δραστηριότητες που θεωρητικά και πρακτικά διευκολύνονται από την κατάργηση των εσωτερικών δασμών και την δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου ελεύθερης μετακίνησης, κάτι που συνεπάγεται και την αύξηση των αρνητικών συνεπειών που προκύπτουν από την ελευθερία αυτή. Οι αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής, όπως προκύπτουν και από την ιδρυτική της σύμβαση, αφορούν μόνο στον καθορισμό των αδικημάτων που εμπίπτουν στην δραστηριότητα της και επίσης στην δημιουργία βάσεων δεδομένων για την ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και για την εισαγωγή σε αυτές των παράνομων εμπορευμάτων που διακινούνταν στο πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος (π.χ. οχήματα, ραδιενεργά και πυρηνικά υλικά κλπ).

Ουσιαστικά η μνεία στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι απύσχα καθώς το σημείο εστίασης σε αυτά τα αδικήματα είναι η εμπορευματοποιημένη τους ιδιότητα και όχι η ζημία που προκαλούν στα διάφορα άτομα. Αυτό προκύπτει από το ίδιο το γεγονός ότι τόσο η ΕΟΚ όσο και η διάδοχη κατάσταση της Ε.Ε. είναι πρωτίστως οικονομικές ενώσεις (π.χ. ο πάλαι ποτέ πρώτος πυλώνας της Ε.Ε.) και δευτερευόντως κοινωνικές, η εν λόγω διάκριση μπορεί να γίνει αντιληπτή και στον βαθμό που με βάση το καταργηθέν σύστημα των πυλώνων οι οικονομικές δραστηριότητες είναι μέλημα της ίδιας της Ένωσης (όντας τέτοιο η προτεραιότητα ανήκει στα νομοθετικά όργανα της Ε.Ε. ενώ τα κράτη-μέλη δεσμεύονται για την εναρμόνιση με τις εκάστοτε ρυθμίσεις, πλέον εμπίπτει στις αποκλειστικές αρμοδιότητες με βάση την συνθήκη της Λισαβόνας) ενώ τα ζητήματα τα σχετικά με την ασφάλεια και τα δημοκρατικά δικαιώματα του ανθρώπου επαφίενται στα ίδια τα κράτη-μέλη και λιγότερο στην Ε.Ε.

Από αυτό προκύπτει ότι τα δικαιώματα που θίγονται από το οργανωμένο έγκλημα θα πρέπει να βρίσκουν την προστασία τους στο κρατικό επίπεδο είτε στους μη κρατικούς φορείς που η σύσταση τους γίνεται για τον λόγο αυτό (π.χ. ΜΚΟ). Αντίθετα η Ευρωπαϊκή αναλαμβάνει την αρμοδιότητα να προστατεύσει τα μέσα της οικονομικής και τεχνολογικής παραγωγής καθώς και τα εμπορεύματα και τις υπηρεσίες που προκύπτουν από αυτά. Εδώ αναντίρρητα προκύπτει ένα ζήτημα αλλοτρίωσης ανάμεσα στην ανθρώπινη δραστηριότητα και τους ίδιους τους ανθρώπους καθώς, η μεταξύ τους σχέση φαίνεται να αντιστρέφεται δεδομένου ότι είναι τα ανθρώπινα δημιουργήματα (π.χ. κεφάλαια, υπηρεσίες, εμπορεύματα ή εμπορευματοποιημένη ανθρώπινη δραστηριότητα όπως η παράνομη εργασία ή η πορνεία) που διαχωρίζονται από τους ανθρώπους και λαμβάνουν προτεραιότητα έναντι αυτών σε επίπεδο Ε.Ε. Αντίθετα το ανθρώπινο στοιχείο (άρα και τα δικαιώματα) δείχνει να υφίσταται ουσιαστικά στο κρατικό επίπεδο και όχι σε εκείνο

του υπερκρατικού. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε πως με βάση την σύμβαση της Ευρωπόλ για την ένταξη ενός καινούργιου κράτους μέλους στην ΕΕ υπάρχει διενέργεια αναλύσεων και αξιολογήσεων ρίσκου κατόπιν αιτήματος του Συμβουλίου ή της Επιτροπής (ευρωπαϊκά όργανα)²³⁴, ενώ για την έγκριση της πρόσβασης ενός ενάγοντα στα αρχεία προσωπικών δεδομένων που τον αφορούν απαιτείται ενισχυμένη πλειοψηφία 2/3 από τους εκπροσώπους των κρατών-μελών(διακρατικό επίπεδο).

Συμπερασματικά, μπορούμε να αναφέρουμε πως τα ανθρώπινα δικαιώματα αναφέρονται στον λόγο της υπηρεσίας (εργαλειοκρατία) αλλά σε ότι αφορά την πρακτική τους διασφάλιση αυτή δεν αναφέρεται στην υπηρεσία αλλά στα ξεχωριστά κράτη-μέλη(ουσιοκρατία).Η απόσταση ανάμεσα στον λόγο και την πρακτική για την οριοθέτηση των δικαιωμάτων σε σχέση με την δράση δεν αποδίδεται τόσο σε αυτά τα ίδια αλλά στον καταμερισμό των λειτουργιών στο εσωτερικό της Ε.Ε.Ο καταμερισμός αυτός βασίζεται από την μια μεριά στην δημιουργία της Ένωσης και από την άλλη στην μη ολοκλήρωση της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στο υπερ-κρατικό επίπεδο.

Το αποτέλεσμα είναι τα κράτη-μέλη να διατηρούν ένα επίπεδο κυριαρχίας σε ότι αφορά την εφαρμογή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που την ίδια στιγμή αυτές οι λειτουργίες δεν ανήκουν στον πυρήνα της Ε.Ε. Από την άλλη οι ευρωπαϊκοί φορείς αστυνόμευσης μετατοπίζονται προς τον πυρήνα της Ένωσης με ενισχυμένα καθήκοντα για την προστασία των οικονομικών κατά βάση λειτουργιών αυτής. Οπότε και η συνεπικουρία της επιχειρησιακής δράσης δεν αφορά τα δικαιώματα αλλά την απαλλαγή του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης από τις ίδιες τις συνέπειες που αυτός μεγεθύνει (π.χ. άνοδος του οργανωμένου εγκλήματος με την κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα κλπ).

Πρόκειται για την δημιουργία μιας διττής κατάστασης όπου στο ευρωενωσιακό επίπεδο αναλαμβάνονται ξεκάθαρα οι πρακτικές διασφάλισης της καταρχήν οικονομικής ένωσης. Ενώ στο διακρατικό επίπεδο συνεχίζει να υπάρχει η διάκριση της πολιτικής με την κοινωνία των πολιτών, που δεν υπάρχει σε απτό επίπεδο στην Ε.Ε. λόγω της μη ολοκλήρωσης, όπου η ευρωπαϊκή ιθαγένεια διασφαλίζει τα δικαιώματα μόνο διαμέσου του κρατικού μηχανισμού, καθώς ο τελευταίος είναι που συμμετέχει ουσιαστικά στο επίπεδο της Ένωσης λόγω του

---

²³⁴ Παρ.7.Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016,ο.π.,σ.54.

καταμερισμού αρμοδιοτήτων που προκύπτει μέσα από την ενδότερη δυναμική της διεθνοποίησης της κοινωνίας και της οικονομίας. Και που ουσιαστικά διαχωρίζει κατά τρόπο αλλοτριωτικό την οικονομία(ευρωπαϊκοί φορείς αστυνόμευσης) από την καθαυτό κοινωνική ύπαρξη(κοινωνία των πολιτών, δικαιώματα).

Κεφάλαιο τέταρτο : Ο οργανισμός ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής (Frontex) και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε την ανάλυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της λειτουργίας και των αρμοδιοτήτων της ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής(Frontex).Η οριοθέτηση ανάμεσα στην δράση του φορέα και στα ανθρώπινα δικαιώματα θα μελετηθεί υπό το διπλό πρίσμα αφενός της επιχειρησιακής δράσης της Frontex στο πεδίο(task forces) και αφετέρου σε αυτό της έκφρασης του ενδοσυστημικού λόγου της υπηρεσίας πάνω στο ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την διάρκεια επιτέλεσης των καθηκόντων των επιχειρησιακών ομάδων.

Υποκεφάλαιο 4.1:Η ιστορική συγκρότηση της Frontex

Όπως και στην περίπτωση της Ευρωπόλ και στο παρόν κεφάλαιο θα χρειαστεί να παραθέσουμε ορισμένα στοιχεία σχετικά με την ιστορική συγκρότηση της Frontex πριν προχωρήσουμε στο κυρίως μέρος της ανάλυσης για τα θεμελιώδη δικαιώματα και την σχέση τους με την υπηρεσία. Οι απαρχές της υπηρεσίας μπορούν να εντοπιστούν ήδη στην ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης 1957(ΕΟΚ) η οποία ήδη από τότε αναγνώριζε το δικαίωμα στην ελευθερία της μετακίνησης(προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών κλπ).Περίπου 30 χρόνια μετά την δεκαετία του '80 η τότε ΕΟΚ αποφασίζει την δημιουργία του χώρου Σένγκεν που θα συνεπάγονταν την κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα. Η σύμβαση για τον χώρο Σένγκεν τέθηκε σε εφαρμογή το 1995 καταργώντας τους εσωτερικούς ελέγχους και παράλληλα καθιερώνοντας ενιαία εξωτερικά σύνορα για τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. που συμμετέχουν στην σύμβαση Σένγκεν. Η σύμβαση Σένγκεν στον βαθμό που καθιέρωσε ένα ενιαίο εξωτερικό σύνορο καθιέρωσε στον ίδιο βαθμό και ενιαίες διαδικασίες ελέγχου στα εξωτερικά σύνορα, όπως επίσης και ενιαίες διαδικασίες για την απόκτηση Visa και αίτησης αλλά και απονομής του δικαιώματος για άσυλο²³⁵(asylum).

---

²³⁵ <http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin/> (πρόσβαση 26/9/2017).

Η δημιουργία του χώρου Σένγκεν και των ενιαίων εξωτερικών συνόρων δημιούργησε την ανάγκη για την ύπαρξη μιας ισορροπίας ανάμεσα στην ελευθερία του εσωτερικού χώρου και την ασφάλεια που πρέπει να υπάρχει στα εξωτερικά σύνορα(αλλά και στον χώρο Σένγκεν).Η ισορροπία αυτή εκφράστηκε με αντισταθμιστικά μέτρα τα οποία στόχευαν στην ενίσχυση της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας(παλαιός τρίτος πυλώνας της συνθήκης του Μάαστριχτ).Το 1999 η συνθήκη του Άμστερνταμ ενσωματώνει διατάξεις για την διακυβερνητική συνεργασία στους τομείς της μετανάστευσης, του ασύλου και της ασφάλειας.Η ενδυνάμωση της συνεργασίας σε αυτούς τους τομείς οδήγησε αρχικά στην δημιουργία της κοινής μονάδας επαγγελματιών για τα εξωτερικά σύνορα²³⁶(external border practitioners common unit).

Η κοινή αυτή μονάδα διέθετε επιχειρησιακές δυνατότητες που αφορούσαν στην εγκατάσταση κέντρων για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων (ad-hoc centers).Στόχος της εγκατάστασης των κέντρων αυτών ήταν η επιτήρηση των κοινών επιχειρήσεων φύλαξης των συνόρων από τα κράτη-μέλη και της επιτήρησης πιλοτικών προγραμμάτων για την διαχείριση των συνόρων. Συνολικά συγκροτήθηκαν επτά τέτοια κέντρα στην επικράτεια της Ε.Ε., όπως το κέντρο αναλύσεων διακινδύνευσης στο Ελσίνκι (risk analysis center in Helsinki), το κέντρο για τα χερσαία σύνορα στο Βερολίνο(land borders center in Berlin), το κέντρο για τα θαλάσσια σύνορα στην Ρώμη (sea borders center in Rome) κ.α.Η βελτίωση της λειτουργίας των κέντρων αυτών, το 2004, θα οδηγήσει τελικά το συμβούλιο της Ευρώπης στην απόφαση για την δημιουργία της ευρωπαϊκής υπηρεσίας για την διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης²³⁷ (European agency for the Management of operational cooperation at the external borders of the Member States of the European Union ,Frontex, κανονισμός του συμβουλίου 2007/2004).

Η ίδρυση της Frontex το 2004 συμπληρώθηκε τα επόμενα χρόνια από κανονισμούς και αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρώπης με στόχο την αποτελεσματικότερη λειτουργία του τότε νέου φορέα επιχειρησιακής αστυνόμευσης. Όπως η απόφαση 2005/267/EK του Συμβουλίου της Ευρώπης για <<την ίδρυση ασφαλούς ηλεκτρονικού δικτύου πληροφοριών και

---

²³⁶ Ο.π.

²³⁷ Ο.π.

συντονισμού των υπηρεσιών διαχείρισης της μετανάστευσης των κρατών μελών²³⁸>>, ο κανονισμός του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 863/2007 για <<την θέσπιση μηχανισμού σύστασης ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου όσον αφορά τον εν λόγω μηχανισμό και για τη ρύθμιση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων προσκεκλημένων υπαλλήλων²³⁹>>. Το 2016 οι κανονισμοί και οι αποφάσεις που προηγήθηκαν αντικαταστάθηκαν από τον νέο κανονισμό(2016/1624²⁴⁰) του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρώπης για την δημιουργία του οργανισμού ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής.

Ο εν λόγω οργανισμός διαθέτει , και αυτό τον διαφοροποιεί από την Ευρωπολ, επιχειρησιακά καθήκοντα όχι στον εσωτερικό χώρο αλλά στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης και ο κύριος στόχος του είναι να βοηθήσει με την επιχειρησιακή του παρουσία στο πεδίο τους εθνικούς φορείς(π.χ. εθνική ακτοφυλακή, συνοριοφυλακή κλπ) που ασχολούνται με την φύλαξη των συνόρων στα εξωτερικά σύνορα των κρατών-μελών που λόγω της γεωγραφικής τους θέσης διαθέτουν τέτοιου είδους σύνορα.Μέσω του συντονισμού(μέσα από την δημιουργία ομοιόμορφων διαδικασιών για την εκπαίδευση του προσωπικού και τον τρόπο φύλαξης των συνόρων) των ενεργειών ανάμεσα στην Frontex και τους εθνικούς φορείς επιδιώκεται η αύξηση της αποτελεσματικότητας στην διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα στα καθήκοντα του οργανισμού ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής περιλαμβάνονται τα ακόλουθα, ανάλυση κινδύνων, συμμετοχή σε κοινές επιχειρήσεις, ταχεία αντίδραση, έρευνα που καταρτίζεται από εμπειρογνώμονες , κοινά πρότυπα για την εκπαίδευση και την κατάρτιση του προσωπικού, κοινές επιχειρήσεις επιστροφής των ατόμων που δεν δικαιούνται άσυλο εντός της Ε.Ε., και τέλος η διασύνδεση μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών ανάμεσα στους φορείς των συνοριακών ελέγχων²⁴¹.

---

²³⁸ <<2005/267/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 2005, για την ίδρυση ασφαλούς ηλεκτρονικού δικτύου πληροφοριών και συντονισμού των υπηρεσιών διαχείρισης της μετανάστευσης των κρατών μελών>> , ΕΕ, 2005, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1506512203223&uri=CELEX:32005D0267> (πρόσβαση 27/9/2017).

²³⁹ Ο.π., 863/2007.

²⁴⁰ Ο.π., 2016/1624(κανονισμός).

²⁴¹ <<Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex)>>,Ε.Ε.,2016, https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el (πρόσβαση 27/9/2017).

Υποκεφάλαιο 4.2: Τα συγκροτησιακά στοιχεία της Frontex

Έχοντας ολοκληρώσει την σύντομη παρουσίαση της υπηρεσίας της Frontex καλούμαστε να προχωρήσουμε στην καθαυτό ανάλυση της σχέσης της με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σε ένα πιο απτό επίπεδο η ανάλυση μας θα κινηθεί στην βάση τριών παραμέτρων: Πρώτον(1), στο ζήτημα του εξωτερικού συνόρου(external border) ως χώρου δράσης της Frontex που όμως αφορά και τα ανθρώπινα δικαιώματα στον βαθμό που τα εξωτερικά σύνορα συνδέονται με το ζήτημα των σχέσεων των χωρών-μελών της Ε.Ε. με τρίτες χώρες(π.χ. Τυνησία, Συρία, Τουρκία κλπ), και παράλληλα σχετίζονται με θέματα που αφορούν έναν νομικό πλουραλισμό καθώς διαφορετικές νομοθετικές ρυθμίσεις επικεντρώνουν στο θέμα της μετακίνησης πληθυσμιακών ροών μεταξύ των συνόρων²⁴²(π.χ. ευρωπαϊκές συνθήκες, κανονισμός της Frontex, διεθνές ναυτικό δίκαιο, διακρατικές συμφωνίες, ευρωπαϊκές συμφωνίες για την συνεργασία ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε., νομοθετήματα για εκπόνηση στρατιωτικών επιχειρήσεων από το ίδιο το κράτος όπως η ιταλική Mare Nostrum κλπ).

Δεύτερον(2), στο πλαίσιο της επιχειρησιακής λειτουργίας της Frontex αναπτύσσεται μια επαγγελματική υποκουλτούρα καθώς η δομή(structure, ενδοσυστημικός λόγος, εκπαίδευση, στόχοι προς επίτευξη) έρχονται σε αντίθεση με τις προσδοκίες που σχηματίζει ο φορέας της δράσης²⁴³(δρών, agent) κατά την εμπειρία της εργασίας στο πεδίο που βρίσκεται στα εξωτερικά σύνορα. Η υποκουλτούρα αναπτύσσει μια σύνδεση με τα ανθρώπινα δικαιώματα στην βάση δύο επιμέρους σημείων.

Το πρώτο σημείο αφορά στην αλληλεπίδραση της υποκουλτούρας του φορέα επιχειρησιακής αστυνόμευσης με άλλους φορείς(π.χ. στρατιωτικούς, ΜΚΟ) που επίσης αναπτύσσουν δράση στο πεδίο των εξωτερικών συνόρων, με αποτέλεσμα η διαντίδραση να δημιουργεί μια απόκλιση από τους επιχειρησιακούς στόχους της υπηρεσίας και προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης πρακτικών που να περιλαμβάνουν την προστασία των δικαιωμάτων(λιγότερο ή περισσότερο εργαλειακά). Το δεύτερο σημείο περιλαμβάνει την ανάπτυξη ενός εξωσυστημικού λόγου που οι φορείς της δράσης αναπτύσσουν μέσα (και) από την επαφή με τους άλλους φορείς αλλά και με

²⁴² Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2017).*The European border and coast guard*.EE,CEPS task force report,σ.20.

²⁴³ <<Η περίπλοκη και συχνά ρευστή σχέση ανάμεσα στην αστυνόμευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία αφήνει το σημάδι της τον σύγχρονο έλεγχο επί της μεταναστεύσεως όπως επίσης και στους κοινούς τύπους της επαγγελματικής και προσωπικής κατανόησης του εαυτού.>>. Aas K.F.&Gundhus H.O.L.(2015).*Policing humanitarian borderlands: FRONTEX, human rights and the precariousness of life*.British journal of criminology,55,p.1-18,σ.2.

τους ίδιους τους προσφυγικούς και μεταναστευτικούς πληθυσμούς²⁴⁴. Ο εξωσυστημικός αυτός λόγος αποκλίνει ως έναν βαθμό από τον ενδοσυστημικό της υπηρεσίας, καθώς εννοιολογεί τα δικαιώματα κατά τρόπο που προσιδιάζει λιγότερο στην επίσημη γλώσσα του φορέα και των συνθηκών της Ε.Ε. και περισσότερο σε εκείνη που χρησιμοποιούν εξωσυστημικοί φορείς (π.χ. ΜΚΟ).

Η Τρίτη(3) και τελευταία παράμετρος αφορά τον ενδοσυστημικό λόγο που εμπεριέχεται στον κανονισμό λειτουργίας της επιχειρησιακής αστυνόμευσης της Frontex.Επικεντρώνοντας στον νέο ευρωπαϊκό κανονισμό 1624 της Frontex του έτους 2016, θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τις προβλέψεις που υπάρχουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον ενδοσυστημικό λόγο της Ε.Ε. και του εν λόγω ευρωπαϊκού της φορέα κατ' επέκταση. Ο ενδοσυστημικός λόγος μας αφορά αφενός για την μελέτη του ζητήματος των δικαιωμάτων στην σχέση του κάθετου(ευρωπαϊκό επίπεδο) άξονα με τον αντίστοιχο οριζόντιο που έχει να κάνει με τα κράτη-μέλη(διακρατικό επίπεδο συνεργασίας).Και αφετέρου ο ενδοσυστημικός λόγος μπορεί να αξιοποιηθεί στην κατεύθυνση της διερεύνησης της σχέσης ανάμεσα στα δικαιώματα και την ευρωπαϊκή ασφάλεια και το ποιο από τα δύο στοιχεία έχει προτεραιότητα στην σχέση κράτους-μέλους και ευρωπαϊκού οικοδομήματος(π.χ. αν η Ε.Ε. μπορεί να δράσει σε ορισμένες περιπτώσεις με δική της πρωτοβουλία παρακάμπτοντας την πρωτοβουλία του κράτους-μέλους).

Υπο-ενότητα 4.2.1:Η πολυσημία των συνόρων στο έργο της Frontex.

Όπως έχει ήδη γίνει κατανοητό ο επιχειρησιακός φορέας αστυνόμευσης της Frontex είναι επιφορτισμένος με το καθήκον της αρωγής, από κοινού με τις εθνικές υπηρεσίες, στην φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε.(π.χ. σύνορα όπως αυτά των χωρών της Μεσογείου ή εκείνα των χωρών στην θάλασσα της Βαλτικής κλπ).Όπως έχει ήδη αναλυθεί στα κεφάλαια του θεωρητικού μέρους της εργασίας, η ίδια η έννοια του συνόρου αποκτά στην ύστερη νεωτερικότητα μια πολυσημία²⁴⁵ και καταλήγει στον συγκερασμό πολλών στοιχείων που μέχρι πρότινος θεωρούνταν ξεχωριστά έως και αντιθετικά μεταξύ τους. Στην περίπτωση της Frontex η πολυσημία των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης συνεπάγεται μια διττή διαχείριση .Μια

²⁴⁴ Aas K.F.&Gundhus H.O.L.,ο.π.,σ.3.

²⁴⁵ <<Προκύπτει αυτό που ο E.Valibar αποκαλεί <<πολυσημία>> των συνόρων, δηλαδή ότι η ευκολία διάβασης κάθε συνόρου δεν είναι ίδια για όλους αλλά εξαρτάται από την ταυτότητα εκείνου που επιχειρεί τη διέλευση τους:<<κάθε συζήτηση για τα σύνορα αφορά στη θέσπιση καθορισμένων ταυτοτήτων εθνικών και άλλων.>>.Νικολόπουλος Γ.Π.(2009,Μάιος).Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και κοινωνικός έλεγχος:όψεις ένταξης και αποκλεισμού.Πάντειο πανεπιστήμιο, Γενικό τμήμα Δικαίου,Αθήνα,σ.147.

διαχείριση που από την μια αποσκοπεί στην προστασία του εσωτερικού της Ένωσης. Ενώ από την άλλη για να πετύχει τον πρώτο αυτό στόχο της προστασίας του εσωτερικού, καλείται να διαχειριστεί τις σχέσεις (συγκρουσιακές ή συνεργατικές) που η Ένωση αναπόφευκτα(λόγω της ίδιας της ύπαρξής της) θα δημιουργήσει με τα όμορα(κυρίως, αν και όχι κατ' αποκλειστικότητα) κράτη που δεν ανήκουν στην σύνθεση της(τρίτα-κράτη, όπως η Ρωσική ομοσπονδία).

Η πολυσημία του εξωτερικού συνόρου μεταβάλλει επομένως τόσο τον εσωτερικό(π.χ. δημιουργία χώρου Σένγκεν) όσο και τον εξωτερικό χώρο(π.χ. δημιουργεί ή οξύνει αντιθέσεις ανάμεσα στην Ένωση και τρίτα κράτη) και αυτή η μεταβολή αντανakλά επίσης στο είδος της διακινδύνευσης που η Frontex(μαζί με τα κράτη-μέλη) καλείται να διαχειριστεί και να περιορίσει²⁴⁶. Η πολυμορφία της διακινδύνευσης απορρέει λοιπόν από την διαντίδραση με τα τρίτα κράτη, στον βαθμό που τα ευρωπαϊκά εξωτερικά σύνορα στην Μεσόγειο αντιμετωπίζουν την διακινδύνευση που αφορά τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές από εμπόλεμες ζώνες ή φτωχές χώρες, ενώ στην περίπτωση της Βαλτικής η διακινδύνευση αφορά ομάδες λαθροκνηγών(λαθρεμπόριο) και τον κίνδυνο του ρωσικού επεκτατισμού²⁴⁷(η αστυνόμευση εδώ συγκλίνει με τον στρατιωτικό τομέα της υψηλής στρατηγικής στο ζήτημα της ένταξης των πρώην ανατολικών χωρών). Η πολυσημία του συνόρου είναι ταυτόχρονα και μια διευρυμένη κατηγορία του τι είναι και τι συνιστά η διακινδύνευση.

Η πολυσημία του εξωτερικού συνόρου φαίνεται να βασίζεται καταρχήν στην ίδια την υλική του σύσταση, καθώς στις διάφορες περιπτώσεις το τελευταίο αποτελείται από το έδαφος της Ε.Ε.(χερσαίο σύνορο), την θάλασσα που χωρίζει τα μέλη από τα μη μέλη(θαλάσσιο σύνορο, διεθνή χωρικά ύδατα), το εναέριο σύνορο που αφορά τα αεροδρόμια κυρίως στο εσωτερικό της Ένωσης(εναέρια σύνορα, εσωτερικά σύνορα), και τέλος το έδαφος και την θάλασσα που (που μπορεί και να) εκβάλλει (χερσαίο-κρατικό σύνορο και διεθνή χωρικά ύδατα, όπως το Αιγαίο πέλαγος) προς την μεριά του τρίτου κράτους. Από την συναίρεση αυτών των διαφορετικών συνοριακών μορφολογιών προκύπτουν και διαφορετικά νομικά

---

²⁴⁶ Όπως για παράδειγμα, διάσωση ναυαγών(SAR)(διεθνή χωρικά ύδατα), διαχείριση προσφυγικών ροών(σύνορα Ε.Ε.), διασυνοριακές μορφές εγκλήματος(συλλογή στοιχείων, συνεργασία με τρίτες χώρες εκτός συνόρων της ΕΕ), διαχωρισμός οικονομικής μετανάστευσης(παράνομη μετανάστευση)/προσφύγων(εσωτερικά, εξωτερικά σύνορα, τρίτες χώρες). Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2017). *The European border and coast guard*. EE, CEPS task force report, σ.17-20.

²⁴⁷ Ο.π., σ.30.

καθεστώτα²⁴⁸(συνθήκες της Ε.Ε., διεθνές ναυτικό δίκαιο κλπ).Εύλογα η πολυσημία αυτή έχει ως συνέπεια μια διαφορετική οριοθέτηση των δικαιωμάτων ανάλογα σε πιο σημείο του εξωτερικού συνόρου εντοπίζεται και ποια είναι η εκάστοτε ομάδα με την οποία συνδέεται το ζήτημα των θεμελιώδη δικαιωμάτων(π.χ. πρόσφυγες,μετανάστες και από ποιες χώρες προέρχονται).

Η πολυσημία του εξωτερικού συνόρου καθώς και η ύπαρξη τρίτων χωρών εκτός της Ένωσης εργαλειοποιεί τα θεμελιώδη δικαιώματα στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων και της συνεργασίας των δύο ομάδων κρατών για την ανταλλαγή ομάδων πληθυσμού(πρόσφυγες).Αυτή η εργαλειοποίηση συνίσταται στην ουσία της σε δύο σημεία.Το ένα αφορά κράτη τα οποία ως τρίτες χώρες δεν προορίζονται για ευρωπαϊκή ένταξη αλλά ταυτόχρονα έχουν συμφέρον να ασχοληθούν με το ζήτημα των δικαιωμάτων γιατί με τον τρόπο αυτό μπορούν να βελτιώσουν την θέση τους στους διάφορους τομείς των διακρατικών σχέσεων²⁴⁹(π.χ. στάτους, οικονομία κλπ).Η σύναψη συμφωνιών μαζί τους είναι απαραίτητη για την διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών με αποτέλεσμα οι τρίτες χώρες να επιζητούν στο πλαίσιο αυτής της διαχείρισης συμφωνίες που να τους εξασφαλίζουν μια άνοδο ισχύος με τον ένα τρόπο ή τον άλλο, όπως βελτίωση της υποδομής για την φρούρηση των συνόρων τους, οικονομικές συμφωνίες με χώρες της Ε.Ε²⁵⁰.

Αντίστοιχα οι τρίτες χώρες των οποίων η ένταξη στην Ε.Ε. βρίσκεται υπό διαπραγμάτευση καλούνται να προβούν σε μια σειρά νομοθετικών ή άλλων ρυθμίσεων ώστε να επιτευχθεί η ομαλή ένταξη τους στις συνθήκες της Ένωσης. Προς επίτευξη του στόχου της ευθυγράμμισης με τις ευρωενωσιακές προϋποθέσεις για ένταξη, οι υποψήφιες χώρες καλούνται να σεβαστούν το πλαίσιο των 4 ελευθεριών του εσωτερικού χώρου Σενγκεν και να κάνουν τις απαραίτητες προετοιμασίες για την απόσυρση των εσωτερικών συνοριακών ελέγχων και την προστασία των εξωτερικών συνόρων.

Τα τρίτα κράτη στις επίσημες σχέσεις που συνάπτουν με την Ε.Ε. αντιμετωπίζουν τα δικαιώματα ως μια νομιμοποιητική βάση για την επίτευξη των πολιτικών τους στόχων. Αντίθετα για την Ε.Ε. τα δικαιώματα νοούνται ως όρια στην

²⁴⁸ Πρβλ., εθνικές αρχές(ομοσπονδιακές ή μη), κανονισμός διεθνών αεροδρομίων, διεθνής νομοθεσία, ΟΗΕ, στρατιωτικός κανονισμός, κανονισμός αστυνομίας, Ο.π., σ.27-28.

²⁴⁹ <<Ενα άλλο κοινό στοιχείο είναι ότι τα κράτη μέλη χρησιμοποιούσαν πρωτοβουλίες, όχι προϋποθέσεις(conditionality), για να διασφαλίσουν την συνεργασία των τρίτων χωρών στον ενισχυμένο έλεγχο των συνόρων. Οι πρωτοβουλίες αφορούσαν την ολοκλήρωση οικονομικών πρωτοκόλλων για την υποστήριξη άμεσων ξένων επενδύσεων και των δραστηριοτήτων για την δημιουργία θέσεων εργασίας στις αγορές εργασίας των τρίτων χωρών.>>. Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.Ο.π.,σ.39.

²⁵⁰ Ο.π.

ίδια την εδραίωση των σχέσεων συνεργασίας με τα τρίτα κράτη, καθώς η διασφάλιση της τήρησης τους αποτελεί στόχο της Ένωσης και του οργανισμού της Frontex στον βαθμό που δύνανται να παράσχουν τεχνική βοήθεια στα τρίτα κράτη για να βοηθήσουν τα τελευταία να τα διασφαλίσουν στο πλαίσιο της συνεργασίας. Από την ύπαρξη των εξωτερικών συνόρων προκύπτουν τρεις πτυχές που απορρέουν από τον στρατηγικό σχεδιασμό(όλων των εμπλεκόμενων δηλαδή της Ε.Ε., των ξεχωριστών κρατών-μελών και των μη μελών) του καθήκοντος φύλαξης τους και υπό το πρίσμα αυτό τα δικαιώματα γίνονται αντιληπτά είτε ως όρια είτε ως νομιμοποιητικά στοιχεία. Πρώτον(1) η συνεργασία μελών-τρίτων κρατών έχει ως στόχο την επανεισδοχή²⁵¹ (readmission). Δεύτερον(2), όταν πρόκειται για διμερή(ή τριμερή συνεργασία) μεταξύ μελών και μη μελών τότε κυριαρχεί το στοιχείο της πρωτοβουλίας(incentive) κυρίως από την πλευρά του κράτους-μέλους που επιφορτίζεται με την φύλαξη των εξωτερικών συνόρων(π.χ. συμφωνία Ιταλίας-Λιβύης). Τρίτον, όταν πρόκειται για σχεδιασμό στο επίπεδο της Ε.Ε. σχετικά με την διαχείριση των προσφυγικών ροών ανάμεσα στην Ένωση και τις τρίτες χώρες, τότε ο σχεδιασμός δομείται γύρω από το στοιχείο της προϋποθετότητας (conditionality).

Η επανεισδοχή που αφορά τις προσφυγικές ροές βασίζεται στην λογική πως όσους περισσότερους πρόσφυγες ή μετανάστες δεχτεί πίσω μια χώρα μη μέλος τόσο περισσότερα θα είναι τα οφέλη από αυτή την εκ νέου εισδοχή(*more for more principle*²⁵²). Αυτό πρακτικά σημαίνει πως η διασφάλιση των δικαιωμάτων θα είναι τόσο μεγαλύτερη όσο πιο μεγάλα είναι τα οφέλη που η τρίτη χώρα θα αποκομίζει. Ο ρόλος των δικαιωμάτων εδώ είναι καθαρά εργαλειακός καθώς η τήρηση τους είναι καθαρά ένας μοχλός πίεσης(leverage) με στόχο την επίτευξη παραπλήσιων(προς την συμφωνία για επανεισδοχή) συμφωνιών που θα βελτιώσουν το επίπεδο ανάπτυξης της τρίτης χώρας είτε όσον αφορά την de facto ύπαρξη της(π.χ. οικονομικές συμφωνίες, μεταβίβαση τεχνογνωσίας από τις χώρες-μέλη όσον αφορά την βελτίωση της συνοριοφυλακής, δημιουργία θέσεων εργασίας στα σύνορα για τον εγχώριο πληθυσμό) είτε την de jure υπόσταση της(π.χ. αποδοχή από την παγκόσμια κοινή γνώμη για τον σεβασμό που επιδεικνύει στα θεμελιώδη δικαιώματα και επομένως προοπτικές για καλύτερες συμμαχίες σε διακρατικό επίπεδο ή στον ΟΗΕ κλπ).

---

²⁵¹ <<...Γιατί η επανεισδοχή είναι ένα μόνο από τα πολλά μέσα για την εδραίωση μια διμερή συμφωνία συνεργασίας συμπεριλαμβανομένων άλλων στρατηγικών(και ίσως πιο κρίσιμων) θεματικών περιοχών.>>. Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E., ο.π., σ.40.

²⁵² <<Η πολιτική εμπορίου και η ανάπτυξη βοηθούν ώστε να αποκτηθεί μεγαλύτερο πλεονέκτημα στον τομέα της επανεισδοχής, χιτίζοντας πάνω στον κανόνα του περισσότερου για περισσότερα ο οποίος εφαρμόστηκε στις σχέσεις με χώρες που γειτονεύουν με την ΕΕ.>>. Ο.π., σ.40-41.

Το ζήτημα της πρωτοβουλίας αφορά κυρίως διακρατικές συμφωνίες ανάμεσα σε μια χώρα που είναι μέλος και μια άλλη που δεν είναι. Ο εργαλειακός χαρακτήρας των δικαιωμάτων υπάρχει και εδώ αλλά εκτός από την Τρίτη χώρα αφορά και το κράτος-μέλος. Καθώς η διασφάλιση των εξωτερικών ευρωπαϊκών συνόρων είναι μια διαδικασία που συνεπάγεται έναν ανισομερή καταμερισμό καθηκόντων ανάμεσα στα κράτη-μέλη²⁵³, δημιουργείται η ανάγκη για την αποφόρτιση εκείνων των κρατών που επιβαρύνονται περισσότερο. Απο αυτή την κατάσταση ανισομέρειας προκύπτουν δύο εναλλακτικές είτε τα κράτη-μέλη θα δεχθούν(ή θα υποχρεωθούν) από την Ε.Ε. να ανακατανείμουν τα βάρη της φύλαξης είτε το κράτος-μέλος που επιβαρύνεται περισσότερο θα πάρει την πρωτοβουλία για μια διμερή συμφωνία. Η επίκληση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (εδώ) είναι εργαλειακή καθώς έρχεται εκ των υστέρων να νομιμοποιήσει την ανάγκη για την επίτευξη μια διμερούς συμφωνίας που με την σειρά της θα επικαλείται την ανισομέρεια του επιμερισμού των καθηκόντων της φύλαξης, για να αιτιολογήσει την παροχή ανταλλάγματος ώστε μια τρίτη χώρα να συμβάλλει στην αποφόρτιση του κράτους-μέλους. Κάτι που θα συμβάλλει πρακτικά στην διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς τα τελευταία δεν μπορούν να διασφαλιστούν όταν μια χώρα-μέλος αναλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των καθηκόντων χωρίς εσωτερική βοήθεια από την Ε.Ε.

Η πρωτοβουλία από την πλευρά του κράτους-μέλους φαίνεται, στην πλειοψηφία, των περιπτώσεων να απορρέει από μια κατάσταση εκτάκτου ανάγκης που συνδέεται άμεσα με την ανισοκατανομή της προστασίας των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Η λογική της έκτακτης κατάστασης είναι μια στροφή στον ενδοσυστημικό λόγο , που παρατηρείται και στον νέο κανονισμό της Frontex(1624/2016), όπου τα θεμελιώδη δικαιώματα υποκαθίστανται ως πρωταρχική έννοια, και στην θέση τους εισέρχεται η έννοια (και το ζητούμενο) της επανεισδοχής²⁵⁴.Καθώς ο λόγος γίνεται περισσότερο ένας ενδοσυστημικός λόγος επανεισδοχής παρά ένας λόγος θεμελιωδών δικαιωμάτων ως κριτήριο για την επίτευξη διμερούς συμφωνίας, τόσο περισσότερο τα δικαιώματα από στόχος γίνονται μέσο για την επίτευξη άλλων διακηρυγμένων(π.χ. εκπαίδευση προσωπικού που

---

²⁵³ Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.,ο.π,σ.12.

²⁵⁴ Κεφ.IV,άρθρο 80,παρ.1,<<Τροποποίηση στον κανονισμό (ΕΕ) 2016/399>>.<<...Και στον βαθμό που οι περιστάσεις αυτές συνιστούν σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη ή την εσωτερική ασφάλεια εντός του χώρου χωρίς έλεγχοι στα εσωτερικά σύνορα ή σε τμήματα αυτού , μπορούν να επαναφέρονται οι έλεγχοι στα εσωτερικά σύνορα σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου.>>.Κανονισμός (ΕΕ)2016/1624 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2016.Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,σ.60.

προβλέπεται στον κανονισμό της Frontex) και άλλοτε έμμεσων στόχων(π.χ. οικονομικές συμφωνίες κλπ).

Η στροφή προς μια τέτοια εργαλειοποίηση εμφανίζεται και στο επίπεδο των οργάνων της Ε.Ε.(π.χ. Commission) , όπου για να ισχύσει ο κανόνας των περισσότερων πλεονεκτημάτων για περισσότερες επιστροφές πληθυσμιακών ροών(more for more) τίθεται το ζητούμενο της προϋποθετότητας(conditionality). Η προϋποθετότητα δημιουργεί έναν ενδοσυστημικό λόγο που αφορά την αναλογικότητα ανάμεσα στο τι πρέπει να κάνουν οι τρίτες χώρες για να συνδράμουν την φύλαξη των εξωτερικών συνόρων και στο ποια θα είναι τα πλεονεκτήματα(ή οι κυρώσεις αντίστροφα) σε περίπτωση που ενεργήσουν υπέρ της Ε.Ε. Στο πλαίσιο αυτό τα δικαιώματα υπάρχουν ως προϋπόθεση(ουσιοκρατικά) για την σύναψη συμφωνιών από την πλευρά της Ε.Ε., αλλά αντίθετα είναι ένα εργαλείο για τις τρίτες χώρες που δρουν ανάλογα με την δυνατότητα άσκησης πίεσης στα μέλη που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα.

Η προϋποθετότητα αναδεικνύει ευρύτερες προσπάθειες για την ύπαρξη μιας ισορροπίας ανάμεσα σε συμμαχίες κρατών που μπορούν όμως και να μετατραπούν σε ανταγωνισμούς ανάλογα με τις συγκυρίες. Τα θεμελιώδη δικαιώματα λειτουργούν ως παράγοντας ισορροπίας τόσο ανάμεσα στις χώρες-μέλη(π.χ. εκείνες που έχουν εξωτερικά σύνορα και εκείνες που δεν έχουν) όσο και ανάμεσα σε τρίτες χώρες και την Ε.Ε. συνολικά. Αυτός ο εδαφικός και πολιτικός κατακερματισμός των χωρών αντικατοπτρίζεται και στο πεδίο της νομικής ρύθμισης. Η πολυσημία των εξωτερικών συνόρων μπορεί λοιπόν να περιλαμβάνει τόσο τα ευρωπαϊκά κράτη όσο και τα μη ευρωπαϊκά(ως συνεργαζόμενα στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος που περιλαμβάνει και το λαθρεμπόριο ανθρώπων), αυτό με την σειρά του σημαίνει πως τα εξωτερικά σύνορα επιδέχονται ρυθμίσεων που προκύπτουν από διαφορετικές νομικές πηγές και δημιουργούν έναν χώρο όχι απλώς ευρωπαϊκό αλλά παγκοσμιοποιημένο²⁵⁵(υπάρχει η κρατική νομοθεσία, η ευρωπαϊκή, συνθήκες του ΟΗΕ, το διεθνές ναυτικό δίκαιο κλπ).

Ο νομικός αυτός πλουραλισμός αλληλεπιδρά με τον ενδοσυστημικό λόγο της Frontex , οδηγώντας την τελευταία να εδραιώσει πρακτικές που ο αρχικός της σχεδιασμός δεν περιελάμβανε σε σχέση με τα θεμελιώδη δικαιώματα αλλά που είναι υποχρεωμένη να τις αναπτύξει διότι ο χώρος δράσης της περιλαμβάνει νομικές

---

²⁵⁵ Πρβλ. Άρθρο 70,συμβουλευτικό φόρουμ(EASO,Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ).Κανονισμός 1624/2016,ο.π.,σ.54.

ρυθμίσεις στις οποίες υποχρεούται και η ίδια να πειθαρχήσει²⁵⁶. Χαρακτηριστικά ενώ ο οργανισμός της Frontex καλείται (βάσει του αρχικού κανονισμού) να επικεντρώσει στην συλλογή των βιομετρικών στοιχείων στα εξωτερικά σύνορα και κατ' επέκταση να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των κρατικών φορέων φύλαξης των συνόρων (π.χ. ακτοφυλακή, συνοριοφυλακή κλπ), εντούτοις το γεγονός πως διέθετε σκάφη και περιπολούσε στην θάλασσα τον καθιστούσε υπεύθυνο και για την διεξαγωγή επιχειρήσεων διάσωσης στην θάλασσα (SAR, save and rescue). Η διάσωση προσφυγικών ομάδων των οποίων το πλωτό μέσο έχει βυθιστεί καταμεσής της θάλασσας εμπλέκει άμεσα τόσο τα θαλάσσια όσο και τα χερσαία σύνορα της Ένωσης²⁵⁷. Καθώς η διάσωση πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύεται από μεταφορά (με πλωτό μέσο) στο κοντινότερο σημείο ασφαλείας, που τις περισσότερες φορές είναι κάποιο λιμάνι εντός των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης (π.χ. Ιταλία, Ελλάδα κλπ).

Η πολυσημία των εξωτερικών συνόρων συνεπάγεται και μια διαντίδραση ενδοσυστημικών λόγων που αν και προέρχονται από διαφορετικά επίπεδα είναι σε θέση να δημιουργήσουν αντιτιθέμενες πρακτικές εντός του οργανισμού της Frontex. Διότι στο ζήτημα της διάσωσης η Frontex καλείται να προασπίσει τα θεμελιώδη δικαιώματα (στην ανθρώπινη ζωή και την ασφάλεια στην μεταφορά) με το να μεταφέρει τις πληθυσμιακές ομάδες ακόμα πιο μέσα στην περιοχή των εξωτερικών συνόρων, ενώ ο στρατηγικός της στόχος βάσει του κανονισμού της είναι ο έλεγχος για την διέλευση των ίδιων αυτών συνόρων από τις ίδιες αυτές ομάδες πληθυσμού που υποχρεώνεται να οδηγήσει σε χερσαίο έδαφος. Εδώ η εμπλοκή διαφορετικών ενδοσυστημικών λόγων έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία πρακτικών και την διαφοροποίηση άλλων ενδοσυστημικών λόγων που αντιλαμβάνονται τα δικαιώματα ως ουσιοκρατικά (π.χ. διάσωση ανεξαρτήτως προέλευσης, φύλου, ηλικίας κλπ) και όχι για την επίτευξη άλλων στοχεύσεων, κατά την στιγμή της διάσωσης, όπως στις περιπτώσεις των συμφωνιών για επανεισδοχή πληθυσμών με τις τρίτες χώρες.

Μπορούμε στο σημείο αυτό να επισημάνουμε την διαφοροποίηση σε ότι αφορά την διασφάλιση των δικαιωμάτων ανάλογα με το αν πρόκειται για τον εσωτερικό χώρο Σένγκεν ή τον εξωτερικό χώρο των τρίτων χωρών (σχέση ουσιοκρατίας -εργαλειοκρατίας). Σε ότι αφορά τον χώρο ελεύθερης

---

²⁵⁶ Πρβλ. επιχειρήσεις διάσωσης (SAR), πριν αυτές προστεθούν στα καθήκοντα διαμέσου του νέου κανονισμού. Carrera S. & Blockmans S. & Cassarino J.-P. & Gros D. & Guild E. ο.π., σ.22.

²⁵⁷ Ο.π., σ.20.

κυκλοφορίας(Σένγκεν) τα θεμελιώδη δικαιώματα υπάρχουν ως ουσιοκρατικά σε ότι αφορά την έννοια του ασύλου²⁵⁸(asylum), οι πληθυσμιακές ροές διακρίνονται σε πρόσφυγες και οικονομικούς μετανάστες. Οι πρώτοι θεωρούνται ως οι αιτούντες άσυλο, και επομένως δύνανται να προχωρήσουν στο εσωτερικό του χώρου Σένγκεν και να αποκτήσουν δικαιώματα εντός του εφόσον η Frontex και οι κρατικές αρχές επιβεβαιώσουν την προσφυγική ιδιότητα²⁵⁹(asylum seeker).

Αντίθετα όσοι δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των αιτούντων άσυλο δεν προχωρούν προς το εσωτερικό αλλά , μέσω της συνεργασίας με τρίτες χώρες, μετατοπίζονται στο έδαφος τους(ενν. των τρίτων χωρών).Η μεταφορά πληθυσμών από τα εξωτερικά σύνορα στο έδαφος τρίτων κρατών αποτελεί μια διαδικασία εργαλειοποίησης των δικαιωμάτων, τα οποία κατά μια έννοια εξάγονται στο έδαφος μια άλλης χώρας πέρα από τα σύνορα της Ε.Ε. Πρόκειται για μια διαδικασία outsourcing των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που για να επιτευχθεί δημιουργούνται συνεργασίες για την μεταφορά είτε τεχνογνωσίας(π.χ. αξιωματικοί σύνδεσμοι) είτε για την δημιουργία υποδομών στην φύλαξη των συνόρων, με αποτέλεσμα η εργαλειοποίηση των δικαιωμάτων να είναι αμφίδρομη. Αφενός η Ε.Ε. μεταθέτει το ζήτημα των δικαιωμάτων σε άλλες χώρες μέσω συμφωνιών, και οι τρίτες χώρες δέχονται αυτό το outsourcing καθώς επιδιώκουν μια σειρά παράπλευρων συμφωνιών που θα τις ενισχύσουν σε τομείς που δεν σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και που όμως τα τελευταία είναι το εργαλείο για την επίτευξη αυτής της κρατικής αναβάθμισης στις de jure σχέσεις του.

Η πολυσημία των εξωτερικών συνόρων, όπως προκύπτει από την παραπάνω παράγραφο, αφορά επίσης μια εσωτερική άνιση κατανομή των καθηκόντων της φύλαξης των συνόρων αυτών. Ξεκινώντας από τις μορφολογικές τους διαφορές τα κράτη-μέλη διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, σε εκείνα που πρέπει να διαχειριστούν το ζήτημα των πληθυσμιακών ροών(άρα και του οργανωμένου εγκλήματος) , και σε

---

²⁵⁸ Η παρατήρηση εδώ αφορά στην (καταρχήν διατύπωση στην επίσημη γλώσσα του οργανισμού αλλά και όχι μόνο) διαφορά ανάμεσα στα θεμελιώδη και τα ανθρώπινα δικαιώματα ,που αποτυπώνει και την διαφορά στο επίπεδο ανάλυσης της σχέσης αστυνόμευσης-δικαιωμάτων γενικά. Για την Frontex τα δικαιώματα είναι θεμελιώδη, αφορούν στο πρόσωπο του ευρωπαίου πολίτη, και αντανακλούν την διαδικασία ολοκλήρωσης καθώς, ως θεμελιώδη είναι εκείνα που απορρέουν και από την εκάστοτε κυβέρνηση ,μιας και η ευρωπαϊκή ιθαγένεια είναι επίκτητη(π.χ.χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ), δηλαδή προϋποθέτει την υπηκοότητα κράτους μέλους(κυβέρνηση).Αντίθετα τα ανθρώπινα δικαιώματα απορρέουν από την ανθρώπινη υπόσταση αυτή καθαυτή (χωρίς διακρίσεις επί τη βάση άλλων χαρακτηριστικών, όπως φυλή ,φύλο κλπ) και αναφέρονται σε επίπεδα πάνω από το κρατικό(π.χ.ΟΗΕ).Πρβλ. Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.,ο.π.,σ.12 κ.ε.

²⁵⁹Εν προκειμένω ο κώδικας συνόρων του Schengen(SBC) <<Οποτεδήποτε ένα άτομο ζητά διεθνή προστασία , είτε στο σύνορ είτε στην θάλασσα,(στην ΕΕ,σε διεθνή ύδατα ή ύδατα τρίτων χωρών)αυτός/-ή έρχεται εντός του σκοπού του νόμου προστασίας για το άσυλο στην ΕΕ και του χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ,και οι συνήθεις διαδικασίες ελέγχου στα σύνορα δεν υφίσταται πλέον.>>. Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.,ο.π.,σ.25.

εκείνα που καθώς δεν έχουν εξωτερικά σύνορα(χερσαία ή θαλάσσια) δύνανται να απέχουν από το ζήτημα της διαχείρισης(π.χ. μονομερείς αποχώρηση από το Δουβλίνου 2 της Ουγγαρίας).Απο αυτή την διαφορά μπορεί να προκύψει και η διαπίστωση ότι ο χώρος Σένγκεν πέρα από εσωτερικός χώρος ελεύθερης μετακίνησης βασίζεται στον κοινωνικό έλεγχο των εξωτερικών χώρων που νοούνται ως χώροι αποκλεισμού για το εσωτερικό. Αυτή η ανισοκατανομή , στον βαθμό που δεν μπορεί να επιλυθεί πλήρως, δημιουργεί δύο κινήσεις όπου η μια κινείται προς τα κάτω ενώ η άλλη προς τα πάνω. Η κίνηση προς τα κάτω αφορά το γεγονός πως η κάλυψη των κενών από την μη ισότιμη συμμετοχή των κρατών-μελών, γίνεται από την κοινωνία των πολιτών μέσω της συμμετοχής σε ΜΚΟ²⁶⁰.Η κίνηση προς τα πάνω αφορά τον σχεδιασμό στο επίπεδο των οργάνων της Ε.Ε. για την αποσυμφόρηση των καθηκόντων των μελών που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα.

Η κίνηση προς τα κάτω συνεπάγεται μια μορφή διαντίδρασης ανάμεσα στις ΜΚΟ και την εκάστοτε κυβέρνηση(π.χ. βοήθεια στην συλλογή βιομετρικών στοιχείων, καθώς η προσέγγιση της ανθρωπιστικής βοήθειας βρίσκει μεγαλύτερη ανταπόκριση στους πρόσφυγες κλπ),ανάμεσα σε ΜΚΟ αλλά και τον ΟΗΕ και τον οργανισμό της Frontex καθώς υπάρχει πρόβλεψη για υπευθύνους σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο συμβούλιο του φορέα. Και τέλος μια μορφή διαντίδρασης που αναπτύσσεται ανάμεσα στις οργανώσεις τις κοινωνίας των πολιτών και στις ομάδες τις Frontex που αναπτύσσουν δράση στο πεδίο, και εδώ η διαντίδραση δεν αφορά τόσο στο επίπεδο της συνεργασίας αλλά της υποκοουλτούρας που επηρεάζει και διαμορφώνει τις πρακτικές των ομάδων δράσης(task force) σχετικά με τον σεβασμό και την διαχείριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η κίνηση προς τα πάνω αφορά την ενίσχυση του κάθετου άξονα όπου τα όργανα της Ένωσης δύνανται να αναπτύξουν δράσης στο κρατικό επίπεδο ακόμα και χωρίς την προηγούμενη πρωτοβουλία των τελευταίων. Εδώ αναπτύσσονται δύο τύποι ενεργειών, ο ένας αφορά στην προϋποθετικότητα (conditionality) όπου η Ε.Ε. μπορεί να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις στις χώρες-μέλη που δεν δέχονται πρόσφυγες στο έδαφος του με αποτέλεσμα να επιτείνουν μια κατάσταση όπου τα δικαιώματα βρίσκονται υπό απειλή²⁶¹.Ο άλλος τύπος αφορά την δυνατότητα παρέμβασης της

---

²⁶⁰ Πρβλ. την περίπτωση της αντικατάστασης της εθνικής επιχείρησης Mare Nostrum στην Ιταλία με την επιχείρηση Triton της Frontex,ως αποτέλεσμα του μεγάλου κόστους που μόνη της η Ιταλία δεν μπορούσε να επωμιστεί. <<Το κενό στις επιχειρήσεις διάσωσης που άφησε η κατάργηση του OMN έχει καλυφθεί με την συμμετοχή της ιταλικής ακτοφυλακής και διαφόρων ΜΚΟ.>>. Πρβλ. κυρώσεις ως μέσο ενίσχυσης της συνεργασίας στον έλεγχο των συνόρων. Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.,ο.π.,σ.25.

²⁶¹ Πρβλ. κυρώσεις ως μέσο ενίσχυσης της συνεργασίας στον έλεγχο των συνόρων. ο.π.,σ.41.

Frontex στο έδαφος μιας χώρας-μέλος των εξωτερικών συνόρων με πρωτοβουλία της ίδια της Ένωσης, αν η τελευταία κρίνει (βάσει των αναφορών ρίσκου που έχει λάβει) ότι η χώρα-μέλος βρίσκεται σε μια κατάσταση εκτάκτου ανάγκης όπου δεν μπορεί να δράσει μόνη της προς επίλυση του προβλήματος²⁶².

Υπο-ενότητα 4.2.2: Ο σχηματισμός της εργασιακής υποκοουλτούρα της Frontex.

Έχοντας αναλύσει την πρώτη παράμετρο που αφορά στην πολυσημία των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, καλούμαστε να προχωρήσουμε στην δεύτερη πιο ειδική παράμετρο που αφενός προκύπτει από την πρώτη (κίνηση προς τα κάτω) και αφετέρου αφορά συγκεκριμένα στην δράση της Frontex εντός του πεδίου λειτουργίας της όπου και αναπτύσσεται η υποκοουλτούρα που δυνάμει μπορεί να οδηγήσει σε απόκλιση από τον ενδοσυστημικό λόγο και να φέρει τα θεμελιώδη δικαιώματα εντός των πρακτικών στοχεύσεων των ομάδων δράσης. Όπως ήδη αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ο φορέας αστυνόμευσης μπορεί να διακριθεί στην δομή και στους δρώντες (agents, φορείς) που δρουν μέσα σε αυτό. Καθώς οι δρώντες αναπτύσσουν προσδοκίες που προκύπτουν από τους κανόνες που υπάρχουν στην δομή και από την κατανόηση τους για τους κανόνες αυτούς, στον ίδιο βαθμό η κοινή τους αλληλεπίδραση παράγει μια μορφή έξης (habitus). Η έξη είναι μια μορφή προδιάθεσης την οποία σχηματίζουν μέσα τους τα άτομα και αφορά στην δημιουργία από την πλευρά των δρώντων μιας σειράς δομημένων τρόπων σκέψης, δράσης και αίσθησης για τα πράγματα γύρω τους. Είναι προφανές ότι στον βαθμό που η έξη είναι μια κοινωνικοποιητική διαδικασία, δύναται να υποβληθεί σε αλλαγές που το ίδιο το άτομο/δρών δεν είναι σε θέση να τις προβλέψει.

Οι ομάδες δράσεις πριν εισέλθουν στο πεδίο της δραστηριότητας τους δέχονται μια εκπαίδευση στο πλαίσιο της δομής σχετικά με τα καθήκοντα που θα κληθούν να επιτελέσουν. Η εισαγωγή στο πεδίο συνοδεύεται με συγκεκριμένους στόχους που έχουν τεθεί από τον ενδοσυστημικό λόγο και οι οποίοι στόχοι αντιμετωπίζουν το πεδίο με μια αντίληψη γενικευτική, χωρίς δηλαδή να λαμβάνουν υπόψη τους τις εκάστοτε συγκεκριμένες περιστάσεις που θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν την εκπλήρωση των στόχων²⁶³ (π.χ. συλλογή βιομετρικών στοιχείων

²⁶² Κανονισμός 2016/1624, Άρθρο 80, ο.π., σ. 60.

²⁶³ Πρβλ. Αναφορά της Διεθνούς Αμνηστίας για την κράτηση προσφύγων και την άσημη αντιμετώπιση τους από την ιταλική αστυνομία στην προσπάθεια της τελευταίας να συλλέξει το 100% των στοιχείων ταυτοποίησης. <<Ο στόχος της συλλογής του 100% των αποτυπομάτων των μεταναστών που καταφθάνουν πρέπει να επιτευχθεί χωρίς

εντός ενός ορισμένου χρονικού διαστήματος χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η απρόσμενη αύξηση των πληθυσμιακών ροών). Η είσοδος στο πεδίο, δηλαδή στον χώρο των εξωτερικών συνόρων, εισάγει τον δρών σε μια ειδική περίσταση που εύλογα μπορεί και να διαφοροποιείται από τον τρόπο που η δομή αντιλαμβάνεται το πεδίο. Η διαφορά ειδικού(πεδίο)-γενικού(δομή) που προκύπτει δημιουργεί ένα χάσμα²⁶⁴ ανάμεσα στους επιδιωκόμενους στόχους ή/και τις προσδοκίες που έχει σχηματίσει ο δρών μέσα από το habitus στην διάρκεια της εκπαίδευσης, και στις προσδοκίες/προκλήσεις που αντιπροσωπεύει το πεδίο σε σχέση με την επίτευξη των στόχων που έχουν ανατεθεί.

Η διαφορά καλύπτεται από την πλευρά των δρώντων με μια αλλαγή του habitus, που αντικατοπτρίζεται στην δημιουργία μιας υποκουλτούρας, ούτως ώστε να μπορέσουν οι δρώντες να αναπτύξουν μέσω αυτής κάποιες πρακτικές που να τους επιτρέψουν να επιλύσουν τα συλλογικά προβλήματα(της ομάδας δράσης) που εμφανίζονται στο πεδίο κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους²⁶⁵(π.χ. άρνηση των προσφύγων στην συλλογή των βιομετρικών τους στοιχείων). Ο όρος υποκουλτούρα στο πλαίσιο της ανάλυσης του κεφαλαίου αναφέρεται κατά βάση σε μια οργανωτική υποκουλτούρα(organizational subculture) ως στοιχείο που προκύπτει από την αποστασιοποίηση της δομής από των δρών καθώς ο φορέας αστυνόμευσης της Frontex είναι ένας κατά βάση επιχειρησιακός φορέας που λειτουργεί πέρα από τα όρια των κεντρικών του γραφείων(bureaus). Η οργανωτική υποκουλτούρα μπορεί να αποδοθεί σε μια σειρά μεταβλητών, όπως στην περίπτωση της Frontex, η γεωγραφική διασπορά, ο εργασιακός προσανατολισμός(department designations) του κάθε τμήματος, το αντικείμενο ειδίκευσης(specialty) κ.α.

Η εργασιακή υποκουλτούρα ως αποτέλεσμα διαντίδρασης περιλαμβάνει τόσο τον πυρήνα των αξιών(core values) της δομής ως κυρίαρχης κουλτούρας(ενδοσυστημικός λόγος) όσο και εκείνες τις αξίες που η ίδια η υποκουλτούρα συγκροτεί (εξωσυστημικός λόγος αλλά και πρακτικές). Καθώς είναι το αποτέλεσμα της διαντίδρασης, η εργασιακή υποκουλτούρα δεν διαθέτει την

καθυστέρηση.>>. Πρβλ. κυρώσεις ως μέσο ενίσχυσης της συνεργασίας στον έλεγχο των συνόρων. Carrera S.&Blockmans S.&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E., ο.π., σ.15-16.

²⁶⁴ <<Ένας αξιωματικός (ενν. της Frontex) εντοπίζει μια ενδογενή αντίθεση ανάμεσα 'στο γεγονός ότι είμαστε εδώ για να συνδράμουμε την Ελληνική αστυνομία την ίδια στιγμή είμαι κάθεται αντίθετος με τις μεθόδους τους και με τον τρόπο με τον οποίο μιλάνε στους ανθρώπους'>>. Aas K.F.&Gundhus H.O.I.(2014). *Policing humanitarian borderlands: FRONTEX, human rights and the precariousness of life*. British journal criminology, 55, pp.1-18, σ.8.

²⁶⁵ <<Και μια μικρή σοκολάτα και τέτοια μικροπράγματα. Αυτό και μόνο είναι αρκετό για να κερδίσεις την εμπιστοσύνη τους, έτσι κι εκείνοι(ενν. οι πρόσφυγες) κατανοούν ότι τα πράγματα είναι καπως διαφορετικά εδώ.>>. Ο.π., σ.9.

σταθερότητα του ενδοσυστημικού λόγου της δομής αλλά αντίθετα μπορεί να επηρεαστεί από άλλες υποκουλτούρες που είναι εξωσυστημικές σε σύγκριση με την ίδια(π.χ. ΜΚΟ).Με βάση τα παραπάνω στοιχεία μπορεί να προκύψει ο εργαλειακός ορισμός η υποκουλτούρα αποτελεί την κοινή λύση (ή την προσπάθεια για την εξεύρεση της) μιας ομάδας ατόμων(δρώντων) σε ένα κοινό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν. Όσον αφορά την σύνδεση Frontex και θεμελιωδών δικαιωμάτων, η υποκουλτούρα θα μας απασχολήσει αναφορικά με τρία σημεία:Πρώτον τις πρακτικές που αναπτύσσονται στο πεδίο. Δεύτερον τον εξωσυστημικό λόγο άλλων οργανισμών που βρίσκονται στο πεδίο παράλληλα με την ομάδα δράσης και ασχολούνται με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τρίτον, άλλους οργανισμούς που καλούνται να συνεργαστούν με την Frontex και πως τα δικαιώματα υπεισέρχονται στις μεταξύ τους διαντιδράσεις.

Σχετικά με το πρώτο σημείο, η υποκουλτούρα χαρακτηρίζεται από μια πολυμορφία που προκύπτει στο επίπεδο της γεωγραφικής διασποράς από την πολυσημία των συνόρων. Η πολυσημία των συνόρων όσον αφορά τις πρακτικές μπορεί να συνδεθεί με την κυβερνησιμότητα του πληθυσμιακού ζητήματος, καθώς επιμέρους φορείς αστυνόμευσης και στρατιωτικής φύσης συναιρούνται με φορείς της κοινωνίας των πολιτών για την διαχείριση των πληθυσμιακών ροών. Η συναίρεση της κυβερνησιμότητας οδηγεί στην συγκρότηση μιας υποκουλτούρας , που εν μέρει εμπεριέχει στοιχεία αστυνόμευσης που επιδιώκουν την επίτευξη της ασφάλειας που είναι το βασικό καθήκον της υπηρεσίας και εν μέρει στοιχεία που σχετίζονται με την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας ακόμα και αν δεν εμπίπτουν στα καθήκοντα της. Η εκτέλεση των καθηκόντων στο πεδίο δημιουργεί εκ των πραγμάτων μια αντίθεση, ανάμεσα στην επαγγελματική αποστασιοποίηση της συλλογής των βιομετρικών στοιχείων και την αυτοαντίληψη (self-presentation) τους ως ατόμων που πρέπει να βοηθήσουν τους ανθρώπους που βρίσκονται εκτεθειμένοι και δίχως προστασία, το τελευταίο δεν αποτελεί απλώς ατομική αντίληψη αλλά περιλαμβάνεται και στον κανονισμό της Frontex και επομένως και στην δική της δημόσια εικόνα²⁶⁶.Απο την αντίθεση αυτή ανάμεσα στο εργασιακό καθήκον και το ευρύτερο (ανθρώπινο) ενδιαφέρον για την ανθρωπιστική βοήθεια προκύπτουν πρακτικές της υποκουλτούρας εντός του πεδίου εργασίας.

---

²⁶⁶ Aas K.F.&Gundhus H.O.I.,ο.π.,σ.1.

Οι πρακτικές αυτές συνίστανται κυρίως στην παροχή κάποιας υλικής βοήθειας(π.χ. σοκολάτες, μπουκάλια με νερό) προς τους πρόσφυγες , η ανθρωπιστική αυτή βοήθεια δεν αφορά τόσο την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι περισσότερο μια ελάχιστη παροχή βοήθειας που έχει να κάνει με την αντίληψη της ομάδας για την ταυτότητα των μελών της ως Ευρωπαίων(ευρωπαϊκή ιθαγένεια).Ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις είναι μια εργαλειακή προσέγγιση που εξυπηρετεί την ίδια την υπηρεσία, καθώς η παροχή βοήθειας ή η αντίληψη των προσφύγων για την πιθανότητα μιας τέτοιας παροχής, μπορεί να διευκολύνει την συνεργασία ανάμεσα στις δύο πλευρές όσον αφορά την καταγραφή των βιομετρικών στοιχείων. Με αποτέλεσμα οι πρακτικές που αναπτύσσονται να εστιάζουν πιο πολύ στις αντικειμενικές παραμέτρους της φύλαξης των συνόρων με τα δικαιώματα να χρησιμεύουν για την εκπλήρωση του σκοπού αυτού.

Ταυτόχρονα η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν εμπίπτει στην στόχευση των ομάδων δράσης, οι οποίες περιορίζονται στην παροχή μιας μικρής βοήθειας την οποία όταν δεν την αντιλαμβάνονται εργαλειακά , τείνουν να την θεωρούν ως μια <<κατά παρέκκλιση διαδικασία>> που υπό κανονικές συνθήκες εδράζεται στο πεδίο δράσης άλλων φορέων(π.χ. ΜΚΟ), αλλά που οι δρώντες είναι υποχρεωμένοι να την παρέχουν διότι οι προσδοκίες τους διαψεύδονται εντός του πεδίου²⁶⁷(π.χ. δεν είναι σε θέση να αποτιμήσουν την κατάσταση στο πεδίο πριν φτάσουν σε αυτό).Η διάψευση της προσδοκίας πρέπει να καλυφθεί από μια πρακτική που ενώ θα οδηγεί στην επιτέλεση του καθήκοντος θα είναι σε θέση να αναπληρώσει εν μέρει την διάψευση της επαγγελματικής προσδοκίας μέσα από την παροχή μιας ελάχιστης ανθρωπιστικής βοήθειας από τους δρώντες, ώστε οι τελευταίοι να επιβεβαιωθούν αν όχι ως επαγγελματίες τότε ως πολίτες προερχόμενοι από κοινωνίες όπου τα δικαιώματα εφαρμόζονται.

Οι πρακτικές της υποκοουλτούρας δέχονται επιρροές από άλλους φορείς που επίσης εδράζονται στο πεδίο, αλλά που δεν απορρέουν απαραίτητα από την πολιτική κοινωνία. Το δεύτερο σημείο με το οποίο καταπιανόμαστε εδώ είναι η σχέση ΜΚΟ-Frontex που εδραιώνει μια οπτική περί α θεμελιωδών δικαιωμάτων υπό το πρίσμα της κυβερνησιμότητας(governmentality).Η κυβερνησιμότητα εδώ παρουσιάζει μια αντιμεταθετική ιδιότητα στον βαθμό που ο ενδοσυστημικός λόγος της Ε.Ε. περί

---

²⁶⁷ Aas K.F.&Gundhus H.O.Ι.ο.π.,σ.14.

θεμελιωδών δικαιωμάτων (π.χ. χάρτα θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης), στο επίπεδο των πρακτικών της Frontex στο πεδίο, αντικαθίσταται από μια ελάχιστη παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στο πληθυσμούς που ενέχουν το στοιχείο (ή μπορεί να το ενέχουν) της διακινδύνευσης²⁶⁸. Οι πληθυσμοί που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. δεν διαθέτουν την δυνατότητα μετακίνησης στον χώρο Σένγκεν, και κατ'επέκταση είναι αποστερημένοι από το σύνολο των δικαιωμάτων που η κινητικότητα αυτή συνεπάγεται (deprivation). Η αδυναμία μετακίνησης ως αποστέρηση είναι ένα κοινωνικό ζήτημα (προσφυγικό ζήτημα) που μετατρέπεται σε πρόβλημα που μπορεί να διαχειριστεί (κυβερνησιμότητα), μέσα από μια μορφή διαχείρισης που είναι η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στους πληθυσμούς.

Η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας αποτελεί, στον βαθμό που περιλαμβάνει τόσο τις δράσεις της Frontex όσο και εκείνες των ΜΚΟ, ένα είδος μινιμαλιστικής βιοπολιτικής (minimalist bio-politics) για την διαχείριση προσφυγικών πληθυσμών που βρίσκονται σε μια κατάσταση ανασφάλειας²⁶⁹ (precariousness). Η παροχή ενός μίνιμουμ ανθρωπιστικής βοήθειας τόσο για τον ενδοσυστημικό (αυτοαντίληψη της υπηρεσίας) όσο και για τον εξωσυστημικό λόγο (υποκουλτούρα, αυτοαντίληψη επαγγελματία) μεταθέτει την συζήτηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον εσωτερικό χώρο Σένγκεν (π.χ. ιδιότητα του πολίτη, προστασία της ευρωπαϊκής ασφάλειας) και για τον εξωτερικό χώρο των συνόρων εδραιώνει τον λόγο περί ανθρωπισμού και ανασφάλειας. Η κυβερνησιμότητα μέσα από την ανθρωπιστική βοήθεια μετασχηματίζει το ζήτημα των προσφυγικών ροών, καθώς η υπηρεσία της Frontex παρουσιάζεται αφενός ως φορέας της εσωτερικής ασφάλειας αλλά μέσα από την υιοθέτηση του λόγου των ΜΚΟ, παρουσιάζεται αφετέρου ως φορέας κοινωνικής προστασίας των ομάδων που βρίσκονται σε μια κατάσταση ανασφάλειας στα εξωτερικά σύνορα.

Η σχέση χώρου Σένγκεν και εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, διαμορφώνεται στο πλαίσιο της υποκουλτούρας και της κυβερνησιμότητας σε έναν εσωτερικό χώρο μάζιμουμ (ανθρώπινα δικαιώματα) και σε έναν εξωτερικό χώρο μίνιμουμ (ανθρωπιστική βοήθεια σε πρόσφυγες). Η κυβερνησιμότητα της

²⁶⁸ <<Υπό όρους ανάλυσης, ο Fassini (2011), προτείνει ότι η αυξανόμενη συνάφεια της ανθρωπιστικής λογικής και της διακυβέρνησης έχουν πάρει την θέση της γλώσσας περί τα ανθρώπινα δικαιώματα που βαθμιαία καθίστανται παρωχημένα.>>. Ο.π., σ.13.

²⁶⁹ <<Ενώ δεν αποτελούν μέρος, της κρατικά εκπορευόμενης βιο-πολιτικής λογικής, η οποία ασχολείται με την υγεία και την ασφάλεια των ευρωπαϊκών πολιτών, οι μετανάστες είναι αντικείμενα ενός διαφορετικού τύπου πολιτικών η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως 'μινιμαλιστική βιοπολιτική'. (Redfield 2005, Walters 2011). Αυτός ο τύπος πολιτικής αξιοποιεί μια γλώσσα ανθρωπισμού και ανθρωπιστικής βοήθειας και συχνά χαρακτηρίζει τις δραστηριότητες των εθνικών και διεθνών ανθρωπιστικών δρώντων.>>. Aas K.F. & Gundhus H.O.I., ο.π., σ.12.

ανθρωπιστικής βοήθειας διαχειρίζεται τις προσφυγικές ροές πρωτίστως μέσα από την αλλαγή στον ενδοσυστημικό λόγο, αλλά και μέσα από τις ανθρωπιστικές πρακτικές, ο οποίος στην συζήτηση για τον εσωτερικό χώρο Σένγκεν αντιμετωπίζει τα σύνορα ως εξωτερικά σύνορα της Ένωσης και επομένως η διαχείριση γίνεται μέσα από την συζήτηση για την ασφάλεια. Αντίθετα όταν η συζήτηση αφορά τα εξωτερικά σύνορα, τότε ο λόγος γι' αυτά αφορά τα ανθρωπιστικά σύνορα (humanitarian borders) των οποίων η διαχείριση γίνεται μέσα από την ανθρωπιστική βοήθεια, δηλαδή μέσα από ένα μίνιμουμ βοήθειας (πρακτικές) που μεταβάλλει τον λόγο από εκείνον που αφορά δικαιώματα και νομικές δικλίδες²⁷⁰. Σε εκείνον που μεταχειρίζεται έννοιες όπως συμπόνια, βοήθεια, ανθρωπισμός. Η κυβερνησιμότητα ουσιαστικά μεταθέτει τον όρο και τον ρόλο της ανθρωπιστικής βοήθειας από τους πληθυσμούς στην ίδια την έννοια των εξωτερικών συνόρων, που αντιμετωπίζονται ως ανθρωπιστικά σύνορα (humanitarian borders). Αντίθετα τα ανθρώπινα δικαιώματα όσον αφορά τον χώρο των εξωτερικών συνόρων αντιμετωπίζονται από την εργασιακή υποκουλτούρα των πρακτικών ως ένα οργανωτική διακινδύνευση (organizational risk).

Η κυβερνησιμότητα υπό την μορφή της ανθρωπιστικής βοήθειας εστιάζει στην αντικειμενική παράμετρο του συνόρου αντί για εκείνη των ομάδων διακινδύνευσης²⁷¹. Το σύνορο πρέπει να υποβληθεί σε μια ανθρωπιστική διαχείριση καθώς αποτελεί σημείο στο οποίο συναντιούνται διαφορετικές νομικές ρυθμίσεις και έτσι η υπηρεσία και η υποκουλτούρα της δανείζονται πρακτικές ανθρωπιστικής μεταχείρισης και λόγους εξωσυστημικούς για να είναι σε θέση να επιτελέσουν το έργο τους ενώ διατηρούν μια έξωθεν καλή μαρτυρία που επιτρέπει την ανάπτυξη της συνεργασίας με τους πληθυσμούς διακινδύνευσης. Υπό αυτό το πρίσμα τα δικαιώματα τα ίδια (και όχι μόνο οι πληθυσμοί) ενέχουν μια διακινδύνευση για την υπηρεσία όσον αφορά την δημόσια εικόνα της και την ανάγκη να λειτουργεί με γνώμονα την τήρηση των εθνικών κανόνων και των διεθνών ανθρωπιστικών συμβάσεων. Η υιοθέτηση όρων που αφορούν σε ανθρωπιστική κρίση και ανθρωπιστική βοήθεια συμβάλλει στην δημιουργία μιας συναίνεσης για το έργο που επιτελεί η υπηρεσία, καθώς στο επίπεδο των λόγων και των πρακτικών της υποκουλτούρας η ανθρωπιστική βοήθεια είναι ταυτισμένη με τον εσωτερικό χώρο (κοινωνία των πολιτών) και άρα με την προάσπιση των δικαιωμάτων του

---

²⁷⁰ Aas K.F.&Gundhus H.O.I.,ο.π.,σ.13.

²⁷¹ Ο.π.,σ.14.

ανθρώπου κάτι που δημιουργεί ένα επίπεδο αποδοχής σε πολλαπλά(νομοθετικά και θεσμικά) επίπεδα²⁷².

Το τρίτο σημείο σε σχέση με την υποκουλτούρα και τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορά στην διαντίδραση ανάμεσα στην υπηρεσία και τους άλλους ενδοσυστημικούς φορείς με τους οποίους αυτή συνεργάζεται(π.χ. εθνική ακτοφυλακή, συνοριοφυλακή κλπ).Η υποκουλτούρα εδώ δεν αφορά στον συγκερασμό των λόγων και των πρακτικών με τους φορείς όπως στην περίπτωση των ΜΚΟ, πολύ περισσότερο αφορά σε μια σύγκρουση με άλλους φορείς για την προστασία των συνόρων όπου η υποκουλτούρα δημιουργεί λόγους και πρακτικές που απορρέουν από το εθνικό επίπεδο και την αντίληψη για τα δικαιώματα που συγκροτείται στο επίπεδο του κράτους(στον φορέα εργασία απ' όπου προέρχονται τα μέλη των ομάδων δράσης) και της κοινωνίας των πολιτών(κοινωνία από την οποία τα μέλη της Frontex προέρχονται).Στο σημείο αυτό τα δικαιώματα επανέρχονται εν μέρει στην ουσιοκρατική τους βάση που είναι το επίπεδο του κράτους από το οποίο εκκίνησαν τον 18^ο αιώνα.

Η εργασιακή υποκουλτούρα σε ότι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και την προστασία τους , στην περίπτωση αυτή, επηρεάζεται από την ιστορική ανάπτυξη του κράτους-πρόνοιας στον 20^ο αιώνα.Στο πλαίσιο ανάπτυξης της συνεργασίας ανάμεσα στους εθνικούς φορείς και τις ομάδες της υπηρεσίας εμφανίζονται διαμετρικά αντίθετες αντιλήψεις σχετικά με την ανθρωπιστική μεταχείριση των πληθυσμιακών ροών που απορρέουν από παγιωμένες αντιλήψεις σχετικά με τις παγιωμένες διαφορές των μεταπολεμικών κρατών-πρόνοιας και τον τρόπο που αυτά παραδοσιακά αντιμετώπιζαν το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είτε εμφανίζοντας ένα προνοιακό έλλειμμα είτε αντίθετα έχοντας συγκροτήσει ένα ισχυρό προνοιακό δίκτυο προστασίας τους. Στην περίπτωση των πληθυσμιακών ροών στα εξωτερικά σύνορα της Μεσογείου συναντιούνται αφενός η χωρική επικράτεια των κρατών πρόνοιας του Νότου (Ιταλία, Ελλάδα) και αφετέρου η υποκουλτούρα των μελών της Frontex που προέρχονται (και) από τα προνοιακά κράτη του Βορρά²⁷³(π.χ. Νορβηγία).

Η εργασιακή υποκουλτούρα διατηρεί μια σειρά αξιών από το κρατικό επίπεδο και αυτό οδηγεί σε μια πιθανή διαφοροποίηση σε σχέση με τον τρόπο

---

²⁷² Ο.π.

²⁷³ Πρβλ. ένα απόσπασμα συνέντευξης, όπου ένας αξιωματούχος της Frontex βρίσκεται σε μια διαμάχη με ένα μέλος των ελληνικών αρχών επειδή το τελευταίο φωνασκούσε σε μια ομάδα μικρών παιδιών, <<Αυτό είναι κάτι που δεν επιτρέπεται να κάνεις όσο εμείς είμαστε εδώ.Ελπίζω μάλιστα να μην το ξανακάνεις ποτέ καθώς έτσι τρομάζει τα παιδιά>>. Aas K.F.&Gundhus H.O.I .,ο.π.,σ.8.

λειτουργίας και την υποκουλτούρα στο έδαφος του κράτους-μέλους²⁷⁴. Καθώς τα εξωτερικά σύνορα συγκεντρώνουν διαφορετικές υποκουλτούρες και φορείς, τα ανθρώπινα δικαιώματα στις διαφορετικές υποκουλτούρες αξιοποιούνται στην κατεύθυνση επίτευξης μιας ισορροπίας ανάμεσα στις διαφορετικές δικαιοδοσίες που ενίοτε έρχονται σε διαφωνία. Η ισορροπία επιτυγχάνεται μέσα από την διαπραγμάτευση για το ποιες πρακτικές της κάθε υποκουλτούρας γίνονται αποδεκτές και ποιες όχι από τις υπόλοιπες ώστε να μπορούν να επιλυθούν τα πρακτικά ζητήματα της συνεργασίας στο πεδίο. Η παρέμβαση της μιας υποκουλτούρας στην άλλη (ακόμα και όταν δημιουργεί κάποιο χάσμα) επιτυγχάνεται μέσα από την νομιμοποιητική ισχύ των δικαιωμάτων που αντίστοιχα νομιμοποιεί ή όχι τις εκάστοτε πρακτικές του πεδίου. Έτσι η υποκουλτούρα μπορεί να επηρεάσει άλλες υποκουλτούρες²⁷⁵ στον βαθμό η επέμβαση της σε αυτές γίνεται για να επαναπροσδιορίσει τα όρια ανάμεσα στις πρακτικές και τα δικαιώματα, ως μια διάκριση που απορρέει πρωταρχικά από την διάκριση του κράτους από την κοινωνία των πολιτών (με τα δικαιώματα να είναι το προσδιοριστικό όριο).

Έχοντας ολοκληρώσει τα δύο πρώτα μέρη της ανάλυσης μας για την σχέση της Frontex και των θεμελιωδών δικαιωμάτων όπως αυτή εμφανίζεται στην πολυσημία των εξωτερικών συνόρων και την υποκουλτούρα, καλούμαστε να προχωρήσουμε στο τελευταίο μέρος του παρόντος κεφαλαίου.

Υπο-ενότητα 4.2.3: Τα θεμελιώδη δικαιώματα στον ενδοσυστημικό λόγο της Frontex.

Το τρίτο και τελευταίο σημείο αφορά στην σχέση των θεμελιωδών δικαιωμάτων με τον ενδοσυστημικό λόγο του ίδιου του κανονισμού της υπηρεσίας, όπως ο τελευταίος διαμορφώθηκε με βάση την απόφαση του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της Ε.Ε. και όπως αποκρυσταλλώνεται στο ευρωπαϊκό κείμενο της 14^{ης} Σεπτεμβρίου του 2016. Με βάση ορισμένα σημεία του κανονισμού του 2016 για την σύσταση και λειτουργία της Frontex θα επιχειρήσουμε την ανάλυση της σχέσης ανάμεσα στην λειτουργία του ευρωπαϊκού επιπέδου (τις αποφάσεις που έχουν ληφθεί για την Frontex) και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

---

²⁷⁴ Ο.π., σ.5.

²⁷⁵ Πρβλ. το πώς οι ομάδες της Frontex βιώνουν μια <<επαγγελματική αποστασιοποίηση>> σύμφωνα με τις Aas και Gundhus, όπου αντιλαμβάνονται ως προβλήματα μόνο ότι εμποδίζει τις επιχειρήσεις τους ,π.χ. οι καιρικές συνθήκες, ενώ την ανθρωπιστική βοήθεια όταν δεν την αντιλαμβάνονται εργαλειακά την θεωρούν τμήμα των ΜΚΟ (π.χ. Γιατροί χωρίς σύνορα). Aas K.F.&Gundhus H.O.I., ο.π., σ.8.

Με βάση τον νέο τροποποιημένο κανονισμό μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι σε αντίθεση με την επιτελική αστυνόμευση της Ευρωπόλ, ο οργανισμός επιχειρησιακής αστυνόμευσης της Frontex, ακριβώς επειδή είναι επιχειρησιακός μεταθέτει το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων πιο κοντά στον κάθετο άξονα της Ε.Ε.Η διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν αποκόπτεται εντελώς από το επίπεδο του κράτους-μέλους, στον βαθμό που οι ευθύνες αναζητούνται και αποδίδονται στο τελευταίο. Αλλά το στοιχείο της πρωτοβουλίας για τον έλεγχο αυτής της διασφάλισης στρέφεται πλέον περισσότερο προς την κατεύθυνση των οργάνων της Ένωσης (άρα και της Frontex ως ευρωπαϊκής υπηρεσίας) και λιγότερο προς την κατεύθυνση του κράτους, όπου υπάρχει η δυνατότητα της παράκαμψης της πρωτοβουλίας των ενεργειών του σε ορισμένες περιπτώσεις όπου αυτό απαιτείται. Η μεταστροφή αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι η επιχειρησιακή διαχείριση των εξωτερικών συνόρων ανατίθεται κατά τρόπο δυσανάλογο ανάμεσα στα κράτη-μέλη, με αποτέλεσμα να προκύπτουν κίνδυνοι αδυναμίας διαχείρισης και άρα μη διασφάλισης των δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο του ενδοσυστημικού λόγου τα ανθρώπινα δικαιώματα στην βάση τριών πτυχών του νέου κανονισμού: Πρώτον όσον αφορά τις καταστάσεις επείγουσας δράσης όπου η Frontex καλείται να επέμβει με χρήση εφεδρικών σωμάτων καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις η διαχείριση δεν καθίσταται εφικτή από το κράτος-μέλος που έχει αναλάβει να προστατεύσει τα συλλογικά εξωτερικά σύνορα της Ένωσης. Δεύτερον, την συγκρότηση μηχανισμών(π.χ. καταγγελίας²⁷⁶) και την δημιουργία θέσεων ειδικών(εμπειρογνομώνων κλπ) εντός του οργανισμού και των ομάδων που αυτός(ο οργανισμός) δημιουργεί για να προασπίσει τα δικαιώματα αλλά και για να διορθώσει περιπτώσεις παραβάσεων που τα αφορούν. Τρίτον, την πρόβλεψη που αφορά για την προστασία της ασφάλειας του εσωτερικού χώρου Σενγκεν και που ταυτόχρονα αναδεικνύει την ενότητα των δύο χώρων(εσωτερικός χώρος και εξωτερικά ευρωπαϊκά σύνορα) ενώ επαναφέρει διαλεκτικά το ζήτημα της προτεραιότητας στην σχέση ασφάλειας-ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αναφορικά με την πρώτη πτυχή του ζητήματος του κανονισμού για τις καταστάσεις επείγουσας δράσης μπορούμε αρχικά να παρατηρήσουμε πως στο κείμενο του κανονισμού υπάρχει μια πληθώρα εννοιών που αφορούν την διαχείριση

---

²⁷⁶ Κανονισμός 2016/1624, άρθρο 72.<<Ο οργανισμός, σε συνεργασία με τον υπεύθυνο θεμελιωδών δικαιωμάτων, λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη δημιουργία ενός μηχανισμού υποβολής καταγγελιών σύμφωνα με το παρόν άρθρο, με σκοπό την παρακολούθηση και διασφάλιση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε όλες τις δραστηριότητες του οργανισμού.>>.Ο.π.,σ.55.

της συλλογικής διακινδύνευσης στα εξωτερικά σύνορα , όπως οι λέξεις <<κίνδυνος, απειλή, δυσανάλογες προκλήσεις στα σύνορα, επείγουσα δράση, μοντέλο ανάλυσης κινδύνου²⁷⁷>> κλπ.Ο οργανισμός της Frontex προβαίνει με βάση τον νέο κανονισμό στην δημιουργία ενός μοντέλου κυβερνησιμότητας με βάση την συλλογική διακινδύνευση, και πλέον είναι σε θέση να αναπτύξει ομάδες εφεδρείας ώστε μέσα από τις αναφορές τρωτότητας και ρίσκου να είναι σε θέση να προσδιορίσει τις χώρες(των εξωτερικών συνόρων) και τις περιστάσεις κατά τις οποίες η διακινδύνευση ενδέχεται να ξεφύγει από την διαχείριση του κράτους-μέλους με αποτέλεσμα να χρειάζεται η παρέμβαση της εφεδρείας , ακόμα και αν το κράτος-μέλος δεν συμμορφωθεί προς τις οδηγίες που έχει λάβει από τον οργανισμό για τέτοιες περιστάσεις. Οι αποφάσεις σχετικά με το ποιες είναι αυτές οι περιστάσεις και ποια είναι τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν ανήκουν στην ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο, εξαιτίας της εξαιρετικά ευαίσθητης πολιτικής φύσης των εν λόγω ζητημάτων και εξαιτίας του ότι η επίλυση της κατάστασης απαιτεί τον περιορισμό των εκτελεστικών και πολιτικών εξουσιών στο έδαφος του κράτους-μέλους καθώς κρίνεται ότι το ίδιο δεν μπορεί να διαχειριστεί την κατάσταση αυτή.

Η ενίσχυση των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων των οργάνων της Ένωσης σε ότι αφορά την διαχείριση των πληθυσμιακών ροών στα εξωτερικά σύνορα μεταβάλλει την προστασία των δικαιωμάτων σε μια διαχείριση αυτών με όρους συλλογικής διακινδύνευσης. Αυτό σημαίνει πως στο επίπεδο του κράτους τα δικαιώματα είναι αντικείμενο προάσπισης και η διαχείριση των ροών γίνεται με ανθρωπιστικούς όρους, όσο η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης επιτρέπει την διατήρηση της ασφάλειας της Ένωσης. Η αποτελεσματικότητα σημαίνει πως ο εσωτερικός χώρος προστατεύεται και άρα το βάρος πέφτει στον έλεγχο και την κατηγοριοποίηση των πληθυσμών στα σύνορα και στην προάσπιση των δικαιωμάτων σε ότι αφορά το άσυλο και τις ειδικές ομάδες πληθυσμού(π.χ. παιδιά, γυναίκες, βρέφη κλπ).Η αναποτελεσματικότητα όμως θίγει την ασφάλεια του εσωτερικού χώρου με αποτέλεσμα τα δικαιώματα στον εξωτερικό χώρο των συνόρων να γίνονται μια πηγή διακινδύνευσης, διότι το κράτος-μέλος δεν είναι σε θέση να τα διασφαλίσει(π.χ. λόγω του μεγέθους των ροών) στο πλαίσιο της διαχείρισης μέσω της κυβερνήσιμότητας της ανθρωπιστικής βοήθειας και άρα εμφανίζεται το ρίσκο της πιθανής μετακίνησης της

---

²⁷⁷ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2016.Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,2016,σ.6-8. <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el> (πρόσβαση 2/9/2017).

διακινδύνευσης από τον χώρο αποκλεισμού(εξωτερικά σύνορα) στον χώρο κινητικότητας(Σένγκεν).Στις περιπτώσεις αυτές(της αναποτελεσματικότητας) η Frontex αναλαμβάνει έναν πιο ενεργητικό ρόλο σε σχέση με τους κρατικούς φορείς μέσω της ταχείας επέμβασης για να αποτραπεί η κινητικότητα και να προστατευτούν τα δικαιώματα του εσωτερικού χώρου, ενώ όταν η διαχείριση είναι αποτελεσματική ο ρόλος της είναι συμπληρωματικός και τα δικαιώματα αφορούν την επικράτεια του κράτους.

Καθώς ο οργανισμός της Frontex μετατοπίζεται πιο κοντά στον άξονα των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων εμφανίζεται η ανάγκη να δημιουργηθεί στο εσωτερικό του ένας μηχανισμός που θα αξιολογεί και θα λογοδοτεί σχετικά με την αποτελεσματικότητα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εδώ εμφανίζεται η δεύτερη πτυχή του ζητήματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο του κανονισμού. Στο εσωτερικό του οργανισμού της ευρωπαϊκής ακτοφυλακής και συνοριοφυλακής η προάσπιση των δικαιωμάτων παίρνει μια διττή μορφή.Αφενός πρόκειται για μια συνεργασία της Frontex με εξωσυστημικούς φορείς και αφετέρου ο οργανισμός προχωρά στην δημιουργία επαγγελματικών θέσεων στις δομές διοίκησης που να σχετίζονται με την προάσπιση των δικαιωμάτων, όπως στην περίπτωση του υπεύθυνου για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Η συνεργασία της Frontex περιλαμβάνει οργανισμούς και φορείς που ασχολούνται με την προάσπιση των δικαιωμάτων όχι μόνο στο ευρωπαϊκό αλλά και στο παγκόσμιο επίπεδο, όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, η EASO, ο οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁷⁸ κ.α. Η συνεργασία αυτή λαμβάνει χώρα εντός ενός συμβουλευτικού φόρουμ που ασκεί έλεγχο και καταρτίζει μια αναφορά προόδου προς δημοσίευση σε ότι αφορά την συγκρότηση και λειτουργία του μηχανισμού καταγγελίας, του κώδικα δεοντολογίας και των μαθημάτων εκπαίδευσης προς τα μέλη των ομάδων Frontex²⁷⁹.

Ο υπεύθυνος θεμελιωδών δικαιωμάτων έχει ως καθήκον του την διενέργεια ελέγχου για το κατά πόσο ο οργανισμός ενεργεί με βάση τα δικαιώματα, αλλά και την διενέργεια ελέγχου στον σχεδιασμό των επιχειρήσεων ώστε να διασφαλισθεί ότι τα δικαιώματα προστατεύονται στο πλαίσιο λειτουργίας του οργανισμού και των

---

²⁷⁸ Ο.π.,σ.54.

²⁷⁹ Ο.π.

επιχειρήσεων που αυτός διεξάγει²⁸⁰. Εδώ η διασφάλιση των δικαιωμάτων μέσα από την καταγγελία και την προσπάθεια για διόρθωση της ζημιάς(π.χ. απόσυρση του εργαζόμενου από το πεδίο, αποζημίωση κλπ) ακολουθεί την αντίστροφη πορεία σε σχέση με τον καταγγελτικό μηχανισμό της Ευρωπόλ. Στην περίπτωση της Frontex ο καταγγελτικός μηχανισμός υπάρχει εντός του οργανισμού και οι καταγγελίες που αποστέλλονται σε αυτόν ελέγχονται ως προς την τεκμηριωμένη φύση τους από τον υπεύθυνο θεμελιωδών δικαιωμάτων για να διαβιβαστούν στον εκτελεστικό διευθυντή και εν συνεχεία αν χρειαστεί στις εθνικές αρχές του κράτους-μέλους στο έδαφος του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα του ατόμου που έκανε την καταγγελία²⁸¹.

Τα πειθαρχικά (ή άλλες ποινές) μέτρα που επιβάλλονται βρίσκονται σε συμφωνία με το εθνικό δίκαιο²⁸² κάτι το οποίο σημαίνει πως οι εθνικές αρχές είναι υπεύθυνες για την διόρθωση της ζημιάς που έχει συντελεστεί. Μπορούμε να παρατηρήσουμε πως σε ότι αφορά τον έλεγχο για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επικρατεί ένας δυισμός, όπου αφενός ο οργανισμός συμμετέχει ενεργά στην λογοδοσία για τα θεμελιώδη δικαιώματα είτε όσον αφορά τον εσωτερικό έλεγχο είτε τον εξωτερικό(φόρουμ), ενώ τα κράτη περιορίζονται στην εφαρμογή των ποινών για την παραβίαση χωρίς ιδιαίτερο ρόλο στην διαδικασία αξιολόγησης των καταγγελιών και της διαπίστωσης σχετικά με την ζημιά που προκλήθηκε.

Επομένως ο κανονισμός της Frontex σε ότι έχει να κάνει με την άσκηση ελέγχου για την τήρηση των δικαιωμάτων του επιχειρησιακού αυτού φορέα αφήνει έναν ελάχιστο ρόλο στους εξωτερικούς παρατηρητές είτε αυτοί είναι οργανισμοί είτε κράτη σε σχέση με τον έλεγχο που ο ίδιο ο οργανισμός μπορεί να ασκήσει στην ίδια του την λειτουργία. Ο ρόλος των εξωτερικών οντοτήτων είναι μη δεσμευτικός και κατ'επέκταση επικουρικός²⁸³ σε ότι αφορά την εσωτερική λειτουργία του οργανισμού ιδίως σε ότι αφορά την αποδοχή των καταγγελιών που ελέγχονται κυρίως από τις εσωτερικές δομές, και άρα τίθεται το ζήτημα του αν αντιμετωπίζονται ή όχι

---

²⁸⁰ <<Ο υπεύθυνος θεμελιωδών δικαιωμάτων γνωμοδοτεί για τα επιχειρησιακά σχέδια που καταρτίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 16,17, και 28 και με το άρθρο 33,παράγραφος 4.Έχει πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες που αφορούν τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε όλες τις δραστηριότητες του οργανισμού>>.Ο.π.,σ.55.

²⁸¹ <<Ο υπεύθυνος θεμελιωδών δικαιωμάτων εξετάζει το παραδεκτό των καταγγελιών ,καταχωρίζει εκείνες που γίνονται δεκτές, διαβιβάζει τις καταχωρισμένες καταγγελίες στον εκτελεστικό διευθυντή, διαβιβάζει που αφορούν μέλη των ομάδων στο κράτος μέλος καταγωγής.>>.Ο.π.,άρθρο 72,παρ.4,σ.55.

²⁸² <<Το κράτος μέλος καταγωγής μεριμνά ώστε να αναλαμβάνονται οι κατάλληλες επακόλουθες ενέργειες ,μεταξύ άλλων και πειθαρχικά μέτρα, εφόσον απαιτείται, ή άλλα μέτρα σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο .>>.Ο.π., άρθρο 72,παρ.7κ 9,,σ.56.

²⁸³ <<Σύμφωνα με τις παραγράφους 1 έως 9 και κατόπιν διαβούλευσης με το συμβουλευτικό φόρουμ, τυποποιημένο έντυπο καταγγελίας, με το οποίο ζητούνται λεπτομέρειες και συγκεκριμένες πληροφορίες αναφορικά με την εικαζόμενη παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων. >>.Άρθρο 72,παρ.10,ο.π.,σ.56.

εργαλειακά με βάση τις κάθε φορά επιχειρησιακές ανάγκες του οργανισμού²⁸⁴. Ο εξωτερικός έλεγχος στον βαθμό που είναι περισσότερο συμβουλευτικός(π.χ. φόρουμ) εξυπηρετεί λιγότερο την ουσία του ζητήματος(διασφάλιση προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων), και περισσότερο το ζήτημα της βελτίωσης της εξωτερικής εικόνας του οργανισμού ώστε να δημιουργείται μια κοινωνική συναίνεση που θα βοηθά στην ανεμπόδιστη διεξαγωγή του έργου και των επιχειρήσεων του φορέα επιχειρησιακής αστυνόμευσης.

Η Τρίτη πτυχή του κανονισμού με την οποία κλείνει το κεφάλαιο έχει να κάνει με την πρόβλεψη που υπάρχει για την αναστολή της ελεύθερης κυκλοφορίας στον εσωτερικό χώρο Σένγκεν(δηλαδή να επαναφέρονται οι εσωτερικοί έλεγχοι στο εσωτερικό του χώρου ελεύθερης κυκλοφορίας²⁸⁵). Στο σημείο αυτό ο εσωτερικός χώρος συναρείται με εκείνον των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. καθώς η διακινδύνευση θεωρείται πως δύναται να εισχωρήσει στο εσωτερικό καθώς η διαχείριση της υπαρκτής διακινδύνευσης είναι αναποτελεσματική στον χώρο των συνόρων. Πρόκειται ουσιαστικά για την αντιστροφή του πρώτου σημείου που αναφέραμε για τον κανονισμό, διότι τα θεμελιώδη δικαιώματα αντιμετωπίζονται ως πηγή διακινδύνευσης εκτός από τον εξωτερικό και στον εσωτερικό χώρο με αποτέλεσμα την εξάμηνη τουλάχιστον αναστολή τους(εκείνων που έχουν να κάνουν με την ελεύθερη μετακίνηση δηλαδή).

Τα δικαιώματα ταυτίζονται με τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης όταν η διαχείριση είναι αποτελεσματική, αλλά αυτό αντιστρέφεται σε έκτακτες καταστάσεις αναποτελεσματικότητας. Η διαπίστωση αυτή σημαίνει πως η Frontex καλείται να σεβαστεί τα δικαιώματα ενώ η λειτουργία της λαμβάνει χώρα σε έναν χώρο ο οποίος συναρείται σε μια οντότητα όπου η ασφάλεια με την ανασφάλεια εναλλάσσονται αναπάντεχα .

Αυτό σημαίνει πως τα δικαιώματα υπάρχουν σε έναν χώρο όπου συνυπάρχουν διαφορετικές δομές λειτουργίας και κανονισμοί , οπότε και η λειτουργία του οργανισμού της Frontex καλείται σε ορισμένες περιπτώσεις να διαχειριστεί και τον εσωτερικό χώρο ως εξωτερικό που για τα δικαιώματα σημαίνει την κατά συνθήκη ύπαρξη τους είτε ως αντικείμενο προστασίας είτε ως πηγή διακινδύνευσης ανάλογα με το αν υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στα άλλα στοιχεία που συγκροτούν το δίπολο

---

²⁸⁴ <<Ο καταγγέλων με την υποβολή της καταγγελίας του, θεωρείται ότι συναινεί στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον οργανισμό και τον υπεύθυνο θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την έννοια του άρθρου 5 στοιχείο δ) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ.45/2001.>>.Άρθρο 72,παρ.11,σ.56.

²⁸⁵ Ο.π., άρθρο 80 για την τροποποίηση του κανονισμού, σ.60.

εσωτερικού-εξωτερικού χώρου. Συμπερασματικά, τα θεμελιώδη δικαιώματα στο πλαίσιο λειτουργίας της Frontex κινούνται ανάμεσα σε δύο άξονες. Ο πρώτος άξονας είναι τα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. όπου τα δικαιώματα αντικαθίστανται από πρακτικές που παραπέμπουν σε μια λογική ανθρωπιστικής βοήθειας που ταυτόχρονα επιτρέπει στην υπηρεσία να ασκεί τα καθήκοντα της και να δημιουργεί μια αυτό αντίληψη σε ατομικό και οργανωτικό επίπεδο που να προβάλλει το έργο της υπηρεσίας ως μια ανθρωπιστική διαχείριση ιδίως σε περιπτώσεις προσφυγικών ομάδων που βρίσκονται σε μια ανασφαλή θέση, όπως τα παιδιά και οι γυναίκες, όπου η ανθρωπιστική διαχείριση αυτή ταυτίζεται και με τις ανθρωπιστικές συνθήκες που έχουν υπογραφεί σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο (ΟΗΕ).

Ο δεύτερος άξονας είναι εκείνος του ενδοσυστημικού λόγου που αντιλαμβάνεται τα δικαιώματα ως μια δυνατότητα δημιουργίας συναίνεσης αλλά και ως μια δυναμική που συγκροτεί μια υποκουλτούρα στο πεδίο των επιχειρήσεων. Η συναίνεση οικοδομείται εντός μιας διεργασίας ενίσχυσης των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της Ε.Ε. όπου με τον νέο κανονισμό η Frontex προσπαθεί να ενσωματώσει το ζήτημα των δικαιωμάτων στο ευρύτερο πλαίσιο επιτέλεσης των επιχειρησιακών καθηκόντων για την διασφάλιση του χώρου Σένγκεν έναντι των διακινδυνεύσεων στα εξωτερικά σύνορα. Αντίθετα στα εξωτερικά σύνορα οι επιχειρησιακές ομάδες της Frontex εμφανίζονται επαγγελματικά αποστασιοποιημένες από το ζήτημα των δικαιωμάτων καθαυτών, και το προσεγγίζουν μόνο στον βαθμό που η υποκουλτούρα που δημιουργείται στο πεδίο έρχεται σε επαφή (είτε συνεργατική είτε συγκρουσιακή) με άλλες υποκουλτούρες άλλων φορέων που συγκεντρώνονται στο πεδίο ενός εξωτερικού συνόρου που είναι καθαυτό πολυσήμαντο. Τα δικαιώματα εμφανίζονται και στις πρακτικές και στον λόγο της υπηρεσίας αλλά κατά τρόπο διαφοροποιημένο. Για τις πρακτικές τα δικαιώματα είναι ένα μίνιμουμ ανθρωπιστικής βοήθειας, ενώ για τους λόγους τα δικαιώματα είναι μια ενίσχυση (μάξιμουμ) της συναίνεσης που η υπηρεσία αποζητά για να μπορέσει να λειτουργήσει εύρυθμα τόσο στο εσωτερικό της(ομάδες στο πεδίο) όσο και στο ευρύτερο πλαίσιο συνύπαρξης της με άλλους οργανισμούς και ευρωπαϊκά όργανα(λογοδοσία, αξιολόγηση, κοινωνική συναίνεση).

Μέρος Γ΄:Συμπεράσματα,συγκριτική παρουσίαση των δύο υπηρεσιών,αποτίμηση κενών και βελτιωτικές προτάσεις

Συμπεράσματα

Έχοντας ολοκληρώσει την παρουσίαση των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης , τόσο της κατά κύριο λόγο επιτελικής Ευρωπόλ όσο και της επιχειρησιακής Frontex, καθώς και την ξεχωριστή για τις δύο υπηρεσίες ανάλυση της σχέσης τους με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων(στον λόγο και στις πρακτικές τους), είμαστε πλέον σε θέση να προχωρήσουμε στο επίπεδο της σύνθεσης των συμπερασμάτων μέσα από την συγκριτική παρουσίαση των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης στην σχέση τους με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το κεφάλαιο των συμπερασμάτων που ολοκληρώνει την ανά χείρας διπλωματική εργασία διακρίνει την συγκριτική ανάλυση των υπηρεσιών αστυνόμευσης σε τέσσερα επιμέρους υποκεφάλαια. Το πρώτο αφορά τα κοινά σημεία των δύο ευρωπαϊκών υπηρεσιών σε σχέση με την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το δεύτερο επικεντρώνει στις διαφορές των δύο υπηρεσιών σε ότι αφορά τον τρόπο που αντιμετωπίζουν το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έχοντας εντοπίσει τις ομοιότητες και τις διαφορές στα δύο πρώτα υποκεφάλαια, στο τρίτο θα μπορέσουμε να επικεντρώσουμε στις ελλείψεις των δύο ευρωπαϊκών οργανισμών σε ότι αφορά τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζονται το ζήτημα των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Στο τέταρτο και τελευταίο υποκεφάλαιο η ανάλυση θα επικεντρώσει στην διατύπωση μιας σειράς προτάσεων για την ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική, ώστε να καταστεί εφικτό να καλυφθούν τα κενά που υπάρχουν στο πλαίσιο της λειτουργίας(ενδοσυστημικός λόγος και πρακτικές) και του έργου της Ευρωπόλ και της Frontex και τα οποία αφορούν σε ένα ελλιπές πλέγμα προστασίας των δικαιωμάτων εντός του πεδίου δράσης των προαναφερθέντων ευρωπαϊκών οργανισμών αστυνόμευσης.

Μέσω της ανάλυσης αυτής επιχειρείται η επίτευξη μιας θεωρητικής σύνθεσης των επιμέρους σημείων που αναπτύχθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια της διπλωματικής. Η θεωρητική αυτή σύνθεση επιτυγχάνεται σε δύο κυρίως σημεία. Το πρώτο σημείο αφορά τα δύο πρώτα υποκεφάλαια που θα ακολουθήσουν, εδώ η σύνθεση αφορά στην σύγκριση των επιμέρους επιχειρημάτων του τρίτου και του τέταρτου κεφαλαίου ώστε να προκύψει μια συγκριτική παρουσίαση των δύο οργανισμών που προηγουμένως είχαν παρουσιαστεί χωριστά και να δοθεί στον αναγνώστη μια συνολική εικόνα για την πραγμάτευση του ζητήματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της λειτουργίας της σύγχρονης αστυνόμευσης.

Το τρίτο και το τέταρτο υποκεφάλαιο του παρόντος κεφαλαίου αφορούν στο δεύτερο σημείο της θεωρητικής σύνθεσης των συμπερασμάτων, αναφέρονται αφενός στην σύνθεση που προκύπτει μέσα από την συγκριτική παρουσίαση των δύο πρώτων υποκεφαλαίων ώστε να διατυπωθούν τα κενά και προτάσεις για την κάλυψη αυτών. Και αφετέρου στην σύνδεση της σύνθεσης αυτής(των δύο πρώτων υποκεφαλαίων του παρόντος κεφαλαίου) με τα ζητήματα που αναλύθηκαν στο πρώτο και το δεύτερο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους της διπλωματικής, δηλαδή την αστυνόμευση και την ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική, έτσι ώστε η σύνθεση που να προκύπτει σε αυτό το δεύτερο σημείο να ενώνει την ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική (κεφάλαιο 2^ο) με τις προτάσεις για την αντεγκληματική πολιτική(τέταρτο υποκεφάλαιο) και το κεφάλαιο (1^ο) για την αστυνόμευση με το τρίτο υποκεφάλαιο για κενά που προκύπτουν από την συγκριτική παρουσίαση των δύο φορέων αστυνόμευσης του πρακτικού μέρους της εργασίας σε σχέση με την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Με την ανάλυση των δύο αυτών σημείων της σύνθεσης τα ζητήματα που αναλύθηκαν στα δύο μέρη (θεωρητικό και πρακτικό μέρος) επιστρέφουν διαλεκτικά στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων, ώστε να αναδείξουν την σχέση αστυνόμευσης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ένα ανώτερο επίπεδο θεωρητικής ανάλυσης.

Υποκεφάλαιο 5.1: Κοινά σημεία των δύο φορέων αστυνόμευσης σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα

Στο παρόν υποκεφάλαιο εξετάζουμε συγκριτικά τις ομοιότητες ανάμεσα στους δύο φορείς αστυνόμευσης σε ό,τι αφορά τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από την λειτουργία τους. Η συζήτηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο παρόν υποκεφάλαιο θα ακολουθήσει την διάκριση που προηγήθηκε στα κεφάλαια για τους δύο φορείς αστυνόμευσης. Η συγκριτική παρουσίαση των κοινών σημείων θα χωριστεί αφενός στους λόγους για τους φορείς (discourses) και αφετέρου στον πρακτικό τρόπο λειτουργίας τους. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος , δηλαδή τις πρακτικές, καλούμαστε να διευκρινίσουμε πως παρά το γεγονός πως η Ευρωπόλ είναι μια επιτελική υπηρεσία, εντούτοις διαθέτει (ιδίως από το 2010 και μετά) και μια επιχειρησιακή υπόσταση ως φορέας αστυνόμευσης καθώς

συμμετέχει σε κοινές επιχειρησιακές ομάδες των κρατών-μελών και ως εκ τούτου μπορεί να συγκριθεί (έστω και ακροθιγώς) με την καθαρά επιχειρησιακή Frontex²⁸⁶.

Ξεκινώντας από τους ενδοσυστημικούς λόγους των δύο φορέων αστυνόμευσης παρατηρούμε ότι υπάρχει πρόβλεψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα και στους δύο κανονισμούς των προαναφερθέντων υπηρεσιών. Οι προβλέψεις στον κανονισμό των δύο υπηρεσιών αφορούν στην προστασία των δικαιωμάτων κατά τις διαδικασίες εισαγωγής, επεξεργασίας, και διαβίβασης πληροφοριών σχετικών με προσωπικά δεδομένα διαμέσου ηλεκτρονικών δικτύων για την ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις εθνικές αρχές και ανάμεσα στις αρχές αυτές και τις δύο υπηρεσίες²⁸⁷. Η πρόβλεψη για την προστασία των ηλεκτρονικών δεδομένων αφορά στο κοινό στοιχείο που μοιράζονται οι δύο φορείς, δηλαδή την αστυνόμευση εξ αποστάσεως όπου η πληροφορία και η ασφαλής μεταφορά της είναι δύο από τα θεμελιακά στοιχεία της νέας ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής που επιθυμεί και στις δύο περιπτώσεις (της Ευρωπόλ και της Frontex) να δράσει προδραστικά.

Σχετικά με την διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων οι δύο υπηρεσίες διαθέτουν αμφοτέρως στον κανονισμό τους δύο στοιχεία. Το πρώτο στοιχείο αφορά στην αποθήκευση και την χρήση της πληροφορίας, αυτή η χρήση καθώς και η διαβίβαση της πληροφορίας από τον ένα οργανισμό προς ένα τρίτο μέρος (άλλο οργανισμό, ευρωπαϊκό όργανο, η τρίτο κράτος μέλος ή μη) και για τους δύο οργανισμούς πρέπει να διέπεται από τις ευρωπαϊκές αρχές της αναλογικότητας και της επικουρικότητας²⁸⁸. Το δεύτερο στοιχείο σχετίζεται με την ύπαρξη ενός μηχανισμού καταγγελιών σε περίπτωση ύπαρξης κάποιου σφάλματος σε σχέση με τις καταχωρηθείσες πληροφορίες στις βάσεις δεδομένων των δύο υπηρεσιών (είτε πρόκειται για δεδομένα που έχουν δοθεί από άλλες βάσεις δεδομένων είτε για βιομετρικά στοιχεία που συλλέχθηκαν στο πεδίο).

---

²⁸⁶ <<Τον Μάιο του 2016 το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν τον νέο κανονισμό για την Ευρωπόλ. Με το νέο κανονισμό διευκολύνεται η συγκρότηση από την Ευρωπόλ ειδικών μονάδων για την αντιμετώπιση επικείμενων απειλών, θεσπίζονται ρυθμίσεις για τις υφιστάμενες μονάδες (όπως οι προαναφερθείσες ομάδες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας), και προβλέπεται ένα αυστηρότερο καθεστώς προστασίας των δεδομένων, αποτελεσματικότερη διακυβέρνηση και μεγαλύτερη λογοδοσία της υπηρεσίας>>. Milt K. (2017). Αστυνομική συνεργασία. ΕΕ, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.12.7.pdf (πρόσβαση 7/12/2017).

²⁸⁷ <<Ειδικά για την Ευρωπόλ, ο έλεγχος και η εποπτεία της προβάλλουν ως απολύτως απαραίτητες προϋποθέσεις για ένα ακόμη επιπρόσθετο λόγο: την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου που απαιτείται αναφορικά με τις διαδικασίες αρχειοθέτησης και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και άλλων ευαίσθητων πληροφοριών.>>. Στεργιούλης Ε. Αθ. (2003). Η Ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ. 54.

²⁸⁸ Η πληροφορία και για τις δύο υπηρεσίες πρέπει να αφορά μόνο τις ανάγκες τους και τίποτα παραπάνω. Eur-lex. Επικουρικότητα. Πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, <http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/subsidiarity.html?locale=el> (πρόσβαση 9/10/2017). Και Eur-lex. Η αρχή της αναλογικότητας. Ο.π.

Σχετικά με το πρώτο σημείο: τα ανθρώπινα δικαιώματα αντιμετωπίζονται ως εργαλειακά σε σχέση με τα δεδομένα που πρέπει να συλλεχθούν. Αυτό σημαίνει πως σε ό,τι αφορά τον ενδοσυστημικό λόγο για τα εργαλεία ανάλυσης των δύο οργανισμών η διασφάλιση των δικαιωμάτων ξεκινά από τα ίδια τα δικαιώματα αλλά από την παραμετροποίηση των καθηκόντων των υπηρεσιών σε ό,τι αφορά την συλλογή πληροφοριών. Έτσι δεν είναι τα δικαιώματα που αντιμετωπίζονται ως όρια της νομιμοποιημένης δράσης, αλλά αντίθετα είναι η συλλογή και χρήση των πληροφοριών που πρωταρχικά οριοθετεί την μη παραβίαση των δικαιωμάτων, με το να είναι αφενός ανάλογη του στόχου ή της κάθε αποστολής και αφετέρου με το να ανταποκρίνεται σε μια καθορισμένη αναγκαιότητα που αφορά την επιχείρηση ή την δράση των άλλων υπηρεσιών. Η διασφάλιση των δικαιωμάτων νοείται ως οτιδήποτε πηγαίνει πέρα από τα όρια των κάθε φορά αποστολών ή επιχειρήσεων στις οποίες συμμετέχουν οι φορείς αστυνόμευσης, με τα όρια αυτά να καθορίζονται από την αναλογικότητα των εργαλείων για την επίτευξη των στόχων, δηλαδή με βάση το ποια είναι η φύση των πληροφοριών και το μέχρι που μπορεί να φτάσει η συλλογή τους σε σχέση με τον επιχειρησιακό σχεδιασμό και το έγκλημα που κάθε φορά πρέπει να αντιμετωπιστεί²⁸⁹. Αυτό μπορεί να σημαίνει πως σε κάθε περίπτωση τα δικαιώματα θα οριοθετούνται διαφορετικά, καθώς διαφορετικές επιχειρησιακές δραστηριότητες απαιτούν διαφορετικούς τύπους πληροφοριών για αντιμετώπιση διαφορετικών αδικημάτων.

Οι διαφορετικοί τύποι πληροφοριών συνεπάγονται ποικίλες διαβαθμίσεις στην κατάταξη των πληροφοριών αυτών. Οι διαβαθμισμένες πληροφορίες εύλογα συνδέονται με διαφορετικές ομάδες πληθυσμών που ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης (π.χ. μετανάστες, πρόσφυγες κλπ). Το οποίο με την σειρά του συνεπάγεται ένα διαφορετικό επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων ανάλογα με το σε ποια ομάδα πληθυσμού απευθύνονται οι πληροφορίες/εργαλεία για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Αυτή η διαφορά ή διαβάθμιση σχετικά με την πληροφορία αντανακλά σε μια διαβάθμιση των ομάδων στις οποίες απευθύνονται οι πληροφορίες αυτές²⁹⁰. Η διαβάθμιση αυτή ποικίλει ανάλογα με το

---

²⁸⁹ Aas K.F.(2014). *Bordered penalty: precarious membership and abnormal justice*. Punishment and society, vol.16(5), p.520-541. σ.525.

²⁹⁰ <<Επιπλέον, σε αντίθεση με ό,τι ισχύει με την παραδοσιακή στάση των επαγγελματιών του στρατού-η οποία όμως στάση βρίσκεται και αυτή σε μια διαδικασία μετασχηματισμού (Gutter 2006, Olsson 2006), δεν θεωρούν τα σύνορα ως την "κόρια γραμμή άμυνας" ενάντια στις απειλές. Τουναντίον επικεντρώνουν στον έλεγχο των πληθυσμών και στον εντοπισμό ατόμων. Υπό αυτή την έννοια, η Frontex δεν αποτελεί εξαίρεση (Jorry 2007). Επιπροσθέτως όλοι αυτοί οι μηχανισμοί, σε διαφορετικό βαθμό, επικεντρώνουν ιδίως σε τεχνολογικές και μη πολιτικές λύσεις >>. Bigot D.(2007). *Globalized (in)security: the Field and the Ban-opticon*. Cultures & conflicts, 4, s.30.

ποια πληθυσμιακή ομάδα συνδέεται με ποια πληροφορία, δημιουργώντας ουσιαστικά δύο υποκατηγορίες πληθυσμού , αφενός τις πληθυσμιακές ομάδες που ενέχουν το στοιχείο της συλλογικής διακινδύνευσης (risk) και αφετέρου τις ομάδες εκείνες του πληθυσμού που ενέχουν το στοιχείο της ανασφάλειας (precariousness).

Και στους δύο οργανισμούς αστυνόμευσης ο ενδοσυστημικός τους λόγος ορίζει ρητά την συνύπαρξη του ελέγχου της ομάδας της συλλογικής διακινδύνευσης με την προστασία των ομάδων εκείνων που βρίσκονται σε μια κατάσταση ανασφάλειας(π.χ. παιδιά, μωρά, γυναίκες κλπ), ενώ και οι δύο ομάδες αντιμετωπίζονται μονιστικά καθώς η διαχείριση τους είτε πρόκειται για έλεγχο είτε για ανθρωπιστική προστασία δομείται μέσα από το πρότυπο της κυβερνησιμότητας(governmentality) που ασκεί τον κοινωνικό έλεγχο της διαχείρισης μέσα από τον χαρακτηρισμό των ομάδων αυτών ως ανασφαλών ή ομάδων διακινδύνευσης. Οι βάσεις δεδομένων και στις δύο περιπτώσεις των φορέων αποτελούν έναν αυτοσκοπό , δηλαδή μια επιμέρους λειτουργία (κύρια λειτουργία για την Ευρωπόλ και συμπληρωματική για την Frontex) , ο οποίος αυτοσκοπός μεταχειρίζεται εργαλειακά τα δικαιώματα στο πλαίσιο της κυβερνησιμότητας²⁹¹.

Η κυβερνησιμότητα καταχωρεί τις πληροφορίες κατά τρόπο και διαβάθμιση τέτοια που να επιτρέπει την διαχείριση ομάδων είτε με όρους προστασίας/συμπαρουσίας των δικαιωμάτων (π.χ. ανασφάλεια) είτε με όρους απουσίας τέτοιων δικαιωμάτων όπως στην περίπτωση της διακινδύνευσης όπου το απόρρητο των πληροφοριών πρέπει να διατηρηθεί για λόγους που αφορούν την ασφαλή διεξαγωγή των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων. Ο ενδοσυστημικός λόγος της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης εμφανίζει μια αντιστροφή όρων σε ότι αφορά την σχέση πληροφοριών(ουσιοκρατία) και ανθρωπίνων δικαιωμάτων(εργαλειοκρατία). Η εκκίνηση του λόγου αυτού γίνεται από την αφετηρία της κυβερνησιμότητας, όπου η διαχείριση των πληθυσμιακών ροών (εργαλειοκρατία) γίνεται με την μετουσίωση του ζητήματος των ροών σε ένα κοινωνικό πρόβλημα που αφορά(δηλαδή γίνεται διαχειρίσιμο μέσα από το πρίσμα) την προστασία των δικαιωμάτων , τόσο εντός του χώρου Σένγκεν(π.χ. σε περίπτωση λάθους καταγραφής) όσο και στα εξωτερικά σύνορα(κατηγορίες πληθυσμού σε ανασφάλεια). Το ζήτημα των ροών για την

---

²⁹¹ <<Για πρώτη φορά στην ιστορία, δίχως αμφιβολία, η βιολογική ύπαρξη αντανακλούνταν στην πολιτική ύπαρξη το ίδιο το γεγονός της ανθρώπινης ζωής δεν ήταν πια ένα μη προσβάσιμο υπόστρωμα που αναδύοταν μόνο από καιρού εις καιρόν, ανάμεσα στην τυχαιότητα του θανάτου και της θνησιμότητας, ένα μέρος της ανθρώπινης ύπαρξης πέρασε στο πεδίο γνώσης του ελέγχου και στην σφαίρα της κυρίαρχης παρέμβασης.>>. Nilsson J.&Wallenstein S.O.(2013). *Foucault biopolitics and governmentality*. Στο κχόλμη, Soderton University, σ.68. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:615362/FULLTEXT03.pdf>(πρόσβαση 10/7/2017).

αστυνόμευση γίνεται διαχειρίσιμο υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων και το αποτέλεσμα είναι η εργαλειακή διάσταση να φαίνεται ως ουσιοκρατική αλλά να μετατρέπεται εκ νέου σε εργαλειακή μόλις τεθεί το καθήκον συλλογής των πληροφοριών για τις βάσεις δεδομένων²⁹².

Οι πληροφορίες παρουσιάζονται ως εργαλειακές στον βαθμό που ο κανονισμός των δύο υπηρεσιών καθορίζει σαφώς τα όρια για την συλλογή και την χρήση τους (αναγκαιότητα και αναλογικότητα), αλλά η συλλογή και η διάχυση της πληροφορίας οδηγεί στην συγκρότηση του πλαισίου της κυβερνησιμότητας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η διάχυση και η επεξεργασία δηλαδή της πληροφορίας οδηγεί στην διάκριση των πληθυσμιακών ομάδων, και άρα από την πλευρά της πληροφορίας τα όρια που εν τέλει τίθενται δεν είναι εκείνα ανάμεσα στα δικαιώματα και την δράση της αστυνόμευσης. Αλλά αντίθετα είναι τα όρια ανάμεσα στους επιμέρους πληθυσμούς που βρίσκονται από την πλευρά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και οι οποίοι καθορίζονται ως φορείς ή μη των δικαιωμάτων αυτών, όταν τα τελευταία αντιμετωπίζονται ουσιοκρατικά στην διαδικασία εγκαθίδρυσης των ορίων στην λειτουργία των βάσεων δεδομένων όπως την αποτυπώνει ο ενδοσυστημικός λόγος των υπηρεσιών.

Οι δύο ενδοσυστημικοί λόγοι είναι επομένως ουσιοκρατικοί σε ότι αφορά την διατύπωση των δικαιωμάτων ως ιδεοτυπικών ορίων στην λειτουργία των βάσεων δεδομένων και της ανταλλαγής πληροφοριών²⁹³. Ενώ παράλληλα είναι εργαλειακοί σε ότι αφορά την διάκριση και την διαχείριση των πληθυσμών που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα και επιχειρούν να εισέλθουν στον εσωτερικό χώρο Σένγκεν²⁹⁴. Υπάρχει μια ευθεία σύνδεση ανάμεσα στους δύο χώρους καθώς οι δύο φορείς αστυνόμευσης στοχεύουν εξίσου στην διατήρηση του εσωτερικού χώρου

---

²⁹² Δηλαδή βρίσκουμε τόσο την πρόβλεψη για το σεβασμό των δικαιωμάτων, <<... λαμβάνοντας υπόψη τον χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και πιο συγκεκριμένα το άρθρο 8>>, όσο και την εργαλειακή δέσμευση για την <<υποχρέωση και των δύο υπηρεσιών για την ύπαρξη μιας συντονισμένης, ενσωματωμένης και αποτελεσματικής συνεργασίας στην προσπάθεια υποστήριξης των κρατών μελών ΕΕ στην διατήρηση Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης.>>. Europol&Frontex(2015). Agreement on operational cooperation. ΕΕ, σ.1. http://frontex.europa.eu/assets/Partners/EU_Agencies/WA/WAFrontexEuropol.pdf. (πρόσβαση 11/5/2017).

²⁹³ Πρβλ. Άρθρα 9 ως 11 για την μετάδοση, επεξεργασία και προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων στο *Europol-Frontex agreement on operational cooperation*, ο.π., σ.5-6.

²⁹⁴ Πρβλ. Περιορισμούς σε τρίτες χώρες και υπηκόους τρίτων χωρών, π.χ. Άρθρο 19 <<Σκοπός και όρια της επεξεργασίας πληροφοριών από την Ευρωπόλ>>: <<3. Σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, η Ευρωπόλ δύναται να επιβάλλει περιορισμούς στην πρόσβαση κρατών μελών, φορέων της Ένωσης, τρίτων χωρών και διεθνών οργανισμών σε πληροφορίες τις οποίες ανέκτησε από πηγές διαθέσιμες στο κοινό ή στη χρήση αυτών των πληροφοριών>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016, ο.π., σ.75. Για την Frontex πρβλ. Άρθρο 4, παρ.γ, <<γ>> την ανάλυση των κινδύνων για την εσωτερική ασφάλεια και την ανάλυση των απειλών που μπορούν να επηρεάσουν τη λειτουργία ή την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων.>>. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2016. Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σ.12.

χωρίς ελέγχους και επομένως στην ύπαρξη εκεί των δικαιωμάτων , και ταυτόχρονα επιχειρούν την διαχείριση των πληθυσμών στα εξωτερικά σύνορα για να μην εισέλθουν στο εσωτερικό. Η σχέση εργαλειοκρατίας-ουσιοκρατίας αντιστρέφεται λοιπόν ανάλογα με τον χώρο από τον οποίο ξεκινά η ανάλυση κάθε φορά (δηλαδή ανάλογα αν η ανάλυση ξεκινά από τα δικαιώματα/εσωτερικός χώρος ή από την συλλογή πληροφοριών/εξωτερικός χώρος) ώστε τα δικαιώματα να ενέχουν μια ενότητα δύο στοιχείων, αφενός της διαχείρισης πληθυσμών(εξωτερικός χώρος) και αφετέρου του στοιχείου της ύπαρξης ορίων στην λειτουργία της αστυνόμευσης(εσωτερικός χώρος).

Σχετικά με το δεύτερο σημείο ομοιότητας για τις βάσεις δεδομένων οι δύο υπηρεσίες , στο πλαίσιο της λογοδοσίας και της αξιολόγησης, διαθέτουν πρόβλεψη στον κανονισμό τους για την ύπαρξη επίσημων μορφών ελέγχου(έλεγχος και λογοδοσία από τα πάνω²⁹⁵) σχετικά με την τήρηση των δικαιωμάτων καθώς και για την συγκρότηση ενός μηχανισμού για την υποβολή καταγγελιών από τα υποκείμενα των πληροφοριών σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων τους(έλεγχος και λογοδοσία από τα κάτω²⁹⁶).Οι μορφές επίσημου ελέγχου που ασκούνται στις δύο υπηρεσίες για την επιβεβαίωση της τήρησης των κανόνων περί της συλλογής και χρήσης πληροφοριών, ενυπάρχουν τόσο στον κάθετο άξονα, δηλαδή προέρχονται εκτός του οργανισμού αστυνόμευσης.Η προέλευση τους αφορά τα ευρωπαϊκά όργανα (π.χ. ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, συμβούλιο της Ευρώπης), τα επιμέρους κράτη-μέλη, ευρωπαϊκούς φορείς ελέγχου και λογοδοσίας που συγκροτούνται αποκλειστικά για τον σκοπό της προστασίας των δικαιωμάτων και για τον έλεγχο της χρήσης των πληροφοριών, και τέλος ο έλεγχος αυτός μπορεί να προέρχεται και από εξωευρωπαϊκούς φορείς (π.χ. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ).

Ο επίσημος έλεγχος ενυπάρχει όμως και στον οριζόντιο άξονα, όπου ο ελεγκτικός μηχανισμός συγκροτείται στο εσωτερικό των υπηρεσιών και αφορά την εσωτερική λογοδοσία και αξιολόγηση. Σε αυτή την περίπτωση ο μηχανισμός ασκεί την εποπτεία του στις αποφάσεις που λαμβάνονται ώστε οι τελευταίες να διασφαλίζεται ότι διαθέτουν μια επαρκή πρόβλεψη για τα δικαιώματα. Οι δύο μορφές ελέγχου και στις δύο περιπτώσεις των οργανισμών ευρωπαϊκής αστυνόμευσης

---

²⁹⁵ Πρβλ. σχετικά Άρθρα 71-72 για Frontex, *Κανονισμός (ΕΕ)2016/1624 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2016*. Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σ.55. Και 41,43,45,51 για Ευρωπόλ. *Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016*, ο.π.,σ.90 κ.ε.

²⁹⁶ Πρβλ. Άρθρο 70 για Frontex, ο.π.,σ.54. Και άρθρα 42,44,51 για Ευρωπόλ, ο.π.,σ.91 κ.ε.

υπάρχουν ως ανεξάρτητες οντότητες για να διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα, αλλά στον ίδιο βαθμό μπορούν και να συνδέονται μεταξύ τους όπως όταν ο εσωτερικός έλεγχος μεταβιβάζει τα αποτελέσματα του στον εξωτερικό έλεγχο για να υπάρχει ενημέρωση και λογοδοσία ενώπιον των ευρωπαϊκών οργάνων και των κρατών-μελών.

Τόσο η Frontex όσο και η Ευρωπόλ αναπτύσσουν μηχανισμούς για την διασφάλιση των δικαιωμάτων, ιδιαίτερα της ιδιωτικής ζωής σε σχέση με την πληροφόρηση ενώ παράλληλα η αξιολόγηση αυτή μετατοπίζεται από τον οριζόντιο άξονα των κρατών-μελών (διακρατική συνεργασία) και κινείται περισσότερο προς την κατεύθυνση του κάθετου άξονα του υπερκρατικού επιπέδου της Ε.Ε. Οι διαδικασίες της αξιολόγησης και της λογοδοσίας²⁹⁷ για τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι σαφώς επηρεασμένες από τον χαρακτήρα των οργανισμών ως πλήρως ευρωπαϊκών υπηρεσιών (full time eu agencies) που διαμορφώνεται με τις επιμέρους τροποποιήσεις των κανονισμών κατά την τρέχουσα δεκαετία και με την συνολικότερη αλλαγή που συντελείται με την κατάργηση του συστήματος των τριών πυλώνων και την αντικατάσταση του στην συνθήκη της Λισαβόνας με τα τρία είδη αρμοδιοτήτων (αποκλειστικές, συντρέχουσες και υποστηρικτικές) καθώς και με την διεύρυνση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έναντι των αντίστοιχων εθνικών.

Πέρα από την διάκριση σε εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο, η λογοδοσία περί των δικαιωμάτων διακρίνεται περαιτέρω με βάση την πρώτη διάκριση σε λογοδοσία των εξωτερικών οργανισμών και λογοδοσία προερχόμενη από τα υποκείμενα των δικαιωμάτων. Και στις δύο περιπτώσεις των οργανισμών ευρωπαϊκής αστυνόμευσης ο έλεγχος και η λογοδοσία εμφανίζονται ως εναργέστεροι στην περίπτωση που ασκούνται από άλλους οργανισμούς²⁹⁸. Το είδος αυτής της λογοδοσίας εμπλέκεται ενεργά με την λειτουργία των δύο οργανισμών αστυνόμευσης, με αποτέλεσμα η προστασία των δικαιωμάτων να ερμηνεύεται μόνο μέσα από το πρίσμα της ευρωπαϊκής πολιτικής για την ασφάλεια, είτε αυτή η ασφάλεια εκφράζεται σε επίπεδο πολιτικών(π.χ. ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) είτε σε επίπεδο επιχειρησιακών σχεδίων εντός του οργανισμού. Ο εν λόγω έλεγχος είναι περισσότερο ενδογενείς καθώς δρα σε ενωσιακό κυρίως επίπεδο στο οποίο και ανήκουν οι δύο υπηρεσίες ,

---

²⁹⁷ Η λογοδοσία αφορά περισσότερο την διαφάνεια μέσα από την διάδοση της πληροφορίας(π.χ. πρόσβαση των μελών στις αναφορές αξιολόγησης) η οποία διασφαλίζεται από την συμμετοχή των κρατών μελών σε διάφορους θεσμούς λογοδοσίας και διαφάνειας(π.χ.ΜΟΚΕ),δηλαδή διαβούλευσης και όχι δεσμευτικής (προς τους οργανισμούς) δράσης από μέρους τρίτων(μελών, εξωτερικών μηχανισμών λογοδοσίας). Άρθρο 65,παρ.(4). Ευρωπόλ. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016.,ο.π.,σ.103

²⁹⁸ Πρβλ.ΜΟΚΕ,μεικτή επιτροπή ελέγχου, ΕΕΠΔ κλπ στον κανονισμό της Ευρωπόλ. Ο.π.,σ.92 κ.ε.

αλλά και σε παγκόσμιο όταν πρόκειται για τον ΟΗΕ όπου εκεί ο ρόλος είναι περισσότερο συμβουλευτικός. Η λογοδοσία σε αυτό το επίπεδο επιχειρεί να εντάξει τα δικαιώματα σε ένα λειτουργικό/εργαλειακό πλαίσιο που θα θέτει τις κατευθυντήριες γραμμές δράσεις των Frontex και Ευρωπόλ.

Αντίθετα η λογοδοσία που προέρχεται από τον καταγγελτικό μηχανισμό αφορά το μικρο-επίπεδο του ατόμου αλλά και το επίπεδο του κράτους-μέλους. Σε αυτά τα δύο επίπεδα που ως ένα βαθμό συναιρούνται ,καθώς ο καταγγελτικός μηχανισμός έχει την έδρα του στις χώρες μέλη και άρα το άτομο μπορεί να δράσει μόνο μέσα από διαδικασίες που κινούνται σε επίπεδο κράτος-μέλους, η λειτουργία της αστυνόμευσης ερμηνεύεται μέσα από το πρίσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε αντίθεση με την λογοδοσία των ευρωπαϊκών οργάνων. Ο μηχανισμός καταγγελίας έχει μικρότερη επιρροή στον σχεδιασμό και την λειτουργία των δύο οργανισμών αστυνόμευσης, ακόμα και σε ότι αφορά την συμμετοχή των κρατών-μελών στο διοικητικό συμβούλιο των δύο οργανισμών. Ενώ στην περίπτωση του υποκειμένου των δικαιωμάτων η καταγγελία αυτού του τελευταίου σαφώς διαβιβάζεται στους εκτελεστικούς διευθυντές των οργανισμών και υπάρχει μια σαφής προθεσμία των τελευταίων για να αποστείλουν μια απάντηση στον αιτούντα, αλλά η θετική ανταπόκριση δεσμεύεται ρητά από το ζήτημα της ασφάλειας σε ότι αφορά την λειτουργία των υπηρεσιών (π.χ. προστασία δεδομένων που χρειάζονται σε επιχειρήσεις που πραγματοποιούνται εκείνο το χρονικό διάστημα).

Η ύπαρξη του μηχανισμού καταγγελιών²⁹⁹ στο επίπεδο του κράτους-μέλους συνεπάγεται μια αντιμετώπιση (σε ότι έχει να κάνει με την ουσιοκρατική αντίληψη) των δικαιωμάτων ως ένα στοιχείο που και για τους δύο οργανισμούς αντιμετωπίζεται ως στοιχείο εξωτερικό σε σχέση με την εσωτερική λειτουργία τους. Η διάκριση εσωτερικών και εξωτερικών στοιχείων σε σχέση με την δομή χρησιμοποιείται για να διακρίνει τον έλεγχο σχετικά με τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων(τόσο κατά το στάδιο σχεδιασμού της λειτουργίας του οργανισμού , όσο και κατά το στάδιο της καθαυτό λειτουργίας του) που επαφίεται σε μεγάλο βαθμό στις αποκλειστικές αρμοδιότητες της Ένωσης(ευρωπαϊκά όργανα, δομή των ίδιων των οργανισμών αστυνόμευσης, τρίτοι φορείς και ΜΚΟ) ενώ απομακρύνεται αρκετά από το επίπεδο της παραδοσιακής διάκρισης κράτους και κοινωνίας των πολιτών. Αντίθετα η

---

²⁹⁹ Πρβλ.Εθνική εποπτική αρχή σε κάθε κράτος μέλος της Ευρωπόλ έναντι του εσωτερικού μηχανισμού καταγγελιών της Frontex, κοινό σημείο ο υπεύθυνος δεδομένων(Ευρωπόλ) και θεμελιωδών δικαιωμάτων(Frontex) στο Δ.Σ. και των δύο. Ευρωπόλ. *Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016.*,ο.π.,σ.90. κ' Frontex,ο.π.,σ.54.Και άρθρα 42,44,51 για Ευρωπόλ,ο.π.,σ.55.

διαδικασία της καταγγελίας αφήνεται κατά κύριο λόγο στην δικαιοδοσία του κράτους-μέλους και στο ίδιο το υποκείμενο των δικαιωμάτων, με αποτέλεσμα η λογοδοσία στα δύο αυτά επίπεδα να αποδυναμώνεται και η ουσιοκρατική αντιμετώπιση των δικαιωμάτων να τοποθετείται ως δεύτερη προτεραιότητα(ουσιαστικά κινούμενη παράλληλα), πίσω από το ζήτημα της ασφάλειας στον εσωτερικό χώρο και τα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης που αντιμετωπίζει τα δικαιώματα περισσότερο εργαλειακά σε σχέση με το κράτος-μέλος.

Το αποτέλεσμα είναι η εμφάνιση ενός δυισμού σε σχέση με την λογοδοσία όπου η ασφάλεια της Ε.Ε. τείνει να ταυτιστεί με το υπερκρατικό επίπεδο σε ότι αφορά την λειτουργία της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης, με αποτέλεσμα η ουσιαστική διασφάλιση των δικαιωμάτων να γίνεται με γνώμονα όχι τα ίδια τα δικαιώματα αλλά με βάση της κάθε φορά προτεραιότητες στον τομέα ασφαλείας(που βεβαίως αποτελεί και η ίδια ένα κεκτημένο δικαίωμα για όλους τους ευρωπαίους πολίτες αλλά και για τα κράτη).Ενώ τα ανθρώπινα δικαιώματα και η περί αυτών λογοδοσία παραμένει στο παραδοσιακό επίπεδο του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών σε ότι αφορά την προάσπιση των ατομικών δικαιωμάτων και της ιδιωτικότητας του υποκειμένου, ενώ η ασφάλεια ταυτίζεται για του δύο οργανισμούς με εκείνη της Ένωσης και των κρατών-μελών και δευτερευόντως με εκείνη που αφορά στα ατομικά δικαιώματα.

Το αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η λογοδοσία και για τους δύο οργανισμούς να μετατοπίζεται από το διακρατικό επίπεδο συνεργασίας σε εκείνο της Ένωσης και τα ανθρώπινα δικαιώματα να μετατοπίζονται προς το κρατικό επίπεδο σε ότι αφορά τις περιπτώσεις παραβίασης τους. Με αποτέλεσμα η διασφάλιση τους να μην είναι τόσο ένα κεκτημένο των ευρωπαϊκών και μη πληθυσμών. Αλλά σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό να μετατρέπεται σε ένα αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο ευρωενωσιακό επίπεδο(είτε πρόκειται για τα ευρωπαϊκά όργανα είτε για το εκτελεστικό συμβούλιο των δύο υπηρεσιών) όπου για την διασφάλιση των δικαιωμάτων θα απαιτείται μια διεργασία για την συγκρότηση επίσημων ή ανεπίσημων συμμαχιών ανάμεσα στα κράτη-μέλη ούτως ώστε η έκβαση του οποιοδήποτε ζητήματος αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα να εξαρτάται από τους συσχετισμούς ισχύος ανάμεσα στα κράτη-μέλη για αποφάσεις που λαμβάνονται στο υπερκρατικό επίπεδο.

Έχοντας ολοκληρώσει την παράθεση των κοινών σημείων ανάμεσα στους δύο οργανισμούς και τα ανθρώπινα δικαιώματα σε ότι αφορά τον ενδοσυστημικό τους λόγο, στην συνέχεια καλούμαστε να αναλύσουμε τα αντίστοιχα σημεία της εν λόγω

σχέσης στο επίπεδο της πρακτικής δράσης των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης. Η ανάλυση στο σημείο αυτό θα εστιάσει σε δύο σημεία, όπου το πρώτο αφορά την συνεργασία με τρίτα κράτη που δεν έχουν ενταχθεί στην Ε.Ε., και τα κοινά σημεία που υπάρχουν στις σχέσεις συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη αυτά και τους φορείς αστυνόμευσης αναφορικά με το πώς χειρίζονται τα δικαιώματα στο πλαίσιο αυτό. Ενώ το δεύτερο σημείο θα καταπιαστεί με την ανάλυση της συνεργασίας ανάμεσα στους ίδιους τους φορείς αστυνόμευσης όταν αναπτύσσουν κοινή επιχειρησιακή δράση και την κοινή τους αντιμετώπιση για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε ότι αφορά το πλαίσιο της συνεργασίας αυτής.

Σχετικά με το πρώτο σημείο για την συνεργασία (και) της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης με τρίτες χώρες που δεν ανήκουν στην Ένωση, μπορούν να εντοπιστούν δύο κοινά σημεία. Το πρώτο σημείο αφορά στην υιοθέτηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως ενός διαπραγματευτικού μέσου για την επίτευξη συμφωνιών με τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς (άρα και τους οργανισμούς αστυνόμευσης) και τις χώρες-μέλη ώστε να ωφεληθούν σε τομείς μη σχετικούς με την θεμελίωση των δικαιωμάτων (π.χ. οικονομικές συμφωνίες, στρατηγικές συμφωνίες κλπ). Για άλλη μια φορά ο ρόλος των δικαιωμάτων εμφανίζεται ως εργαλειακός στην προσπάθεια επίτευξης συμφωνιών με βάση τις διαφορετικές στοχεύσεις των δύο μερών που τις υπογράφουν, η εργαλειακότητα αυτή εστιάζει σε δύο επιμέρους πτυχές που σχετίζονται με τα δικαιώματα, η μια έχει σχέση με την συμβατότητα των ενδοσυστημικών λόγων των τρίτων κρατών με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τα ευρωπαϊκά κράτη. Ενώ η άλλη αφορά την μετατόπιση του ζητήματος των δικαιωμάτων από την στόχευση των ευρωπαϊκών οργανισμών αστυνόμευσης σε εκείνη των τρίτων χωρών³⁰⁰.

Το κοινό στοιχείο της συμβατότητας των ενδοσυστημικών λόγων (ευρωπαϊκών και μη) συνεπάγεται την δυνατότητα για επίτευξη συμφωνίας ανάμεσα στα τρίτα κράτη και τους οργανισμούς ευρωπαϊκής αστυνόμευσης, μόνο στον βαθμό που τα πρώτα μπορούν να επιδείξουν ή να υιοθετήσουν ένα νομοθετικό/ρυθμιστικό πλαίσιο που να προσεγγίζει τα ευρωπαϊκά πρότυπα (και) σε ότι έχει να κάνει με τα δικαιώματα. Καθώς οι τρίτες χώρες εργαλειοποιούν το περιεχόμενο των δικαιωμάτων για να επιτύχουν διαφορετικής φύσεως στόχους, ταυτόχρονα οι οργανισμοί της αστυνόμευσης στο πλαίσιο των συμφωνιών αυτών αντιμετωπίζουν τα δικαιώματα με

---

³⁰⁰ Carrera S. & Blockmans S. & Cassarino J.-P. & Gros D. & Guild E. (2016). *The European border and coast guard*. EE, cepts, σ. 38-41.

την παραδοσιακή τους έννοια, δηλαδή ως ορίων ανάμεσα στην Ε.Ε. και τους φορείς αστυνόμευσης που επιθυμούν την διαχείριση πληθυσμών και τα τρίτα κράτη που επιθυμούν την βελτίωση της θέσης τους στον de facto συσχετισμό με τα κράτη της Ένωσης.

Στις περιπτώσεις των συμφωνιών των τρίτων κρατών και των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης τα ανθρώπινα δικαιώματα επανέρχονται ως όριο ανάμεσα σε δύο πολιτικά μορφώματα. Το πρώτο είναι το τρίτο κράτος ενώ το δεύτερο είναι η Ε.Ε. ως μια ένωση κρατών όπου το κράτος υπάρχει και ταυτόχρονα απονευρώνεται για να συγκροτήσει την Ένωση. Η ύπαρξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως ορίων για τα τρίτα κράτη διαθέτει μια διττή έννοια ανάλογα με το αν πρόκειται για μέλη της Ένωσης ή μη. Για τα μη μέλη τα δικαιώματα είναι όρια στον βαθμό που θέτουν τις ελάχιστες προδιαγραφές για την σύναψη μιας συμφωνίας, καθώς το νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να σέβεται τα δικαιώματα στον ίδιο βαθμό που το κάνουν τα αντίστοιχα των ευρωπαϊκών κρατών. Αυτό συνεπάγεται μια ανάγκη βελτίωσης του νομοθετικού πλαισίου για τα τρίτα κράτη με βάσει τις προϋποθέσεις που θα θέσουν στην διαπραγμάτευση η Ένωση και τα κράτη της και με βάσει το ποιες και πόσες από αυτές τις προϋποθέσεις θα είναι σε θέση να δεχτεί το τρίτο κράτος. Για τα κράτη-μέλη, την ευρωπαϊκή αστυνόμευση και την Ε.Ε. συνολικά το όριο που τίθεται αφορά σε μια ευθυγράμμιση των δύο νομοθετικών πλαισίων σε ότι αφορά τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όπου αφενός η Ένωση θα βοηθήσει στην δημιουργία υποδομής στις χώρες που δεν αποτελούν μέλη ενώ αφετέρου θα μεταβιβάζει το ζήτημα της διαχείρισης πληθυσμών, ως ένα βαθμό, στις τρίτες αυτές χώρες ώστε να το διαχειριστούν δίχως να μπορούν να το μετακυλήσουν (στο πλαίσιο της συμφωνίας) πίσω στο έδαφος της Ένωσης.

Η πρόβλεψη των δικαιωμάτων ως ορίου ανάμεσα στην Ε.Ε. και τα κράτη που δεν συμμετέχουν σε αυτή στο πλαίσιο μιας συμφωνίας οδηγεί εκ νέου στην σύνδεση ουσιοκρατίας-εργαλειοκρατίας με την τελευταία να αναδεικνύεται σε ουσιώδη στόχο των διαπραγματευτικών συμφωνιών. Η εργαλειοκρατία εδώ υπό την μορφή της διαχείρισης πληθυσμών μετουσιώνει ξανά τα δικαιώματα σε ένα διαπραγματευτικό εργαλείο, όπου για το τρίτο κράτος η πρόβλεψη για τα δικαιώματα σημαίνει να δεχθεί να διατηρήσει στο έδαφος του ροές πληθυσμών που αλλιώς θα κατέληγαν στο έδαφος της Ένωσης με αντάλλαγμα την παροχή τεχνογνωσίας και την σύναψη παραπλήσιων συμφωνιών για να ενισχυθεί (και) προς αυτή την κατεύθυνση ενώ παράλληλα θα

αναβαθμίζει την θέση του κράτους για να προσεγγίσει τα κράτη-μέλη³⁰¹. Ενώ η Ένωση θέτει τις προϋποθέσεις για τον σεβασμό των δικαιωμάτων ως όριο για την εδραίωση της συμφωνίας συνεργασίας, και με αυτό τον τρόπο μεταβιβάζει το ουσιοκρατικό ζήτημα του καθαυτού σεβασμού των δικαιωμάτων εκτός του εδάφους της Ε.Ε. και με τον τρόπο αυτό το περιεχόμενο του ορίου σημαίνει ότι η ουσιοκρατία μετατρέπεται σε εργαλειοκρατία. Διότι η μετάβαση του ουσιοκρατικού περιεχομένου συνεπάγεται την μετάβαση(διαχείριση) πληθυσμιακών ροών σε άλλο έδαφος με την συνδρομή που παρέχουν οι δύο υπηρεσίες αστυνόμευσης σε ανθρώπινο δυναμικό (π.χ. αξιωματικοί σύνδεσμοι) και τεχνολογία (βάσεις δεδομένων , ανταλλαγή πληροφοριών κλπ).

Η μεταφορά του ορίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα από τον χώρο (εσωτερικό χώρο Σένγκεν και χώρο των εξωτερικών συνόρων) της Ε.Ε. σε εκείνων των χωρών που δεν ανήκουν σε αυτή αναδεικνύει το κοινό στοιχείο της προτεραιότητας της ασφάλειας για τους δύο οργανισμούς αστυνόμευσης. Η προτεραιότητα στην ασφάλεια εκφράζεται τόσο με την μεταφορά της τεχνογνωσίας στις τρίτες χώρες ώστε η διαχείριση της συλλογικής διακινδύνευσης των πληθυσμών να καταστεί αποτελεσματική σε εκείνες τις χώρες, όσο και με τις επιμέρους ρυθμίσεις και βελτιώσεις στο επίπεδο της υποδομής και της νομοθεσίας σε ότι αφορά την διαδικασία ένταξης των τρίτων χωρών στην Ένωση. Η διαδικασία της ένταξης σημαίνει πως και οι δύο φορείς αστυνόμευσης οφείλουν να συμβάλλουν στην όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη προετοιμασία της υπό ένταξη χώρας για την διαχείριση της συλλογικής ασφάλειας του διευρυμένου (λόγω της ένταξης μιας χώρας) χώρου της Ένωσης μετά την ένταξη της τελευταίας, όπως στο παράδειγμα της ένταξης της Πολωνίας με την εγκατάσταση των αρχηγείων της Frontex στην Βαρσοβία.

Κατ' επέκταση η κοινή αντιμετώπιση των δικαιωμάτων ως ορίων μέσα από την συνεργασία των υπηρεσιών αστυνόμευσης με τρίτα κράτη δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί μόνο ως οριοθέτηση συνόρων, ή πρέπει να ειπωθεί ως τέτοια μόνο πρωταρχικά. Η εδαφική οριοθέτηση σημαίνει μια διπλή σημασία για το όριο ανάμεσα στις δύο περιοχές, καθώς μαζί με το έδαφος οριοθετούνται από κοινού η σχέση ασφάλειας-ελευθερίας(δικαιωμάτων) και η σχέση ουσιοκρατίας-εργαλειοκρατίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Και για τις δύο υπηρεσίες πραγματοποιείται ένας καταμερισμός των δικαιωμάτων , όπου οι τελευταίες διατηρούν την εργαλειοκράτητα

---

³⁰¹ Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2016),ο.π.

και αποδίδουν την ουσιοκρατία στις τρίτες χώρες (και οι τελευταίες πράττουν αντίστοιχα το αντίστροφο μέσα από τα πλεονεκτήματα που θέλουν να διασφαλίσουν από τις συμφωνίες) , ενώ παράλληλα προσπαθούν να εδραιώσουν την ασφάλεια της ελεύθερης κυκλοφορίας(η ασφάλεια ως ουσιοκρατικό ζήτημα) στην Ένωση μεταφέροντας την διαχείριση των πληθυσμών διακινδύνευσης(εργαλειοκρατία δικαιωμάτων) έστω και εν μέρει σε εδάφη εκτός του χώρου ελευθερίας-ασφάλειας-δικαιοσύνης αλλά και εκτός των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Υπό αυτή την προοπτική οι δύο χώροι (ενωσιακός και μη ενωσιακός) λειτουργούν ως προέκταση ο ένας του άλλου(μονιστικά) καθώς η διασφάλιση του ενός πόλου (ασφάλεια-δικαιώματα) προϋποθέτει και για τις δύο υπηρεσίες αστυνόμευσης την επιτυχή διαπραγμάτευση του άλλου πόλου του συνεχούς των δύο χώρων (ουσιοκρατία-εργαλειοκρατία).

Πέρα από την διάκριση στις σχέσεις μεταξύ των κρατών και την μεταφορά των δικαιωμάτων (μελών και μη) η έννοια του ορίου εμφανίζεται και στις δύο περιπτώσεις των οργανισμών αστυνόμευσης να διχοτομεί και τους ίδιους τους πληθυσμούς που ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης. Σε συνδυασμό και με το προηγούμενο στοιχείο της ύπαρξης ενός μηχανισμού καταγγελιών, εμφανίζεται ένα όριο ανάμεσα στις πληθυσμιακές ροές που μεταφέρονται εκτός της Ε.Ε. που τις διακρίνει σε εκείνες τις ομάδες που διαθέτουν το στοιχείο της συλλογικής διακινδύνευσης και σε εκείνες που βρίσκονται σε ανασφάλεια και χρήζουν προστασίας. Έτσι οι τρίτες χώρες καλούνται να διαχειριστούν εν μέρει τους πληθυσμούς συλλογικής διακινδύνευσης που επιτρέπεται να μετακινηθούν αλλά μόνο σε ότι αφορά την κίνηση έξω από τα όρια της Ε.Ε.(ενώ όσοι δεν έχουν την διακινδύνευση μπορούν να κινηθούν στο εσωτερικό της Ένωσης), ενώ ταυτόχρονα εμφανίζονται κάποιες πληθυσμιακές κατηγορίες(π.χ. παιδιά, γυναίκες, βρέφη, άτομα των οποίων τα στοιχεία έχουν υποστεί λανθασμένη επεξεργασία στην βάση δεδομένων) που διακρίνονται όχι για την διακινδύνευση αλλά για την ευαλωτότητα και την ανασφάλεια που βιώνουν³⁰². Οι τελευταίες αυτές κατηγορίες διακρίνονται για την ύπαρξη τους σε μια κατάσταση σχετικής αποστέρησης που οδηγεί στην αντιμετώπιση τους από τους οργανισμούς αστυνόμευσης κατά τρόπο ουσιοκρατικό, ενώ οι πληθυσμοί που ταυτίζονται με την διακινδύνευση αντιμετωπίζονται

---

³⁰² Πρβλ. Aas K.F.& Gundhus O.L.(2015).*Policing humanitarian borderlands:Frontex, human rights and the precariousness of life*.British journal criminology,55,pp.1-18,σ.3.

εργαλειακά. Δηλαδή επιχειρείται η επίτευξη μιας συμφωνίας για να συντελεστεί η διαχείριση τους.

Επομένως μπορούμε να διακρίνουμε ανάμεσα σε μια ουσιοκρατική ύπαρξη της σχετικής αποστέρησης στον κανονισμό των οργανισμών αστυνόμευσης(π.χ. καταγγελίες) και σε μια εργαλειακή διαχείριση για την συλλογική μορφή διακινδύνευσης. Ο εν λόγω δυϊσμός υποδεικνύει μια αντιμεταθετική ιδιότητα που προκύπτει όταν τα δικαιώματα αντιμετωπίζονται ως όρια ανάμεσα στις συμφωνίες μεταξύ της Ένωσης και τρίτων χωρών. Οι ομάδες πληθυσμού της συλλογικής διακινδύνευσης που με την επίτευξη της συμφωνίας μεταφέρονται εκτός των συνόρων της Ένωσης μεταθέτουν την προβληματική της προστασίας των δικαιωμάτων από την Ε.Ε. στην Τρίτη χώρα³⁰³. Οι ομάδες πληθυσμού που βιώνουν την αποστέρηση των δικαιωμάτων τους εκτός του χώρου Σένγκεν διαθέτουν το δικαίωμα της καταγγελίας και της προστασίας τους έναντι των οργανισμών αστυνόμευσης, οι ομάδες αυτές δικαιούνται προστασίας και το αίτημα τους σχετικά με τα δικαιώματα δεν μεταβιβάζεται σε τρίτες χώρες, καθώς δεν ενέχουν το στοιχείο της διακινδύνευσης, αλλά το επεξεργάζονται οι ίδιοι οι φορείς αστυνόμευσης εντός της Ε.Ε.

Στην συνέχεια θα εξετάσουμε τα κοινά σημεία που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο πλαίσιο των σχέσεων συνεργασίας ανάμεσα στην Frontex και την Ευρωπόλ. Η δυνατότητα σύναψης συνεργασίας ανάμεσα στις υπηρεσίες καθίσταται εφικτή για δύο κυρίως λόγους, αρχικά και οι δύο αποτελούν φορείς στο ίδιο επίπεδο αστυνόμευσης, δηλαδή στο επίπεδο της συγκρότησης ενός υπερκρατικού φορέα κρατών. Δεύτερον, ιδίως μετά το 2010 και τις αλλαγές που έλαβαν χώρα σε σχέση με την Ευρωπόλ, γίνεται φανερό πως υπάρχει μια σύγκλιση στην δράση των δύο φορέων αστυνόμευσης, επομένως και μια σύγκλιση εσωτερικού και εξωτερικού χώρου, ως προς το στοιχείο που αφορά την επιχειρησιακή τους ιδιότητα. Η υπηρεσία της Frontex συγκροτείται ήδη από την ίδρυση της ως φορέας επιχειρησιακής αστυνόμευσης καθώς εδράζεται στον χώρο διαχείρισης μορφών συλλογικής διακινδύνευσης(εξωτερικά σύνορα της Ένωσης). Ενώ η Ευρωπόλ ξεκινά ως και συνεχίζει να είναι ένας φορέας επιτελικής αστυνόμευσης, αλλά ενισχύεται ο επιχειρησιακός της χαρακτήρας (τόσο με βάση την ιδρυτική της συνθήκη, όσο και κυρίως μετά την μετατροπή της σε πλήρη ευρωπαϊκή υπηρεσία) ως αποτέλεσμα της

---

³⁰³ Πρβλ. το λεγόμενο <<outsourcing of European asylum rights>>,δηλαδή την ανάθεση τους σε τρίτες χώρες. Aas K.F.&GundhusH.O.L.,ο.π.,σ.3.

αδυναμίας/ανισοκατανομής διαχείρισης των συλλογικών διακινδυνεύσεων στα εξωτερικά σύνορα που δυνάμει μπορούν να μεταφερθούν και στον εσωτερικό χώρο Σένγκεν.

Η ενίσχυση του επιχειρησιακού χαρακτήρα της Ευρωπόλ με την ταυτόχρονη διατήρηση του συνεργατικού στοιχείου της επιτελικής αστυνόμευσης που διαθέτει, οδήγησε στην διεύρυνση των δυνατοτήτων συνεργασίας σε επιχειρησιακούς τομείς τόσο ανάμεσα στις αστυνομικές δυνάμεις των κρατών-μελών όσο και ανάμεσα στην Ευρωπόλ και την Frontex. Η συνεργασία των δύο φορέων θέτει ταυτόχρονα και το ζήτημα μιας περισσότερο αυτοτελούς δράσης της αστυνόμευσης και όχι απλώς ενός συμπληρωματικού ρόλου στο πλαίσιο μιας διακρατικής συνεργασίας. Η επιχειρησιακή συνεργασία θέτει παράλληλα και το ζήτημα του πως τα δικαιώματα θα διασφαλίζονται (ή ποια θα είναι η σημασία τους) στο πλαίσιο μιας σύμπραξης σε ένα περισσότερο ευρωπαϊκό επίπεδο παρά σε ένα διακρατικό³⁰⁴ (η Frontex ή η Ευρωπόλ σε συνεργασία με εθνικούς φορείς). Η συνεργασία των δύο υπηρεσιών στον επιχειρησιακό τομέα ως σημείο σύγκλισης τους συνεπάγεται την ανάγκη για μια κοινή πολιτική (ευρωπαϊκής) διαχείρισης των δικαιωμάτων.

Η συνεργασία των δύο οργανισμών, και σε ότι αφορά το πρωτόκολλο και επομένως τον ενδοσυστημικό λόγο της μεταξύ τους συμφωνίας, διακρίνεται στις γενικές προβλέψεις που αφορούν κυρίως τις μεταβλητές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας στην συλλογή των πληροφοριών (αντανακλώντας την συνολικότερη πολιτική για την ασφάλεια των δεδομένων στην Ένωση) καθώς επίσης και στις οριζόντιες προβλέψεις που αφορούν το οριζόντιο επίπεδο της συνεργασίας ανάμεσα στις δύο υπηρεσίες. Στο κάθετο επίπεδο συνεργασίας ο πρωταρχικός στόχος είναι εκείνος της ασφάλειας, το οποίο συνεπάγεται πως η πρόβλεψη για τα δικαιώματα στον άξονα αυτό είναι ξανά εργαλειακή³⁰⁵. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι σε ορισμένα άρθρα που αφορούν σε λανθασμένη μετάδοση ή αποθήκευση και επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών (άρθρα 9 και 10), γίνεται πρόβλεψη για διατήρηση των πληροφοριών εντός του συστήματος της Ευρωπόλ σε περίπτωση που τέτοια ανάγκη υφίσταται. Προκύπτει επομένως μια διαφορά ανάμεσα στην προστασία της ιδιωτικότητας και την περαιτέρω αξιοποίηση

---

³⁰⁴ Πρβλ. τις περισσότερο στοχευμένες προσπάθειες αντιμετώπισης του διασυνοριακού εγκλήματος στα εξωτερικά σύνορα μέσα από την ενίσχυση της Frontex χάρις την ανάλυση πληροφοριών από τις έρευνες στις οποίες θα συμμετέχει η Ευρωπόλ (Άρθρο 18, ανατροφοδότηση). *Europol-Frontex, Agreement on operational agreement*. ο.π., σ.9.

³⁰⁵ Πρβλ. Άρθρο 21 <<Μνημόνιο κατανόησης σχετικά με την διασφάλιση των πληροφοριών>>. Ο.π., σ.10.

των πληροφοριών , καθώς η πληροφορία όχι μόνο μπορούν να διατηρηθούν(άρθρο 10 παρ.4³⁰⁶) αλλά και η ενημέρωση για τα όποια λάθη μπορεί να λάβει χώρα σε μεταγενέστερο στάδιο από εκείνο στο οποίο έγινε ο εντοπισμός του λάθους (άρθρο 9 παρ. 3³⁰⁷) για λόγους που αφορούν στην ασφάλεια των επιχειρήσεων που διεξάγονται ή πρόκειται να διεξαχθούν μελλοντικά.

Η ασφάλεια των δεδομένων διασφαλίζεται από την οποιαδήποτε κακόβουλη τροποποίηση όπως επίσης διασφαλίζεται και η πηγή από την οποία αυτά θα προέρχονται. Παράλληλα με αυτές τις προβλέψεις όμως η όλη διαδικασία διασφάλισης της ιδιωτικότητας αλλά και της αφαίρεσης μιας πληροφορίας από το σύστημα δεν λαμβάνει πρωτίστως υπόψη της τα δικαιώματα αλλά τις επιχειρησιακές ανάγκες για την κάλυψη των οποίων συγκροτείται η εν λόγω συμφωνία. Αν και η συμφωνία αφορά την επιχειρησιακή ενίσχυση της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης , η Ευρωπόλ διατηρεί τον επιτελικό της χαρακτήρα(με ενίσχυση του αντίστοιχου επιχειρησιακού) και η Frontex τον αντίστοιχο επιχειρησιακό(με ενδυνάμωση του στοιχείου του πληροφοριακού/επιτελικού χαρακτήρα). Αυτή η διατήρηση σημαίνει πως η πρόβλεψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα (ιδιωτικότητα και προστασία δεδομένων) ορίζεται από δύο αναγνώσεις του ενδοσυστημικού λόγου για την ευρωπαϊκή ασφάλεια, εκείνης της Frontex και εκείνης της Ευρωπόλ.

Η επιχειρησιακή συμφωνία για την σύμπραξη των δύο διαφορετικών μορφών αστυνόμευσης είναι απόρροια της προσέγγισης του εσωτερικού χώρου και των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. καθώς οι απειλές των συνόρων τείνουν να απειλούν τον χώρο Σένγκεν. Η προσέγγιση των δύο χώρων σημαίνει πως το ζήτημα της ασφάλειας αποκτά την διττή διάσταση που είναι εν μέρει επιχειρησιακή και εν μέρει επιτελική. Εδώ η ασφάλεια μπορεί να οδηγήσει σε διαφοροποίηση της δράσης των δύο φορέων καθώς ενώ η Frontex μπορεί να διαγράψει ένα δεδομένο ταυτόχρονα η Ευρωπόλ είναι σε θέση να το διατηρήσει στην βάση της όπως είδαμε. Κατά συνέπεια τα ανθρώπινα δικαιώματα δέχονται και εκείνα μια διχοτόμηση ανάλογη της ασφάλειας , καθώς η προστασία τους περνά πλέον από δύο διαύλους αφενός εκείνον της επιχειρησιακής αστυνόμευσης και αφετέρου εκείνου της επιτελικής, χωρίς απαραίτητα οι δύο αυτοί δίαυλοι ελέγχου να έχουν την ίδια προσέγγιση. Ενώ δηλαδή μπορεί η επιχειρησιακή αστυνόμευση, στο πλαίσιο της συμφωνίας για την ευρωπαϊκή αστυνόμευση, να διορθώσει κάποιο σφάλμα στην βάση της σχετικό με τον σεβασμό

---

³⁰⁶ Ο.π.,σ.5.

³⁰⁷ Ο.π.

των δικαιωμάτων. Στον ίδιο βαθμό η επιτελική αστυνόμευση μπορεί να αποφασίσει την διατήρηση του/των δεδομένου/ων στην βάση της διατηρώντας μια εργαλειακή προσέγγιση που άπτεται της διαχείρισης πληθυσμών , καθώς η τελευταία ώντας η κύρια λειτουργία της Ευρωπόλ αποτελεί προαπαιτούμενο για την συμμετοχή της σε επιχειρησιακές διαδικασίες.

Η συμφωνία επιχειρησιακής συνεργασίας οδηγεί αρχικά σε μια επιχειρησιακή συμπόρευση των δύο υπηρεσιών, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να εμβαθύνει το χάσμα ανάμεσα στην λειτουργία της αστυνόμευσης και τον ρόλο που διαδραματίζουν τα δικαιώματα σε αυτήν. Ακόμα περισσότερο η επιχειρησιακή συμπόρευση οδηγεί τις δύο υπηρεσίες (δυνητικά) σε μια αντιστροφή των ρόλων τους έστω και εν μέρει. Δεδομένης της διαφοράς στο είδος της αστυνόμευσης που επιτελούν, οι δύο φορείς στο πλαίσιο της συνεργασίας αναπτύσσουν περαιτέρω κοινά στοιχεία που πριν ήσαν διακριτά σε ότι αφορά τον βαθμό ανάπτυξης τους. Έτσι η Frontex ενισχύει την βάση δεδομένων της ενώ η Ευρωπόλ ενισχύει τον επιχειρησιακό της χαρακτήρα για να μπορέσει να επιτευχθεί μια συνεργατική προσέγγιση. Η συνέπεια της προσέγγισης αυτής σε σχέση με την πρόβλεψη για τα δικαιώματα , είναι ότι η κάθε υπηρεσία καλείται να μεταφέρει στοιχεία του χώρου στον οποίο δεν ανήκει (Σενγκεν, σύνορα) στον χώρο στον οποίο ανήκει η δικαιοδοσία της. Το αποτέλεσμα αυτής της αντιμεταθετικής ιδιότητας είναι ότι η Frontex μπορεί δυνητικά να προσεγγίζει την βάση δεδομένων πιο ουσιοκρατικά διότι οι βάσεις δεδομένων αναπτύσσονται κυρίως εντός του χώρου Σενγκεν όπου υπάρχουν τα δικαιώματα και η κινητικότητα για του ευρωπαίους πολίτες. Ενώ αντίθετα η Ευρωπόλ που ενισχύει την επιχειρησιακή της δράση που , ως τώρα υπήρχε κατά κύριο λόγο ως επιχειρησιακή αστυνόμευση για την διαχείριση απειλών στα εξωτερικά σύνορα, μπορεί δυνητικά να προσεγγίζει πιο εργαλειακά τα δικαιώματα γιατί πλέον συμμετέχει περισσότερο στο κομμάτι της διαχείρισης συλλογικών μορφών διακινδύνευσης.

Η αντιμεταθετική ιδιότητα που αναπτύσσει η συνεργασία της αστυνόμευσης καταδεικνύει την ύπαρξη στο εσωτερικό του ενδοσυστημικού λόγου της κάθε ξεχωριστής υπηρεσίας, μια διττή ύπαρξη οσυορκατίας-εργαλειοκρατίας όπου η επικράτηση του ενός ή του άλλου στοιχείου έρχεται ως αποτέλεσμα των αλλαγών που συντελούνται μέσω της προσέγγισης των δύο χώρων αλλά και των δύο τύπων αστυνόμευσης. Πρίν την ολοκλήρωση της ενότητας για τις ομοιότητες εκκρεμεί η ανάλυση των δικαιωμάτων στο πλαίσιο των οριζόντιων προβλέψεων της εν λόγω συνεργασίας ανάμεσα στις δύο υπηρεσίες αστυνόμευσης. Στις οριζόντιες προβλέψεις

το σημείο εστίασης αφορά σε δύο στοιχεία, αφενός την ανατροφοδότηση (feedback, άρθρο 18³⁰⁸) ανάμεσα στις δύο υπηρεσίες και αφετέρου το στοιχείο της ευθύνης (liability, άρθρο 22³⁰⁹).

Η ανατροφοδότηση αφορά σε στοιχεία που οι δύο υπηρεσίες ανταλλάσσουν μεταξύ τους με σκοπό την ενίσχυση της επιχειρησιακής δράσης στο πεδίο από την πλευρά της Frontex. Η ανατροφοδότηση των πληροφοριών προκρίνει μια διάκριση ανάμεσα στα στοιχεία που περιλαμβάνουν προσωποποιημένες πληροφορίες και σε εκείνα που δεν τις περιέχουν (δηλαδή αναφορές της υπηρεσίας της Europol προς την Frontex). Εκείνες οι πληροφορίες που δίδονται στην Frontex δεν περιέχουν προσωπικά δεδομένα και στοχεύουν σε μια πιο επικεντρωμένη απάντηση στην ύπαρξη μιας συλλογικής μορφής διακινδύνευσης από την πλευρά της ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής. Η συνεργασία των δύο φορέων στο επιχειρησιακό πεδίο της Frontex σημαίνει πως η Ευρωπαϊκή πρέπει να προβεί σε διάκριση των πληροφοριών ανάλογα με το αν πρόκειται για εκείνες που συνδέονται με την προστασία των δικαιωμάτων (προσωπικά δεδομένα) ή αν πρόκειται για εκείνες που αφορούν την ασφάλεια και μια πιο στοχοπροσηλωμένη δράση στο πεδίο των εξωτερικών συνόρων.

Αυτή η διάκριση ανάμεσα στους δύο τύπους αναφορών προς μεταβίβαση (εκείνες που ενέχουν και εκείνες που δεν ενέχουν προσωπικά στοιχεία) σημαίνει πως η συνεργασία των δύο φορέων στο οριζόντιο επίπεδο των προβλέψεων προϋποθέτει την λειτουργία των βάσεων κατά τρόπο ουσιοκρατικό για να ενισχύσει την εργαλειακή διάσταση του κατεξοχήν επιχειρησιακού φορέα της αστυνόμευσης. Η χρήση των πληροφοριών διακρίνεται με βάση την αναλογικότητα της χρήσης αυτής και αυτό σημαίνει πως όταν πρόκειται να ενισχυθεί η στοχευμένη δράση στα εξωτερικά σύνορα, τότε οι βάσεις δεδομένων πρέπει να λειτουργήσουν με γνώμονα τον σεβασμό των προσωπικών δεδομένων για να επιτρέψουν την συγκεκριμενοποίηση της διακινδύνευσης στον χώρο της Frontex. Η ανατροφοδότηση των πληροφοριών αφορά περισσότερο από τους ίδιους τους φορείς, την σχέση δικαιωμάτων και συλλογικών μορφών διακινδύνευσης.

Έτσι στις οριζόντιες προβλέψεις οι φορείς συγκλίνουν στο ότι η ανατροφοδότηση πληροφοριών πρέπει στον ίδιο βαθμό που αντιμετωπίζει ουσιοκρατικά τα δικαιώματα (Ευρωπαϊκή) να αντιμετωπίζει τις απειλές εργαλειακά. Για τον λόγο αυτό οι αναφορές δεν εξειδικεύουν σε προσωπικά δεδομένα (προστασία)

---

³⁰⁸ Ο.π., σ.9.

³⁰⁹ Ο.π.

αλλά ταυτόχρονα δημιουργούνται (ενν. οι αναφορές αυτές) για να βοηθήσουν την εργαλειακή συγκεκριμενοποίηση της δράσης κατά απειλών (διακινδύνευση) της ασφάλειας που είναι αρκούτως γενικευτικές και ακαθόριστες στα εξωτερικά σύνορα(π.χ. ομάδες συλλογικής διακινδύνευσης).Στον οριζόντιο άξονα, και σε αντίθεση με τον κάθετο που παραθέσαμε πριν, η διάκριση μεταξύ του χώρου Σενγκεν και των εξωτερικών συνόρων επανέρχεται και μαζί της επαναφέρει την διάκριση ανάμεσα στην ουσιοκρατία των βάσεων και την εργαλειοκρατία της επιχειρησιακής δράσης.

Η ανάληψη της ευθύνης (liability)για τα αποτελέσματα της δράσης των δύο οργανισμών αστυνόμευσης αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό κομμάτι της συνεργασίας που τείνει προς την σύγκλιση των δύο σε ότι αφορά την επιχειρησιακή δράση. Με βάση την πρώτη παράγραφο του άρθρου 22 της συμφωνίας τα δύο συμβαλλόμενα μέρη θεωρούνται υπεύθυνα για την οποιαδήποτε ζημία προκληθεί σε ένα άτομο και την ιδιωτικότητα του από μια διαδικασία μετάδοσης λανθασμένων πληροφοριών. Παρόλαυτα η διαδικασία ανάληψης της ευθύνης αφορά την προσβολή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μόνο στις περιπτώσεις όπου η ευθύνη είναι αστική και όχι σε περιπτώσεις που προκύπτει ποινική ευθύνη ή όπου δεν απαιτείται η καταβολή αποζημίωσης (παρ.3³¹⁰), όπως επίσης και σε περιπτώσεις όπου υπάρχει παράβαση από την πλευρά τους ενός από τα δύο μέρη(παρ. 2³¹¹).

Παρά την σύγκλιση που προκύπτει σε σχέση με τον επιχειρησιακό τομέα η αποζημίωση για την παραβίαση των δικαιωμάτων φαίνεται να επικεντρώνει περισσότερο στο επιτελικό στοιχείο της ανταλλαγής πληροφοριών. Οι δύο οργανισμοί συγκλίνουν στο σημείο αυτό στο ότι η προστασία των δικαιωμάτων μπορεί να συνδεθεί με τον εσωτερικό χώρο Σενγκεν όπου υφίσταται η επιτελική δράση και όχι με τα εξωτερικά σύνορα στα οποία φαίνεται να ενισχύεται η επιχειρησιακή δραστηριότητα και όπου επικρατεί μια σχετική αποστέρηση σε αντίθεση με την ευρωπαϊκή ιδιότητα του εσωτερικού χώρου. Φαίνεται πως και οι δύο οργανισμοί συγκλίνουν σε μια ενίσχυση της επιχειρησιακής δράσης όπου στο πλαίσιο της ενίσχυσης αυτής εφαρμόζονται εργαλειακές διατυπώσεις περί της προστασίας των δικαιωμάτων, ώστε τα τελευταία να μην εμποδίζουν την δράση υπέρ της

---

³¹⁰ <<Τα συμβαλλόμενα μέρη δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν αποζημίωση για ποινικές ή ζημιές που δεν απαιτούν αποζημίωση με βάση την ως άνω παράγραφο.>>.Ο.π.,σ.11.

³¹¹ Άρθρο 22<<Ευθύνη>>. <<Προς αποφυγήν της ευθύνης στο πλαίσιο των αντίστοιχων νομικών τους πλαισίων έναντι ενός ζημιωθέντος μέρους, τα συμβαλλόμενα μέρη αρκούνται στο να δηλώσουν ότι δεν έχει υπάρξει μετάδοση ανακριβών πληροφοριών από μέρους τους.>>.Ο.π.,σ.10.

διατήρησης της ασφάλειας στο εσωτερικό και την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης στα εξωτερικά σύνορα.

Η ενίσχυση αυτής της εργαλειακότητας στην πρακτική δράση απορρέει εξίσου και από την παράγραφο 1 του άρθρου 22 όπου η ευθύνη δεν μπορεί να αποδοθεί σε κανένα από τα δύο μέρη, εφόσον και οι δύο οργανισμοί συμφωνήσουν στο ότι κανένας από τους δύο δεν προέβει στην μετάδοση ή λήψη λανθασμένων πληροφοριών. Στο σημείο αυτό η ύπαρξη της συμφωνίας για την επιχειρησιακή δράση δύναται να προβεί σε μια εργαλειακή ενίσχυση της τελευταίας με το να μεταθέτει το βάρος του ζητήματος της λογοδοσίας για την δράση της αστυνόμευσης. Η μετάθεση του ειδικού βάρους σημαίνει πως το ζήτημα της λογοδοσίας, έστω και εν μέρει, χάνει την ουσιοκρατική της διάσταση που αφορά στον έλεγχο των οργανισμών για τον σεβασμό των δικαιωμάτων. Η ουσιοκρατική διάσταση υποχωρεί έναντι μιας εργαλειακής διευθέτησης ανάμεσα στους συμβαλλόμενους φορείς αστυνόμευσης, όπου μέσω αυτής η αστική ευθύνη για τα δικαιώματα θα υφίσταται (ή όχι) εφόσον η ενισχυμένη επιχειρησιακή δράση της διαχείρισης δεν θα παρεμποδίζεται³¹² από την ύπαρξη της πρώτης, και μόνο σε ότι αφορά ορισμένες πτυχές της προστασίας αυτής (π.χ. μόνο στην αστική ευθύνη).

Υποκεφάλαιο 5.2: Διαφορές στον τρόπο που οι δύο φορείς αστυνόμευσης προσεγγίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα

Στο παρών υποκεφάλαιο οι διαφορές στον τρόπο που οι δύο υπηρεσίες αστυνόμευσης προσεγγίζουν το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα εστιάσουν σε δύο κυρίως σημεία. Το πρώτο σημείο αφορά στην διαδικασία και τους μηχανισμούς λογοδοσίας που υποχρεωτικά πρέπει να διαθέτουν οι δύο οργανισμοί ώστε να είναι σε θέση να λειτουργούν υπο όρους διαφάνειας και επίσης να μπορεί ο τρόπος λειτουργίας τους να υποβληθεί σε αξιολόγηση με βάση πάντα την συσχέτιση της λειτουργίας αυτής με την μεταβλητή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το δεύτερο σημείο εστιάζει στην ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στους δύο οργανισμούς που άπτεται του τύπου αστυνόμευσης που αυτοί εκπροσωπούν, αφενός την επιτελική και αφετέρου την επιχειρησιακή αστυνόμευση. Η διαφορά ανάμεσα στον επιτελικό και

---

³¹² Πρβλ. Άρθρο 23 <<Διευθέτηση των διαφορών>>. <<1. Όσες διαφορές προκύπτουν σε σχέση με την ερμηνεία ή την εφαρμογή του παρόντος συμφωνητικού θα επιλύονται μέσω διαβουλεύσεων και διαπραγματεύσεων ανάμεσα στους εκπροσώπους των μερών.>>. Ο.π., σ. 11.

τον επιχειρησιακό χαρακτήρα των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης εκ των πραγμάτων συγκροτεί έναν διαφορετικό τρόπο προσέγγισης και αντίληψης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την εν γένει προστασία τους. Ξεκινώντας από την προβληματική της ουσιοκρατικής ή της εργαλειακής προσέγγισης , η διάκριση των δύο μορφών αστυνόμευσης σε σχέση με τα δικαιώματα αφορά στην διαφορά ανάμεσα στους λόγους και κυρίως στην πρακτική δράση(εκτέλεση καθηκόντων στο πεδίο όσον αφορά την Frontex κατά κύριο λόγο) και τις πρακτικές του πεδίου.

Υπο-ενότητα 5.2.1: Η διαφορά στην προσέγγιση των δικαιωμάτων σε σχέση με την λογοδοσία.

Η βασική διαφορά στο ζήτημα της λογοδοσίας ανάμεσα στους δύο φορείς αστυνόμευσης αφορά κυρίως στην πηγή προέλευσης της διαδικασίας της λογοδοσίας και στο πως η προέλευση αυτή δύναται να διαφοροποιήσει την σχέση που δομείται ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ευρωπαϊκές υπηρεσίες αστυνόμευσης. Η διαφορά σχετικά με την λογοδοσία συνεπάγεται την διττή προέλευση της τελευταίας τόσο καθέτως (περίπτωση της Frontex) όσο και οριζοντίως (κυρίως περίπτωση της Ευρωπόλ, διακρατικό επίπεδο). Η διάκριση αναφορικά με την πηγή προέλευσης της λογοδοσίας στην ευρωπαϊκή αστυνόμευση σε κάθετη και οριζόντια , σημαίνει πως η προέλευση της λογοδοσίας μπορεί να προέρχεται είτε από τα ευρωπαϊκά όργανα της Ένωσης είτε από την οριζόντια σχέση μεταξύ των κρατών.

Η διάκριση αυτή περί της λογοδοσίας έχει ένα σημαντικό αντίκτυπο στις υπηρεσίες αστυνόμευσης που τις διαφοροποιεί σε ότι έχει να κάνει με την συσχέτιση των με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πιο συγκεκριμένα , η λογοδοσία σε σχέση με την επιχειρησιακή αστυνόμευση (Frontex) αναδεικνύει σε αρκετά μεγάλο βαθμό την αυτοτέλεια της εν λόγω ευρωπαϊκής υπηρεσίας αστυνόμευσης³¹³. Με το να μειώνει την πιθανότητα για έλεγχο σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων (ουσιοκρατία) από τρίτα μέρη τα οποία δεν εμπίπτουν εντός του πεδίου των ευρωπαϊκών οργάνων, ενώ παράλληλα διασφαλίζει την σε μεγάλο βαθμό απρόσκοπτη εργαλειοποίηση των δικαιωμάτων (διαχείριση των πληθυσμιακών ροών) . Αντίθετα η λογοδοσία σε σχέση με την Ευρωπόλ εναποτίθεται εκτός των ευρωπαϊκών οργάνων και σε μεγάλο βαθμό

---

³¹³ Η εξωτερική λογοδοσία εμπίπτει περισσότερο στο κομμάτι της διαβούλευσης(φόρουμ) και δεν περιλαμβάνει τόσο κράτη, ένεκα και της ανισοκατανομής του φορτίου φύλαξης των εξωτερικών συνόρων ανάμεσα στα κράτη μέλη, όσο υπέρ-κρατικούς(π.χ.ΟΗΕ) ή μη κρατικούς φορείς. Υπό αυτό το πρίσμα η αυτοτέλεια συγκροτεί μια διαφοροποίηση σε σχέση με το είδος των δικαιωμάτων, όπου η Frontex ασχολείται με τα θεμελιώδη και π.χ. ο ΟΗΕ με τα ανθρώπινα. Πρβλ. Άρθρο 70 και 72. Frontex, *Κανονισμός (ΕΕ)2016/1624 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2016*. Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σ.54 κ.ε.

τίθεται στην διάθεση του κρατικού φορέα που συμμετέχει στην Ένωση, η συγκεκριμένη σχέση της υπηρεσίας με την λογοδοσία³¹⁴ ενισχύει το ουσιοκρατικό στοιχείο για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σχετικά με την πρώτη περίπτωση, εκείνη που αφορά την λογοδοσία του οργανισμού της Frontex στο επίπεδο της επιχειρησιακής δράσης. Στην περίπτωση αυτή η εργαλειακή προσέγγιση των δικαιωμάτων ως διαχείριση πληθυσμών συγκροτεί μια διαδικασία λογοδοσίας η οποία ελέγχει τον οργανισμό αστυνόμευσης μέσα από το πρίσμα όχι των δικαιωμάτων καθ'αυτών αλλά της διαδικασίας σχεδιασμού της επιχειρησιακής δράσης. Η διαδικασία της λογοδοσίας και η επιχειρησιακή δράση είναι την περίπτωση της επιχειρησιακής αστυνόμευσης μια μονιστική διαδικασία όπου το επιχειρησιακό καθοδηγεί ουσιαστικά την διαδικασία ελέγχου της δράσης του οργανισμού σε ότι αφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό σημαίνει πως ο σχεδιασμός του οποιοδήποτε πλάνου δράσης της Frontex αλλά και γενικά ο ενδοσυστημικός της λόγος, υπάγονται σε έλεγχο με δύο τρόπους, αφενός συγχρονικά από τους μηχανισμούς λογοδοσίας εντός της υπηρεσίας και αφενός διαχρονικά μέσα από τον έλεγχο στον οποίο συμμετέχουν τα όργανα της Ε.Ε. και επίσης οι υπεκρατικοί φορείς εκτός της Ένωσης³¹⁵ (π.χ. ΜΚΟ και ΟΗΕ).

Η Frontex ως ευρωπαϊκή υπηρεσία επιχειρησιακής αστυνόμευσης δομείται πάνω στον κάθετο άξονα της ευρωπαϊκής προσπάθειας ολοκλήρωσης όπως αυτή αποκρυσταλλώνεται στην συνθήκη της Λισσαβόνας. Το στοιχείο αυτό της ολοκλήρωσης λειτουργεί συμπληρωματικά προς τον ενοποιημένο χώρο των ευρωπαϊκών εξωτερικών συνόρων που αποτελεί μια κατ'εξοχήν καινοτομία που απορρέει από την προσπάθεια ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Εντός του πλαισίου αυτών των δύο στοιχείων η λογοδοσία στην οποία υποβάλλεται η Frontex αφορά στον εξωτερικό χώρο της ακινησίας (immobility) με αποτέλεσμα το πρωτεύον στοιχείο να είναι η επιχειρησιακή δράση για την διαχείριση της ακινησίας και όχι για την προστασία των δικαιωμάτων (τουλάχιστον όχι πρωτογενός) καθώς οι πληθυσμοί που έχουν καθηλωθεί στον εξωτερικό χώρο είναι αποστερημένοι σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα τους³¹⁶.

---

³¹⁴ Όχι η δεσμευτικότητα της εξωτερικής λογοδοσίας, αλλά κυρίως η διαφάνεια αυτής, καθώς τα κράτη μέλη έχουν δικές τους εποπτικές αρχές και διαβουλεύονται με τα ευρωπαϊκά όργανα λογοδοσίας (π.χ. ΜΟΚΕ, ΕΕΠΔ). Ευρωπόλ. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2016., ο.π., σ.90 κ.ε.

³¹⁵ Frontex, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2016. Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο.π.

³¹⁶ Aas K.F.&Gundhus H.O.L., ο.π., σ.3.

Ο εξωτερικός χώρος των ευρωπαϊκών συνόρων παρουσιάζει μια σημαντική διαφορά σε σχέση με τον εσωτερικό χώρο της Ευρώπης, που αποκρυσταλώνεται στην κοινή ευθύνη υπεράσπισης των εξωτερικών συνόρων από την πλευρά ορισμένων κρατών-μελών για λογαριασμό του συνόλου της Ένωσης. Η βασική αυτή διαφορά επηρεάζει τον τρόπο που συγκροτείται η διαδικασία της λογοδοσίας, καθώς ο χώρος Σενγκεν είναι πρωτίστως ένας χώρος οικονομικής ενοποίησης και δευτερευόντως κοινωνικής κινητικότητας ενώ αντίθετα τα ενοποιημένα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. προτάσσουν κυρίως το αίτημα της επιχειρησιακής δράσης και όχι εκείνο της ελευθερίας. Με βάση αυτή την διάκριση η Frontex λειτουργεί επιχειρησιακά σε έναν χώρο που έχει αποκρυσταλώσει σε έναν βαθμό την ευρωπαϊκή διαδικασία ολοκλήρωσης, υπό την έννοια ότι θεωρείται ενιαίος ως χώρος εξωτερικών συνόρων καθώς τον υπερασπίζεται η κάθε ξεχωριστή χώρα-μέλος για λογαριασμό των υπολοίπων. Καθώς ο χώρος αυτός θεωρείται πλέον ως ενιαίος αυτό συνεπάγεται μια μεγαλύτερη ευχέρεια στην ανάπτυξη της επιχειρησιακής δράσης της Frontex και καθώς τα ευρωπαϊκά εξωτερικά σύνορα συγκεντρώνουν το βάρος της διαχείρισης της διακινδύνευσης η λογοδοσία για το πώς επηρεάζει η δράση τα δικαιώματα, εύλογα συγκεντρώνεται στην δικαιοδοσία της Ένωσης και σε εκείνη της ίδιας της υπηρεσίας.

Αυτή η ιδιότυπη ενοποίηση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την ανάθεση της ευθύνης σε ένα μόνο κράτος-μέλος μετατοπίζει τον εν λόγω χώρο στον κάθετο άξονα που βρίσκονται οι αποκλειστικές αρμοδιότητες της Ε.Ε. και για τον λόγο αυτό η Frontex μπορεί να λειτουργεί ως πλήρης επιχειρησιακή οργάνωση όπου ο σχεδιασμός της δράσης προηγείται και ο έλεγχος για την τήρηση των δικαιωμάτων έπεται στην φάση του ελέγχου. Ενώ ταυτόχρονα η Frontex και ο χώρος των εξωτερικών συνόρων απομακρύνονται από το επίπεδο της διακρατικής συνεργασίας κάτι που αποδεικνύεται από την απόδοση στην Ένωση της δυνατότητας να επέμβει στα εξωτερικά σύνορα όταν η διαχείριση του κράτους δεν είναι αποτελεσματική αλλά και από το γεγονός ότι στην διαδικασία της λογοδοσίας ρόλο διαβούλευσης διαθέτουν ο ΟΗΕ και οι ΜΚΟ ανάγοντας το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων στα σύνορα (έστω και σε επίπεδο διαβούλευσης) από διακρατικό σε αμιγώς ευρωπαϊκό και υπό προϋποθέσεις παγκόσμιο.

Αντίθετη προς την κατεύθυνση της Frontex είναι η διαδικασία της λογοδοσίας για την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην περίπτωση της Ευρώπης. Η

τελευταία σχετίζεται περισσότερο με το διακρατικό επίπεδο ελέγχου περί δικαιωμάτων , καθώς η υπηρεσία της Ευρωπόλ δεν διαθέτει το αντίστοιχο status του αμερικανικού FBI λόγω του ανολοκλήρωτου της ευρωπαϊκής διαδικασίας ενωποίησης. Η αδυναμία ολοκλήρωσης του εν λόγω εγχειρήματος είναι ο βασικός λόγος που η Ευρωπόλ δεν μπορεί να μετεξελιχθεί σε έναν πλήρως επιχειρησιακό οργανισμό (αν και διαθέτει επιχειρησιακές ιδιότητες που σε έναν βαθμό διευρύνονται όπως είδαμε). Κάτι το οποίο σημαίνει πως η ενωποίηση του εσωτερικού χώρου της Ένωσης (Σενγκεν) αν και δεν καταργεί τα κράτη(κάτι που επίσης δεν συμβαίνει ούτε στην περίπτωση των εξωτερικών συνόρων και της Frontex) εντούτοις στον βαθμό που αφορά τον χώρο της οικονομικής δραστηριότητας (και άρα και του ανταγωνισμού) το επίπεδο του κράτους (και της διακρατικής συνεργασίας επομένως) φαίνεται να διαδραματίζει έναν πιο σημαντικό αλλά και πιο ισορροπημένο (σε αντίθεση με τα εξωτερικά σύνορα) ρόλο σε ότι αφορά την διαδικασία της λογοδοσίας , που εδώ προσεγγίζει περισσότερο το διακρατικό επίπεδο συνεργασίας παρά τον κάθετο άξονα των οργάνων της Ένωσης.

Η συγκριτική έμφαση στον οριζόντιο, διακρατικό, άξονα για την λογοδοσία περί δικαιωμάτων συνεπάγεται την από κοινού συμμετοχή των κρατών-μελών σε μια λιγότερο ή περισσότερο ισορροπημένη σχέση ανάμεσα στην λογοδοσία και την διασφάλιση των δικαιωμάτων. Αυτό συμβαίνει διότι σε αντίθεση με τον εξωτερικό χώρο της Frontex, ο εσωτερικός χώρος Σενγκεν αποτελεί μια περιοχή πραγμάτωσης των δικαιωμάτων (κινητικότητα), όπου υπάρχει μια ισορροπημένη συμμετοχή των κρατών-μελών.

Ο χώρος Σενγκεν υπάρχει ακριβώς επειδή η διεθνοποίηση της οικονομίας είναι μια διαδικασία με εσωτερική δυναμική για τα κράτη που συμμετέχουν σε αυτόν και επομένως η συμμετοχή σε αυτόν συνεπάγεται μια ισότητα μεταξύ των κρατών-μελών τουλάχιστον σε ότι αφορά την διαδικασία απονεύρωσης της κρατικής εξουσίας για να δημιουργηθεί ο χώρος Σένγκεν³¹⁷. Αντίθετα τα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. προκύπτουν ως ενιαία από το γεγονός ότι συγκροτείται πρωταρχικά ένας χώρος άρσης των οικονομικών εμποδίων , με αποτέλεσμα τα εξωτερικά σύνορα να θεωρούνται ως ένας ενοποιημένος χώρος που προσεγγίζει τον κάθετο άξονα της Ε.Ε.(αποκλειστικές αρμοδιότητες) γιατί όντας συνέπεια της οικονομικής

---

³¹⁷ Πρβλ. την << ανθρωπιστική όψη >> της ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής. Νικολόπουλος Γ.Π.(2008).*Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη, σ.31.

διεθνοποίησης πρέπει να υπάρχει ως ένας ενιαίος χώρος διαχείρισης³¹⁸. Από την άλλη μεριά ο χώρος Σένγκεν είναι το αποτέλεσμα μιας οικονομικής ενοποίησης πρωτίστως, και επομένως η ελευθερία κίνησης σε αυτόν είναι ταυτόχρονα και μια ελευθερία του ανταγωνισμού και άρα μια ενιαία διαχείριση του δεν είναι ακριβώς εφικτή καθώς οι δρώντες μέσα σε αυτόν είναι (και) ταυτόχρονα ανταγωνιστικοί μεταξύ τους(στο οικονομικό πεδίο). Αυτό συνεπάγεται για τα δικαιώματα μια διατήρηση της δυνατότητας παρέμβασης από την πλευρά του κράτους-μέλους μέσω καταγγελλικών μηχανισμών προς την Ευρωπόλ η οποία και καλείται να λογοδοτήσει απαντώντας στις σχετικές αναφορές των κρατών-μελών.

Συνέπεια των ανωτέρω είναι η λειτουργία της υπηρεσίας της Ευρωπόλ ως ενός φορέα επιτελικής αστυνόμευσης με ορισμένες μόνο επιχειρησιακές συμμετοχές (και επομένως όχι μια αυτοτελή επιχειρησιακή ύπαρξη και ανάπτυξη). Στο σημείο αυτό θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε την διαφορά στην σχέση των δύο υπηρεσιών με την λογοδοσία ως εξής. Όσο περισσότερο ο χώρος στον οποίο αποτυπώνεται η ευρωπαϊκή ενοποίηση τείνει προς τον οριζόντιο άξονα της διακρατικής συνεργασίας (π.χ. Σενγκεν) , τόσο περισσότερο η πρωτοβουλία σχετικά με την εκκίνηση της διαδικασίας απόδοσης λογοδοσίας περί δικαιωμάτων επαφίεται στο κρατικό επίπεδο καθώς δεν μπορεί να καταστεί εφικτό ο φορέας αστυνόμευσης να εξελιχθεί σε πλήρως επιχειρησιακό. Αντίθετα όσο περισσότερο η ενοποίηση αφορά σε έναν χώρο που τείνει περισσότερο προς την διαχείριση (ή έστω την δικαιοδοσία) του κάθετου άξονα των ευρωπαϊκών οργάνων , τότε τόσο περισσότερο θα καθίσταται εφικτή η επιχειρησιακή συγκρότηση και ανάπτυξη του φορέα όπως στην περίπτωση της Frontex, και ταυτόχρονα αυτή η επιχειρησιακή συγκρότηση θα βρίσκεται σε μια σχέση αυτοτέλειας με την λογοδοσία. Στον βαθμό που η λογοδοσία αυτή αφενός θα επαφίεται αποφασιστικά στον κάθετο άξονα και αφετέρου θα κινείται παράλληλα με τον επιχειρησιακό σχεδιασμό.

Το σχηματικό αποτέλεσμα της παρουσίασης των διαφορών σε σχέση με την λογοδοσία, μπορεί να αποδοθεί ως εξής, αφενός η σχέση Ευρωπόλ-λογοδοσία είναι δυϊστική και αφετέρου η σχέση Frontex-λογοδοσίας είναι μονιστική. Επιπλέον, για την Ευρωπόλ η λογοδοσία είναι μια εκ των υστέρων διαδικασία περισσότερο απ' ότι στην περίπτωση της Frontex όπου η λογοδοσία είναι μια εκ των προτέρων διεργασία. Η εκ των υστέρων διαδικασία σημαίνει πως η χρήση του κρατικά εγκατεστημένου

---

³¹⁸ Πρβλ. την <<κατασταλτική όψη>> της ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής Νικολόπουλος Γ.Π.,ο.π.,σ.32.

μηχανισμού καταγγελίας ενεργοποιείται αφού η διαδικασία συλλογής και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων έχει συντελεστεί, διότι η Ευρώπη δεν διαθέτει μια καθολική επιχειρησιακή ύπαρξη και επομένως δεν υφίσταται στο πεδίο παρά μόνο ενισχύει τους επιχειρησιακούς φορείς του κρατικού φορέα, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος της λογοδοσίας να εναποτίθεται στο επίπεδο όπου εδράζεται ο επιχειρησιακός φορέας (αστυνομία). Η σημασία του κράτους-μέλους για την προώθηση του αιτήματος περί λογοδοσίας σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα, βασίζεται αφενός στο ότι τα δικαιώματα συνδέονται με την ευρωπαϊκή ιδιότητα του χώρου Σένγκεν και αφετέρου με την εδραίωση των φορέων της αστυνομικής συνεργασίας στο διακρατικό (οριζόντιο) επίπεδο.

Για την Frontex η διαδικασία της λογοδοσίας σε πολύ μεγάλο βαθμό ξεκινά όταν εκκινεί και ο σχεδιασμός της επιχειρησιακής δράσης (εσωτερικός φορέας αξιολόγησης). Η Frontex αποτελεί, σε αντίθεση με την Ευρώπη, έναν επιχειρησιακό φορέα αστυνόμευσης και για τον λόγο αυτό η διαδικασία της λογοδοσίας αποδίδεται περισσότερο εκεί όπου εδράζεται το επιχειρησιακό στοιχείο, δηλαδή στα ευρωπαϊκά όργανα της Ένωσης (καθώς η Frontex είναι μια ευρωπαϊκή υπηρεσία). Ενώ αυτή επιχειρησιακή ιδιότητα/ύπαρξη συνδυάζεται με την εδραίωση της υπηρεσίας σε έναν χώρο που ενοποιείται υπό την επιτήρηση όχι πολλών κρατών, αλλά ενός κράτους από κοινού με την Ευρωπαϊκή Ένωση (με την Frontex ως προμετωπίδα). Συμπερασματικά, η λογοδοσία επηρεάζεται και διαφοροποιείται από την ισορροπία ανάμεσα στο δίπολο κράτος-Ε.Ε. και σε εκείνο ανάμεσα στην επιχειρησιακή και επιτελική αστυνόμευση.

Όπου εν τέλει είναι ο βαθμός στον οποίο ο επιχειρησιακός χαρακτήρας υπάρχει στην πλήρωση του, που φαίνεται να επηρεάζει το σχήμα λογοδοσίας που δημιουργείται. Όσο πιο έντονος είναι ο επιχειρησιακός χαρακτήρας τόσο περισσότερο φαίνεται η λογοδοσία λειτουργεί εργαλειακά, δηλαδή να επαφίεται στο υπερκρατικό επίπεδο και άρα να μην διαχέεται τόσο στο σύνολο των κοινωνιών των πολιτών³¹⁹. Ενώ όσο λιγότερο ανεπτυγμένος είναι ο επιχειρησιακός χαρακτήρας τόσο περισσότερο φαίνεται να υπάρχει μια διάχυση της λογοδοσίας στο κρατικό επίπεδο και την κοινωνία των πολιτών, όπου όμως και στις δύο περιπτώσεις η επιχειρησιακή διάσταση δύναται όπως αναφέραμε στην προηγούμενη υποενότητα να υπερκεράσει

---

³¹⁹ Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2016),ο.π.,σ.10 κ.ε.

την ανάγκη για ικανοποίηση του αιτήματος προς χάρη της διασφάλισης της ασφάλειας των επιχειρήσεων που εμπλέκονται οι φορείς αστυνόμευσης.

Το δεύτερο σημείο στο οποίο εντοπίζονται σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους δύο φορείς αστυνόμευσης είναι ο καθαυτό χαρακτήρας τους που τους διακρίνει σε επιτελικό (Ευρωπόλ) και επιχειρησιακό (Frontex) αντίστοιχα.

Υπο-ενότητα 5.2.2 : Η διάκριση ανάμεσα στην επιχειρησιακή και την επιτελική αστυνόμευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ολοκληρώνοντας την υποενότητα των διαφορών καλούμαστε να τονίσουμε ορισμένες διαφορές σε σχέση με την ίδια την φύση των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης που με την σειρά τους επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, εν προκειμένω, η αναφορά γίνεται για την υποκουλτούρα και επιπλέον για την διαντίδραση με άλλους οργανισμούς που δεν ανήκουν στην καθαυτό σφαίρα των δραστηριοτήτων της αστυνόμευσης. Η βασική διαφορά ανάμεσα στα δύο στοιχεία που επιχειρούμε να εξετάσουμε είναι ο βαθμός στον οποίο οι δύο υπηρεσίες αστυνόμευσης συνδέονται (δηλαδή η δραστηριότητα τους) με το κοινωνικό πεδίο, δηλαδή αν διαθέτουν μια λιγότερο ή περισσότερο φυσική παρουσία εντός ενός υλικού χώρου στο ευρύτερο πλαίσιο της Ε.Ε.

Η φυσική παρουσία στο πεδίο επιχειρήσεων διαφοροποιεί τις δύο υπηρεσίες ως προς το ότι όσο περισσότερο μια υπηρεσία αστυνόμευσης προσεγγίζει το πεδίο αυτό τόσο περισσότερο η επιχειρησιακή της διάσταση (ενν. της υπηρεσίας) τείνει να γίνεται αντιληπτή ως μια οντότητα διακριτή από την προστασία των δικαιωμάτων. Στην περίπτωση της Frontex η ύπαρξη ομάδων αστυνόμευσης στο πεδίο δημιουργεί έναν διυισμό ανάμεσα στην δομή (υπηρεσία) και την υποκουλτούρα που η ομάδα συγκροτεί στο εσωτερικό της όταν έρχεται σε επαφή με το πεδίο και τους πληθυσμούς που βρίσκονται εκεί προς διαχείριση. Ο διυισμός αυτός προκύπτει από την διαντίδραση ανάμεσα στις ομάδες της Frontex στο πεδίο και τις αντίστοιχες άλλων οργανισμών όπως είναι οι ΜΚΟ. Η επιχειρησιακή ιδιότητα, και σε αντίθεση με την επιτελική, παράγει έναν διυισμό που ενώ αρχικά στο στάδιο του σχεδιασμού της επιχειρησιακής δράσης δεν φαίνεται να υφίσταται. Εντούτοις η εφαρμογή του σχεδιασμού στο πεδίο οδηγεί σε μια αλληλόδραση τόσο με τον υπό διαχείριση πληθυσμό όσο και με την αλληλόδραση που αναπτύσσεται με τους άλλους

οργανισμούς διότι στο ίδιο πεδίο έρχονται σε επαφή διαφορετικές υποκοουλτούρες και συστήματα αξιών³²⁰.

Αντίθετα η Ευρωπόλ ως μια επί το πλείστον επιτελική μορφή αστυνόμευσης διατηρεί μια απόσταση σε σχέση με το πεδίο, ενώ και όταν συμμετέχει σε αυτό το κάνει έχοντας μια όχι αυτοτελή παρουσία (όπως οι ομάδες της Frontex) αλλά σε συνεργασία με τις άλλες επιχειρησιακές ομάδες π.χ. της εθνικής αστυνομίας σε διάφορες επιχειρήσεις που βρίσκονται (και) υπό την αιγίδα του εθνικού φορέα. Η επιχειρησιακή δράση φαίνεται να επιδρά στην κατεύθυνση ενός δυισμού με τρόπο αντίστροφο με εκείνον που παρατηρήσαμε στην διαδικασία της λογοδοσίας.

Στην περίπτωση της λογοδοσίας που εξετάσαμε η επιχειρησιακή διάσταση νοούνταν ως έννοια αλληλένδετη με εκείνη της λογοδοσίας (μονιστική διαδικασία), ενώ η Ευρωπόλ ως επιτελικός φορέας είχε περισσότερο σχέση με έναν δυισμό του επιτελικού με το στοιχείο της λογοδοσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αντίθετα στην περίπτωση της υποκοουλτούρας η επιχειρησιακή διάσταση λειτουργεί με όρους δυισμού καθώς ενώ η δομή της υπηρεσίας τονίζει μόνο το επιχειρησιακό έργο (συλλογή βιομετρικών) και θεωρεί τα δικαιώματα ως μη εντασσόμενα στο πλαίσιο αυτό. Ταυτόχρονα οι ομάδες του πεδίου έρχονται σε επαφή με άλλους οργανισμούς που ασχολούνται με το αντικείμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με αποτέλεσμα η διαντίδραση αυτή να οδηγεί σε μια δυϊστική διάκριση ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρωπιστική βοήθεια, όπου η πρώτη αντιμετωπίζεται περισσότερο ιδεοτυπικά και η δεύτερη περισσότερο εργαλειοκά(π.χ. για την δημιουργία συναίνεσης σε ότι αφορά την συλλογή βιομετρικών στοιχείων).

Στο επίπεδο της συγκριτικής ανάλυσης που μας αφορά θα μπορούσαμε να διακρίνουμε ανάμεσα στα ζεύγη επιτελική αστυνόμευση-θεμελιώδη δικαιώματα και επιχειρησιακή αστυνόμευση-ανθρωπιστική βοήθεια. Η ανθρωπιστική βοήθεια στον χώρο των εξωτερικών συνόρων τείνει να αποτελέσει μια πιο πρακτική αλλά ταυτόχρονα και μια πιο ελλιπή έκδοση των δικαιωμάτων που εδράζονται στον εσωτερικό χώρο Σένγκεν. Η επιτελική αστυνόμευση χρησιμοποιεί στον επίσημο λόγο της τον όρο θεμελιώδη δικαιώματα , όπως επίσης και η Frontex, αλλά η βασική διαφορά στην προσέγγιση των δύο είναι πως εκεί όπου υπάρχει το επιτελικό στοιχείο διαπιστώνεται και η παράλληλη ύπαρξη του επιπέδου της διακρατικής συνεργασίας (ευρωπαϊκά κράτη, ευρωπαϊκή ιθαγένεια, χώρος δικαιωμάτων ,κινητικότητα) στην

---

³²⁰ Πρβλ. πως ο λόγος περί δικαιωμάτων γίνεται όλο και πιο παρωχημένος. Aas K.F.&Gundhus H.O.I.,ο.π.,σ.12.

οποία εν τέλει απευθύνεται η τήρηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου(είτε ως πρόβλεψη είτε ως δυνατότητα ελέγχου και καταγγελίας).

Αντίθετα η Frontex διατηρεί την αναφορά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον ενδοσυστημικό της λόγο όμως η επιχειρησιακή της διάσταση καταλήγει ,όταν οι επιχειρησιακές ομάδες βρίσκονται στο πεδίο, να αποκλίνει από τον ιδεοτυπικό/ενδοσυστημικό λόγο. Η απόκλιση αυτή αποτυπώνεται σε μια υποκουλτούρα , που καθώς τα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης σε ότι αφορά την προστασία τους δεν επιμερίζονται ισόποσα ανάμεσα στα κράτη-μέλη , καταλήγει να χρησιμοποιεί την ερμηνεία (ή το πρίσμα) της ανθρωπιστικής βοήθειας γιατί υπάγεται (η υποκουλτούρα αυτή) σε μια διαντίδραση με ομάδες προς διαχείριση και λιγότερο με κράτη(καθώς πρόκειται για ένα κράτος το οποίο αν υπάρξει ανάγκη η δικαιοδοσία της Frontex μπορεί να το παρακάμψει). Έτσι η βασική διαφορά που προκύπτει μέσα από την διάκριση επιτελικού-επιχειρησιακού στοιχείου είναι η σχέση διαντίδρασης του κάθε φορέα αστυνόμευσης με ένα διαφορετικό συλλογικό υποκείμενο, η Ευρωπόλ συσχετίζεται περισσότερο με κράτη-μέλη ενώ η Frontex με πληθυσμιακές ομάδες (περισσότερο άμεσα στο καθαρά επιχειρησιακό κομμάτι). Η εν λόγω διάκριση αν αναλυθεί ως το αποτέλεσμα της διαντίδρασης δύναται να καταδείξει μια διαφορά , εν τέλει, του βαθμού έντασης της αλληλόδρασης αυτής.

Η Ευρωπόλ ως επιτελική υπηρεσία αστυνόμευσης δύναται να διατηρήσει μια απόσταση από το διακρατικό επίπεδο , άρα να έχει έναν μικρότερο βαθμό αλληλόδρασης, καθώς η παρουσία της σε αυτό έγκειται κυρίως σε ενίσχυση της διακρατικής/αστυνομικής συνεργασίας και δευτερευόντως σε επιχειρησιακή δράση. Η συγκρότηση βάσεων δεδομένων για την λειτουργία της και την επίτευξη του σκοπού για τον οποίο δημιουργήθηκε , συγκροτεί την Ευρωπόλ ως μια υπηρεσία στο πλαίσιο της αστυνόμευσης εξ αποστάσεως με αποτέλεσμα να ελαχιστοποιεί τον δυϊσμό ανάμεσα στην απομακρυσμένη συνεργασία και την παρουσία στο πεδίο ως ξεχωριστή επιχειρησιακή παρουσία³²¹ (καθώς οι ομάδες δράσεις είναι κοινές όταν αυτό συμβαίνει). Για τον λόγο αυτό δεν φαίνεται να συγκροτείται μια εργασιακή υποκουλτούρα που να διαντιδρά σε μεγάλο βαθμό με άλλες υποκουλτούρες εκτός του πεδίου της αστυνομίας ή της αστυνόμευσης και να διαψεύδει τις προσδοκίες που καλλιεργεί ο ενδοσυστημικός λόγος. Τούτου δοθέντος η Ευρωπόλ μπορεί να

---

³²¹ Πρβλ. την βασική συνέπεια που έχει μια τέτοια αποστασιοποίηση, όπου η γραφειοκρατική οργάνωση δεν μπορεί να συνδέσει τις επιμέρους πληροφορίες σε ένα ουσιαστικό συγκροτημένο σύνολο, το λεγόμενο <<linkage blindness>> κατά Sheptycki.Sheptycki J.(2007).*High policing in the security control society*.Policing,vol.1,No 1,pp.70-79,σ.73.

<<σταθεί>> ως οντότητα απέναντι στα θεμελιώδη δικαιώματα του διακρατικού επιπέδου και να ορίσει επακριβώς την μεταξύ τους σχέση όσον αφορά τις περιπτώσεις των ατομικών δεδομένων που υπάρχουν στις βάσεις της και των σχετικών με αυτά παραβιάσεων.

Αυτή η δυνατότητα αστυνόμευσης από απόσταση δίνει στην Ευρωπόλ την δυνατότητα να διατηρήσει τις βάσεις δεδομένων της και ταυτόχρονα να περιορίσει τις επαφές της με υποκοουλτούρες εκτός του ενδοσυστημικού λόγου του διακρατικού επιπέδου. Συνέπεια αυτών των δύο σημείων είναι πως η Ευρωπόλ απορροφά στοιχεία από το διακρατικό επίπεδο, με την μορφή συλλογής πληροφοριών για την ενίσχυση της συνεργασίας, επιτρέποντας της αφενός να βρίσκεται στο ενδιάμεσο σημείο της συνεργασίας (άρα να έρχεται σε επαφή μόνο με άλλους ενδοσυστημικούς λόγους σε αντίθεση με τις δυνάμεις πεδίου της Frontex) και αφετέρου να ορθώνεται πάνω από το διακρατικό επίπεδο καθώς μπορεί να διαθέτει βάσεις δεδομένων που τις επιτρέπουν την αστυνόμευση από απόσταση, συντονίζοντας δράσεις τρίτων μερών (αστυνομία). Αυτό σημαίνει πως ο επιτελικός της χαρακτήρας της επιτρέπει να διατηρεί την αυτοτέλεια της σε σχέση με έξωθεν επιρροές που προέρχονται πρωτίστως από το επίπεδο της συνεργασίας των κρατών-μελών, διότι η απουσία αμιγούς επιχειρησιακής δράσης οδηγεί σε μια σχέση διαντίδρασης όπου το διακρατικό δίνει πληροφορίες και το υπερκρατικό στοιχείο³²² (ευρωπαϊκή υπηρεσία) τις απορροφά με στόχο να της διαμοιράσει πάλι στο διακρατικό.

Υπό αυτό το πρίσμα είναι η υπηρεσία που ενσωματώνει στοιχεία του διακρατικού επιπέδου και επομένως μέσω αυτής της διαδικασίας μπορεί να διατηρήσει την αυτοτέλεια της σε ότι αφορά την υποκοουλτούρα της για τα δικαιώματα. Καθώς για την Ευρωπόλ τα δικαιώματα ανάγονται εν πολλοίς στην αρχική τους σφαίρα δημιουργίας δηλαδή την πολιτική κοινωνία του κράτους, όπου το τελευταίο αναλαμβάνει να επισημάνει τις όποιες παραβιάσεις έχουν δημιουργηθεί για τα δεδομένα που παρέχονται. Και για τον λόγο αυτό η Ευρωπόλ μπορεί να τοποθετηθεί απέναντι στα δικαιώματα αυτά ως αυτοτελής οντότητα αστυνόμευσης διατηρώντας μια απόσταση (διάκριση επιπέδων) ανάμεσα στην επιτελική ιδιότητα και τον μηχανισμό για την τήρηση των δικαιωμάτων. Η αντίθετη κατάσταση ισχύει για την επιχειρησιακή αστυνόμευση της Frontex, η οποία δεν διατηρεί την αυτοτέλεια της στον βαθμό που το πράττει η Ευρωπόλ, και αυτό συμβαίνει γιατί η επιχειρησιακή

---

³²² Πρβλ. <<διπλή ταυτότητα>> κατά Sheptycki. Sheptycki J., ο.π., σ. 76.

διάσταση της υπηρεσίας οδηγεί στην απομάκρυνση της εργασιακής υποκοουλτούρας από τον καθαυτό ενδοσυστημικό λόγο με αποτέλεσμα η πρώτη να έρχεται σε στενότερη επαφή με άλλους ενδοσυστημικούς αλλά και κυρίως εξωσυστημικούς λόγους φορέων που ανήκουν όχι στο κράτος (όπως στην περίπτωση της διαντίδρασης της Ευρωπόλ) αλλά στην κοινωνία των πολιτών (ΜΚΟ κλπ).

Η υποκοουλτούρα της Frontex αναπτύσσεται σε έναν χώρο που χαρακτηρίζεται από δύο παραμέτρους. Η πρώτη αφορά στα εξωτερικά σύνορα όπου ο πληθυσμός προς διαχείριση είναι αποστερημένος σε ότι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η δεύτερη αφορά στην ύπαρξη στον χώρο των συνόρων οργανισμών που υπάγονται στην κοινωνία των πολιτών, η εν λόγω ύπαρξη τους υφίσταται στο πλαίσιο της συνύπαρξης με οργανισμούς του κράτους (πολιτική κοινωνία) και παράλληλα σε ένα πλαίσιο διαντίδρασης με τους εν λόγω οργανισμούς. Εντός των δύο αυτών παραμέτρων οι επιχειρησιακές ομάδες της Frontex υφίστανται την αντίστροφη επιρροή από εκείνη που ασκεί η Ευρωπόλ. Ενώ στην περίπτωση της Ευρωπόλ είναι η επιτελική αστυνόμευση που μπορεί να διατηρήσει την αυτοτέλεια της με το να λειτουργεί σε απόσταση από το διακρατικό επίπεδο. Η Frontex λειτουργώντας στο πεδίο με τις δικές της αυτοτελείς ομάδες, οι οποίες ακόμα και όταν δεν αναπτύσσουν συνεργασίες με τις ΜΚΟ για την συλλογή στοιχείων επί παραδείγματι, καταλήγουν και πάλι να δέχονται την επιρροή από τις δεύτερες³²³.

Η επιρροή από τους οργανισμούς της κοινωνίας των πολιτών σε συνδυασμό με την απόσταση ανάμεσα στον ενδοσυστημικό λόγο και την δράση στο πεδίο καθαυτή συντελούν σε μια μεταφορά κάποιων πτυχών των ΜΚΟ από τις ίδιες τις οργανώσεις αυτές στις ομάδες δράσεις της Frontex, οι πτυχές αυτές αφορούν σε έναν εξωσυστημικό λόγο και ορισμένες πρακτικές που άπτονται της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας. Υπό αυτό το πρίσμα οι επιχειρησιακές ομάδες δεν μετατρέπονται βέβαια σε ΜΚΟ, ούτε φυσικά και το αντίστροφο, αλλά ασκείται πάνω στα μέλη τους μια επιρροή σε σχέση με την έννοια της ανθρωπιστικής βοήθειας που καταλήγει τουλάχιστον στον εξωσυστημικό λόγο και τις πρακτικές τους να εδραιώνει έναν δυϊσμό για την αντιμετώπιση της εργασίας στο πεδίο³²⁴, δηλαδή την διαχείριση των πληθυσμιακών ροών.

---

³²³ Πρβλ. πως η ΕΕ επιδιώκει την συνεργασία των φορέων της (Frontex) με τις ΜΚΟ (στην Ιταλία μετά την κατάργηση του Mare Nostrum) ώστε οι τελευταίες να συνδράμουν στο έργο των πρώτων για την συλλογή των βιομετρικών στοιχείων. Πρβλ. Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2016),ο.π.,σ.25.

³²⁴ Πρβλ. πρακτικές που οι καταγραφείς της Frontex ,χρησιμοποιούν για να εξασφαλίσουν την συνεργασία των προσφύγων ή μεταναστών. Aas K.F.&Gundhus H.O.I.,ο.π.,σ.9 κ.ε.

Οι επιχειρησιακές ομάδες αρχίζουν έτσι να διακρίνουν ανάμεσα στον ενδοσυστημικό λόγο που αναφέρεται στα ανθρώπινα δικαιώματα ως κάτι που προσιδιάζει στον εσωτερικό χώρο, ενώ ταυτόχρονα αντιλαμβάνονται τον χώρο των εξωτερικών συνόρων ως χώρο στον οποίο οι πληθυσμοί καθώς δεν μπορούν να διαθέτουν τα δικαιώματα του εσωτερικού χώρου, πρέπει αυτά να υποκατασταθούν με μια άλλη έννοια που όμως να απορρέει από την κατάσταση και τον χώρο στον οποίο βρίσκονται. Αυτή η άλλη έννοια της ανθρωπιστικής βοήθειας όταν μεταφέρεται από τις ΜΚΟ στις ομάδες δράσης, αλληλεπιδρά μαζί τους για να δώσει ως αποτέλεσμα την κυβερνησιμότητα υπό την μορφή της ανθρωπιστικής βοήθειας, τόσο με την μορφή της εργαλειακής συλλογής των βιομετρικών στοιχείων, όσο και υπό την μορφή της διαμόρφωσης μιας συνείδησης για τους εργαζόμενους των επιχειρησιακών ομάδων ώστε να είναι σε θέση να συνεχίσουν την εργασία τους στο πεδίο ακόμα και μετά την ενδεχόμενη διάψευση προσδοκιών που προκύπτει ανάμεσα στην διαφοροποίηση του ενδοσυστημικού λόγου και της πρακτικής δράσης στο πεδίο αυτό³²⁵.

Συμπερασματικά, οι δύο οργανισμοί αστυνόμευσης διαφέρουν ως προς το ότι τα δύο είδη τύποι αστυνόμευσης που αντιπροσωπεύουν οδηγούν ή αποτρέπουν αντίστοιχα την ύπαρξη των εν λόγω υπηρεσιών σε δύο διαφορετικούς άξονας (κάθετο και οριζόντιο). Με αφετηρία την επιχειρησιακή δράση η αστυνόμευση συγκροτεί μια εργασιακή υποκουλτούρα που στην περίπτωση της Frontex δημιουργεί έναν δυισμό ανάμεσα στην κουλτούρα αυτή και τον ενδοσυστημικό λόγο, με αποτέλεσμα ο τελευταίος να κινείται προς τον κάθετο άξονα³²⁶ των οργάνων της Ε.Ε. (ευρωπαϊκή υπηρεσία αστυνόμευσης) ενώ η πρώτη να κινείται και διαντιδρά περισσότερο με τον οριζόντιο άξονα του διακρατικού επιπέδου όπου υπάρχουν τόσο οι εθνικές υπηρεσίες αλλά και κυρίως οργανισμοί εξωθεσμικοί της κοινωνίας των πολιτών, όπως οι ΜΚΟ.

Αυτή η διπλή κίνηση ενδεχομένως να δημιουργεί μια ανισορροπία, ή πιθανότατα μια προσπάθεια για εξισορρόπηση, καθώς η επιχειρησιακή δράση προσπαθεί να βρει την ισορροπία της μετά την ενδεχόμενη διάψευση προσδοκιών που μπορεί να συμβεί στο πεδίο δράσης, εκεί η προσπάθεια εξισορρόπησης γίνεται με τρόπο που να περιλαμβάνει την απορρόφηση στοιχείων από το διακρατικό επίπεδο ώστε να εκπληρωθούν οι σκοποί που έχουν τεθεί στις επιχειρησιακές ομάδες από τον

---

³²⁵ Πρβλ. <<επαγγελματική αποστασιοποίηση>>. Aas K.F.&Gundhus H.O.I., ο.π., σ.8.

³²⁶ Πρβλ. 4 είδη αρμοδιοτήτων στην ΕΕ. <http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/competences.html?locale=el> (πρόσβαση 11/6/2017).

κάθετο άξονα του ενδοσυστημικού λόγου. Αντίθετα η Ευρωπόλ μην διαθέτοντας μια πλήρη επιχειρησιακή ανάπτυξη τουλάχιστον εν συγκρίσει με την αντίστοιχη της Frontex δύναται να διατηρήσει μια αυτοτελή συγκρότηση που δεν έρχεται σε επαφή με άλλες υποκοουλτούρες για να επηρεαστεί από αυτές και η κίνηση της ανάμεσα στους άξονες περιλαμβάνει ένα άξονα την φορά και δεν χρειάζεται να ισορροπεί ανάμεσα σε δύο³²⁷.

Δεδομένης της παραπάνω διάκρισης μπορεί να ειπωθεί πως τα ανθρώπινα δικαιώματα διακρίνονται σε δικαιώματα για τον εσωτερικό χώρο του διακρατικού επιπέδου των κρατών-μελών και σε ανθρωπιστική βοήθεια ως απουσία των δικαιωμάτων στον χώρο των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Εν πρώτοις και οι δύο οργανισμοί αστυνόμευσης (Ευρωπόλ και Frontex) κάνουν λόγο για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στους ενδοσυστημικούς τους λόγους και στην μεταξύ τους συνεργασία, ωστόσο η επιχειρησιακή διάσταση (ιδίως της Frontex) είναι που διαφοροποιεί την προσέγγιση ως εξής. Η Ευρωπόλ με περιορισμένη επιχειρησιακή δράση διατηρεί την αυτοτέλεια της απέναντι σε άλλες υποκοουλτούρες και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ουσιοκρατική αντίληψη για τα δικαιώματα με έμφαση κυρίως στην ουσιοκρατική προέλευση των δικαιωμάτων στο διακρατικό επίπεδο³²⁸.

Η Frontex έχοντας αναπτύξει την επιχειρησιακή της διάσταση σε βαθμό τέτοιο που να επέρχεται μια απόσταση ανάμεσα στον ενδοσυστημικό λόγο και τις πρακτικές και την υποκοουλτούρα του πεδίου, επιχειρεί να γεφυρώσει την απουσία των δικαιωμάτων από την μετάβαση του εσωτερικού χώρου (ενδοσυστημικός λόγος της Frontex) στον χώρο των εξωτερικών συνόρων, με το να χρησιμοποιήσει πρακτικές ανθρωπιστικής βοήθειας ως μορφή κυβερνησιμότητας για την διαχείριση των πληθυσμών στα σύνορα, τις οποίες πρακτικές οι ομάδες του πεδίου τις <<δανείζονται>> από τις ΜΚΟ μέσα από τις μεταξύ τους διαντιδράσεις.

---

327 Ορθότερα η Ευρωπόλ αποστασιοποιείται για λόγους εσωτερικής οργάνωσης και συνοχής(γραφειοκρατία), ενώ οι ομάδες της Frontex μπορούν να οδηγηθούν σε αποστασιοποίηση λόγω της επαφής με το πεδίο και του μεγέθους των προβλημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι(π.χ. burn out).Πρβλ. Aas K.F.&Gundhus H.O.I.,ο.π.,σ.4.

328 Ο εσωτερικός χώρος εδραϊώνει τον δυϊσμό Ευρωπόλ-θεμελιώδη δικαιώματα με έμμεσο τρόπο, με την μορφή της προστασίας προσωπικών δεδομένων. Ενώ η Frontex ενσωματώνει στην υποκοουλτούρα της το στοιχείο της ανθρωπιστικής βοήθειας κατά τρόπο άμεσο, γιατί εξυπηρετεί (και) την επιχειρησιακή της δράση.Ο.π.,σ.11 κ.ε.

Υποκεφάλαιο 5.3: Ελλείψεις στην προσέγγιση των δύο υπηρεσιών αστυνόμευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Στο παρόν υποκεφάλαιο θα εστιάσουμε στις ελλείψεις που αναδεικνύονται στον τρόπο που οι δύο ευρωπαϊκές υπηρεσίες αστυνόμευσης προσεγγίζουν και επιχειρούν να διασφαλίσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την διάρκεια επιτέλεσης του έργου τους περί την αστυνόμευση. Η καταγραφή αυτών των ελλείψεων προκύπτει ως το αποτέλεσμα της συγκριτικής ανάλυσης περί ομοιοτήτων και διαφορών που προηγήθηκε στα δύο προηγούμενα υποκεφάλαια του κεφαλαίου των συμπερασμάτων. Πιο συγκεκριμένα το εν λόγω υποκεφάλαιο εστιάζει σε μια σειρά τεσσάρων ελλείψεων που επιγραμματικά είναι οι εξής. Πρώτον(1): η έλλειψη ομοιομορφίας σε σχέση με τους μηχανισμούς λογοδοσίας που αφορούν στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (διαφάνεια). Δεύτερον(2): πρόκειται για την έλλειψη ισορροπίας στο επίπεδο της συνεργασίας των κρατών-μελών σε ότι αφορά την ισότιμη κατανομή των βαρών στην διαχείριση των πληθυσμιακών (κατά βάση) προσφυγικών ροών.

Τρίτον(3): ανισομέρειες που παρατηρούνται όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι οποίες απορρέουν από την δυνατότητα των δύο υπηρεσιών να θέτουν τις επιχειρησιακές τους εργασίες πάνω από την ικανοποίηση των προσωποποιημένων (ατομικών) αιτημάτων για κοινοποίηση στοιχείων που σχετίζονται με λάθη στην διαχείριση προσωπικών δεδομένων (εναλλαγή ανάμεσα στην εργαλειοκρατική και την ουσιοκρατική αντιμετώπιση των δικαιωμάτων). Τέταρτον, το τελευταίο αυτό σημείο αφορά σε δυσχέρειες που μπορεί να εμφανιστούν στις σχέσεις συνεργασίας ανάμεσα στις υπηρεσίες αστυνόμευσης και τους εθνικούς φορείς του διακρατικού επιπέδου , και επομένως στο σημείο αυτό μπορεί να γίνει λόγος για έλλειψη καλύτερου συντονισμού ανάμεσα στους δύο τύπους φορέων (κρατικούς και ευρωπαϊκούς) λόγω ασυνεχειών που μπορεί να εμφανιστούν ιδίως σε ότι έχει σχέση με την ύπαρξη και άλλων μη κρατικών φορέων που δεν σχετίζονται με την κρατική (ή διακρατική) διαχείριση ή την αστυνόμευση.

Ξεκινώντας από το πρώτο σημείο που αφορά στην έλλειψη ομοιομορφίας σε ότι αφορά τους μηχανισμούς λογοδοσίας για τις δύο υπηρεσίες, μπορεί να λεχθεί πως δημιουργείται με τον τρόπο αυτό μια αντίθεση, ειδάλλως αντίφαση, που φαίνεται να παρεμποδίζει συνολικά την όλη διαδικασία απόδοσης της λογοδοσίας και της ύπαρξης διαφάνειας για την λειτουργία των δύο οργανισμών αστυνόμευσης. Η αντίθεση αυτή έγκειται στο ότι οι δύο διαφορετικές διαδικασίες λογοδοσίας ,

προερχόμενες αφενός από το διακρατικό και αφετέρου από το υπερκρατικό επίπεδο, δημιουργούν κενά σε ότι αφορά την αποτελεσματική χάραξη ορίων που να τηρούνται ανάμεσα στην λειτουργία της αστυνόμευσης και την προστασία και αυτοτέλεια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η αντίθεση αυτή που προκαλεί την έλλειψη ή το κενό στην οριοθέτηση των λειτουργιών των δύο τύπων αστυνόμευσης, μπορεί να περιγραφεί ως εξής. Το λειτουργικό κενό δημιουργείται εφόσον η λογοδοσία που απορρέει από το διακρατικό επίπεδο δεν είναι σε θέση να δεσμεύσει (τουλάχιστον καθ' ολοκληρία) τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς αστυνόμευσης, καθώς εκείνοι υπάγονται ως ευρωπαϊκές υπηρεσίες περισσότερο στον κάθετο άξονα απ' ότι στον οριζόντιο. Το λειτουργικό αυτό κενό συμπληρώνεται και από την αντίστροφη κίνηση, όπου η λογοδοσία που απορρέει από το υπερκρατικό (ενωσιακό) ή ακόμα και το υπερ-ενωσιακό επίπεδο (π.χ. ΟΗΕ και ΜΚΟ που συμμετέχουν σε αυτόν) είτε δεν έχει (όπως στην περίπτωση του ΟΗΕ) δεσμευτική ισχύ παρά περισσότερο ισχύ της διαβούλευσης. Είτε ακόμα και όταν υπάρχει αυτή δεσμευτική ισχύ όπως των ευρωενωσιακών οργάνων, τότε σε αυτή την περίπτωση η λογοδοσία φαίνεται να περιορίζεται στο επίπεδο ανάμεσα στην Ένωση και την Frontex και να μην διαχέεται στα υπόλοιπα επίπεδα όπως το διακρατικό των κρατών-μελών.

Εξαιτίας αυτού του λειτουργικού κενού στην οργάνωση του τρόπου απόδοσης της λογοδοσίας συγκροτείται αφενός μια διακρατική λογοδοσία (Ευρωπόλ) και μια υπερκρατική λογοδοσία (Frontex), όπου στο μεταξύ και τον δύο παρατηρείται η δημιουργία ενός μέσου επιπέδου της καθαυτό λειτουργίας των δύο οργανισμών που μπορεί να δεσμεύεται περισσότερο ή λιγότερο από την λειτουργία των δύο προαναφερθέντων επιπέδων (π.χ. στον σχεδιασμό της επιχειρησιακής δράσης της Frontex) αλλά δίχως αυτή δέσμευση να παρέχει μια διαδικασία ομοιόμορφης αξιολόγησης, κυρίως διότι οι δύο οργανισμοί αντιπροσωπεύουν διαφορετικούς τύπους αστυνόμευσης. Σε αυτό το μέσο επίπεδο η Frontex τείνει προς το ευρωενωσιακό επίπεδο και η Ευρωπόλ είναι πιο κοντά στο διακρατικό αλλά ταυτόχρονα τείνει και εκείνη (από το 2010 και μετά) προς το κάθετο.

Καθώς οι δύο οργανισμοί αστυνόμευσης τείνουν προς διαφορετικές κατευθύνσεις σε ότι αφορά την λογοδοσία με αποτέλεσμα να υπάγονται σε κάποια δικαιοδοτική διαδικασία που να έχει ως στόχο την λογοδοσίας, αλλά ταυτόχρονα να συγκροτούνται διαφορετικά είδη λογοδοσίας που καθώς δεν δύνανται να καλύψουν όλα τα επίπεδα λειτουργίας(κρατικό-μέσο-υπεκρατικό) δεν είναι σε θέση να

καλύψουν ομοιόμορφα όλες τις πλευρές της αστυνόμευσης και άρα να αποδώσουν ένα αποτέλεσμα που να έχει τις ίδιες (ομοιόμορφες) συνέπειες και τα ίδια αποτελέσματα για όλα τα επίπεδα. Προπαντός η έλλειψη ομοιομορφίας στην λογοδοσία δημιουργεί κενά στην απόδοση λογοδοσίας σε ότι αφορά τις επιχειρησιακές δράσεις (προσωπικά δεδομένα, διαχείριση πληθυσμών) και τα όρια τους σε σχέση με τα δικαιώματα. Διότι καθώς ο σχεδιασμός της επιχειρησιακής δράσης τείνει περισσότερο στον κάθετο άξονα, ενώ η εκ των υστέρων καταγραφεί των επιπτώσεων τείνει περισσότερο προς τον διακρατικό άξονα, δημιουργείται ένα κενό λογοδοσίας στο μεσαίο επίπεδο του φορέα αστυνόμευσης όταν εκείνος συγκροτεί επιχειρησιακές δράσεις. Με αποτέλεσμα το μεσαίο αυτό επίπεδο να οδηγείται λόγω του κενού σε μια δύναμη <<αυτονόμηση>> ή έστω αποκοπή από το σύνολο της δικαιοδοτικής διαδικασίας λογοδοσίας, που εν τέλει καταλήγει σε μια αδυναμία της λογοδοσίας να ορίσει επακριβώς και πρακτικά να συντηρήσει τα όρια ανάμεσα στην προστασία των δικαιωμάτων και την επιχειρησιακή δράση³²⁹. Καθώς η τελευταία δύναται να δρα σχεδόν ανεμπόδιστη παρά την ύπαρξη λογοδοσίας σε διάφορα επίπεδα, με την λογική της διακύβευσης της ασφάλειας της μιας ή της άλλης επιχείρησης, καθώς είναι τα ίδια αυτά επίπεδα που μην έχοντας μια ομοιόμορφη προσέγγιση στην λογοδοσία τους καταλήγουν να αλληλοαποκλείονται στην προσπάθεια εφαρμογής της με αποτέλεσμα το μεσαίο επίπεδο να μην δεσμεύεται (πλήρως) από όρια ανάμεσα στην επιχειρησιακή του δράση και την αυτοτελή ύπαρξη των δικαιωμάτων τα οποία δεν πρέπει να θίγει.

Το δεύτερο σημείο στο οποίο επικεντρώνονται οι ελλείψεις που καταγράφονται, είναι η ανισοκατανομή των βαρών σε ότι αφορά στην συμμετοχή των κρατών-μελών τόσο στην επιτέλεση των υποχρεώσεων τους στο πλαίσιο της Ε.Ε. όσο και σε εκείνο της συνεργασίας τους με τις υπηρεσίες αστυνόμευσης. Η εν λόγω έλλειψη αφορά περισσότερο στο χωρικό στοιχείο της αστυνόμευσης, όπου ο χώρος των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης δεν επιτηρείται ισομερώς από όλες τις χώρες της Ένωσης αλλά μόνο από εκείνες που διαθέτουν εξωτερικά σύνορα (όπως οι χώρες της Μεσογείου). Αυτή η ανισομέρεια θέτει σε κίνδυνο την επιτυχή διαχείριση των ομάδων διακινδύνευσης τόσο από τις εθνικές υπηρεσίες όσο και από την υπηρεσία της επιχειρησιακής αστυνόμευσης (Frontex), με αποτέλεσμα αυτή η έλλειψη στην

---

³²⁹ Πρβλ. το Άρθρο 22,παρ.1, του συμφώνου των δύο οργανισμών, όπου οι τελευταίοι μπορούν να αποποιηθούν την ευθύνη της λογοδοσίας κατόπιν μεταξύ τους συνεννόησης, Europol-Frontex(2015). *Agreement on operational agreement*, ο.π.,σ.10.

ισορροπία των βαρών της επιτυχούς διαχείρισης να είναι σε θέση δυνητικά να μεταφέρει τον την διακινδύνευση εντός του ευρωπαϊκού χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης³³⁰.

Η έλλειψη που προκαλείται από την μη ισότιμη συμμετοχή στην προστασία των εξωτερικών συνόρων έχει ως αντίκτυπο την αντιστροφή της αρχικής στόχευσης για την επιχειρησιακή αστυνόμευση της Frontex. Αφενός η τελευταία σε περίπτωση που η διαχείριση δεν είναι αποτελεσματική είναι υποχρεωμένη να συμμετάσχει σε μια προσπάθεια αναστολής του χώρου Σένγκεν , δηλαδή μια κίνηση που μεταφέρει το εξωτερικό στο εσωτερικό της Ένωσης, με αυτό να συνεπάγεται τον περιορισμό των δικαιωμάτων μετακίνησης που πλέον θα ισχύει και για τους δύο εδαφικούς χώρους της Ένωσης. Αφετέρου, η ανισομέρεια αυτή σημαίνει πως τα όρια ανάμεσα στην συνδυασμένη λειτουργία επιχειρησιακής αστυνόμευσης και εθνικών υπηρεσιών και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γίνονται ασαφή και σε κάθε περίπτωση δεν υπάρχει επαρκής δυνατότητα σεβασμού των τελευταίων. Αυτό συμβαίνει διότι με την απουσία των υπολοίπων κρατών , τα κράτη-μέλη που έχουν εξωτερικά σύνορα τα οποία ιδίως περιβάλλονται με νερό δεν είναι σε θέση να θέσουν έναν επαρκή έλεγχο στις εισροές των πληθυσμών στο έδαφος τους³³¹ , με αποτέλεσμα να μην δύνανται να δώσουν προτεραιότητα στον απόλυτο σεβασμό των δικαιωμάτων αλλά να ρίχνουν ιδιαίτερο βάρος στην διαχείριση ενός μεγάλου αριθμού ανθρωπίνων ομάδων που πρέπει να κατηγοριοποιηθεί για να καταστεί εφικτή είτε η προώθηση στο εσωτερικό είτε η προώθηση εκτός των συνόρων της Ε.Ε. Έτσι η ανισομέρεια στην συμμετοχή στην διαχείριση των εξωτερικών συνόρων δεν επιτρέπει την ύπαρξη ισορροπίας ανάμεσα στα δικαιώματα και την διαδικασία διαχείρισης, αλλά για λόγους αντιμετώπισης της διακινδύνευσης η πλάστιγγα γέρνει προς το σκέλος της διαχείρισης και λιγότερο προς εκείνο της τήρησης των δικαιωμάτων.

Η Τρίτη έλλειψη που παρατηρείται είναι η απουσία μιας σταθερής αντιμετώπισης των ζητημάτων που αφορούν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις δύο υπηρεσίες, οι οποίες φαίνεται να εναλλάσσουν μεταξύ της

---

³³⁰ Παρατηρείται η εξής αντίθεση, ενώ η αποτελεσματική διαχείριση που συντηρεί της ελευθερίες του χώρου Σενγκεν είναι ανισομερής εντούτοις ταυτίζεται με τον δυϊσμό των δύο ευρωπαϊκών χώρων, ενώ οι δύο χώροι αποκτούν ένα στοιχείο μονισμού σε περιπτώσεις αναποτελεσματικής διαχείρισης που συνολικά περιορίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα, που όμως προκύπτει ακριβώς επειδή στην πρώτη περίπτωση δεν υπάρχει ίση κατανομή των βαρών. Πρβλ. Carrera S.&Blockmans S.&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2016),ο.π.,σ.26. κ' Άρθρο 80 <<τροποποίηση στον κανονισμό (ΕΕ) 2016/399>> Frontex, Κανονισμός (ΕΕ)2016/1624 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2016. Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,ο.π.,σ.60.

³³¹ Carrera S.&Blockmans S.&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2016),ο.π.,σ.28.

ουσιοκρατικής και της εργαλειακής προσέγγισης. Η συγκεκριμένη έλλειψη εστιάζει κυρίως σε δύο σημεία , πρόκειται για την άρνηση ικανοποίησης ενός αιτήματος για αποκάλυψη πληροφοριών για λόγους ασφάλειας της επιχείρησης και για την περίπτωση όπου στο πλαίσιο της συνεργασίας οι δύο υπηρεσίες μπορούν να προβούν σε κοινή άρνηση της αστικής ευθύνης αν αρνηθούν πως υπήρξε από μέρους τους μετάδοση λανθασμένων πληροφοριών. Η πρώτη περίπτωση δεν αφορά τόσο σε μια εναλλαγή μεταξύ ουσιοκρατίας (ικανοποίηση του αιτήματος) και εργαλειοκρατίας (μη ικανοποίηση του αιτήματος λόγω προτεραιότητας που δίδεται σε μια επιχείρηση που λαμβάνει χώρα εκείνη την στιγμή) , αλλά περισσότερο στο κενό που δημιουργείται από την μεταφορά της ουσιοκρατικής διάστασης σε άλλους χώρους για να ικανοποιηθούν αιτήματα σχετικά με την εργαλειοκρατία. Αυτό για την ουσιοκρατία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεπάγεται ότι λειτουργεί περισσότερο δεσμευτικά εκτός της Ε.Ε. και λιγότερο εντός αυτής³³². Αυτό συμβαίνει γιατί η ουσιοκρατία αποτελεί μέτρο στάθμισης της δυνατότητας ύπαρξης συνεργασίας ανάμεσα στην ευρωπαϊκή αστυνόμευση και τα τρίτα κράτη (επομένως είναι και μέτρο αξιολόγησης της δυνατότητας επέκτασης της εργαλειακής διάστασης).

Αντίθετα, στο εσωτερικό της Ένωσης η εργαλειοκρατία αποτελεί το μέτρο στάθμισης της ουσιοκρατίας, δηλαδή τα δικαιώματα προστατεύονται στο μέτρο που μια τέτοια προσπάθεια προστασίας δεν θέτει σε κίνδυνο τις επιχειρήσεις που συντονίζει η αστυνόμευση. Υπάρχει με τον τρόπο αυτό ένα κενό όπου η προστασία των δικαιωμάτων τίθεται στο επίκεντρο όταν αυτά συζητούνται εκτός Ε.Ε. και επομένως εντός ενός χώρου όπου η δικαιοδοσία της αστυνόμευσης είναι περιορισμένη και το ίδιο ισχύει και για εκείνη της Ένωσης, και άρα δεν μπορεί να γίνει λόγος για υποχρέωση από την μεριά της αστυνόμευσης για προστασία των δικαιωμάτων παρά μόνο για επιχειρησιακή συνεργασία. Ενώ στην Ε.Ε. όπου υπάρχει η δικαιοδοσία της ευρωπαϊκής αστυνόμευσης, τότε τα δικαιώματα θα αντιμετωπιστούν περισσότερο εργαλειακά καθώς η στόχευση δεν θα είναι αν αυτά προστατεύονται, αλλά αν αποτελούν ή όχι μια δύναμη απειλή για την έκβαση της επιχειρησιακής δράσης³³³.

Στο έτερο παράδειγμα που αναφέρθηκε , δηλαδή εκείνο της συνεργασίας των δύο επιχειρήσεων, εδώ η έλλειψη συνίσταται στο ότι και οι δύο υπηρεσίες

---

332 Πρβλ. <<human rights outsourcing>>. Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2016),ο.π.,σ.38 κ.ε.

333 Πρβλ. Άρθρο 9,παρ.2,<<Μετάδοση προσωπικών δεδομένων από την Frontex στην Ευροπόλ>>.Frontex-Europol(2015).Agreement on operational cooperation.Ο.π.,σ.5.

αστυνόμευσης πρέπει να δεχθούν την ανάληψη της αστικής ευθύνης περί αποζημίωσης για να μπορεί να γίνει λόγος περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η εν λόγω ρύθμιση είναι σε θέση να δημιουργήσει ένα κενό στην προστασία των δικαιωμάτων, καθώς μπορεί σε ορισμένες καταστάσεις να αποκόψει τελείως την προστασία των δικαιωμάτων από την καθαυτό λειτουργία της αστυνόμευσης, στον βαθμό που η κοινή άρνηση ευθύνης επιτρέπει την υπέρβαση του ορίου των δικαιωμάτων και την συνέχιση της επιχειρησιακής δράσης. Ενώ η επιχειρησιακή συνεργασία δημιουργεί τις βάσεις για μια εναρμόνιση της λειτουργίας των δύο οργανισμών (επιλύοντας σε ένα βαθμό την πρώτη έλλειψη που αναφέρθηκε) , έχει όμως ως άμεση συνέπεια μια δυναμική που μπορεί να αποσυνδέσει τους δύο οργανισμούς από την σχέση τους με τα δικαιώματα ως όρια. Η συνεργασία μπορεί δυνητικά να αυξήσει την αποτελεσματικότητα της αστυνόμευσης αλλά φαίνεται να υφίσταται μια έλλειψη σε σχέση με το πώς η συνεργασία αυτή θα ενσωματώνει τα δικαιώματα στον πυρήνα λειτουργία της, καθώς διαφαίνεται μια τάση όπου οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί αστυνόμευσης θα συγκροτούνται σε ξεχωριστή οντότητα απ' ό,τι το οριζόντιο επίπεδο των κρατών-μελών όπου συγκροτούνται αρχικά τα δικαιώματα ως όρια της δράσης της αστυνόμευσης.

Η ακροτελεύτια , τέταρτη, έλλειψη που μπορεί να καταγραφεί με βάση την συγκριτική αντιπαράθεση επιτελικής-επιχειρησιακής αστυνόμευσης που προηγήθηκε είναι εκείνη της ουσιαστικής συνεργασίας ανάμεσα στην ευρωπαϊκή αστυνόμευση και τις εθνικές υπηρεσίες, και εύλογα αφορά κενά που μπορούν να προκύψουν με την μορφή της έλλειψης συντονισμού. Η έλλειψη του συντονισμού μπορεί να προκύπτει από δύο πηγές, η πρώτη είναι η ανάπτυξη μιας υποκουλτούρας σε σύνδεση με τον ενδοσυστημικό λόγο, η δεύτερη είναι η παρέμβαση ανάμεσα στις συνεργατικές σχέσεις της αστυνόμευσης με τις εθνικές υπηρεσίες των οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών³³⁴. Στην πρώτη περίπτωση η επιχειρησιακή αστυνόμευση , μέσα από τον ενδοσυστημικό της λόγο, φαίνεται πως δεν είναι σε θέση να αποτρέψει την διάψευση των προσδοκιών στο πεδίο των εξωτερικών συνόρων , όπου οι ομάδες των επιχειρήσεων αναπτύσσουν πρακτικές για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στην κατάσταση που επικρατεί εκεί σχετικά με την διακύβευση της διαχείρισης των πληθυσμών.

---

³³⁴ Πρβλ. Την σχετική συζήτηση για την κουλτούρα της αστυνομίας <<police culture>>. Όπου υφίσταται η διάκριση ανάμεσα στην αντίληψη της αστυνομίας ως <<κοινωνικών λειτουργών>> και σε εκείνη ως <<μαχητές του εγκλήματος>> που λειτουργεί περισσότερο στην λογική του <<εμείς εναντίον αυτών>>. Aas K.F.&Gundhus H.O.I., ο.π., σ.11.

Το κενό ανάμεσα στις προσδοκίες που καλλιεργεί ο ενδοσυστημικός λόγος και την διάψευση αυτών στο πεδίο³³⁵ θα μπορούσε να αποδοθεί στην απόσταση ανάμεσα στον χώρο Σενγκεν και τα εξωτερικά σύνορα , όπου λόγω της μη ισότιμης συμμετοχής στην φύλαξη των τελευταίων οι προσφυγικές ροές συσσωρεύονται στην Μεσόγειο με αποτέλεσμα να δημιουργούνται καταστάσεις όπου η επαρκής διαχείριση βρίσκεται υπό αμφισβήτηση και όπου η υποκουλτούρα βρίσκει έδαφος ανάπτυξης καθώς η αναποτελεσματικότητα της διαχείρισης διαψεύδει τις στοχεύσεις που έχει θέσει ο ενδοσυστημικός λόγος. Η απόσταση αυτή ενεργεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι υποκουλτούρες του πεδίου να ανοίγουν διαύλους επικοινωνίας με οργανισμούς όπως οι ΜΚΟ στοιχεία των οποίων μπορούν να περάσουν στην υποκουλτούρα του επιχειρησιακού οργανισμού³³⁶.

Η επιρροή όπως και η παρουσία τέτοιων οργανισμών αυξάνει στο μέτρο που η διαχείριση των συνόρων επαφίεται σε μια εκάστη των κρατών-μελών χωρίς ουσιαστική βοήθεια από τα υπόλοιπα μέλη της Ένωσης. Έτσι που η συνεργασία των επιχειρησιακών ομάδων με τις αντίστοιχες εθνικές να αποκτά κενά στην βελτιστοποίηση της καθώς οι οργανισμοί των ΜΚΟ που παρεμβάλλονται στο πεδίο μπορούν δυνητικά μέσω της διαντίδρασης να μεταδώσουν ανησυχίες ή ακόμα και αιτήματα (ιδίως από την πλευρά των πληθυσμών προς διαχείριση) για ανθρωπιστική βοήθεια προς τις επιχειρησιακές ομάδες. Με αποτέλεσμα τα μέλη των τελευταίων να προσθέτουν πράξεις και δράσεις στο κύριο επιχειρησιακό έργο που πρέπει να επιτελέσουν , οι οποίες πράξεις ανθρωπιστικής βοήθειας θα μπορούσαν δυνητικά να αλλοιώσουν τον συνολικότερο σκοπό της επιχειρησιακής αστυνόμευσης τόσο όσον αφορά στο καθαυτό έργο της διαχείρισης αλλά και στην σχέση της με τα θεμελιώδη δικαιώματα³³⁷.

Το τελευταίο συμβαίνει γιατί με η εισδοχή της μεταβλητής της ανθρωπιστικής βοήθειας καταλήγει να αντικαθιστά την μεταβλητή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πεδίο, δημιουργώντας την γενικότερη αντίληψη στις συνειδήσεις των ομάδων της Frontex πως η ανθρωπιστική βοήθεια είναι μια στόχευση που έχει εισαχθεί από έναν

---

³³⁵ Πρβλ. πως ενώ τα θεμελιώδη δικαιώματα εισχωρούν όλο και περισσότερο στον λόγο, εντούτοις στις ασκήσεις που διοργανώνει η Frontex τα σενάρια που <<τρέχουν>> αφορούν την διαρκή απειλή από τις μεταναστευτικές ροές και την ανάγκη για ασφάλεια(*securitization*)στην ΕΕ.Leonard S.(2011,Φεβρουάριος).*Frontex and the securitization of Migrants through practices*.Migration working group,European university institute, Φλωρεντία, 9 Φεβρουαρίου,σ.21. <https://www.eui.eu/Documents/RSCAS/Research/MWG/201011/SLeonardspaper.pdf> (πρόσβαση 12/10/2017).

³³⁶ Aas K.F.&Gundhus H.O.I.,ο.π.,σ.10.

³³⁷ Πρβλ. την αστυνομική κουλτούρα ως εκείνη των <<κοινωνικών λειτουργών>>. Aas K.F.&Gundhus H.O.I.,ο.π.,σ.9.

εξωτερικό οργανισμό αλλά που όμως είναι μια αναγκαιότητα σε αντίθεση με τα δικαιώματα που δεν θεωρούνται άμεση στόχευση της συλλογής των βιομετρικών δεδομένων³³⁸. Οι δύο έννοιες καταλήγουν να αλλάζουν θέση με τα δικαιώματα πλέον να θεωρούνται κάτι το εξωγενές ενώ η ανθρωπιστική βοήθεια θεωρείται εσωτερικό στοιχείο περισσότερο επιτεύξιμο (εφικτό) από τα πρώτα που θεωρούνται ως μια συνθήκη του ευκταίου.

Συμπερασματικά για το υποκεφάλαιο των ελλείψεων που προηγήθηκε, μπορεί να ειπωθεί πως οι ελλείψεις και τα κενά στην λειτουργία των οργανισμών αστυνόμευσης σε σχέση με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οφείλονται εν πολλοίς στην ύπαρξη διαφορετικών επιπέδων λειτουργίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω του ανολοκλήρωτου της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Τα διαφορετικά επίπεδα λειτουργίας έχουν ως άμεση συνέπεια μια ίσως περισσότερο ή λιγότερο ανομοιογενή συγκρότηση δύο διαφορετικών υπηρεσιών αστυνόμευσης (επιτελική και επιχειρησιακή) που η ανομοιογένεια της έγκειται στο ότι η κάθε μορφή αστυνόμευσης προσεγγίζει ένα διαφορετικό επίπεδο περισσότερο από ένα άλλο (π.χ. η Ευρόπολ το διακρατικό ενώ η Frontex το εκείνο των ευρωπαϊκών οργάνων). Αλλά και όταν υπάρχει μια κοινή πορεία (μετατροπή και των δύο σε ευρωπαϊκές υπηρεσίες αστυνόμευσης, κάθετος άξονας) ακόμα και τότε η αδυναμία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης διατηρεί την ανομοιογένεια της διαδικασίας αποεδαφοποίησης-επανεδαφοποίησης στην οποία απευθύνεται το έργο της αστυνόμευσης (Σενγκεν, εξωτερικά σύνορα) με αποτέλεσμα και πάλι να υπάρχουν κενά που δεν διευκολύνουν μια ομοιογενή προσέγγιση σε ότι αφορά την διαντίδραση με τα ανθρώπινα δικαιώματα (αλλού περισσότερο ουσιοκρατική και αλλού περισσότερο εργαλειακή).

Υπο-κεφάλαιο 5.4: Προτάσεις για την κάλυψη των κενών στην σχέση ευρωπαϊκής αστυνόμευσης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Στο τελευταίο αυτό υπό-κεφάλαιο των συμπερασμάτων της ανά χείρας διπλωματικής εργασίας θα επιχειρήσουμε την παράθεση ορισμένων προτάσεων για την κάλυψη των κενών που αναφέρθησαν παραπάνω. Οι συγκεκριμένες θετικές προτάσεις έχουν διττό θα μπορούσαμε να πούμε, χαρακτήρα καθώς αφορούν τόσο σε δυνάμει βελτιωτικά μέτρα για την σχέση αστυνόμευσης-δικαιωμάτων όσο και

³³⁸ Πρβλ. <<μινιμαλιστική βιοπολιτική>>. Aas K.F.&Gundhus H.O.I.,ο.π.,σ.12.

(ενδεχομένως κυρίως) σε προτάσεις για μελλοντική διερεύνηση άλλων (επιμέρους) πτυχών του ζητήματος που η διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στα κεφάλαια και τις ενότητες που προηγήθηκαν. Αλλά που όμως δεν κατέστη εφικτό λόγω του περιορισμένου μεγέθους και της σκόπευσης της παρούσας διπλωματικής, να ερευνηθούν αυτές οι επιμέρους πτυχές περαιτέρω ή ενδεχομένως ακόμα και να αναδειχθούν στην ολότητα τους, και άρα θα μπορούσαν κάλλιστα να αποτελέσουν το αντικείμενο διερεύνησης μελλοντικών άρθρων και εργασιών είτε του ίδιου συγγραφέα είτε των δυνάμει αναγνωστών του ανά χειράς συγγραφικού πονήματος.

Θεωρήθηκε πρακτικό οι προτάσεις/ιδέες που θα ακολουθήσουν να δομηθούν πάνω σε τρεις άξονες, την λογοδοσία/διαφάνεια, την εναρμόνιση/ευθυγράμμιση και τέλος την συνεργασία σε θέματα αστυνόμευσης. Σχετικά με τον πρώτο άξονα μπορούμε να τονίσουμε δύο σημεία ενδεχομένως τα οποία θα μπορούσαν από κοινού να οδηγήσουν σε μια εναρμόνιση της διαδικασίας λογοδοσίας. Η πρόταση εδώ θα μπορούσε να αφορά την συγκρότηση ενός εξωτερικού μηχανισμού λογοδοσίας ο οποίος θα μπορούσε να αποτελείται από αντιπροσώπους του κρατικού, του ευρωπαϊκού και του υπερευρωπαϊκού (ΟΗΕ, ΜΚΟ που συμμετέχουν σε αυτόν) επιπέδου. Ο μηχανισμός θα μπορούσε να είναι υπεύθυνος για την λογοδοσία και για τους δύο οργανισμούς ευρωπαϊκής αστυνόμευσης.

Η δράση αυτού του εξωτερικού μηχανισμού λογοδοσίας θα μπορούσε να συμπληρωθεί με την συγκρότηση μιας μεικτής επιτροπής λογοδοσίας που θα λειτουργεί στο εσωτερικό των δύο οργανισμών αστυνόμευσης, και της οποίας έργο θα είναι να λειτουργεί συμβουλευτικά προς την εσωτερική λογοδοσία του κάθε οργανισμού αλλά και ως μια δεύτερη (εσωτερική) εποπτική αρχή. Με τον τρόπο αυτό θα υπάρχουν δύο μηχανισμοί λογοδοσίας που θα καλύπτουν τα κενά στο μεσαίο επίπεδο των οργανισμών, δηλαδή στο εξωτερικό περιβάλλον καθώς επίσης και στο εσωτερικό περιβάλλον των οργανισμών, ενώ θα ισορροπία θα δημιουργούνται μέσα από την συσσώρευση στοιχείων πολλαπλών επιπέδων στο μεσαίο επίπεδο αλλά και μια συσσώρευση στοιχείων που θα απορρέουν από τους δύο οργανισμούς και θα αντιπροσωπεύουν τα δύο είδη αστυνόμευσης. Δυνητικά αυτό θα μπορούσε να συγκροτήσει μια κοινή πορεία δράσης όσον αφορά τον σχεδιασμό της αστυνόμευσης (εξωτερικό στοιχείο) και την καθαυτό δράση τους (εσωτερικό στοιχείο).

Η ομοιογενοποίηση της λογοδοσίας τουλάχιστον σε ότι αφορά στην αναφορά στο ίδιο επίπεδο λειτουργίας ώστε να υπάρχει ευθυγράμμιση μεταξύ των διαφορετικών στοιχείων, μπορεί να δημιουργήσει την κατάλληλη αφετηρία για τον

δεύτερο άξονα των βελτιωτικών προτάσεων που θα αφορά στην ευθυγράμμιση/εναρμόνιση. Η ευθυγράμμιση είναι μια διαδικασία που βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη , και αφορά στην σύγκλιση των δύο διαφορετικών τύπων αστυνόμευσης. Το σύμφωνο για την επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ της Ευρωπόλ και της Frontex είναι ήδη ένα βήμα προς αυτή την κατεύθυνση αλλά ταυτόχρονα η σύγκλιση αυτή πέρα από την αποτελεσματικότητα της δράσης στο πεδίο θα βοηθήσει σημαντικά την πορεία ομοιογενοποίησης της συνολικότερης λειτουργίας των δύο οργανισμών.

Η σύγκλιση ιδιαίτερα σε ότι αφορά την επιχειρησιακή δράση θα δημιουργήσει ή θα ενισχύσει το αίτημα για λογοδοσία των οργανισμών σε ότι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα προπάντων από την κοινωνία των πολιτών, κάτι που θα μπορέσει να λειτουργήσει ως διάυλος επικοινωνίας ανάμεσα στο κρατικό και το ευρωπαϊκό επίπεδο για να καταστεί εφικτή μια από κοινού θεσμοθέτηση των προτύπων για την δράση και την λογοδοσία (π.χ. εγχειρίδιο καλών πρακτικών), καθώς η επιχειρησιακή διάσταση αυτομάτως καθιστά πιο ορατή την ύπαρξη τέτοιων οργανισμών και συγκεκριμενοποιεί τον αντίκτυπο της δράσης τους , πολύ περισσότερο απ' ότι αν ήταν απλώς επιτελικοί φορείς.

Πηγές-Βιβλιογραφία

Πηγές

Α΄ Νόμοι

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαΐου 2016

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Σεπτεμβρίου 2016.

Europol-Frontex agreement on operational cooperation between the European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union (‘‘FRONTEX’’) and the European Police Office(‘‘EUROPOL’’)

Β΄ Ιστοσελίδες

<http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/subsidiarity.html>

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el

<https://www.eui.eu/Documents/RSCAS/Research/MWG/201011/SLeonardspaper.pdf>

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Γκρόβαρης Χ.-Ρουσσάκης Ι.(2008).*Ευρωπαϊκή Ένωση : Πολιτικές στην εκπαίδευση*.Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Ένγκελς Φ.(1974).*Ο ρόλος της βίας στην ιστορία*(επιμ. & μτφρ. Απόστολος Χαρίσης).Αθήνα,Μπάυρον

Ένγκελς Φ.(2014).*Αντί-Ντίρινγκ*(μετ.Αννέκε Ιωαννάτου-Visee).Αθήνα,σύγχρονη εποχή

- Ζαραφωνίτου Χ.(2009,Μάιος). *Απο την ανταποδοτική στην αποκαταστατική δικαιοσύνη: τιμωρητικότητα ή άμβλυνση των συγκρούσεων*; . Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας,Αθήνα,Μάιος,σ.115-129
- Ζαραφωνίτου Χ.-Χρυσόχου Ε.(2015). *Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων*.Εγκληματολογικές μελέτες,τ.1,σ.5-81
- Λαμπροπούλου Ε.(2001).*Εσωτερική ασφάλεια και κοινωνία του ελέγχου*.Αθήνα,Κριτική
- Μαρξ Κ.Ε.(1983).*Η διαφορά της δημοκρίτειας και επικούρειας φυσικής φιλοσοφίας*(μετρ. Και επιμ. Παναγιώτης Κονδύλης). Αθήνα: γνώση
- Νικολόπουλος Γ.Π.(2002). *Κράτος, ποινική εξουσία, και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μια εγκληματολογική προσέγγιση*. Αθήνα, κριτική
- Νικολόπουλος Γ.Π.(2008). *Η ευρωπαϊκή ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής το πρόγραμμα της Χάγης και η εφαρμογή του*. Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη
- Νικολόπουλος Γ.Π.(2008,Φεβρουάριος-Μάρτιος).*Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και κοινωνικός έλεγχος: όψεις ένταξης και αποκλεισμού*.Ελευθερίες-δικαιώματα-ασφάλεια στην Ε.Ε.Πάντειο πανεπιστήμιο,γενικό τμήμα δικαίου,Αθήνα,28 Φεβρουαρίου-1 Μαρτίου
- Νικολόπουλος Γ.Π.(2014).*Διακρατικές μετακινήσεις κρατουμένων και κοινωνική επανένταξη στο << χώρο ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης>>*.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη
- Νικολόπουλος Γ.Π.(2017).*Ευρωπόλ*.Λήμμα για λεξικό εγκληματολογίας που έχει υποβληθεί προς δημοσίευση.Αθήνα,Νομική βιβλιοθήκη.
- Σάσεν Σ.(2009).*Κοινωνιολογία της παγκοσμιοποίησης*(μετ.Γεώργιος Ρακκάς).Αθήνα,Μεταίχμιο
- Στεργιούλης Ε.Α.(2003). *Η ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία Europol*.Αθήνα, Νομική βιβλιοθήκη
- Φίλμπε Κ. (2016). *Ο σιωπηλός μου πόλεμος*(μετ. Ευρυδική Μαραυγάκη). Αθήνα, σύγχρονη εποχή
- Bourdieu P.(1976).*Μερικές ιδιότητες των πεδίων*. Questions de Sociologie, Minuit,p.113-120

- Foucault M.(2011).*Επιτήρηση και τιμωρία η γέννηση της φυλακής*(μετ.Τάσος Μπετζέλος).Αθήνα,Πλέθρον
- Gunther K.(2002,Οκτώβριος).*Διεθνής αντεγκληματική πολιτική : Η πορεία προς ένα παγκόσμιο δικαίον ασφαλείας*.Νομικό Τμήμα ΑΠΘ,Θεσσαλονίκη,4-5 Οκτωβρίου
- Jackson R.-Sorensen G.(2006). *Θεωρία και μεθοδολογία των διεθνών σχέσεων η σύγχρονη συζήτηση*(μτφρ. Χαράλαμπος Κωνσταντινίδης και επιμ. Παναγιώτης Τσάκωνας). Αθήνα, Gutenberg
- Weber M.(1987).*Η πολιτική ως επάγγελμα* (μτφρ. Και επιμ. Μιχάλης Κυπραίος).Αθήνα,Παπαζήσης
- Weber M.(2011).*Οικονομία και κοινωνία κοινωνιολογία του δικαίου*(μετ.-επιμ.Θανάης Γκιούρας).Αθήνα,Σαββάλας

Ξενόγλωσση

- Aas K.F.(2014).*Bordered penalty:precarious membership and abnormal justice*.Punishment and society,vol.16(5),p.520-541
- Aas K.F.-Gundhus H.O.I.(2015).*Policing humanitarian borderlands:FRONTEX,human rights and the precariousness of life*.British journal of criminology,55,p.1-18
- Bauer S.-Olsen J.E.(2009).*Observing the others,watching over oneself:themes of medical surveillance in society*.Surveillance and society,6(2),pp.116-127
- Beck U.(1999).*World risk society*.ΗΠΑ,polity press
- Bigo D.(2008).*Globalized (in)security : the Field and the Ban-opticon.Illiberal practices of liberal regimes: the (in)security games*.Cultures et conflicts,No4,p.1-45
- Carrera S.&Blockmans S&Cassarino J.-P.&Gros D.&Guild E.(2017).*The European border and coast guard*.EE,CEPS task force report
- Chiti E.(2013). *European Agencies' Rulemaking: Powers, Procedures and Assessment*. European Law Journal, Vol. 19, No. 1,p.93-101
- Cohen S.(1985).*Visions of social control*.ΗΠΑ,polity press

- Ericson R. V. & Haggerty K.V.(1997).*Policing the risk society*.Oxford,Clarendon press
- ECOM (χ.χ.χ.ε.).*Setting SMART Objectives Tool for specifying behavioural targets in pandemic communication and marketing programmes*. E.E., Strategic Social Marketing Ltd
- Feeley M.M.-Simon J.(1992).*The new penology*.Criminology,30(4),p.449-474
- Grant J.(2004).*Types of gated communities*.Καθαδά, Environment and Planning B: Planning and Design, vol.31,p.913-930
- Harcourt Bernard E.(2011).*The illusion of free markets punishment and the myth of natural order*.London,Harvard university press
- Lodge J.(2005). *Ejustice, Security and Biometrics: theEU's Proximity Paradox*. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 13/4, 533–564
- Leonard S.(2011,Φεβρουάριος).*Frontex and the securitization of Migrants through practices*.Migration working group,European university institute,Φλωρεντία,9 Φεβρουαρίου
- Mclaughlin E.-Muncie J. (2001). *The sage dictionary of criminology*. Λονδίνο, Sage publications
- Mclaughlin E.-Newburn T.(2010).*The SAGE handbook of criminological theory*.Λονδίνο,SAGE,p.427-446
- Nilsson J.&Wallenstein S.O.(2013).*Foucault biopolitics and governmentality*.Στοκχόλμη,Soderton University
- Pertsas G.(χ.ε.).*Governing at a distance as a form of state-civil society relation:the case of NGOs*.Athens,Panteion university
- Presdee M.(2004).*The story of crime:biography and the excavation of transgression*.Theoretical criminology,vol.8,No3,p.275-285
- Rosano A.(2016).*Protecting Europe beyond its Borders:The Agreements between Europol and Third States or International Organizations*.Cadernos de Dereito Actual,No.4,p.9-21

- Schiek, D.(2017).*Perspectives on Social Citizenship in the EU: From Status Positivus to Status Socialis Activus via Two Forms of Transnational Solidarity*. Στο In D. Kochenov (Ed.), *EU Citizenship and Federalism: The Role of Rights* (pp. 341-368). Cambridge University Press
- Shearing C.D.-Stenning P.C.(1985).*From the panopticon to Disney world:the development of discipline*.*Perspectives in criminal law*,p.335-349
- Sheptycki, J. W. E. (2002). *In search of transnational policing : towards a sociology of global policing*. Aldershot, Ashgate
- Sheptycki J.(2007).*High policing in the security control society*.*Policing*,vol.1,No1,p.70-79
- Taylor I.,Walton P.,Young J.(1973).*The new criminology*.Λονδίνο,Routledge
- Yar M.(2003).*Panoptic power and the pathologisation of vision:critical reflections on the Foucauldian thesis*.*Surveillance and society* 1(3),p.254-271
- Yar.M.- Penna S. (2004).*Between positivism nad post-modernity ? critical reflections on Jock Young's the exclusive society*. Great Britain, *British journal of criminology*,4(44),p.533-549
- Ανώνυμος(χ.χ.,χ.ε.),*Models of urban structures*.Urbanization (χ.χ.,χ.ε).*Neighborhood watchmanual*.ΗΠΑ,BJA